

แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม
กรณีศึกษา โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่

เทอดพิทักษ์ จันทรโลहित

ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาบริหารศาสตร์

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พ.ศ. 2565

แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม
กรณีศึกษา โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่

คู่มือนี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาบริหารศาสตร์

สำนักบริหารและพัฒนาระบบราชการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พ.ศ. 2565

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม
กรณีศึกษา โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่

เทอดพิทักษ์ จันทร์โลहित

คุณภีนิพนธ์นี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาบริหารศาสตร์

พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

(รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(อาจารย์ ดร.สมคิด แก้วทิพย์)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธรรมพร ตันตรา)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยจรัส เตชะตันมินสกุล)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ประธานอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร

(รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการรับรองแล้ว

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ญาณิน โอภาสพัฒนกิจ)

รองอธิการบดี

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ชื่อเรื่อง	แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิ วัฒนธรรม กรณีศึกษา โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่
ชื่อผู้เขียน	พระเทพอดิพัท กษัตริย์ จันทโรลิต
ชื่อปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้คือ 1) พัฒนางค์ประกอบการประเมินคุณภาพในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม กรณีศึกษาโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม กรณีศึกษาโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม กรณีศึกษาโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ 4) เพื่อเสนอแนวทางการในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม กรณีศึกษาโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้กำหนดหลักการวิจัยแบบผสมผสาน โดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพเป็นวิธีหลักในการตอบคำถาม การวิจัยและเพื่อให้เกิดความชัดเจนของข้อมูล จึงใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณเป็นวิธีเสริม คำแนะนำจากการประชุมสัมมนาระดมความคิดเห็น ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีประสบการณ์ และผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่สูง จำนวน 22 ท่าน และการสัมภาษณ์ ผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์ และผู้เชี่ยวชาญ ด้านการจัดการศึกษาบนพื้นที่สูง จำนวน 22 ท่าน นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ตกผลึกในการพิจารณาและกำหนดตัวชี้วัด เกณฑ์องค์ประกอบการประเมินคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า

1) การพัฒนางค์ประกอบการประเมินคุณภาพในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม สิ่งสำคัญที่สุดต้องจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ชุมชนและชาติพันธุ์ ต้องมีหลักสูตรการเรียนการสอน วัดและประเมินผล ที่สอดคล้องกับบริบทถือว่าเป็นกลุ่มเฉพาะ สามารถปรับใช้หลักสูตรแกนกลางได้ ต้องให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการตนเองได้ ต้องมีคณะกรรมการสถานศึกษาที่เข้มแข็ง ต้องให้ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วมในการบริหารอย่างเต็มที่ เต็มใจเต็มความสามารถ และควรมีเกณฑ์เฉพาะที่สอดคล้องกับสภาพบริบท และส่งเสริมผู้เรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวโดยมีแนวทางการจัด

การศึกษา

2) ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม อยู่ในระดับที่แตกต่างกัน โดยเรียงจากระดับมากไปน้อย ดังนี้ มีความรู้ ทักษะพื้นฐาน ทักษะชีวิต และเจตคติที่ดีต่องานงานอาชีพ ตามบริบทของท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีทักษะชีวิต มีการดำรงชีวิตเป็นตัวอย่างในสังคม อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อพัฒนาชุมชน อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม ที่มีมิติท้องถิ่น เช่น โครงการคุณธรรม เน้น สร้างคนดี, โครงการวิชาการ, โครงการอาชีพ อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา โดยการอิงสมรรถนะของผู้เรียน อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีความสามารถคิดคำนวณได้ตามวุฒิภาวะความพร้อม ช่วงวัย ความเหมาะสมกับผู้เรียนที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ มีความสามารถนำเอาภาษาถิ่น ไปสื่อสารเพื่อพัฒนา การอ่าน การเขียน ภาษาไทย และภาษาอังกฤษได้ อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และด้าน Digital Communication literacy ความรอบรู้ด้านการสื่อสารดิจิทัล อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจรรย์ญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหาได้ตามความเหมาะสมของศักยภาพของผู้เรียน อยู่ในระดับปานกลาง

3) ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ในระดับที่แตกต่างกัน โดยเรียงจากระดับมากไปน้อย ดังนี้ โรงเรียนมีโครงการที่ชัดเจนตรงตามการแก้ไขปัญหาและความต้องการพัฒนาที่สอดคล้องกับ บริบทตนเอง อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ โรงเรียนมีแผนงานที่ชัดเจนด้านการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ในเชิงพื้นที่ อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ โรงเรียนมีนโยบายที่ชัดเจนด้านการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ในเชิงพื้นที่ อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ โรงเรียนมีการติดตามประเมินผลชัดเจน และต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ โรงเรียนมีความต้องการอิสระ เป็นนิติบุคคล การกระจายอำนาจ เพื่อการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก

4) แนวทางการจัดการศึกษาสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม เป็นแนวทางที่ผ่านการเชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎีเชิงระบบ (System Theory) มาเป็นฐาน เพื่อความเหมาะสมตามบริบทและภูมิวัฒนธรรม โดยวิธีระบบ (Systematic approach) ซึ่งมีส่วนประกอบคือ

1. ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ กรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร

งบประมาณ และสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน 2. กระบวนการ ได้แก่ การบริหารจัดการ การพัฒนาหลักสูตร การดำเนินการสอน การตรวจสอบและการเสริมสร้างพื้นฐาน การเสริมความพร้อมในการเรียน และการมีเทคนิคการสอน 3. ผลลัพธ์ คือ ผลสัมฤทธิ์ทางด้านวิชาการ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ค่านิยมที่เหมาะสม ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัยของผู้เรียน และข้อมูลย้อนกลับที่เป็นลักษณะของการประเมินผล

คำสำคัญ : พื้นที่สูง, ภูมิวัฒนธรรม, องค์กรประกอบ, การประเมินคุณภาพ

Title	GUIDELINES FOR DEVELOPING EDUCATIONAL FACILITATION WHICH IS CONSISTENT WITH GEO-CULTURE: A CASE STUDY OF HIGHLAND SCHOOL IN CHIANGMAI PROVINCE
Author	Phra Terdpitak Janlohit
Degree	Doctor of Philosophy in Administrative Science
Advisory Committee Chairperson	Associate Professor Dr. Chalermchai Panyadee

ABSTRACT

The objectives of this study were to: 1) develop elements of quality assessment of the educational facilitation by highland schools in Chiang Mai province which was consistent with geo-culture; 2) investigate efficiency in the educational facilitation of the highland schools; 3) explore factors effecting the efficiency in the educational facilitation of the highland schools; and 4) propose guidelines for the educational facilitation of the highland schools. This study employed mixed method: quantitative and qualitative methods. The latter employed interview and focus group discussion among 22 specialists or knowledgeable persons in highland educational facilitation. Results of the study were as follows:

1) The most important thing for the development of elements of quality assessment of the educational facilitation by highland school which was it must be consistent with contexts of the area, community and ethnic group. Also, the curricular program, teaching and learning, and assessment must be consistent with the area contest. The schools must be managed by itself and able to adjust its core curriculum for appropriateness. Importantly, the school committee must be strong and guardians/community must participate in school management.

2) There was the difference in levels of effectiveness in the educational facilitation by the highland schools. This was on the basis of the following:

knowledge, basic skills, life skills, and good attitude towards career based on local context, respectively and all of these were found at a high level. This was followed by a good model for the society in terms of livelihoods, transformation literacy, transformation adaptation, application of knowledge for community development, capability in innovation creation in the local dimension and learning achievement, respectively which all of these were also found at a high level. The following were at a moderate level: computation ability under readiness maturity and age and appropriateness of the learner with the local context, capability in communication through the dialect, information technology using, digital communication literacy, analytical thinking, critical thinking, opinion exchange and problem solving, respectively.

3) The following were factors effecting the effectiveness in the educational facilitation of the highland schools in different levels: clear and concise project goals which met needs for development; clear program planning on the educational facilitation and it was consistent with geo-culture; clear monitoring and assessment, needs for being a juristic person and decentralization, respectively. All of these were found at a high level.

4) The guidelines for highland school management were consistent with cultural landscape and it passed system theory connection. It was used as a basis due to appropriateness under context and cultural landscape via systematic approach. This comprised the following: 1) input factor i.e. School committee, school administrator, teacher, student, curriculum, budget and teaching/learning support material; 2) process i.e. Managerial administration, curriculum development, teaching operation, inspection and strengthening the foundation, enhancement of study readiness, and teaching technique; and 3) outcome i.e. academic achievement, desired characteristics, appropriate values, cognitive/affective/psychomotor domain of the learner, and feed back in the form of assessment.

Keywords : highland, geo-culture, element, quality assessment

กิตติกรรมประกาศ

ดุชฎินิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความเมตตาของ รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี ประธานที่ปรึกษาดุชฎินิพนธ์ ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบ แก้ไข ด้วยความเอาใจใส่ ตั้งแต่จับปากกาลงมือเขียนคำพยางค์แรกของการทำงานวิจัยด้วยมีจิตเมตตา ยิ่งขอขอบพระคุณในความเกื้อกูลประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ในครั้งนี้ และขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. สมคิด แก้วทิพย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยจรัส เตชะตันมีนสกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธรรมพร รัตน์ตรา กรรมการที่ปรึกษาดุชฎินิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.รุจ ศิริสัจญ์ลักษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บงกชมาศ เอกเอี่ยม อาจารย์ ดร.อุทัย ดุลยเกษม ผู้ทรงคุณวุฒิที่ชี้แนะแนวทางการทำวิจัย และคณาจารย์วิทยาลัยบริหารศาสตร์ทุกท่านที่ไม่ได้เอ่ยนาม ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกจนทำให้ดุชฎินิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปอย่างสมบูรณ์

ขอบพระคุณ นายสินอาจ ลำพูนพงศ์ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิภาคีเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา นายชัชวาล ทองดีเลิศ ผู้เชี่ยวชาญและเลขาธิการการศึกษาทางไกลแห่งประเทศไทย ดร.รัตนภูมิ โนสุ ผอ. สพป.ชม. เขต 1 ดร.ณรงค์ อภัยใจ ผู้บริหารชำนาญการพิเศษ ผอ.ร.ร.บ้านพระนอน สพป.ชม.เขต 2 นายสุนทร เกษเกษิ ผู้บริหารชำนาญการพิเศษ ผอ.ร.ร.บ้านขอบดิ่ง สพป.ชม.เขต 3 อ.ดร.สุบัน พรเวียง ภาควิชาพื้นฐานและการพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ดร.ดารณีย์ พัยกุล ศน.ชำนาญการพิเศษ สนง.ศธ.จ.เชียงใหม่ ดร.วิชิราพร สุวรรณสรวล ศน.ชำนาญการพิเศษ สพป. ชม.เขต 5 นางเตือนใจ ณ รังสี ศน.ชำนาญการพิเศษ สพป.ชม. เขต 6 นายอินสม สารินจา ผอ.ร.ร.บ้านบ่อแก้ว สพป.ชม.เขต2 ที่ได้กรุณาให้ข้อมูล แนะนำแนวทางและตรวจสอบความเหมาะสมของตัวชี้วัด เกณฑ์องค์ประกอบการประเมินคุณภาพใหม่

ขอบคุณกัลยาณมิตรทุกท่าน ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่ได้กรุณาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวิจัยในครั้งนี้ ขอบพระคุณผู้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือเกื้อกูล คุณแม่สมทรง-คุณพ่อสมยศ เอื้อทรงสันติ ทพ.อิสรา มาริวิทย์ ศิริมะลิพงศ์ ดร.จริญญา โกเมนต์ ดร.กรรณิการ์ อินตะวงค์ คุณสมฤทัย ตันโห นายสมพร มั่งมุล นักวิชาการอิสระ วิทยาลัยสารพัดช่างลำปาง มรรคคงดี และศึกษานิเทศก์ทุกท่าน สพป.ชม.1-6

คุณูปการยิ่งกว่าอื่นใด ขอกราบขอบพระคุณบิดามารดา ผู้ให้กำเนิด เลี้ยงดู อุปการะ ให้กำลังใจและเกื้อกูลหนุนส่งตลอดมา และกราบขอบพระคุณ พระอุปชฌาย์ ครู อาจารย์ ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ทุกๆ ท่าน จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิตในวันนี้

คุณประโยชน์อันพึงมีจากดุชฎินิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบและอุทิศแด่คุณพ่อทอง จันทร์โลหิต ผู้ล่วงลับ และผู้มีพระคุณทุกๆ ท่าน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าดุชฎินิพนธ์ฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์

ต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ต่อไป

เทอดพิทักษ์ จันทร์โลหิต

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ญ
สารบัญตาราง.....	ฐ
สารบัญภาพ	ฒ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย	11
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	11
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	12
ขอบเขตการวิจัย.....	13
นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ	14
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	17
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553.....	18
หลักการแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการดำเนินงานบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	20
หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543.....	24
การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School bass Management: SBM).....	27
หลักการแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation management).....	30
แนวคิดและความสำคัญของเครือข่าย	42

แนวคิดหลักการพัฒนามนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา	53
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาสถานศึกษาในพื้นที่สูง.....	60
แนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษาในพื้นที่สูง	63
แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลในพื้นที่สูง	67
แนวทางการประเมินประสิทธิผลสถานศึกษาในพื้นที่สูง	76
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	78
ข้อสรุปเชิงทฤษฎี.....	86
กรอบแนวคิดในการวิจัย	91
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	92
สถานที่ที่ใช้ดำเนินการวิจัย.....	92
ขั้นตอนการวิจัย	92
ตอนที่ 1 เพื่อพัฒนาองค์ประกอบการประเมินคุณภาพในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา บนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม กรณีศึกษา โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่	92
ตอนที่ 2 เพื่อศึกษาประสิทธิผลการดำเนินงาน และระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่	93
ตอนที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม กรณีศึกษา โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่.....	99
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	100
ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาองค์ประกอบการประเมินคุณภาพในการจัดการศึกษา ของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม กรณีศึกษา โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่.....	101
ตอนที่ 2 ผลการศึกษาการประเมินคุณภาพการศึกษา จากสำนักงานมาตรฐานแห่งชาติ รอบ 3	154
ตอนที่ 3 ผลการศึกษา ระดับประสิทธิผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาของ สถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่....	157

ตอนที่ 4 ผลการศึกษาระดับปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน การจัดการศึกษา ของสถานศึกษาพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับ ภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่.....	172
ตอนที่ 5 ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของการดำเนินงานการจัดการศึกษา ของ สถานศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่	184
ตอนที่ 6 ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการดำเนินงานการจัดการศึกษา ของสถานศึกษา บนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่	187
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ	204
สรุปผลการวิจัย.....	205
อภิปรายผล.....	216
ข้อเสนอแนะในการวิจัย	232
บรรณานุกรม.....	238
ภาคผนวก.....	247
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม	248
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลงานวิจัย	271
ภาคผนวก ค รายงานผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย.....	278
ภาคผนวก ง รายงานผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีประสบการณ์ และผู้เชี่ยวชาญ ด้านการจัดการศึกษา ใน พื้นที่สูง ในการสนทนากลุ่ม (เวทีสนทนา).....	280
ประวัติผู้วิจัย.....	286

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง.....	95
ตารางที่ 2	ผลการประเมินคุณภาพภายนอก จาก สมศ. (รอบที่ 3) ของโรงเรียนที่ผ่านมา	155
ตารางที่ 3	จำนวนร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	158
ตารางที่ 4	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่	165
ตารางที่ 5	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน	167
ตารางที่ 6	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับองค์ประกอบเกณฑ์การประเมินคุณภาพใหม่ที่ สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่	169
ตารางที่ 7	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับองค์ประกอบเกณฑ์การประเมินคุณภาพใหม่ ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่	171
ตารางที่ 8	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ .	173
ตารางที่ 9	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ .	174
ตารางที่ 10	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ .	175
ตารางที่ 11	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ .	176
ตารางที่ 12	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ .	177
ตารางที่ 13	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ .	178

ตารางที่ 14	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ .	179
ตารางที่ 15	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ .	180
ตารางที่ 16	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ .	181
ตารางที่ 17	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ .	182
ตารางที่ 18	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิผลการดำเนินงานการจัดการศึกษา ของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัด เชียงใหม่.....	183
ตารางที่ 19	แสดงค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลในการนำนโยบายไป ปฏิบัติ.....	185
ตารางที่ 20	แสดงค่าสถิติในการทดสอบสมมุติฐานโดยเทคนิคสมการถดถอยเชิงเส้นพหุ.....	186
ตารางที่ 21	สรุปการบูรณาการหลักการแนวคิดเพื่อเชื่อมโยงประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการจัด การศึกษาโรงเรียนในพื้นที่สูง.....	203

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	91
ภาพที่ 2	แสดงระบบการจัดการศึกษาศาสนสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม	188
ภาพที่ 3	แสดงความสัมพันธ์ของหลักสูตร /การสอน /การวัดผลประเมินผล.....	195

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

การศึกษานับว่ามีความสำคัญมากต่อการพัฒนาบุคลากรตลอดจนไปถึงเป็นพื้นฐานของการพัฒนาส่วนอื่น ๆ ด้วย เพราะไม่ว่าจะทำการพัฒนาส่วนใดต้องเริ่มมาจากการพัฒนาคนเสียก่อน ดังนั้นการพัฒนาคนสามารถทำได้หลาย ๆ รูปแบบ อย่างที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาคนคือการให้การศึกษา ดังนั้นการพัฒนาประเทศต้องพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาคนโดยต้องคำนึงถึงการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคของเทคโนโลยีสารสนเทศที่ก้าวล้ำนำโลกไปมาก การศึกษาก็ต้องพัฒนาไปให้ทันกับโลก ดังนั้นผู้ที่มีความรู้ ควรที่จะต้องมีคุณธรรมด้วยและสิ่งสำคัญคือต้องมีความเที่ยงตรงในทุก ๆ เรื่อง แต่ความรู้ในด้านสามัญจะช่วยให้เราได้แค่โลกยุคนี้เท่านั้น ถ้าคน ๆ นั้นยังขาดวิชาความรู้ทางด้านศาสนาอยู่ และมันจะมีความหมายอะไร การศึกษาเป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่มีคุณภาพมีความสามารถเต็มศักยภาพ มีการพัฒนาที่สมดุลทั้งสติปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ (ศูนย์การศึกษาทางไกลไทยคม, 2556)

การจัดการศึกษา มี 3 รูปแบบที่สามารถให้บริการแก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึง คือ 1) การศึกษาในระบบที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการจัดการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดผลและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน 2) การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล โดยเนื้อหาสาระของหลักสูตรต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม 3) การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2555: 9) ความสำคัญของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยต่อการพัฒนาประเทศ คือ การที่มุ่งเน้นในการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนแต่เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะสนองตอบต่อความต้องการในการเรียนรู้ของประชาชนได้อย่างทั่วถึง จึงจำเป็นต้องมีการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งมีลักษณะยืดหยุ่นสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างหลากหลายและทั่วถึงมากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม

เศรษฐกิจ และการเมือง รวมทั้งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว จึงมีความจำเป็นที่จะสร้างวิธีการใหม่ ๆ ในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยทำให้การเรียนรู้เป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวและแสวงหาได้โดยง่ายสำหรับประชาชนทั่วไป

มนุษย์จะมีชีวิตที่ดีที่มีประโยชน์ ก็ต้องฝึก ต้องเรียนรู้ การเรียนรู้ การฝึกฝนพัฒนานี้เป็นความพิเศษของมนุษย์ มนุษย์ที่ฝึกตนหรือมีการเรียนรู้ จึงเปลี่ยนแปลงไปและทำให้โลกเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย (พระธรรมปิฎกป.อ. ปยุตโต, 2555: 12)

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาต่อการพัฒนาประเทศ โดยกำหนดไว้ในหมายเหตุว่าสมควรให้มีกฎหมายเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้เป็นไปอย่างมีระบบและต่อเนื่อง มีการบริหารและจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้ และสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนได้ตามศักยภาพ เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาอันจะมีผลในการพัฒนากำลังคนและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป กล่าวโดยสรุปได้ว่าการศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างยิ่ง เพราะการศึกษาเปรียบประดุจเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพของคน ซึ่งหากสังคมหรือประเทศใดประชาชนโดยเฉลี่ยมีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ สังคมหรือประเทศนั้นก็ด้อยการพัฒนากว่าสังคมหรือประเทศที่ประชาชนโดยเฉลี่ยมีการศึกษาอยู่ในระดับสูง

สิทธิและเสรีภาพในการศึกษา บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่นการจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐบุคคลย่อมมีเสรีภาพในทางวิชาการการศึกษาอบรม การเรียนการสอน การวิจัย และการเผยแพร่งานวิจัยตามหลักวิชาการ ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้เท่าที่ไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2550)

การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษการศึกษาสำหรับคนพิการ ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์

และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวงการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น

ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

ผลจากการติดตามการปฏิรูปการศึกษาในรอบ 6 ปี หลังการประกาศใช้ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยประเมินจากคุณภาพภายนอกสถานศึกษา 17,562 แห่งทั่วประเทศ คิดเป็นร้อยละ 49.1 ของโรงเรียนทั้งหมด พบว่า การจัดการเรียนการสอนของครูยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ยังมีคุณภาพอยู่ในระดับร้อยละ 39.2 การจัดกิจกรรมที่กระตุ้นผู้เรียนให้รู้จักคิด วิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ มีคุณภาพอยู่ระดับ ร้อยละ 13.5 และครูสามารถนำผลการประเมินมาปรับการเรียน และเปลี่ยนการสอน เพื่อพัฒนาคุณภาพเพียงร้อยละ 21.6 ของสถานศึกษาทั้งหมดการประเมินคุณภาพทางด้านผู้เรียนพบว่า ยังมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับต่ำมากในทุกกลุ่ม โดยเฉพาะความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณญาณและความคิดสร้างสรรค์ มีคุณภาพระดับดีเพียงร้อยละ 11.1 และการมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีคุณภาพดีเพียงร้อยละ 26.5 ของสถานศึกษาทั้งหมด จากข้อมูลสารสนเทศในข้างต้น กล่าวได้ว่า คุณภาพการศึกษายังต่ำ ทั้งเนื่องจากสาเหตุบางประการ ซึ่งผลการประเมินของผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า มีเหตุปัจจัยหลายประการ คือ ความไม่ต่อเนื่องของนโยบายและยุทธศาสตร์การศึกษา เนื่องมีการเปลี่ยนตามนโยบายของรัฐบาล ยกตัวอย่างโครงการขยายที่มีจุดมุ่งหมายพัฒนาคนในพื้นที่ให้เป็นครู และกลับไปพัฒนาบ้านเกิด จึงทำให้ครูขาดการพัฒนา ผู้บริหารในระดับเขตพื้นที่การศึกษาไม่ได้บริหารจัดการตามเจตนารมณ์ของการแบ่งอำนาจ และกระจายอำนาจให้เขตพื้นที่การศึกษา ลงไปปรับทราบปัญหาและความต้องการพัฒนาในระดับโรงเรียนแต่กลับมีการวางยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบบนลงล่าง ทำให้ไม่มีการวิเคราะห์ปัญหาความต้องการของโรงเรียน และสภาพบริบทสังคมอย่างแท้จริง ครูจำนวนมากยังสอนแบบเดิมคือยึดครูเป็นศูนย์กลาง ขาดความรู้ในเนื้อหาวิชาและทักษะการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะครูในโรงเรียนขนาดเล็กขาดโอกาสพัฒนามาก เพราะไม่สามารถทิ้งห้องเรียนได้ ขาดการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง ทำให้ยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับพื้นที่ขาดประสิทธิผล

นอกจากนั้นการเรียนการสอนในโรงเรียนก็ไม่มีมาตรฐานเดียวกัน เนื่องจากเครื่องมืออุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนก็แตกต่างกันมาก ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนรัฐบาลด้วยกัน หรือโรงเรียนเอกชน ต่างจังหวัดนั้นไม่มีอุปกรณ์สื่อการสอนเลยในขณะที่กรุงเทพฯ มีมากมาย ทำให้เด็กมีมาตรฐานไม่เหมือนกันอยู่แล้ว และนำเกณฑ์เดียวกันมาวัดทำให้เกิดความล้มเหลวทางการศึกษา และในโรงเรียนก็ไม่ได้สอนเต็มที่เพราะต้องการให้นักเรียนมาเรียนพิเศษอันนำมาซึ่งรายได้เพิ่ม สิ่งที่จะทอนให้เห็นถึงการพัฒนาซ้ำของระบบการศึกษาอีกอย่างหนึ่งคือสถาบันกวดวิชา จะเห็นได้ว่าเป็นที่น่าสนใจมากมีผู้เรียนเยอะเสียค่าเล่าเรียนแพงมาก แต่ธุรกิจพวกนี้ก็ยังอยู่ได้ แสดงว่ามีคนเรียนมากขึ้นเรื่อย ๆ ถ้าหากมีการสอนที่ดีในโรงเรียนแล้วเด็กก็就不用มาเรียนโรงเรียนกวดวิชามากมายขนาดนั้น

จากปัญหาที่กล่าวมาในข้างต้น มีทั้งสาเหตุหลักและสาเหตุรองหลายประการที่ทำให้ การพัฒนาการศึกษาของไทยยังไม่ถึงไหน พัฒนาได้ช้า แต่อย่างไรก็ตามยังเห็นว่าไม่สายเกินไปที่จะ ผ่าตัดการศึกษาของไทยให้ดีขึ้น ทั้งนี้การแก้ปัญหาการศึกษาบุคลากรที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือร่วมใจ กันทั้งระบบ เริ่มตั้งแต่ผู้ที่จะมากำกับดูแลงานทางด้านการศึกษา รัฐบาลจะต้องแต่งตั้งบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ทางด้านการศึกษาจริง ๆ มารับผิดชอบ นอกจากนั้นการกำหนด หลักสูตรการเรียนการสอนจะต้องกำหนดให้มีหัวข้อวิชาคุณธรรม จริยธรรมไว้ในทุกหลักสูตรทุกระดับ จะต้องเพิ่มขวัญและกำลังใจให้กับครู การเลื่อนวิทยฐานะของครูต้องมีความเหมาะสมและเป็นธรรม และที่สำคัญในส่วนของผู้ปกครอง สื่อมวลชน สถาบันทางศาสนา ต้องแสดงบทบาทและหน้าที่ในการ มีส่วนรวมกับการพัฒนาการศึกษาได้ด้วย หากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตระหนักถึงความสำคัญ ในบทบาทและหน้าที่และร่วมมือร่วมใจกันอย่างจริงจัง ผู้เขียนเชื่อว่าการศึกษาของไทยจะพัฒนาได้ อย่างไม่ซ้ำเหมือนที่ผ่านมา

การจัดการศึกษาสำหรับชุมชนบนพื้นที่สูงหรือเดิมเรียกว่า ศูนย์การศึกษาเพื่อ ชุมชนในเขต ภูเขา (ศศช.) หรือจะพูดง่าย ๆ และพูดจนติดปากกว่า “การศึกษาชาวเขา”ไม่ว่าจะพูดในลักษณะใด งานที่ดำเนินการก็คือ การให้บริการด้านการศึกษาสำหรับประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบนพื้นที่สูงซึ่ง ประกอบด้วยประชากรหลายเผ่าพันธุ์และหลายเชื้อชาติ วิธีการศึกษาทั้งในระบบนอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย ก็ไม่แตกต่างจากการจัดการศึกษาสำหรับชุมชนบนพื้นราบ แต่ถ้าพูดถึง กระบวนการจัดการศึกษาทั้งด้านหลักการ เป้าหมายและกระบวนการที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ก็ ค่อนข้างจะแตกต่างกันบ้างเพราะชุมชนบนพื้นที่สูงมีความแตกต่างกันหลาย ๆ ด้าน เช่น ความแตกต่างทางด้านภูมิประเทศ ความแตกต่าง ในวิถีชีวิต ความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ความแตกต่างทางด้านความพร้อม ในการสื่อสารและการคมนาคม ดังนั้น เป้าหมาย (goal) ของการ จัดการศึกษา สำหรับชุมชนบนพื้นที่สูง จึงเป็นไปตามหลักการและกระบวนการเรียนรู้ที่ถูกกำหนดขึ้น โดยอาศัยความแตกต่างในด้านต่าง ๆ ที่กล่าวมาโดยมีรายละเอียดทั้งหลักการ เป้าหมายและ กระบวนการเรียนรู้เป็นการจัดการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม เป็นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน เป็นการ

จัดการศึกษาตลอดชีวิต หลักการเป้าหมายและวิธีการของการจัดการศึกษา ศศช. ที่ได้กำหนดไว้ 3 ประการ คือ 1) เป็นการจัดการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคมซึ่งหมายถึงเป็นการ จัดการศึกษาที่ผู้เรียนสามารถได้เรียนรู้ จากวิธีการ ดำรงชีวิตที่เป็นปกติประจำวันในทุกเรื่อง ตั้งแต่เรื่องการกินอยู่หลับนอน การเจ็บป่วยการทำงานการพักผ่อน การสร้างความรื่นเริงบันเทิงใจ ฯลฯ 2) เป็นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน หมายถึง การจัดการศึกษาที่สนองความต้องการของทุกคนในชุมชน สามารถแสวงหาทางเลือกและโอกาสที่จะเรียนรู้เท่าที่เวลาและโอกาสที่แต่ละคนจะสามารถเรียนรู้ 3) เป็นการจัดการศึกษาตลอดชีวิต หมายถึง การเรียนรู้ที่อาศัยวิธีการทั้งในระบบนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2553: 1)

อันเกิดจากแรงจูงใจในการที่จะเรียนรู้ตลอดช่วงอายุของคนหนึ่งซึ่งต้องเรียนรู้ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตซึ่งต้องเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาเพื่อที่จะสามารถปรับตัวและดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม เป้าหมายเกิดการพัฒนาคคุณภาพชีวิตทั้งระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง เกิดการพัฒนาทักษะพื้นฐานมองเห็นช่องทางที่จะเรียนรู้ต่อ ๆ ไปได้ สามารถจัดการด้านสภาพแวดล้อมและทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม ชุมชนอยู่ในสภาพแห่งสังคมการเรียนรู้เป็นพลเมืองดีของชาติ สามารถธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชนเผ่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ถือเป็นหัวใจการดำเนินงานของ ศศช. อันเป็นบทบาทหน้าที่หรือภารกิจของครูโดยตรง ซึ่งเป็นภารกิจหลัก นอกจากนี้จะต้องอาศัยภารกิจรองในอันที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้การเรียนรู้ไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากกระบวนการหรือวิธีการจัดการเรียนตามหลักการของ ศศช. เป็นหลักการหรือแนวทางที่สามารถให้ผู้เรียนไปสู่เป้าหมายที่พึงปรารถนา ตัวอย่างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” (ศศช.) จัดตั้งอยู่ในชุมชนบนพื้นที่สูงที่เป็นพื้นที่ทุรกันดาร ดำเนินการให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนรูปแบบ “อาศรม” ศศช. มีครู กศน. ที่เรียกว่า ครู ศศช. ปฏิบัติหน้าที่ลักษณะประจำ แห่งละ 1-2 คน โดยครูจะทำหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินงานจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อชีวิตและสังคม โดยใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง ศศช. จึงเป็นศูนย์บริการทางการศึกษาของชุมชน โดยมีครูเป็นผู้กระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุน และจัดการศึกษา ให้ทุกคนในชุมชนได้เข้ามาเรียนรู้ร่วมกัน ศศช. มีองค์ประกอบ 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านกายภาพอาคารศูนย์การเรียนรู้ เป็นอาคารเอนกประสงค์ เป็นทั้งห้องสมุด ห้องเรียน และที่พักครูมีความมั่นคง แข็งแรง เหมาะสมต่อการจัดกิจกรรม บริเวณภูมิทัศน์ภายนอก ร่มรื่น สวยงาม เป็นระเบียบ จัดมุมต่าง ๆ ภายใน ภายนอกอย่างเหมาะสม มีลานกิจกรรม/สนามเด็กเล่น มีแปลงพืชผักสวนครัว และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ 2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ศศช. จะเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย 3) ด้านบุคลากร ครู ศศช. ผู้ทำหน้าที่จัดการศึกษาประจำที่ ศศช. ต้องเป็นผู้มีอุดมการณ์และศรัทธาในการเป็นครู มีความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรม มีทักษะในการจัดการเรียนการสอน และการผลิตสื่อการเรียนการสอน มีการพัฒนาตัวเองอย่าง

ต่อเนื่อง ใฝ่หาความรู้อย่างสม่ำเสมอ 4) ด้านการบริหารจัดการ การบริหารงาน ศศช. เป็นไปตามโครงสร้างที่กำหนด โดยมีคณะกรรมการเป็นผู้ประสานงาน ช่วยเหลือ มีแผนการปฏิบัติงานประจำปี และประจำเดือนโดยกำหนดให้ครูส่งแผน/ผลการปฏิบัติงานประจำเดือนทุกเดือน ให้ ศศช. มีคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ฯ มีคณะกรรมการหมู่บ้าน และมีคณะกรรมการจัดทำอาหารกลางวันให้ผู้เรียน และกำหนดให้มีการสรุปและรายงานผลการปฏิบัติงานและกิจกรรมไตรมาสละ 1 ครั้ง มีการตรวจสอบการทำงานโดยครูนิเทศ และมีการจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ 5) ด้านการบริการชุมชน ครู ศศช. ต้องส่งเสริมชุมชนด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านอนุรักษ์ประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรม ด้านการดูแลที่อยู่อาศัย ด้านการดูแลสุขภาพอนามัย และต้องให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนในชุมชนอย่างทั่วถึง (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2553: 2)

นอกจากการเข้าใจระบบการศึกษาสำหรับคนพื้นที่สูง สิ่งที่จะต้องเข้าใจคือ ภูมิวัฒนธรรมของชุมชน คำว่า “ภูมิวัฒนธรรม” (Culture landscape) หรือนักวิชาการบางท่านใช้ว่า “ภูมิทัศน์วัฒนธรรม” (Cultural landscape) นำมาใช้เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โบราณคดีและมานุษยวิทยาในประเทศไทยแต่อย่างที่ไม่แพร่หลายนัก เพราะทางตะวันตกเองก็เพิ่งเริ่มนำมาใช้โดยมีนิยามทางวิชาการอย่างชัดเจนในราวสองทศวรรษที่ผ่านมา แม้ว่าจะมีการใช้แนวการศึกษาแบบ “ภูมิศาสตร์วัฒนธรรม” (Cultural geography) เพื่อศึกษาลักษณะภูมิศาสตร์ของพื้นที่ในบริบททางวัฒนธรรมต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในสาขาวิชาภูมิศาสตร์มากกว่า “ภูมิวัฒนธรรม” (Culture landscape) ในทัศนะของอาจารย์ศรีศักร์ วัลลิโภดม (2551: 84) ที่ประมวลวิธีการศึกษาท้องถิ่นในมุมมองทางโบราณคดีและมานุษยวิทยาที่เน้นกระบวนการทางสังคม โดยกล่าวว่า นอกเหนือจากความสัมพันธ์ระหว่าง “คน” กับ “พื้นที่” แล้ว ยังนำไปสู่เรื่องของ “นิเวศวัฒนธรรม” (Cultural ecology) ที่หมายถึงการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสังคมและสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ รูปแบบของชีวิต และระบบนิเวศที่สนับสนุนการดำเนินชีวิต เมื่อสร้างบ้านเมืองจนเกิดเป็น “ท้องถิ่น” อันประกอบด้วยชุมชนหลาย ๆ ชุมชนร่วมกัน มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนาและวัฒนธรรม แต่ทางกลับกันก็มีสำนึกในท้องถิ่นร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องกฎ กติกา ข้อบังคับ ความเชื่อ ตำนาน ประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ

การศึกษาภูมิวัฒนธรรมของคนบนพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่จำเป็นต้องเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างสังคมและสภาพแวดล้อม รูปแบบแนวทางการดำเนินวิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อ ความศรัทธา ค่านิยม ภูมิปัญญา และอัตลักษณ์ของชุมชนแต่ละชนเผ่า กล่าวบอกสังเขปได้ว่า ประชากรที่อาศัยอยู่บนพื้นที่อยู่ในจังหวัดเชียงใหม่มีจำนวนมากที่สุดในประเทศ คือ จำนวน 349,118 คน ประกอบด้วยชนเผ่า 10 ชนเผ่า ซึ่งมีชาวเผ่ากะเหรี่ยงมากที่สุด มีมากถึง 146,635 คน และชนเผ่าอื่น ๆ ได้แก่ ม้ง (แม้ว), เมี่ยน (เย้า), ลีซู (ลีซอ), ลาหู่ (มูเซอ), อาข่า (อีเก้อ), ลัวะ, ถิ่น, ขมุ และมลาบรี

(ผิดต้องเหลือง) ซึ่งต่างก็มีวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และภูมิปัญญาเฉพาะตน เช่น การจัดแสดงชนเผ่าแต่ละเผ่า พร้อมอุปกรณ์ทำมาหากิน เครื่องดนตรี อาวุธ ฯลฯ โดยที่อยู่ถิ่นฐานส่วนใหญ่อยู่บริเวณหุบเขา ดำรงชีพด้วยการปลูกข้าว ปลูกพืชผักต่าง ๆ เช่น ทำนาดำ การทำไร่หมุนเวียน และเลี้ยงสัตว์ การสืบทอดเชื้อสายมาทางฝ่ายหญิงเป็นหลัก เมื่อแต่งงานฝ่ายชายต้องย้ายไปอยู่กับครอบครัวฝ่ายหญิง ครอบครัวส่วนใหญ่ยังยึดหลัก ผัวเดียวเมียเดียว (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564)

แม้ว่าอาชีพหลักของคนบนพื้นที่สูงจะการทำเกษตรกรรม แต่ปัญหาใหญ่ของกลุ่มชาติพันธุ์หรือชนเผ่า คือ ไม่มีที่ดินทำกินที่มีเอกสารสิทธิ์ เนื่องจากวัฒนธรรมการทำมาหากินของกลุ่มชาติพันธุ์มักหมุนเวียนพื้นที่ไปเรื่อย ๆ แม้เกษตรกรส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน แต่สิ่งที่เกาะเกี่ยวคนในชุมชนให้อยู่รวมกันได้อย่างมีความสุขตามสภาพ คือ วัฒนธรรมชุมชนที่คนในชุมชนยึดถือ ไม่ว่าจะนับถือผี ศาสนาพุทธและคริสต์ สิ่งร้อยรัดชุมชนปรากฏเป็นรูปธรรมและสิ่งที่จับต้องได้คือ ประเพณี พิธีกรรม สัญลักษณ์ ศิลปะ และสิ่งสร้าง รวมถึงผู้นำที่สืบทอดอุดมการณ์ ความเชื่อ และคุณค่าทางสังคม สิ่งเหล่านี้เป็นทั้งความรู้และภูมิทางสังคมที่ถูกรังสรรค์ขึ้นจากสติปัญญาของคนในชุมชนท่ามกลางความยากลำบากทางเศรษฐกิจ คนในชุมชนยังความอุดมทางวัฒนธรรมที่เป็นน้ำหล่อเลี้ยงให้ ชุมชนดำรงอยู่ได้ ปัจจุบันการเติบโตด้านการท่องเที่ยวที่ขยายตัวมากขึ้น ทำให้ชุมชนถูกรุกล้ำจากวัฒนธรรม ภายนอก ความยากจนทำให้เยาวชนหนุ่มสาวตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ หลายคนถูกชักจูงสู่การขายบริการ รวมทั้งเข้าสู่วงจรของการค้ายาเสพติด หลายพื้นที่อยู่บนเส้นทางค้ายาเสพติด ส่งผลให้เกษตรกรทำมาหากินลำบาก เนื่องจากถูกระงับพื้นที่จากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐ สถานการณ์ที่เป็นอยู่ทำให้เกษตรกรมีภาวะ จำกัดในการทำมาหากินยากขึ้นทุกขณะ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีหน่วยงานอย่างสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เป็นหน่วยงานที่กำกับดูแลโรงเรียนบนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงใหม่ และยังมีสำนักงานการจัดการศึกษาชุมชนบนพื้นที่สูง (ศศช.) การศึกษาบนพื้นที่สูงยังคงประสบปัญหาเรื่องการเรียน ยกตัวอย่างจากงานศึกษาวิจัยของ สหัทธยา สิทธิวิเศษ และคณะ (2560) พบว่านักเรียนบนพื้นที่สูงมีปัญหาทักษะภาษาไทยทั้งการเขียนและการอ่าน ร้อยละ 29.24 และยังมีอีกว่าโรงเรียนบนพื้นที่สูงส่วนใหญ่ขาดแคลนครูที่มีคุณวุฒิตรงตามสาขาวิชาที่สอน นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ปัญหาที่มีปัจจัยมาจากการขาดการศึกษาคือ เรื่องการค้าประเวณี จากสถิติของกรมสืบสวนคดีพิเศษพบว่า ผู้หญิงบนพื้นที่สูงมีการค้าประเวณีมากเป็นอันดับสองของประเทศรองจากผู้หญิงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อัครพล บุญโยปรัชญ์, 2561) เพราะการขาดความรู้ ขาดทักษะอาชีพในการหารายได้ที่มั่นคง เกิดความยากจนต้องดิ้นรนไปหาเงินจากพื้นที่อื่น แต่ด้วยการศึกษาที่น้อยจึงไม่มีงานให้เลือกทำมากนัก งานที่ใช้แรงงานก็มักจะมีรายได้ที่น้อยไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย และส่งไปจุนเจือครอบครัว รวมทั้งยังมีความเชื่อและค่านิยม หรืออาจเป็นวัฒนธรรมการค้าบุตรสาวของคนบนพื้นที่สูงเป็นเหตุผลให้ไม่ส่งบุตรสาวศึกษา

เล่าเรียน ปัญหาของการศึกษานบนพื้นที่สูงยังมีอีกหลายด้าน เช่น การคมนาคม เนื่องจากโรงเรียนและบ้านอยู่ห่างไกลและการเดินทางค่อข้งจะลำบาก โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนที่ถนนเป็นดินแดงผสมดินเหนียวไม่สามารถขับซึ่รถได้ และบางครอบครัวมีความยากจนไม่มีพาหนะไปส่งบุตรหลาน หรือบางครอบครัวต้องให้บุตรหลานไม่ช่วยงานมากกว่าที่จะส่งไปเรียนหนังสือ เพราะยังคงมีความเชื่อว่าการศึกษาไม่ได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตให้ดีขึ้น การหล่อมล้าทางการศึกษาทั้งเรื่องของงบประมาณที่ทางรัฐบาลจัดสรรให้ ในการบริหารจัดการ เช่น การซื้อวัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย อาคารสถานที่ที่เหมาะสม การอำนวยความสะดวกก็บุคลากรทางการศึกษา และทุนในการศึกษาของนักเรียน

จากปัญหาการจัดการศึกษาของนักเรียนบนพื้นที่สูงและทຸรกันดารที่กล่าวมาข้างต้นได้ สอดคล้องกับรายงานของสำนักงานบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการศึกษาที่ 1 กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ที่ระบุว่าปัญหาในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในเขตพื้นที่สูง พบว่า 1) ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาชั้นพื้นฐานส่วนใหญ่ลดลง 2) ครูและบุคลากรทางการศึกษาไม่เพียงพอ 3) ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศไม่พร้อมและไม่ทันสมัย 4) อาคารสถานที่ห้องปฏิบัติการไม่พร้อม ครุภัณฑ์มีอายุการใช้งานมาก 5) บุคลากรครูมีวุฒิไม่ตรงกับภาระงานที่สอนและงานที่รับผิดชอบ ตลอดจนมีการโยกย้ายบ่อยและขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 6) การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสถานศึกษาบ่อยทำให้นโยบายไม่ต่อเนื่อง 7) จำนวนโรงเรียนขนาดเล็กมีมากส่งผลกระทบต่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 8) ผู้ปกครองและชุมชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจนต้องหาเลี้ยงชีพจึงมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาน้อย (สำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการ, 2554: 12)

ปัจจุบันการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสบนพื้นที่สูงและทຸรกันดาร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้ดำเนินอยู่ได้แก่ โครงการพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทຸรกันดาร ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่มีสถานศึกษาตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ภูเขาสูง พื้นที่ตามแนวตะเข็บชายแดน หรือพื้นที่อื่น ๆ ซึ่งมีความยากลำบากในการจัดการศึกษา และเป็นพื้นที่ประกาศกระทรวงการคลังในเขตภาคเหนือและภาคตะวันตกของประเทศไทยใน 11 จังหวัดร่วม 25 เขตพื้นที่การศึกษา โดยมีเป้าหมายเชิงคุณภาพเพื่อให้เด็กและเยาวชนทุกคนบนพื้นที่สูงและถิ่นทຸรกันดาร ตามขอบเขตโครงการฯ ได้รับการพัฒนาให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา และจิตใจ เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม อารมณ์ที่ดี สามารถแก้ปัญหา มีทักษะในการประกอบสัมมาอาชีพ มีความมั่นคงใน การดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสงบสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2552: 5) ความจำเป็นที่ต้องปรับเปลี่ยนด้วยรูปแบบที่หลากหลายและวิธีการที่เหมาะสม เพื่อให้นักเรียนในพื้นที่เหล่านี้ได้รับโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงที่มีคุณภาพ และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่สูงและทຸรกันดาร รวมไปถึงประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา

ของสถานศึกษาที่นำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้ ดังนั้นนอกจากการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนแล้วยังควรเป็นการจัดการศึกษาทางเลือกที่ประกอบด้วยการจัดการศึกษาในระบบการจัดการศึกษานอกระบบ และการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย

ผลของการศึกษาสภาพปัญหาในการจัดศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูง ซึ่งมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการที่สลับซับซ้อน มีความยากลำบากในการบริหารจัดการให้เกิดบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย เกิดความเสมอภาคอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาและพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาบนพื้นที่สูงที่เหมาะสมกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่สูง ตอบสนองความต้องการของกลุ่มชาติพันธุ์และชุมชน โดยความร่วมมือของชุมชนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและให้สถานศึกษาสามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีความพร้อมทั้งด้านร่างกายสติปัญญา และจิตใจ เป็นผู้ที่มีความรู้ จริยธรรม มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่สามารถเผชิญปัญหาที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะการณ์ของโลก มีทักษะชีวิตในการประกอบสัมมาชีพ มีความมุ่งมั่นในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข

ประสิทธิผลการดำเนินงานของสถานศึกษาในพื้นที่สูงควรเกิดจากสถานศึกษามีสภาพบริบททางสังคมและวัฒนธรรม บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวผู้เรียนที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม มีความพร้อมในด้านทรัพยากรต่าง ๆ เอกสาร สื่อวัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยีที่เหมาะสมมีคุณภาพและประสิทธิภาพ มีงบประมาณเพียงพอและมีทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างดี เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถและทักษะในด้านต่าง ๆ เพื่อให้กระบวนการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เห็นคุณค่าของการดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม อยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข ก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศชาติได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน โดยองค์ประกอบประสิทธิผลของสถานศึกษาที่จะต้องจัดความสัมพันธ์ภายนอกกับกระบวนการภายในองค์การให้สอดคล้องกับเงื่อนไขของกระบวนการศึกษาของสังคม ระบบของสถานศึกษา จะมั่นคงก็ต่อเมื่อสร้างผลผลิตให้เป็นที่ยอมรับและสอดคล้องกันความต้องการของสังคม วัตถุประสงค์ของโรงเรียนในพื้นที่สูงคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนต่อสภาวะแวดล้อมที่มากกระทบทั้งภายในและภายนอก และสามารถสร้างความพึงพอใจในการทำงานของครู (พิมพ์พรณ สุริโย, 2552: 27)

ประสิทธิผลการดำเนินงานของสถานศึกษาในพื้นที่สูง ย่อมขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงเรียนเป็นสำคัญภายใต้ข้อจำกัดของการบริหารสถานศึกษาเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้ประสิทธิผล การปฏิบัติงานของสถานศึกษาในพื้นที่สูงบรรลุผลตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนด คือ การพัฒนาประสิทธิผลของการดำเนินงานของสถานศึกษาทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษาเป็น

ฐานในการบริหารจัดการประสิทธิผลของการดำเนินงาน ซึ่งมีหน้าที่ทำให้สถานศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ เป็นผู้มีหน้าที่ที่จะต้องส่งเสริมให้เกิดเป็นระบบความร่วมมือ ในการปฏิบัติงาน สถานศึกษาเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาทุกระดับให้มีคุณภาพตามเป้าหมายของการปฏิรูป การศึกษาดังกล่าว การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถพื้นฐานในการปรับตัวได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นมีสุขภาพพลานามัยที่ สมบูรณ์แข็งแรง มีทักษะในการประกอบอาชีพที่เหมาะสมมีนิสัยรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเรียนรู้ ได้ด้วยตนเอง จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างหลากหลายต่อเนื่อง และทันสมัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544: 24)

การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิด คุณลักษณะดังกล่าวผู้เรียนจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบการเรียนรู้ด้วยตนเอง บทบาทของครูจึงต้องปรับเปลี่ยนจากเป็นผู้บอกเล่าเนื้อหา หรือ ประมวลความรู้มาสู่การเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาแนะนำ และให้ คำตอบเมื่อผู้เรียนต้องการ และให้การสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้ จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ ต่าง ๆ ตลอดจนการให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้อย่างสร้างสรรค์ ความรู้ ของตนเองครูจึงต้องปรับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง จัดเตรียมแหล่ง เรียนรู้ให้กับผู้เรียน ทั้งในรูปแบบของสื่อการเรียน ใบความรู้ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะใช้ประกอบ กิจกรรมการเรียนรู้หรือจัดบริเวณโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่หลากหลายทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ตามความต้องการ (กรมวิชาการ, 2542: 24)

ดังนั้น การดำเนินงานของสถานศึกษาในพื้นที่สูงให้มีประสิทธิผลนั้นต้องคิดรูปแบบของ องค์ประกอบการประเมินใหม่ โดยให้สอดคล้องกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมของสถานศึกษาในพื้นที่ สูงจึงเป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากประสิทธิผลของการดำเนินงานของสถานศึกษาในพื้นที่สูงนั้นต้อง เข้าใจถึงบริบทสังคมและวัฒนธรรมของสถานศึกษาในพื้นที่สูง ครูคือผู้ที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้และ ประสบการณ์ อบรมสั่งสอนให้เด็กได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญของสังคมท้องถิ่นและ ประเทศชาติต่อไป เพราะฉะนั้นสถานศึกษาในพื้นที่สูงจึงต้องมีบทบาทในการพัฒนาองค์ประกอบของ การประเมินใหม่ และพัฒนาบุคลากรครูในด้านต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับบริบทสังคมและวัฒนธรรม การฝึกอบรมทักษะพื้นฐานในการที่จะเป็นครูในพื้นที่สูง ด้านการศึกษาดูงานด้านการศึกษาต่อด้าน การพัฒนาตนเอง ทั้งนี้ต้องสอดคล้องกับการจัดการศึกษาในพื้นที่สูงเพราะว่าการพัฒนาองค์ประกอบ การประเมินใหม่ และครูในพื้นที่สูงก็เป็นปัจจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่จะส่งผลต่อประสิทธิผลการ ดำเนินงานของสถานศึกษาในพื้นที่สูง การพัฒนาครูและบุคลากรให้ได้รับการพัฒนาในวิชาชีพของตน ให้มีศักยภาพเพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพสามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและร่วมกัน พัฒนาสถานศึกษาในพื้นที่สูงให้มีความเจริญก้าวหน้า ด้วยเหตุผลข้างต้นจะเห็นว่าการพัฒนารูปแบบ

องค์ประกอบของการประเมินใหม่เป็นสิ่งที่สำคัญที่จะทำให้เกิดประสิทธิผลของการดำเนินงานของสถานศึกษาในพื้นที่สูงได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมของสถานศึกษาในพื้นที่สูงเพื่อนำผลไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาให้บรรลุเป้าหมายอย่างเป็นมรรคเป็นผลต่อไป

คำถามการวิจัย

จากสภาพที่เป็นจริงของการดำเนินงานของสถานศึกษาในพื้นที่สูงให้มีประสิทธิผลนั้นผู้วิจัยมีความประสงค์จะหาคำตอบเชิงประจักษ์ภายใต้คำถามต่อไปนี้

1. องค์ประกอบการประเมินคุณภาพในการจัดการศึกษาสถานศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม โรงเรียนพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วยอะไร?
2. ประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาในพื้นที่สูงเป็นอย่างไร?
3. ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของสถานศึกษาในพื้นที่สูง มีอะไรบ้าง?
4. แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาสถานศึกษาในพื้นที่สูงให้ประสบความสำเร็จ ที่ควรจะเป็น มีลักษณะอย่างไร?

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาองค์ประกอบการประเมินคุณภาพในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม กรณีศึกษาโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม กรณีศึกษาโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม กรณีศึกษาโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่
4. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม กรณีศึกษาโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในระบบการศึกษา ทั้งทางด้านการบริหารจัดการ การพัฒนา และการปฏิบัติการ และการนำไปต่อยอดในเชิงวิชาการในมิติต่าง ๆ ซึ่งสามารถจำแนกผลที่คาดว่าจะได้รับดังนี้

1. ได้งานวิจัยรูปแบบผสมทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่ประกอบด้วยองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับองค์ประกอบการประเมินคุณภาพ การจัดการศึกษา ของโรงเรียนบนพื้นที่สูง ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาบนพื้นที่สูง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาบนพื้นที่สูง และการได้มาซึ่งแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูง

2. เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาบนพื้นที่สูง สถานศึกษาโดยทั่วไป คณะกรรมการสถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำกับดูแลสถานศึกษา สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในเชิงการกำหนดนโยบาย การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสถานศึกษา การบริหารจัดการสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาสถานศึกษาให้มีความเข้มแข็ง และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง

3. องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัย กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) และ การจัดการศึกษาสำหรับบนพื้นที่สูง (ศศช.) สามารถนำเอาองค์ความรู้ที่เป็นผลการศึกษาวิจัยนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขในเชิงนโยบาย ยุทธศาสตร์ด้านการศึกษา การบริหารจัดการระบบการศึกษา และการพัฒนาตัวชี้วัดในการประเมินสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง

4. ผลการศึกษาวิจัยสามารถนำไปต่อยอดทางด้านวิชาการ โดยสถาบันทางการศึกษาต่าง ๆ นักวิชาการ นักวิจัย นิสิตนักศึกษา โดยนำข้อมูลไปใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอน การดำเนินกิจกรรมโครงการ การอบรมสัมมนา รวมถึงการนำไปเป็นองค์ประกอบการเขียนบทความหรือเอกสารทางวิชาการ ตลอดจนการนำไปต่อยอดในการทำวิจัยในมิติที่เกี่ยวข้องในรูปแบบงานวิจัยเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ เชิงการพัฒนา เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่เป็นองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาประสิทธิผลการดำเนินงานของสถานศึกษาในพื้นที่สูงตาม ขอบข่ายงานบริหารสถานศึกษา 4 ด้าน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 คือ 1) ด้านการบริหารวิชาการ 2) ด้าน การบริหารงบประมาณ 3) ด้านการบริหารงานบุคคล 4) ด้านการบริหารทั่วไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

ประสิทธิผลของสถานศึกษา ได้ศึกษาประสิทธิผลของผู้บริหาร ประสิทธิผลของครู ประสิทธิผลการดำเนินงานของโรงเรียนในพื้นที่สูงและปัจจัยด้านสังคมจิตวิทยา

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ สถานศึกษาในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 171 โรงเรียน โดยเลือกสุ่มตัวอย่างแบบ เจาะจง

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่จะศึกษาครั้งนี้ ได้แก่

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ เจตคติต่อประสิทธิผลของการดำเนินงานสถานศึกษาในพื้นที่สูง

- 1) ประสิทธิภาพการบริหาร
- 2) คุณภาพการบริหารจัดการ
- 3) คุณภาพผู้บริหารสถานศึกษา
- 4) คุณภาพครู/อาจารย์
- 5) บุคลากรฝ่ายสนับสนุน
- 6) การได้รับการสนับสนุนภายนอก
- 7) ความสัมพันธ์กับชุมชน (การมีส่วนร่วม#คณะกรรมการสถานศึกษาฯ/ปราชญ์

ท้องถิ่น

– ผู้นำศาสนา)

8) ความเหมาะสมของหลักสูตรสถานศึกษาฯ และการจัดการศึกษา (การพัฒนา หลักสูตร)

- 9) ระยะทางในการคมนาคม
- 10) ภาวะเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

11) มีงบประมาณเพียงพอ

12) จิตวิทยาสังคม

3.2 ตัวแปรตาม คือ ดังนี้ ได้แก่ ประสิทธิภาพของผู้ที่จบการศึกษาระดับชั้นที่สูง เมื่อผู้เรียนจบ การต่อยอดการพัฒนาองค์ความรู้ จากประสิทธิผลของหลักสูตรที่เรียนมา (คือ วิชาการ, วิชาชีพ, วิชาชีพ) ไม่ต้องอพยพไปทำงานในเมือง (ในโรงงาน) ไม่ทิ้งถิ่นฐานในพื้นที่สูง สามารถสร้างอาชีพ สร้างรายได้ สร้างคุณภาพชีวิต สร้างชุมชน ให้มีความสุข มีกิน มีอยู่ มีใช้ พึ่งตัวเองได้ วัฒนธรรม ให้ดำรงอยู่ ในรูปแบบการศึกษาในพื้นที่สูง

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

การพัฒนา หมายถึง การสร้างการเปลี่ยนแปลงด้านการจัดการศึกษาของโรงเรียนบนพื้นที่สูงให้ ดีมีประสิทธิภาพประสิทธิผล ทั้งการพัฒนาโรงเรียน บุคลากร และนักเรียน โดยสอดคล้องกับภูมิ วัฒนธรรมทางด้านเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ความเชื่อ ความศรัทธา ภูมิปัญญา อัตลักษณ์ของชุมชนบนพื้นที่สูง ภายใต้นโยบาย ระเบียบ มาตรฐานการศึกษาที่ องค์ประกอบการประเมินของกระทรวงศึกษาธิการ และองค์ประกอบการประเมินที่สอดคล้องกับภูมิ วัฒนธรรมของชุมชนอย่างแท้จริง

ภูมิวัฒนธรรม หมายถึง สภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบของการดำรงวิถีชีวิตของ ประชาชนบนพื้นที่สูง ซึ่งประกอบด้วยสภาพการณ์ทางด้านเศรษฐกิจชุมชน ลักษณะทางสังคมคนบน พื้นที่สูง ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่หลากหลาย และผสมกลมกลืนสอดคล้องกับ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ บนพื้นฐานของค่านิยม ความเชื่อ ความศรัทธา อัตลักษณ์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เป็นองค์ประกอบของการศึกษาเรียนรู้ของบุตรหลานของประชาชนทุกเพศวัย

สถานศึกษาบนพื้นที่สูง หมายถึง โรงเรียนที่ตั้งอยู่บนพื้นที่สูง เป็นสถานที่ในการจัดการเรียน การสอนให้กับเด็กและประชาชนที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชุมชนของ ชนเผ่าต่าง ๆ ซึ่งเป็นโรงเรียนใช้เป็นหน่วยวิเคราะห์ มีจำนวน 171 โรงเรียน ปัจจุบันสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ. หรือ Office of the Basic Education Commission : OBEC)

การประเมินการศึกษาหมายถึง หมายถึง เครื่องมือในการสร้างประสิทธิผลในการดำเนินของ สถานศึกษาบนพื้นที่สูงของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ) และสำนักงานรับรอง มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.)(องค์กรมหาชน) มีองค์ประกอบการประเมิน ประกอบด้วย การแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณา ตัวชี้วัดการสร้างโอกาสทางการศึกษา การสร้าง เครื่องมือ การติดตามประเมินผลตัวชี้วัด การติดตามประเมินผลโครงการ และการเก็บรวบรวมข้อมูล

ความพึงพอใจของตัวแทนเด็กด้อยโอกาส การนำผลการติดตามประเมินผลมาเปรียบเทียบกับ เป้าหมายที่กำหนด และรายงานผลการติดตามและประเมินต่อโรงเรียน โดยเกณฑ์พิจารณา 3 ด้าน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 ด้านผู้เรียน มาตรฐาน ที่ 2 ด้านกระบวนการบริหารจัดการ และมาตรฐานที่ 3 ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้

ประสิทธิผลของโรงเรียน หมายถึง การหาความสอดคล้ององค์ประกอบการประเมิน คุณภาพการศึกษาระหว่างของ สมศ. สพฐ และ ศศช. และองค์การประเมินการประเมินคุณภาพ การศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ที่ประกอบด้วย มีความรู้ทางวิชาการ มีทักษะเพียงพอในการ ประกอบอาชีพ จิตสำนึกรักถิ่นฐาน มีบทบาทในการสืบสานและดำรงวัฒนธรรมให้คงอยู่ มีการ สร้างอาชีพในท้องถิ่น มีความสามารถพึ่งตนเองได้ และมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

ปัจจัย หมายถึง สิ่งที่สนับสนุนและส่งเสริมให้การดำเนินงานของสถานศึกษาในพื้นที่สูงมี ประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วย ประสบการณ์ของผู้บริหาร คุณภาพการบริหารและการจัดการ คุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษา คุณภาพครู/อาจารย์ บุคลากรฝ่ายสนับสนุน การได้รับการสนับสนุนจาก ภายนอก สัมพันธ์กับชุมชน ความเหมาะสมของหลักสูตรและการจัดการศึกษา ระยะทางการคมนาคม ภาวะเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน มีงบประมาณเพียงพอ และจิตวิทยาสังคม

แนวทาง หมายถึง ข้อเสนอที่เป็นแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาการจัดการศึกษาที่ สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมของโรงเรียนบนพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่ ทางด้านการมีความรู้ทาง วิชาการ การมีทักษะเพียงพอในการประกอบอาชีพ การมีจิตสำนึกรักถิ่นฐาน การมีบทบาทในการสืบ สานและดำรงวัฒนธรรมให้คงอยู่ การสร้างอาชีพในท้องถิ่น การมีความสามารถพึ่งตนเองได้ และ การมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

จิตสำนึกรักถิ่นฐาน หมายถึง นักเรียนที่จบการศึกษาจากสถาบันการศึกษาระดับพื้นที่สูง มี ความตระหนักรู้ ความภาคภูมิใจ การรักใคร่ ห่วงแหน บ้านเกิดเมืองนอน และภูมิวัฒนธรรมของ ตนเอง โดยนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาเล่าเรียนมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนของตนเองให้มีความ เข้มแข็ง เจริญก้าวหน้า และมีความยั่งยืนบนความสอดคล้องระหว่างความเป็นสมัยใหม่และ ภูมิวัฒนธรรมของชุมชนฐานถิ่น

การดำรงวัฒนธรรม หมายถึง การให้คุณค่าด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี อัตลักษณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในฐานะเป็นคนชนเผ่า ตั้งแต่วัยเยาว์จนถึงวัยชรา โดยมีการประพฤติ ปฏิบัติและอนุรักษ์สืบสานความเป็นรากเหง้าของชนเผ่าให้คงอยู่บนฐานความสอดคล้องกับ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง หมายถึง นักเรียนที่จบการศึกษาจากสถาบันการศึกษาระดับชั้นที่สูง มีความเข้มแข็งทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา สามารถดำรงวิถีชีวิตได้ด้วยตนเองอย่างมีคุณภาพ และเป็นบุคคลที่มีความประพฤติดีงาม มีจิตสาธารณะ สามารถเป็นที่พึ่งของสังคมชุมชนได้

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาแนวทางการพัฒนาจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม และประสิทธิผลการดำเนินงานของสถานศึกษาในพื้นที่สูง ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) 2553
2. หลักการแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการดำเนินงานบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543
4. การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School bass Management: SBM)
5. หลักการแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation management)
 - 5.1 ด้านการบริหารวิชาการ
 - 5.2 ด้านการบริหารงบประมาณ
 - 5.3 ด้านการบริหารงานบุคคล
 - 5.4 ด้านการบริหารทั่วไป
 - 5.5 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
6. แนวคิดและความสำคัญของเครือข่าย
7. แนวคิดหลักการพัฒนามนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา
8. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาสถานศึกษาในพื้นที่สูง
9. แนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษาในพื้นที่สูง
10. แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลในพื้นที่สูง
11. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
12. ข้อเสนอเชิงทฤษฎี
13. กรอบแนวคิดการวิจัย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545
(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 เป็นพระราชบัญญัติการศึกษาที่มุ่งหมายปฏิรูปการศึกษา ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทในการจัดการศึกษา คือการปฏิรูปการเรียนรู้ ตามหมวด 4 แนวการจัดการศึกษาที่เป็นสาระสำคัญในการปฏิรูปการเรียนรู้คือ การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการเรียนรู้ ของคนไทยทั้งชาติ จากเดิมที่เน้นการถ่ายทอด การท่องจำ และการทำตามคำสั่งของครูหรือผู้อื่น โดยเน้นวิชาและเนื้อหาเป็นสำคัญ มาเป็นการเน้นการคิด การปฏิบัติของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและการปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีนิสัยรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2545: 57) ได้วิเคราะห์พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติจากมุมมองทางเศรษฐศาสตร์มีใจความตอนหนึ่งว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้สร้างอุปทานของสินค้าใหม่ขึ้นทั้งในเชิงการเพิ่มปริมาณและความหลากหลายของสินค้า มาตรา 27 ระบุให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำสาระของหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น มาตรา 28 กำหนดให้หลักสูตรการศึกษาในระดับต่าง ๆ ต้องมีความหลากหลายและเหมาะสมกับบุคคลแต่ละกลุ่มแต่ละระดับ สอดคล้องตามวัยและศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล โดยนัยนี้ในอนาคตจะเกิดหลักสูตรการศึกษาใหม่ ๆ อย่างมากมาย เพื่อตอบสนองความต้องการของทุกกลุ่ม ซึ่งจะทำให้สินค้าทางการศึกษามีความหลากหลายมากขึ้นด้วย เพราะแต่ละหลักสูตรจะมีลักษณะพิเศษเพื่อให้เฉพาะเจาะจงกับคน แต่ละกลุ่ม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 โดยเฉพาะหมวด 4 แนวการจัดการศึกษาที่เน้น “ผู้เรียนเป็นสำคัญ” สรุปได้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545: 22)

1. จัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญและคำนึงถึงความสนใจ ความถนัด วิถีชีวิต ความเท่าเทียม ความเสมอภาคและการพัฒนาตนเองตามความสามารถ
2. จัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง
3. จัดให้ผู้เรียนฝึกทักษะคิดเป็น จัดการได้และประยุกต์ใช้ผ่านกระบวนการเรียนรู้
4. จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัย
5. ใช้กระบวนการวิจัยมาพัฒนาจัดการเรียนรู้
6. จัดให้บูรณาการผลงานในกลุ่มสาระการเรียนรู้และข้ามกลุ่มการเรียนรู้ บูรณาการเชื่อมโยงวิถีชีวิตและบูรณาการในการจัดทำโครงการงาน

7. จัดการเรียนรู้ให้มีความยืดหยุ่นตามเหตุการณ์ สภาพท้องถิ่นผู้เรียน สารการเรียนรู้และเวลา
8. สอดแทรกการอบรมจริยธรรม ค่านิยมที่ดีอย่างสม่ำเสมอ
9. ใช้สื่อการเรียนรู้ทุกประเภท ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี สื่อบุคคล สื่อธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม สื่อกิจกรรม/กระบวนการ และสื่อวัสดุอุปกรณ์
10. ใช้แหล่งเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้
11. จัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้
12. วัดและประเมินผลตามสภาพจริง
13. ศึกษาติดตามข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

ความหมายของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่า หมายถึง การจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการที่หลากหลาย สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและความแตกต่างระหว่างบุคคลผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดสาระที่จะเรียนรู้ ทำกิจกรรมและปฏิบัติจริง จนค้นพบข้อความรู้ และวิธีการปฏิบัติด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต้องเลือกใช้รูปแบบการสอน วิธีการสอนและเทคนิคการสอนที่เหมาะสมหลากหลายประกอบกัน ไม่สามารถยึดถือเฉพาะรูปแบบวิธีการหรือเทคนิคการสอนอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น (ณัฐวุฒิ กิจรุ่งเรือง, 2545: 10 - 11)

ความหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึงการจัดกิจกรรมโดยวิธีต่าง ๆ อย่างหลากหลายที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง เกิดการพัฒนาตน และสั่งสมคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมของประเทศชาติต่อไป การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนจึงต้องใช้เทคนิควิธีการเรียนรู้รูปแบบการสอนหรือกระบวนการเรียนการสอนในหลากหลายวิธีซึ่งจำแนกได้ดังนี้ (ธนาทิพ ฉัตรภูติ, 2544: 26)

1. การจัดการเรียนการสอนทางอ้อม ได้แก่ การเรียนรู้แบบสืบค้น แบบแก้ปัญหา แบบค้นพบ แบบสร้างแผนผังความคิด แบบใช้กรณีศึกษา แบบตั้งคำถาม แบบใช้การตัดสินใจ
2. เทคนิคการศึกษาเป็นรายบุคคล ได้แก่ วิธีการเรียนแบบศูนย์การเรียน แบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง แบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน
3. เทคนิคการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ประกอบการเรียน เช่น การใช้สิ่งพิมพ์ ตำราเรียน และแบบฝึกหัดการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชน ศูนย์การเรียนชุดการสอน คอมพิวเตอร์ช่วยสอน บทเรียนสำเร็จรูป
4. เทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นปฏิสัมพันธ์ ประกอบด้วย การโต้ว่าที่กลุ่ม การอภิปราย การระดมพลังสมอง กลุ่มแก้ปัญหา กลุ่มคิดการประชุมต่าง ๆ การแสดงบทบาทสมมติ กลุ่มสืบค้นคู่คิดการฝึกปฏิบัติ เป็นต้น

5. เทคนิคการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นประสบการณ์ เช่น การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เกม กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลองละคร เกม บทบาทสมมติ

6. เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือ ได้แก่ ปริศนาความคิดร่วมมือแข่งขันหรือกลุ่มสืบค้น กลุ่มเรียนรู้ร่วมกัน ร่วมกันคิด กลุ่มร่วมมือ

7. เทคนิคการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ได้แก่ การเรียนการสอนแบบใช้เล่าเรื่อง (Story line) และการเรียนการสอนแบบแก้ปัญหา (Problem - Solving)

ภาวะวิกฤตของการศึกษาของไทยในปัจจุบันยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของบุคคล สังคมและประเทศ เมื่อต้องเผชิญกับกระแสความคาดหวังของสังคมที่จะให้การศึกษาที่มีบทบาท ใน การเตรียมคนให้พร้อมสำหรับการแข่งขันในสังคมโลกด้วยแล้วก็ยิ่งเห็นสภาพความสับสน ความล้มเหลว และความล่าช้าที่เป็นปัญหาของการศึกษามากขึ้นและวิกฤตที่สำคัญของการศึกษา นอกจากนี้ อาจกล่าวได้อีกคือ วิกฤตของผู้เรียน กล่าวคือผู้เรียนมีความทุกข์เนื่องจากเนื้อหาที่เรียนไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน ต้องจำใจเรียนสิ่งที่ไกลตัว ต้องสร้างจินตนาการด้วยความยากลำบาก และต้องท่องจำตลอดเวลา ขาดการเชื่อมโยงความรู้ที่ได้จากการเรียนมาใช้ปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ทำให้เกิดความสับสน ผลที่เกิดขึ้น คือมีเจตคติทางลบต่อการเรียนและเป็นปัญหาของสังคม เช่น ฆ่าตัวตาย เป็นคนเถร หนีโรงเรียน สร้างปมเด่นในทางที่ผิดและติดยาเสพติด (รุ่ง แก้วแดง, 2543: 2)

หลักการแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการดำเนินงานบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 บัญญัติการบริหารและการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 39 ให้กระทรวงศึกษาธิการ กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง

จากบทบัญญัติดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า รัฐมีแนวนโยบายที่จะส่งเสริมการบริหารในรูปแบบการกระจายอำนาจ ส่วนรูปแบบการบริหารและการจัดการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 บัญญัติให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานบริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการ (นันทิยา ศรีหรั่ง, 2553: :11)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กล่าวถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในมาตรา 49 ที่กำหนดให้บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี และต้องมีการจัดการศึกษาให้อย่างทั่วถึง (ชาญชัย แสวงศักดิ์, 2547: 4) และมาตราที่ 80 (3) กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษา อบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิด

ความรู้คู่คุณธรรมจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติและต้องปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม เสริมสร้างความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

การพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพนั้นต้องอาศัยการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพได้รับการสนับสนุนส่งเสริมด้วยระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ คือ ต้องใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เต็มศักยภาพ ลดขั้นตอนการบริหาร มีบุคลากรมืออาชีพ บริหารงบประมาณด้วยความโปร่งใส และใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อให้กระทรวงศึกษาธิการมีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ได้กำหนดให้มีการปฏิรูปโครงสร้างและระบบบริหารราชการใหม่ การยุบสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด สำนักงานประถมศึกษาอำเภอ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ โดยแบ่งส่วนราชการใหม่เป็นการบริหารราชการส่วนกลาง และการบริหารราชการเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546: 23)

สภาพการจัดการศึกษาก่อนการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 กับการปฏิรูปการศึกษา (นันทิยา ศรีหลิ่ง, 2553: 12) เป็นลักษณะการบริหารโดยการควบคุมจากภายนอก (External Control Management) ซึ่งมีลักษณะดังนี้

1. การกำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษา เป็นการกำหนดเป้าหมายรวมกันเป็นหนึ่งเดียวไม่ซับซ้อนมีความเป็นเอกภาพ ทำให้การจัดสภาพแวดล้อมทางการศึกษาเป็นลักษณะคงที่ไม่มีความต้องการอย่างแข็งขันที่จะปฏิรูปการศึกษา การบริหารงานจะมุ่งเน้นความเป็นมาตรฐานเดียวกันของทุกสถานศึกษา และจะคำนึงถึงผลเชิงปริมาณเป็นสำคัญ
2. เป็นระบบการบริหารสถานศึกษาแบบดั้งเดิม ที่เน้นโครงสร้างองค์กร และกระบวนการทำงาน โดยมีสมมุติฐานว่ากระบวนการทำงานที่เป็นมาตรฐานสามารถทำให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายบริหาร และมีความเหมาะสมในทุกสถานศึกษา
3. เป็นระบบที่ใช้การตรวจสอบจากภายนอกเท่านั้น
4. เป็นระบบที่มีการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง สถานศึกษามีอำนาจเพียงเล็กน้อยในการตัดสินใจและต้องปรึกษาหารือจากผู้มีอำนาจ ในการตัดสินใจจากส่วนกลางในเกือบทุกเรื่องผลที่ตามมาคือไม่สามารถแก้ปัญหาหรือแก้ปัญหาได้ไม่ทันการ ไม่ก่อให้เกิดผลทางการศึกษาและยังสร้างความซับซ้อนมากขึ้น สถานศึกษาเป็นหน่วยปฏิบัติการของการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายทางการศึกษา มีการควบคุมจากภายนอกอย่างใกล้ชิด บทบาทของสถานศึกษาจึงเป็นเพียงการรับคำสั่งจากหน่วยงานส่วนกลาง ไม่มีอำนาจในการคิดริเริ่มด้วยตนเอง

5. กำหนดให้การควบคุมจากภายนอก ซึ่งมีแนวโน้มที่จะให้เกิดมีการบังคับ ดูแลสถานศึกษา และเพิ่มกฎเกณฑ์บทบาท ความรับผิดชอบในการควบคุมจากส่วนกลาง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 กำหนดให้มีการเปลี่ยนแปลงการศึกษาไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545: 3 - 4) ทั้งในด้านสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอย่างเสมอภาคกัน ในด้านการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี อย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาดังกล่าวจะต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้ประชาชนมีส่วนร่วม และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หลักการสำคัญดังกล่าว ตรงกับแนวคิดหลักในการจัดการศึกษาเพื่อทุกคนทุกฝ่าย (Education for All) และทุกคนทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (All for Education) อันเป็นหลักการพื้นฐานที่ได้รับการยอมรับทั่วโลก

สรุปได้ว่าประสิทธิผลการศึกษาจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการพัฒนาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม หมวดที่ 2 ว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาที่กำหนดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอภาคกัน ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รวมทั้งเด็กด้อยโอกาส ที่ต้องจัดให้มีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ

1. แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานการบริหารการศึกษา

ความหมายของการบริหาร (Administration) และการบริหารการศึกษา (Education Administration) มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

ศราวุธ กลางหล้า (2548: 11-12) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการดำเนินการกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ของกลุ่มบุคคลอย่างน้อยสองคนขึ้นไปมีหัวหน้าและผู้ร่วมงานมีการบริหารจัดการที่ใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ เจือนไขเวลา วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ เพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และได้ให้ความหมายการบริหารการศึกษาไว้ว่า การบริหารการศึกษามีถึงกระบวนการบริหารจัดการของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวก ควบคุม ตรวจสอบการประเมิน การประกันคุณภาพการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

สมนึก นมจิจันทร์ (2548: 31) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร คือกระบวนการในการดำเนินงานของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน แต่กิจกรรมนั้นจะเป็นไปในลักษณะที่แตกต่างกัน คือมีฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ตัดสินใจสั่งการ อีกฝ่ายหนึ่งทำหน้าที่ปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งที่บุคคลในองค์กรร่วมกันวางไว้

นนทยา ศรีหิ่ง (2553: 15-16) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการวางแผนภายในองค์กร โดยอาศัยผู้นำหรือ ผู้บริหารในการใช้ทักษะเป็นผู้นำในด้านต่าง ๆ และส่งเสริม

ให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งที่บุคคลในองค์กรร่วมกันวางไว้ และได้ให้ความหมาย การบริหารการศึกษาไว้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง แนวทางในการบริหารจัดการด้านการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการจัดการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยอาศัยทักษะความรู้ความสามารถและการผูกสัมพันธ์กับผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา ได้แก่ บุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่และงบประมาณ ชุมชนให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษาอันจะเกิดแก่ผู้เรียนและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ธีระ รุญเจริญ และประพันธ์ สุริหาร (2547: 7) ได้ให้ความหมายของคำว่า การบริหารโรงเรียน หมายถึง งานประจำที่ผู้บริหารสถานศึกษาหรือหัวหน้าสถานศึกษา ดำเนินการควบคุมจัดการบริหารต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่เกี่ยวกับอาคารสถานที่ รวมทั้งด้านการเงินงบประมาณ และงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนจากความหมายของการบริหารการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น

สรุปได้ว่าประสิทธิผลจะเกิดจากแนวทางพัฒนาและกระบวนการดำเนินงานบริหารจัดการการศึกษาในพื้นที่สูง ของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการจัดการศึกษาทั้งภายในและนอกสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวก ตรวจสอบ การประเมิน การประกันคุณภาพการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โดยอาศัยทักษะความรู้ความสามารถและการผูกสัมพันธ์กับผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่และงบประมาณ ชุมชนให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษาอันจะเกิดแก่ผู้เรียนและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ของตำราการดำเนินงานการบริหารการศึกษา

ในการทำทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นงานใหญ่หรืองานที่เล็กน้อยเพียงไรล้วนเป็นการกระทำเพื่อบรรลุ “วัตถุประสงค์” การบริหารการศึกษาก็ย่อมมีวัตถุประสงค์ของการบริหาร (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2540: 4) เช่น

1. เพื่อให้งานต่าง ๆ ของโรงเรียนดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย
2. เพื่อให้บุคลากรภายในโรงเรียนสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อแก้ปัญหาในการดำเนินงานต่าง ๆ ของโรงเรียน
4. เพื่อให้งานต่าง ๆ ของโรงเรียนบรรลุเป้าหมาย
5. เพื่อเป็นการสนองนโยบายของหน่วยงานรับผิดชอบระดับสูง
6. เพื่อเป็นการเตรียมการรับความเปลี่ยนแปลงของแนวความคิดใหม่ในการจัดการศึกษา

หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษา พ.ศ. 2543 เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ข้อ 5 มีสาระสำคัญดังนี้

1. ให้มีคณะกรรมการอย่างน้อยสถานศึกษาละ 9 คน แต่ไม่เกิน 15 คน ประกอบด้วย

1.1 ผู้แทนผู้ปกครอง ได้แก่ ผู้แทนผู้ที่มีรายชื่อเป็นผู้ปกครองตามทะเบียนนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษานั้น จำนวน 1 คน

1.2 ผู้แทนองค์กรชุมชน ได้แก่ ผู้แทนของชมรม สมาชิก มูลนิธิ องค์กรเอกชน หรือกลุ่มบุคคลในรูปอื่นใด ที่ดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ และมีที่ตั้งอยู่ในเขตบริการของสถานศึกษานั้น จำนวน 1 คน

1.3 ผู้แทนองค์กรส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ผู้แทนเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบอื่น จำนวน 1 คน

1.4 ผู้แทนศิษย์เก่า ได้แก่ ผู้แทนสมาคมศิษย์เก่าหรือบุคคลที่เคยศึกษาจากสถานศึกษานั้น จำนวน 1 คน

1.5 ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ หมายถึง ผู้นำศาสนา ที่ปฏิบัติกิจในวัดที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่สถานศึกษาตั้งอยู่ โรงเรียนขนาดเล็ก 1 รูป โรงเรียนขนาดใหญ่ 2 รูป

1.6 ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้ทรงภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่น ข้าราชการบำนาญ ข้าราชการผู้อื่นนอกสังกัดสถานศึกษา พนักงานรัฐวิสาหกิจ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานอื่นของรัฐ เจ้าของหรือผู้บริหารสถานประกอบการ ทั้งในและนอกเขตบริการสถานศึกษานั้น โรงเรียนขนาดเล็ก 1 คน โรงเรียนขนาดใหญ่ 6 คน ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้คณะกรรมการเลือกกรรมการคนหนึ่ง ในข้อ 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5 และ 1.6 เป็นประธาน อีกคนหนึ่งเป็นรองประธาน

2. ให้คณะกรรมการดำเนินการ กำหนดจำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการเพื่อให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการตามข้อ 1 โดยคำนึงถึงจำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการที่เป็นสตรี จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสาม ของคณะกรรมการทั้งหมด

2.1 การให้ได้ว่าซึ่งคณะกรรมการให้ดำเนินการ ดังนี้

2.1.1 ให้สถานศึกษาประกาศรับสมัครผู้แทน ตามข้อ 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5

2.1.2 ให้สมัครเข้ารับเลือกตามข้อ 1.1-1.5 คัดเลือกกันเองให้เหลือเท่ากับจำนวนที่กำหนดไว้

2.1.3 ให้ได้รับคัดเลือกตามข้อ 1.1 – 1.5 และผู้บริหารสถานศึกษาเสนอรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตามที่ตนเห็นสมควร จำนวน 2 คน เท่ากับจำนวนที่กำหนดไว้ และประชุมคัดเลือกให้เหลือเท่ากับจำนวนตามที่กำหนด

2.1.4 ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเสนอรายชื่อผู้บังคับบัญชาเหนือสถานศึกษาขึ้นไปหนึ่งระดับเป็นผู้ลงนามแต่งตั้ง ในกรณีที่ไม่มีผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกเป็นผู้แทนองค์ประกอบใด ให้คณะกรรมการดำเนินการเสนอรายชื่อบุคคลในองค์ประกอบนั้น จำนวนสองเท่าของจำนวนที่กำหนดไว้และให้ผู้ได้รับการเสนอชื่อคัดเลือกกันเองให้เหลือเท่ากับจำนวนที่กำหนดไว้ในกรณีที่ผู้สมัครคัดเลือกในองค์ประกอบไม่ครบตามจำนวนที่กำหนดไว้ให้ถือว่าผู้เข้ารับการคัดเลือกเท่าที่มีอยู่ในองค์ประกอบนั้น และให้คณะกรรมการดำเนินการเสนอรายชื่อบุคคลในองค์ประกอบนั้นจำนวนสองเท่าของจำนวนที่ขาดอยู่ และให้ผู้ได้รับการเสนอชื่อคัดเลือกกันเองให้เหลือตามจำนวนที่กำหนดไว้ในกรณีที่ผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกในองค์ประกอบใดมีจำนวนเท่ากับจำนวนกรรมการตามที่กำหนดไว้ ให้ถือว่าผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกดังกล่าว เป็นกรรมการในองค์ประกอบนั้น

3. คุณสมบัติทั่วไปของคณะกรรมการ

3.1 เป็นผู้สนใจในการพัฒนาการศึกษา

3.2 เป็นผู้มีความประพฤติดี

3.3 ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

3.4 ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดได้

กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

3.5 ให้ผู้บังคับบัญชาเหนือสถานศึกษาขึ้นไปหนึ่งระดับเป็นผู้ลงนามในการแต่งตั้งและการอนุญาตการลาออกของคณะกรรมการ

4. การบริหารในรูปคณะกรรมการ

การบริหารในรูปคณะกรรมการ เป็นการบริหารแบบประชาธิปไตยที่กำลังได้รับความนิยมในปัจจุบันเป็นการบริหารที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในเรื่องนั้น ๆ ด้วย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ร่วมกันตั้งไว้ โดยทุกคนมีความพอใจในการทำงานร่วมกันได้มีผู้ให้ความหมายของการบริหารในรูปคณะกรรมการไว้หลายท่าน ดังนี้

ศราวุธ กลางหล้า (2548: 23) คณะกรรมการ หมายถึง คณะบุคคลที่ได้รับคัดเลือกการเลือกตั้งและการแต่งตั้ง ให้ปฏิบัติหน้าที่หรือประชุมพิจารณา ไตร่ตรอง ตัดสินใจ ซ้ำขาด เรื่องใดเรื่องหนึ่งตามอำนาจหน้าที่ ระเบียบ กฎหมาย องค์กรหรือกลุ่มกำหนดหรือมอบหมายให้ปฏิบัติโดยอาศัยความรู้ ประสบการณ์ และต้องยึดหลักนิติธรรม

นันทิยา ศรีหลัง (2553: 19) การบริหารในรูปคณะกรรมการเป็นรูปแบบการทำงานที่ถือว่าดีที่สุดในปัจจุบัน เพราะเป็นการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีพลังและมีประสิทธิภาพ โดยการกระจายอำนาจให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยองค์คณะบุคคลเพื่อให้มีความถูกต้องและก่อประโยชน์สูงสุดต่อหน่วยงานหรือองค์กรนั้น ๆ

5. ความสำคัญของการบริหารงานในรูปแบบคณะกรรมการ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542: 79) ได้ให้ความสำคัญของการบริหารงานในรูปคณะกรรมการว่า การบริหารงานในรูปแบบคณะกรรมการมีความสำคัญและจุดเด่น ดังนี้

5.1 การตัดสินใจมีคุณภาพดีขึ้น เพราะการบริหารในรูปคณะกรรมการประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งมีความรู้และทัศนคติที่กว้างขวาง ผลการพิจารณาตัดสินใจย่อมดีกว่าการตัดสินใจโดยบุคคลเพียงคนเดียว

5.2 การยอมรับในผลงานสูงขึ้น เนื่องจากหลายคนมีส่วนร่วมในการดำเนินการทำให้เกิดความผูกพัน และมองผลลัพธ์ที่ดีขึ้น เป็นของกลุ่มหรือคณะกรรมการ

5.3 การประสานงานดีขึ้น เพราะบุคคลหลายฝ่ายได้มีส่วนร่วมในแนวทางเดียวกันและแก้ปัญหาาร่วมกัน ทำให้เกิดความเข้าใจตรงกัน รับรู้การดำเนินงานในแนวทางเดียวกัน การกระจายอำนาจมีมากขึ้น เนื่องจากอำนาจเป็นของคณะกรรมการ มิใช่บุคคลเพียงคนเดียว

6. ผลดีของการบริหารโดยคณะกรรมการ มีดังนี้

6.1 เป็นการตัดสินใจที่ดีโดยอาศัยความคิดเห็นของกลุ่ม

6.2 เป็นประโยชน์ในการร่วมมือ ประสานงาน

6.3 ช่วยให้การปฏิบัติงานเข้าใจกันดี

6.4 เป็นประโยชน์สำหรับฝึกฝนตัวบุคคล

7. ผลเสียของการบริหารงานโดยคณะกรรมการ

7.1 การทำงานของคณะกรรมการขาดการต่อเนื่อง

7.2 คณะกรรมการแต่ละท่านเป็นข้าราชการประจำ มีงานประจำอื่นทำอยู่แล้วจึงไม่มีเวลาในการปฏิบัติหน้าที่กรรมการได้อย่างเต็มที่ จึงเกิดกรณีที่กรรมการมาประชุมไม่ครบองค์ประชุมอยู่บ่อยครั้ง

7.3 กรณีตัวกรรมการไม่มาประชุมเองผู้ได้รับมอบหมายให้เป็นตัวแทนไม่กล้าตัดสินใจ

7.4 กรรมการเลขานุการ ไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้ เนื่องจากผลกระทบทางการเมือง

7.5 มติของคณะกรรมการไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้ เนื่องจากผลกระทบทางการเมือง

7.6 ระบบราชการทำให้การทำงานในระบบคณะกรรมการขาดความคล่องตัว

7.7 กรรมการซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ระดับสูงไม่รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับ

7.8 กรรมการให้ความสนใจน้อย

7.9 กรรมการที่มาจากผู้ทรงคุณวุฒิมีแนวความคิดและข้อคิดเห็นทางทฤษฎีมากเกินไปจนนำมาปฏิบัติได้ยาก

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School bass Management: SBM)

ดิเรก วรรณเศียร (2551: 23) ให้ความหมายของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานว่าเป็น การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปสู่โรงเรียนให้มากที่สุด เพื่อให้โรงเรียนมีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบเป็นอิสระและมีความคล่องตัว โดยมีคณะกรรมการ โรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย ตัวแทนผู้ปกครองชุมชน ครู ผู้ทรงคุณวุฒิศิษย์เก่าและผู้บริหารโรงเรียน ร่วมกัน บริหารและจัดการศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการของนักเรียนผู้ปกครองและชุมชน

อุทัย บุญประเสริฐ (2549: 43) ได้กล่าวถึงนักวิชาการหลายท่านและองค์กรต่าง ๆ หลาย องค์กรกำหนดนิยามให้ความหมายและลักษณะสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) ไว้แตกต่างกัน เช่น American Association of School Administration ได้ให้ความหมายว่าเป็นกลยุทธ์ในการปรับปรุงการศึกษาโดยเปลี่ยนอำนาจหน้าที่ใน การตัดสินใจไปจากระดับรัฐหรือเขตการศึกษาไปยังแต่ละโรงเรียน โดยให้ผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียนและผู้ปกครองมีอำนาจควบคุมกระบวนการจัดการศึกษามากขึ้นซึ่งให้มีหน้าที่และรับผิดชอบ ตัดสินใจเกี่ยวกับงบประมาณ บุคลากร และหลักสูตร จากความหมายในความหลากหลายของนัก การศึกษา

สรุปว่าประสิทธิผลของการดำเนินงานในพื้นที่สูง การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการที่กระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปสู่สถานศึกษาให้มีอิสระและคล่องตัว ในการตัดสินใจในรูปแบบการมีส่วนร่วมของบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกัน เช่น ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครอง พัฒนาตามศักยภาพของโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตนเองตามความ ต้องการ และสอดคล้องกับชุมชนท้องถิ่น

ปัญญา แก้วกียูร (2550: 41) การบริหารและการจัดการศึกษาที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีหลักการและกรอบแนวคิดดังนี้

1. หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) เป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา จากส่วนกลางไปยังสถานศึกษา ให้สามารถตัดสินใจดำเนินการให้สอดคล้องกับแนวทางพัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณภาพสูงสุด

2. หลักการใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลาง (School Center) โรงเรียนจะเป็นหน่วยงาน บริหาร ไม่ใช่เป็นผู้ถูกบริหาร โรงเรียนจะเป็นหน่วยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาศักยภาพของเด็ก สามารถกำหนดจุดมุ่งหมาย เป้าหมาย ทิศทางการวางแผนการจัดการศึกษาของตนเองที่สอดคล้องกัน ทั้งในระดับส่วนกลาง เขตพื้นที่การศึกษา ท้องถิ่นและชุมชน

3. หลักการมีส่วนร่วม (Collaboration Participation) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือกับการบริหารการตัดสินใจและการจัดการศึกษาทำให้เกิดความตระหนัก และความรู้สึกเป็นเจ้าของ

4. หลักพึ่งตนเอง (Self Management) เน้นให้โรงเรียนมีระบบบริหารตนเองมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบการดำเนินงานตามความพร้อมและสถานการณ์ของโรงเรียนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมองเห็นจุดหมายตรงกัน บูรณาการสถานการณ์ของท้องถิ่นกับโรงเรียน ส่งเสริมการเรียน

5. หลักประสานงาน (Coordination) สามารถประสานงานได้ทุกระดับเน้นความเข้มแข็ง สร้างความเข้าใจระหว่างโรงเรียนกับบุคคลภายนอก แสวงหาความร่วมมือ ความสำเร็จเหลือทั้ง ทรัพยากรและเทคนิควิธีการใหม่ ๆ

6. หลักความต่อเนื่องและหลากหลาย (Continuity and Diversity) การบริหารต้องมีความต่อเนื่องใช้เวลา รวมทั้งการใช้เทคนิคการบริหารต้องมีความหลากหลายสอดคล้องกันมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน

7. หลักการพัฒนาตนเอง (Self-improvement) พัฒนาไปสู่องค์กรการเรียนรู้ (Learning Organization) พัฒนาวิชาชีพ พัฒนาบุคคล และพัฒนาทีมงาน สร้างวิสัยทัศน์และแผนกลยุทธ์ของ สถานศึกษา

8. หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balance) ส่วนกลางและเขตพื้นที่ การศึกษาจะกำหนดนโยบาย และควบคุมมาตรฐาน และมีการตรวจสอบคุณภาพหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานดังกล่าวจะต้องคำนึงถึงหลักธรรมาภิบาลหรือ

ธรรมาภิบาล (Good Governance) ทั้ง 6 ประการ ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรมหลักความรับผิดชอบต่อหลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม และหลักความคุ้มค่า โดยจะต้องมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาครูในโรงเรียนในด้านความรู้ ความสามารถและการจัด ทรัพยากรในโรงเรียน

การบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน หมายถึง การบริหารและการจัดการศึกษาที่ปฏิบัติ โดยมีโรงเรียนเป็นฐานหรือเป็นองค์กรหลักในการจัดการศึกษา ซึ่งจะต้องมีการกระจายอำนาจและ การจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปยังโรงเรียนให้โรงเรียนมีอำนาจ หน้าที่รับผิดชอบและการบริหาร ทั่วไปภายใต้คณะกรรมการโรงเรียนซึ่งประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนนักเรียนและผู้บริหารโรงเรียน เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปโดยการมีส่วนร่วม

และตรงตามความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด (บุญมี เณรยอด, 2546: 10) มีขั้นตอนดังนี้

1. สร้างความตระหนัก และความเข้าใจตนเอง โดยผู้บริหารต้องเข้าใจว่าการบริหารโรงเรียนต้องบริหารโดยองค์คณะบุคคลไม่ใช่ผู้บริหารดำเนินการเพียงคนเดียว
2. พัฒนาคน พัฒนางานและพัฒนาองค์กร เป็นการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ในบทบาทและหน้าที่
3. วิเคราะห์สภาพปัจจุบันของโรงเรียน โดยใช้เทคนิค SWOT Analysis เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก
4. เปิดโอกาสให้ทุกฝ่าย มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตั้งแต่ การวางแผน การปฏิบัติการ ประเมินผล และการพัฒนาปรับปรุง
5. กำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียน โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมและเผยแพร่ให้เป็นที่รับรู้ทั่วกัน
6. กำหนดเป้าหมายของการศึกษา ผลผลิตทางการศึกษา ซึ่งเป็นผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายของกระบวนการ
7. จัดให้มีคณะกรรมการศึกษา โดยมีผู้บริหารโรงเรียนเป็นเลขานุการ
8. กำหนดธรรมนูญโรงเรียน และระบบการประกันคุณภาพ
9. ให้คณะกรรมการสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรท้องถิ่นสะท้อนถึงความต้องการของท้องถิ่นและการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา
10. นำข้อมูลระบบสารสนเทศมาใช้ในการวางแผนการประเมินผลการเผยแพร่

นอกจากรูปแบบการบริหารจัดการที่กล่าวข้างต้นแล้ว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543: 28) ได้กำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารเพื่อให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานบริหารจัดการมีคุณภาพ มีวิธีดำเนินการโดยจัดองค์การ/โครงสร้างการบริหารชัดเจน กำหนดปรัชญา ปฏิบัติตามแผน นิเทศ ติดตามประเมินผล เปรียบเทียบกับเป้าหมายอย่างต่อเนื่องจัดระบบข้อมูลสารสนเทศครบถ้วน ถูกต้องตรงกับความต้องการและทันต่อการใช้งาน จัดทำบันทึกและรายงานผลการประเมินนำข้อมูลและการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจและปรับปรุงงาน

สรุปว่าประสิทธิผลจะเกิดขึ้นได้นั้นต้องอาศัยการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นการกระจายอำนาจไปยังโรงเรียนโดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหารจัดการทรัพยากรด้านวัตถุและบุคคลได้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุด

หลักการแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation management)

สมเดช สีแสง (2547: 229) ได้สรุปความหมายว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation management) เป็นการบริหารที่เปิดโอกาสให้พนักงานทุกระดับ ได้มีส่วนร่วมในกิจการภายในขอบเขตหน้าที่ของตน ถือว่าเป็นการบริหารที่ดี และเหมาะสมที่สุดกับคุณสมบัติของมนุษย์ในปัจจุบัน เป็นหลักการสำคัญของการบริหารแบบใหม่ที่เรียกว่า การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์การ (Total Quality Control หรือ TQC)

นันทิยา ศรีหิ่ง (2553: 20) การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นความพยายามที่จะจูงใจให้ผู้ที่ร่วมปฏิบัติงานในองค์กรได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมมือกันพัฒนางานด้วยความเต็มใจ

ชุมชน อุตมะ (2553: 18-19) การมีส่วนร่วม หมายถึง การร่วมมือและมีส่วนร่วมซึ่งกันและกันในทุก ๆ ด้านของประชาชน โดยเริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ และมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล สามารถพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันใช้ทรัพยากรอย่างสมานฉันท์ นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน จากความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วมดังกล่าว จะเห็นว่า มีผู้ให้ความหมายไว้คล้ายกัน

สรุปได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคคลทุกระดับทุกฝ่ายเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจและให้ความร่วมมือ ถึงแม้ว่าการมีส่วนร่วมของคนหลายคนจะทำให้เกิดผลดีและผลเสียบ้าง แต่ก็จะสามารถแก้ไขปัญหาาร่วมกันได้ด้วยความเต็มใจ และเกิดการยอมรับต่อผลลัพธ์ที่ได้

1. เทคนิคในการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ศราวุธ กลางหล้า (2548: 14) กล่าวว่า การให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการบริหารงานจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการกำหนดเป้าหมายการสร้างความสำเร็จในงาน ตลอดจนเป็นการยกระดับการตัดสินใจให้รัดกุมมากขึ้น เมื่อผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายขององค์กร ความรู้สึกในการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของหรือผู้ร่วมสร้างองค์การด้วยคนหนึ่งก็จะบังเกิดขึ้น ผลจากการมีส่วนร่วมของผู้ร่วมงาน คือ ความมานะพยายามที่มุ่งหวังให้องค์การนั้นประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย การบริหารแบบมีส่วนร่วมกำลังได้รับความนิยม และนำมาใช้ในองค์กรต่าง ๆ ทั้งราชการ ห้างร้านและรัฐวิสาหกิจในลักษณะหรือรูปแบบต่าง ๆ เช่น การพัฒนาองค์การ การบริหารโดยเน้นวัตถุประสงค์

(Management by objective) กลุ่มสร้างคุณภาพ (Quality control circle) การบริหารโดยคณะกรรมการ (Committee administration) การบริหารเชิงประชาธิปไตย เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2550: 16-17) ได้ให้ความเห็นว่าเป็นเทคนิคที่สำคัญที่สุดในการบริหารแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ 1) การใช้กลุ่มงานเฉพาะกิจและคณะกรรมการ (Special Task Forces and Committee) 2) การมีคณะกรรมการคอยให้คำแนะนำ 3) การใช้เทคนิคของหมุดเชื่อมโยง (Linking Pin) 4) การติดต่อสื่อสารแบบเปิดประตู 5) การระดมความคิด 6) การฝึกอบรมแบบต่าง ๆ 7) การบริหารแบบยี่ดัวตฤประสงค์ (MBO)

2. ประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543: 17) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. ช่วยสร้างความสามัคคีรวมพลังของบุคคลในองค์กร
2. ช่วยให้ทราบถึงความต้องการขององค์กรทั้งหมด
3. ช่วยเพิ่มพูนประสิทธิภาพการทำงานให้สูงขึ้น ลดความเฉื่อยชาในการปฏิบัติงานและการย้ายงาน
4. ช่วยลดความขัดแย้งและการต่อต้านจากพนักงานระดับต่ำ
5. ช่วยสร้างบรรยากาศในการทำงานและให้สุขภาพจิตของคนในองค์กรดีขึ้น
6. ช่วยเพิ่มผลผลิตในองค์กร
7. สร้างสรรค์หลักการประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในองค์กร
8. ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการบริหารงาน ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและทะนุถนอม
9. ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความรู้สึกว่าเข้าเป็นส่วนหนึ่งในองค์กร
10. เป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ของผู้บังคับบัญชา ในการควบคุมงานให้ลดน้อยลงและทำให้ผลของงานดีขึ้น

สมเดช สีแสง (2547: 230) ได้สรุปถึงประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมว่า ประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้พนักงานรวมกลุ่มกันใช้ความรู้ความสามารถสติปัญญาและประสบการณ์ของแต่ละคนร่วมกันปรับปรุงงานในหน่วยงานของตน มีข้อดี คือ

1. ผู้ที่รู้ปัญหาดีที่สุด และสามารถแก้ปัญหาได้ดีที่สุด คือผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับปัญหามากที่สุดจะแก้ปัญหาได้ถูกต้องที่สุด
2. บุคลากรได้เรียนรู้การทำงานเป็นทีม และมีส่วนร่วมในการบริหาร
3. ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้สึกว่ามีคุณค่า มีความภาคภูมิใจ และทำงานเต็มความสามารถ

3. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

กองนโยบายและแผน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2553: 91-95) ได้กล่าวถึงขั้นตอนกระบวนการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาไว้ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานก่อนดำเนินการ
2. การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน
3. การสร้างเครือข่ายของกลุ่มผู้มีส่วนร่วม
4. การสร้างกิจกรรม
5. การต่อรองเพื่อดำเนินกิจกรรม
6. การร่วมกันดำเนินการ
7. การร่วมกันประเมินผลดำเนินการ
8. การร่วมกันรับผลดำเนินการ

กระบวนการมีส่วนร่วมดังกล่าว เป็นการทำงานที่ยึดการทำงานแบบมีส่วนร่วมต้องมีการทำงานเป็นระบบทีม มีการทำงานเป็นกลุ่ม ที่มีพฤติกรรมกระบวนการกลุ่ม มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เน้นการบริหารโดยยึดวัตถุประสงค์ที่ร่วมกันกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน เน้นคุณภาพนักเรียน

ศราวุธ กลางหล้า (2548: 26) กล่าวว่า การใช้รูปแบบการบริหารโดยคณะกรรมการจะก่อให้เกิดผลดีหลายประการ เช่น ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน เป็นการกระจายอำนาจ การตัดสินใจ ส่งเสริมให้รู้จักยอมรับความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ซึ่งเป็นการฝึกวิถีทำงานและประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม การบริหารในรูปแบบคณะกรรมการย่อมมีผลดีและผลเสียขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ และปัจจัยแวดล้อมหลายอย่าง

4. การมีส่วนร่วมในการบริหาร 4 ด้านของสถานศึกษา

1. การบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษามากที่สุด โดยกำหนดให้กระทรวงกำหนดเฉพาะหลักสูตรส่วนกลางและให้สถานศึกษามีอิสระในการทำหลักสูตรสถานศึกษาได้เอง ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระและคล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมในการออกแบบหลักสูตร กำหนดแหล่งเรียนรู้ และออกแบบวิจัยในชั้นเรียน ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน และออกแบบประเมินผลผู้เรียน ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัด ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุน

การพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ โดยมีขอบข่ายและภารกิจการบริหารและการจัดการ 12 ด้าน ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546: 33)

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การแนะแนวการศึกษา
9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษา
12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุ วังค์กร หน่วยงานสถาบันอื่น

ที่จัดการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการบริหารงานวิชาการ

1. เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานวิชาการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน สถานศึกษาและท้องถิ่น
2. เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้มาตรฐานและมีคุณภาพ สอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษา และการประเมินผลภายในเพื่อพัฒนาตนเองและประเมินจากหน่วยงานภายนอก
3. เพื่อให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาการเรียนรู้ที่สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพ
4. เพื่อให้สถานศึกษาได้ประสานความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาของบุคคล ครอบครัวยุ วังค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น ๆ อย่างกว้างขวาง

นันทิยา ศรีหิ่ง (2553: 24) จากการศึกษาการบริหารวิชาการทั้งหมด 12 ภารกิจนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานวิชาการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน สถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น มีมาตรฐานและคุณภาพ และสอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษาและการประเมินคุณภาพภายในเพื่อพัฒนาตนเอง และการประเมินจากหน่วยงานภายนอกพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนปัจจัยเกื้อหนุน

การพัฒนาการเรียนรู้และการประสานความร่วมมือกับบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น ๆ ในพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

สรุปได้ว่าประสิทธิผลการบริหารวิชาการทั้งหมด 12 ภารกิจนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานวิชาการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน สถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น อย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพ และสอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษาและการประเมินคุณภาพภายในและภายนอก พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ เกื้อหนุนการพัฒนาการเรียนรู้ และประสานความร่วมมือกับบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น ๆ ในพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2. การบริหารงานงบประมาณ

งานบริหารงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการมีความคล่องตัวโปร่งใส ตรวจสอบได้ ทั้งนี้ เพราะการบริหารงบประมาณในระบบศูนย์อำนาจในระบบเดิมนั้น นอกจากจะทำให้เกิดความล่าช้าและผูกมัดด้วยระเบียบที่ทำให้ขาดความคล่องตัวในการบริหารแล้วยังมีปัญหาในเรื่องการทุจริต และสถานศึกษาได้รับการจัดสรรทรัพยากรที่ไม่ตรงกับความต้องการ ซึ่งการบริหารงบประมาณนั้น ต้องยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษารวมทั้งหารายได้จากการบริการมาใช้จัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีต่อผู้เรียนโดยมีขอบข่ายและภารกิจการบริหารและจัดการ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546: 39)

1. การจัดทำและเสนอของบประมาณ
 - 1.1 การวิเคราะห์และพัฒนานโยบายทางการศึกษา
 - 1.2 การจัดทำแผนกลยุทธ์หรือแผนพัฒนาการศึกษา
 - 1.3 การวิเคราะห์ความเหมาะสมการเสนอของบประมาณ
2. การจัดสรรงบประมาณ
 - 2.1 การจัดสรรงบประมาณในสถานศึกษา
 - 2.2 การเบิกจ่ายและการอนุมัติงบประมาณ
 - 2.3 การโอนเงินงบประมาณ
3. การตรวจสอบติดตามประเมินผลและรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน
 - 3.1 การตรวจสอบติดตามการใช้เงินและผลการดำเนินงาน
 - 3.2 การประเมินผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน
4. การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
 - 4.1 การจัดสรรทรัพยากร

- 4.2 การระดมทรัพยากร
- 4.3 การจัดหารายได้และผลประโยชน์
- 4.4 กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา
- 4.5 กองทุนสวัสดิการเพื่อการศึกษา
5. การบริหารการเงิน
 - 5.1 การเบิกเงินจากคลัง
 - 5.2 การรับเงิน
 - 5.3 การเก็บรักษาเงิน
 - 5.4 การจ่ายเงิน
 - 5.5 การนำส่งเงิน
 - 5.6 การเบิกเงินไว้เบิกเหลือในปี
6. การบริหารบัญชี
 - 6.1 การจัดทำบัญชีการเงิน
 - 6.2 การจัดทำรายงานการเงินและงบการเงิน
 - 6.3 การจัดทำและจัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียน และรายงาน
7. การบริหารพัสดุและสินทรัพย์
 - 7.1 การจัดทำระบบฐานข้อมูลทรัพย์สินของสถานศึกษา
 - 7.2 การจัดหาพัสดุ
 - 7.3 การกำหนดรูปแบบรายการหรือคุณลักษณะเฉพาะ และจัดซื้อจัดจ้าง
 - 7.4 การควบคุมดูแล บำรุงรักษา และจำหน่ายพัสดุ

วัตถุประสงค์ของการบริหารงานงบประมาณ

1. เพื่อให้สถานศึกษาบริหารด้านงบประมาณมีความเป็นอิสระคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้
2. เพื่อให้ผลผลิต ผลลัพธ์เป็นไปตามข้อตกลงการให้บริการ
3. เพื่อให้สถานศึกษาสามารถจัดทรัพยากรได้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาการบริหารงานงบประมาณที่มีทั้ง 7 ภารกิจนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านงบประมาณอย่างอิสระ คล่องตัวและโปร่งใสตรวจสอบได้ ให้สถานศึกษาจัดทรัพยากรอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพเพื่อให้ผลผลิตเป็นไปตามข้อตกลงการให้บริการ

3. การบริหารงานบุคคล

งานบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาเป็นภารกิจที่สำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคล ให้เกิดความคล่องตัว อีสระ ภายใต้กฎหมายระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา มีความรู้ ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมุ่งมั่นและก้าวหน้าในวิชาชีพการกระจายอำนาจด้านการบริหารงานบุคคลนั้น จึงเป็นโอกาสที่สถานศึกษาจะมีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานบุคคลมากขึ้น นับตั้งแต่การสรรหา การคัดเลือก การพัฒนาให้ค่าตอบแทน เป็นต้นโดยเป้าหมายสูงสุดของการมีอำนาจและความรับผิดชอบในการบริหารงานบุคคลนี้ ก็เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญโดยมีภารกิจด้านการบริหารและจัดการดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546: 53)

1. การวางแผนอัตรากำลังและตำแหน่ง
2. การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง
3. การเสริมส่งประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ
4. วินัยและการรักษาวินัย
5. การออกจากราชการ

วัตถุประสงค์ของการบริหารงานบุคคล

1. เพื่อให้การดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลถูกต้อง รวดเร็ว เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล
2. เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถ และมีจิตสำนึกในการปฏิบัติภารกิจที่รับผิดชอบให้เกิดผลสำเร็จตามหลักการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์
3. เพื่อส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานเต็มศักยภาพ โดยยึดมั่นในระเบียบวินัย จรรยาบรรณอย่างมีมาตรฐานวิชาชีพ
4. เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานวิชาชีพได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

จากการศึกษา งานบริหารงานบุคคลที่มีทั้งหมด 5 ภารกิจนั้น มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้การดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลถูกต้อง รวดเร็ว เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถ มีจิตสำนึกในการปฏิบัติภารกิจที่รับผิดชอบ ให้เกิดผลสำเร็จ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานเต็มศักยภาพ โดยยึดมั่นในระเบียบวินัย จรรยาบรรณอย่างมีมาตรฐานวิชาชีพยกย่องเชิดชูเกียรติ ครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานเต็มศักยภาพให้มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ จะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนต่อไป

4. การบริหารงานทั่วไป

การบริหารงานทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวกับการจัดระบบบริหารองค์กรให้บริการบริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานงาน ส่งเสริมสนับสนุน และอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการบริการ การศึกษาทุกรูปแบบมุ่งพัฒนา สถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและจัดการศึกษา ตามหลักการบริหารที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลักโดยเน้นความโปร่งใส

การบริหารงานทั่วไปนั้นต้องให้ความสำคัญกับการทำนโยบาย แผน และระบบข้อมูลสำหรับการดำเนินงาน โดยจะรวมงานด้านประกันคุณภาพภายในไว้ด้วย ดังนั้นการบริหารงานทั่วไปแบบใหม่ จึงต้องมีประสิทธิภาพ มีระบบข้อมูลที่ทันสมัยสำหรับงานวิชาการมีความคล่องตัว ใช้บุคลากรน้อย และควรจัดเป็นบริการ ณ จุดเดียว (One – Stop - Service) ทั้งหมดนี้ เพื่อให้การจัดการศึกษามี ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล โดยมีขอบข่ายภารกิจการบริหารและจัดการ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546: 64)

1. การดำเนินงานธุรการ
2. งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. การพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
4. การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
5. การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
6. งานเทคโนโลยีสารสนเทศ
7. การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไป
8. การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
9. การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
10. การรับนักเรียน
11. การส่งเสริมและการประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย
12. การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
13. การส่งเสริมกิจการนักเรียน
14. การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
15. การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา
16. งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น
17. การจัดระบบควบคุมภายในหน่วยงาน
18. งานบริการสาธารณะ

19. งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น

วัตถุประสงค์ของการบริหารงานทั่วไป

1. เพื่อให้บริการสนับสนุน ส่งเสริม ประสานงาน และอำนวยความสะดวกให้การปฏิบัติงานของสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

2. เพื่อประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและผลงานของสถานศึกษาต่อสาธารณชน ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เจตคติที่ดี เลื่อมใส ศรัทธาและให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาจากการศึกษาการบริหารงานทั่วไปนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การสนับสนุนการให้บริการ ส่งเสริมการประสานงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้เป็นไปด้วยความราบรื่นเรียบร้อย และเป็น การประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ผลงานของสถานศึกษาต่อสาธารณชน

สรุปได้ว่าประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของ คณะกรรมการสถานศึกษา ที่มีต่อโรงเรียน ในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ควรพัฒนาลักษณะการมีส่วนร่วมในการรับรู้ รับทราบ ช่วยเหลือสนับสนุน ประสานงาน มาเป็นร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมินติดตามการปฏิบัติงานในทุก ๆ ด้านของโรงเรียน รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการแต่งตั้งมอบหมายให้ผู้อื่นปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนเป็นสถาบันพัฒนาคน ให้มีความรู้ ความคิด มีบุคลิกภาพและพฤติกรรมที่ดี โรงเรียน ประถมศึกษาถือว่าเป็นโรงเรียนของชุมชนและเป็นศูนย์กลางการพัฒนาระบายอยู่ทั่วทุกท้องถิ่น มีบทบาทหน้าที่ ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาลูกหลานของชุมชนให้เป็นผู้มีความรู้ ความคิด มีทักษะในการทำงาน มีบุคลิกภาพลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่ดีงาม สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ตลอดทั้งเป็นกำลังใจในการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าโดยลำดับ ดังนี้ การนำคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพ โรงเรียนและคณะกรรมการจึงต้องมีบทบาท ร่วมกันในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียน

5. งานวิจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

สุชิน โภชฌงค์ (2547: 46) วิจัยบทบาทของประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการบริหารงานโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี พบว่า การเปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ของประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในงานบริหารงานจำแนกตามขนาดสถานศึกษาเล็ก กลาง ใหญ่ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาขนาดใหญ่ มีบทบาทมากกว่าประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาขนาดเล็ก

พัชรินทร์ จูแวน (2549: 44-45) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนบ้านบ่อหลวง อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ สรุปไว้ว่าการบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หรือผู้ปกครององค์กรภายนอก หรือระหว่างบุคลากรในโรงเรียน

ซึ่งก็มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาโรงเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ผลสัมฤทธิ์ขึ้นอยู่กับสภาพของชุมชน บางแห่งชุมชนยังไม่มี ความเข้าใจในการจัดการศึกษาต้องอาศัยโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการเองเพื่อไปสู่ความต้องการของชุมชนโดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นรูปของคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีหน้าที่พัฒนาโรงเรียนและสนับสนุนการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนที่เป็นการพัฒนาผู้เรียนทั้งร่างกายและจิตใจ ตลอดถึงการเข้ามาจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ได้ดี จะเห็นว่าคณะกรรมการสถานศึกษามีบทบาทในการพัฒนาโรงเรียน รวมไปถึงผู้ปกครองที่มีส่วนสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ปกครอง ครู และยังสามารถเป็นวิทยากรท้องถิ่นได้อีกด้วย อย่างไรก็ตามถ้าหากผู้บริหารโรงเรียนยังไม่เข้าใจผูกขาดกับการใช้อำนาจในการบริหาร ไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมการพัฒนาโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ก็จะดำเนินไปซ้ำหรือล้มเหลวในการจัดการกิจกรรมก็เป็นได้

จิราภรณ์ ศรีคำ (2548: 44-45) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนวชิรวิทย์ ระดับประถมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ สรุปไว้ว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาการศึกษาโรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาอย่างแท้จริง มีเพียงร่วมสนับสนุนบริจาคทรัพย์สินเงินทอง วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้กับทางโรงเรียน จะมีส่วนน้อยได้ร่วมเป็นวิทยากรพิเศษ และได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ทั้งนี้ อาจเกิดจากสาเหตุหลายด้าน ซึ่งทำให้การนำผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร อาจเป็นเพราะโรงเรียนเองที่ยังไม่เปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากนัก หรือโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญของชุมชนและผู้ปกครอง หรืออาจเป็นเพราะผู้ปกครองมีภารกิจที่จำเป็นต้องกระทำ จึงทำให้ไม่สามารถสละเวลา มาช่วยในการพัฒนาการศึกษาได้เท่าที่ควร

ศราวุธ กลางหล้า (2548: 39) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและบุคลากรในโรงเรียนที่ไม่ใช่คณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลักสำคัญของประชาธิปไตยในการจัดการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษาและสถานศึกษานิติบุคคล การจัดการศึกษาจะประสบผลสำเร็จได้ (Stake holders) จะต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาในทุก ๆ ด้าน เช่น การบริหารงานวิชาการ หลักสูตรสถานศึกษา การบริหารงบประมาณ การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาอาคารสถานที่ ตลอดถึงการบริหารงานทั่วไป ให้สอดคล้องกับระเบียบ กฎหมาย สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ ตามหลักการกระจายอำนาจ มาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 แต่อุปสรรคของการมีส่วนร่วมที่พบคือ ประชาชนมีส่วนร่วมน้อย ขาดความรู้ความเข้าใจในกิจกรรม บทบาทหน้าที่ที่ไม่ชัดเจน การติดต่อสื่อสารที่ไม่ดี เศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไปกับกระแสโลกาภิวัตน์อย่างรวดเร็ว ประชาชนไม่มีเวลาพอเป็นต้น

ชูเดช เฟื่องฟู (2548: 26) สรุปไว้ว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชนอยู่ในฐานะผู้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ ให้ความร่วมมือในกิจกรรมโรงเรียนด้วยการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร การสนับสนุนงบประมาณ การจัดการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตร และความสัมพันธ์กับชุมชน โดยภาพรวมแตกต่างกัน

ณรงค์ อภัยใจ (2548: 45) พบว่า ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในหลายรูปแบบ ทั้งเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา เช่น การระดมทรัพยากรในการพัฒนาอาคารสถานที่ การร่วมกิจกรรมในสถานศึกษา การส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในด้านการวางแผน การประสานงาน การจัดสรรทรัพยากร และการประเมินผลมีน้อย เป็นเพราะประชาชนไม่มีความรู้ในการจัดการศึกษา ไม่มีเวลาในการมีส่วนร่วม ภาวะเศรษฐกิจของประชาชนไม่ดี และการที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพนั้น โรงเรียนต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุก ๆ ด้านของการจัดการศึกษามากขึ้น

กมลศิลป์ แก้วยาศรี (2548: 38-39) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมมีการรับรู้บทบาทอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีการรับรู้มากที่สุด คือ ด้านการปฏิบัติกรอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้น ๆ และการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทมากที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการ ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพและได้มาตรฐาน และด้านที่มีการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทน้อยที่สุด คือ ด้านการแต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะอนุกรรมการเพื่อการดำเนินการตามระเบียบนี้ ตามที่เห็นสมควรด้านการเสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านบริหารทั่วไปของสถานศึกษา

ณัฐวุฒิ หลวงธิดา (2549: 45) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านโป่งแดง อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน เห็นว่าการบริหารสถานศึกษาต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างเต็มที่ยอมรับความคิดเห็นของชุมชนแล้วนำมาปรับปรุงพัฒนาสถานศึกษา ผลที่ได้จะสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน การดำเนินงานก็จะบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกัน

กฤษณา สวัสดิ์ชัย (2550: 45) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ชุมชนอยู่ในฐานะผู้ให้การสนับสนุน ให้ความช่วยเหลือ ให้ความร่วมมือ และอำนวยความสะดวกในกิจกรรม

ต่าง ๆ ที่สถานศึกษากำหนดขึ้น ซึ่งรวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานศึกษาและชุมชน เพื่อให้การดำเนินงานของสถานศึกษาเป็นไปอย่างเกิดประสิทธิภาพและเกิดผลดีต่อสถานศึกษา

นันทิยา ศรีหรั่ง (2553: 39) จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพและปัญหา การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จะเห็นได้ว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น มีบทบาทและหน้าที่สำคัญมากในปัจจุบัน ในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาผลักดันในด้านการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และวิเคราะห์ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้พัฒนาและก้าวหน้าดียิ่งขึ้นไป

6. งานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

Bostrom (อ้างใน เพลินตา กะลัมพากร, 2544: 57) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาชุมชนโดยใช้โรงเรียนประถมศึกษาในเขตบริการ พบว่า การจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพจะต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาต้องสอดคล้องกับผู้เรียน ผู้เรียนจะเรียนรู้เติบโต พัฒนาการในทางสร้างสรรค์ ชุมชนจะเจริญก้าวหน้า ครูในเขตชนบทต้องมีศักยภาพเป็นผู้นำ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ปัจจัยเหล่านี้จะมีผลต่อการพัฒนาชนบท ผู้บริหารสถานศึกษาจะเป็นตัวจักรสำคัญที่จะประสานงานขอความร่วมมือจากชุมชนในการดำรงชีวิตของสมาชิกในชุมชน

Hockersmith (2001: 218) ได้ศึกษากลยุทธ์ที่ผู้อำนวยการ หัวหน้าเจ้าหน้าที่ธุรการและคณะกรรมการใช้เพื่อปฏิบัติต่อข้อบังคับทั่วไป โดยใช้การวิจัยเชิงบรรยายความเป็นจริงก่อน และหลังกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยโรงเรียนท้องถิ่นในรัฐแคลิฟอร์เนีย 10 แห่ง ซึ่งผ่านการคัดเลือกข้อบังคับทั่วไปอย่างประสบความสำเร็จ ตั้งแต่เดือนเมษายน ปี 2554 ผู้อำนวยการ หัวหน้าเจ้าหน้าที่ธุรการและคณะกรรมการเชื่อว่ามีความจำเป็นสำคัญและไม่มีการจัดเพิ่มภาชีอากรอื่น ๆ แผนโครงการงบประมาณที่มีขอบเขตที่แน่ชัด ควรจะมีอยู่และควรมีการจัดสรรไว้ให้แก่ชุมชนในท้องถิ่น และควรมีการเลือกสรรการใช้ที่ปรึกษาในการคัดเลือกและการสนับสนุนกลุ่มคนที่ได้จัดตั้งนั้น ควรรวมถึงผู้ปกครองพอ ๆ กับนักธุรกิจ

Churchill et al. (2003) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน การสร้างแรงผลักดันการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการประชุมเครือข่าย ความร่วมมือ และการบริหารจัดการ อย่างไรก็ตามเป็นเพียงการทำงานเล็ก ๆ น้อย ๆ ในการสร้างความตระหนักในการทำกิจกรรมชุมชน จากการศึกษาสามารถอธิบายได้ว่า จำเป็นต้องใช้มุมมองในภาพกว้าง ในรูปคณะกรรมการเพื่อดำเนินการในพื้นที่การผลิตผลข้อมูลสื่อและสารสนเทศด้วยอย่างต่อเนื่อง ความยืดหยุ่นในการสร้างความตระหนักของชุมชนพื้นที่นั้น ๆ และมุ่งเน้นการสร้างฐานข้อมูลเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนตามสภาพที่เป็นอยู่ของแต่ละพื้นที่

Craft (อ้างใน อุมัร สวาหฺลิ่ง, 2556: 90) ได้ศึกษาทัศนคติของชุมชนต่อการศึกษาระดับ การมีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียน เป็นการศึกษเพื่อสนองความคิดที่ว่า การมีส่วนร่วมในกิจการ ของโรงเรียนจะทำให้ทัศนคติของชุมชนต่อโรงเรียนดียิ่งขึ้น จุดมุ่งหมายของการศึกษาคือ ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างระดับทัศนคติกับระบบโรงเรียนในแต่ละสิ่งแวดล้อม หรือทัศนคติของชุมชนกับ ระดับการเข้าร่วม กิจกรรมของโรงเรียน

Delaney (2014) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการมีส่วนร่วมใน การปกครองส่วนท้องถิ่น มีผลต่อการออกไปใช้สิทธิในการออกเสียง เลือกตั้งและพบว่าการใช้วิธีการ สื่อสารสองทางจะเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในการใช้สิทธิเลือกตั้งและไม่ทำให้เกิดความขัดแย้งใน ชุมชน จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหาร ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จะเห็นได้ว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นมี บทบาทและมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการการศึกษาในโรงเรียนมากคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานมีบทบาททั้งการแก้ปัญหาและผลักดันในด้านการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ทั้งยังมีส่วน ร่วมในการคิด วิเคราะห์กำหนดนโยบาย แผนการพัฒนาสถานศึกษาและให้ความเห็นชอบในการ ดำเนินการพัฒนาตามแผนที่วางไว้ทั้งยังมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินงาน เพื่อเป็นการพัฒนา คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไป

แนวคิดและความสำคัญของเครือข่าย

การปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เป็นเรื่องสำคัญที่หน่วยงานและบุคคลที่ เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของประเทศต้องดำเนินการร่วมมือกันอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยเฉพาะสถาบันผลิตครูที่รับผิดชอบในการผลิตและพัฒนาครู ซึ่งเป็นกลไกหลักในการพัฒนา คุณภาพการศึกษาในระดับต่าง ๆ นอกจากนี้จากรายงานวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผนการปฏิรูป การผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อปฏิรูประบบกระบวนการผลิตและ การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็ง

ในการปฏิรูปการศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของ พุทธิ ศิริบริรักษ์พิทักษ์ (2546) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของสถาบันผลิตครูว่า ควรปรับ เปลี่ยนเป็นสถาบันผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา โดยมีสถานภาพเป็น “สถาบันเครือข่าย” ของสถาบันผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาที่จัดตั้งขึ้น เพื่อเชื่อมโยงพันธกิจการผลิตและการพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้เข้ากับการ ปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้สถาบันผลิตครูในอนาคต จะต้องเป็นกัลยาณมิตรกับโรงเรียน ในการเตรียมครูและนักการศึกษาที่เป็นแบบอย่างที่ดี ตลอดจนต้องลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนาให้

เกิดการปฏิรูปคุณภาพโรงเรียน มากกว่าการวิจัยเพื่อการวิจัย และได้เสนอแผนการปฏิรูปการผลิตและการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา โดยมีแผนงานหลัก 3 แผนงาน ประกอบด้วย 20 มาตรการ ซึ่งในแผนงานหลักที่ 2 แผนงานปฏิรูปการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาประจำการ เสนอให้มี 9 มาตรการ (มาตรการที่ 7 – 15) แต่ละมาตรการมีวัตถุประสงค์เป้าหมาย ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ แนวทางปฏิบัติ และการประเมินผล และในมาตรการที่ 13 ระบุถึงวิจัยและพัฒนาระบบเครือข่ายการพัฒนาครู คณาจารย์และผู้บริหารสถานศึกษา มีวัตถุประสงค์ เพื่อสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาระบบเครือข่ายในการพัฒนาครู คณาจารย์ และผู้บริหารสถานศึกษา มีเป้าหมาย เพื่อให้มีระบบเครือข่ายการพัฒนาครู คณาจารย์ และผู้บริหารสถานศึกษาที่เหมาะสมกับภูมิภาคอย่างกว้างขวางทั่วประเทศ และมีดัชนีชี้วัดความสำเร็จด้วยเครือข่าย ต่อเนื่องเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้บริหารและครูได้รับความรู้ใหม่ ทันสมัยและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับความเห็นของนักการศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ปรากฏในรายงานของ The Home Group ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มของคณบดีคณะครุศาสตร์ / ศึกษาศาสตร์ชั้นนำในประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน 123 แห่ง ที่เสนอว่า สถาบันฝึกหัดครูควรคิดใหม่ ทำใหม่ 5 ประการ คือ

1. มีหลักสูตรใหม่ที่ให้ความสำคัญกับความต้องการในการเรียนรู้ของนักเรียนและพัฒนาการของนักการศึกษา
2. สร้างคณาจารย์รุ่นใหม่ที่เขาไปสัมผัสกับโรงเรียนต่าง ๆ มากขึ้น ร่วมมือกับผู้สอนชั้นนำในการทำวิจัยและให้การศึกษากับนักการศึกษาหรือครูในอนาคตได้ดีกว่าเดิม
3. สรรหานักศึกษาครูรุ่นใหม่เข้ามาศึกษาเพื่อออกไปเป็นครูรุ่นใหม่คณะศึกษาศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยในอนาคต
4. จัดหาสถานที่ที่คณาจารย์และนักศึกษาสามารถไปฝึกปฏิบัติงานในสถานการณจริงแทนห้องเรียนในมหาวิทยาลัยเป็นครั้งคราว และ
5. สร้างสัมพันธภาพแบบใหม่กับฝ่ายต่าง ๆ ในระดับ และจากรายงาน Tomorrow's School of Education ของ The home Group ได้เสนอเป้าหมายสถาบันฝึกหัดครูในอนาคตไว้ 7 ข้อ คือ 1) สถาบันฝึกหัดครูเป็นสถานที่ ที่ตรวจสอบได้ทั้งโดยวิชาชีพและสาธารณชน 2) ต้องวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้อในโรงเรียนและชุมชน 3) ต้องสร้างเครือข่ายกับโรงเรียนในท้องถิ่น 4) ต้องเตรียมนักการศึกษาที่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อผลประโยชน์ในการเรียนรู้ของนักเรียน 5) ต้องเป็นสถาบันผู้นำสำหรับนักการศึกษาและการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 6) ต้องมีจุดเน้นที่ความรู้และทักษะทางวิชาชีพ และ 7) ต้องมีความสามารถในการให้ข้อมูลข่าวสารและมีส่วนในการกำหนดนโยบายระดับมลรัฐ และระดับท้องถิ่นเพื่อคุณภาพการศึกษา (สำนักงานโครงการพิเศษเพื่อการปฏิรูปการฝึกหัดครู, 2540: 39 – 42) คณะอำนวยการปฏิรูปการศึกษา (2547) ได้เสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพครูประจำการ คือ เร่งสนับสนุนให้มีการพัฒนาครูประจำการด้วยระบบเครือข่าย โดยใช้

เครือข่าย ครูผู้นำองค์กรครู ชุมรมครูและสมาคมครูในเขตพื้นที่การศึกษาดำเนินงานด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย ดังนี้

1. ให้ครูต้นแบบครูแห่งชาติและครู เป็นเครือข่ายในการพัฒนาครู มีสถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษา ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษาแนะนำทางวิชาการ
2. แบ่งกลุ่มเป้าหมายครู ประจําการตามเขตพื้นที่การศึกษาและมอบหมายให้สถาบันอุดมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษารับผิดชอบการพัฒนาและติดตามประเมินผล ทั้งนี้ให้เน้นพัฒนากลุ่มผู้บริหารด้วย เพื่อให้ผู้บริหารเป็นผู้นำและสนับสนุนการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
3. เร่งศึกษาข้อมูลในระดับเขตพื้นที่การศึกษาโดยเร็วเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของครู นักเรียน รวมทั้งศักยภาพของกลุ่มครู ชุมรมครู และเครือข่ายครูต้นแบบและวิทยากรในพื้นที่เพื่อวางแผนปฏิบัติการระดับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพัฒนาครูตามศักยภาพและความต้องการของแต่ละพื้นที่และสถานศึกษา
4. พัฒนาความเข้มแข็งของสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ เพื่อเป็นหลักในการเป็นเครือข่ายการพัฒนาครูแต่ละพื้นที่ ตามศักยภาพความพร้อมและสภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่ อย่างคณะศึกษาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยที่เหมาะสม สนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่เป็นกลไกหลักของการพัฒนาครูในพื้นที่ โดยวิถีทางต่าง ๆ เช่น การปรับเงื่อนไขหลักสูตรบัณฑิตศึกษาให้หลากหลายรองรับการเพิ่มพูนความรู้ของครูโดยมีการประกันคุณภาพที่ชัดเจน
5. เร่งพัฒนาครูประจําการ โดยมีระบบสนับสนุนเพิ่มเติม เช่น ระบบป้องกันการฝึกอบรมการพัฒนาครูในสาขาที่ขาดแคลน อาจใช้ระบบพี่เลี้ยงในรูปโครงการวิจัยพัฒนาระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับครูในพื้นที่ ใช้กลไกการสื่อสารสาธารณะมาเป็นสื่อในการพัฒนาด้วยรูปแบบที่หลากหลายเข้าถึงครูทุกพื้นที่ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว เพื่อส่งเสริมความแม่นยำในเนื้อหาและวิธีสอนให้ครูประจําการบทบาทของสถาบันผลิตครู จึงนับว่ามีความสำคัญในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา นอกจากนี้จำเป็นต้องปรับบทบาทการทำงานอยู่ในรูปเครือข่าย โดยร่วมกับหน่วยงานและบุคคลอื่น ๆ ในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพัฒนาคุณภาพการศึกษา อันส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ดังนั้นสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จึงได้มอบหมายให้ มหาวิทยาลัยในฐานะที่เป็นสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่นรับผิดชอบดำเนินการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครู และบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่สูง เพื่อค้นหาแนวทางการส่งเสริมให้บุคลากรที่มาจากสถานศึกษาระดับต่าง ๆ ซึ่งมีการส่งต่อผู้เรียนแต่ละระดับการศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเดียวกัน รวมทั้งหน่วยงานที่มีหน้าที่สนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่สูง เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเทศบาลเมือง ได้ร่วมมือกันในการทำงาน สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อผลประโยชน์ของผู้เรียน การจัดตั้งเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนในพื้นที่สูง จะเป็นนวัตกรรมหนึ่งที่มีส่วนช่วยให้การ

พัฒนาคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ที่ด้อยและเกิดความยั่งยืน เพราะการดำเนินงานในระบบเครือข่ายจะช่วยให้เกิดพลังการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา ผู้ดำเนินงานจะมีเพื่อนร่วมคิดและร่วมดำเนินงาน ก่อให้เกิดกำลังใจในการทำงาน มีการแบ่งปันทรัพยากรและประสบการณ์ในการทำงาน มีการเชื่อมโยงภารกิจโดยมีเป้าหมายที่คุณภาพผู้เรียน วิฤตการศึกษาซึ่งถือเป็นวิฤตทางปัญญาของคนชุมชน และสังคมจึงได้รับการแก้ไขโดยใช้แนวทางความร่วมมือในระบบเครือข่าย การผลิตครูของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ฯลฯ

1. แนวคิดที่เกี่ยวกับเครือข่าย

ในทางสังคมวิทยา เครือข่ายเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างหนึ่งที่แตกต่างไปจากกลุ่ม โดยที่กลุ่มจะมีขอบเขตที่ชัดเจน รู้ว่าใครเป็น และไม่เป็นสมาชิก มีความเป็นรูปธรรม มองเห็นได้ มีโครงสร้างทางสังคมในระดับหนึ่ง แต่เครือข่ายเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่มีขอบเขต การเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเครือข่ายอาจจะมองเห็นและมองไม่เห็นเป็นรูปธรรมก็ได้ สาธารณะของการเชื่อมโยงระหว่างกันที่จะช่วยให้มองเห็นรูปธรรมของเครือข่ายมี 3 ลักษณะ คือ เครือข่ายการแลกเปลี่ยน เครือข่ายการติดต่อสื่อสาร และเครือข่ายความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกัน โดยเครือข่ายไม่มีโครงสร้างที่แน่นอน อาจมีการออกแบบโครงสร้างขึ้นมาทำหน้าที่สานความสัมพันธ์ระหว่างคน / กลุ่มองค์กรให้ต่อเนื่อง และในเครือข่ายจะไม่มีใครบังคับความสัมพันธ์ทางสังคมของเครือข่าย จึงมีความซับซ้อนกว่ากลุ่ม/องค์กรมากนัก (Boissevain, 1973) แนวคิดของเครือข่ายเป็นพื้นฐานสำคัญ ของเครือข่าย การจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเครือข่ายจึงต้องศึกษาแนวคิดของเครือข่ายที่สำคัญ คือ 1) ธรรมชาติของเครือข่าย 2) ความสัมพันธ์เชิงกระบวนการของเครือข่าย 3) ความสัมพันธ์ของเครือข่ายในทางสังคมวิทยา 4) ความสัมพันธ์ที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ และ 5) กลไกการทำงานของเครือข่าย

1. ธรรมชาติของเครือข่าย

เครือข่ายเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติปรากฏการณ์หนึ่ง ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับสิ่งต่าง ๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน มีการดำรงอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นข่ายใยแห่งความสัมพันธ์ มีความเป็นอิสระต่อกัน และไม่มีตัวตนที่แท้จริง กล่าวคือ สิ่งต่าง ๆ เป็นเครือข่ายที่เชื่อมโยงขยายผลและเติบโตอย่างต่อเนื่อง สามารถปรับเปลี่ยนรูปร่าง รูปทรงและเปลี่ยนแปลงพลังงานเพื่อการเข้าสู่สภาวะที่เหมาะสม โดยการรวมกันเป็นกลุ่มของเครือข่ายถือได้ว่า คือระบบ ภายในระบบนั้นตามธรรมชาติแล้วจะเป็นระบบเปิด โดยเครือข่ายมีการดำรงอยู่และมีความสัมพันธ์กับระบบอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง ระบบเหล่านี้โดยภาพรวมแล้วจะมีลักษณะที่ไร้ระเบียบ แต่ในความไม่ระเบียบนั้นจะก่อให้เกิดการมีระเบียบขึ้น เพราะนอกจากจะมีความไร้ระเบียบแล้ว ระบบยังประกอบด้วยความเป็นองค์การจัดการตัวเอง

นอกจากนี้ เครือข่ายเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่มี หลากหลายมิติ ทั้งมิติทางชีวิตเพราะสิ่งมีชีวิต มีความเชื่อมโยงถึงกันและกัน มิติทางสังคม เพราะมนุษย์สร้างเครือข่ายทางสังคมขึ้นโดยธรรมชาติและ กิจกรรมต่างๆ มีการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายธรรมชาติ ซึ่งภายในเครือข่ายมีพลังหรือ ศักยภาพแฝง (พระมหาสุทิตย์ อากาศโร (อบอูน), 2547: 13-17)

2. ความสัมพันธ์เชิงกระบวนการระบบของเครือข่าย

พระมหาสุทิตย์ อากาศโร (อบอูน) (2547: 13-17) ได้อธิบายเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิง กระบวนการระบบของเครือข่ายไว้ว่าเครือข่ายเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์เชิงกระบวนการ เนื่องจากการ ดำรงอยู่และทำหน้าที่ของสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาตินั้น มีลักษณะเป็นการสร้างความสัมพันธ์เชิงกระบวนการ ที่มีต่อกัน ซึ่งเป็นปฏิริยาสัมพันธ์ที่มีความเคลื่อนไหวไปมาระหว่างสิ่งต่าง ๆ แล้วสร้าง กระบวนการที่ต่อเนื่องจนเกิดเป็นเครือข่ายและระบบที่ผูกพันหรือเป็นองค์รวมที่ผสมผสานสิ่งเหล่านั้น เข้าเป็นหนึ่งเดียว มีคุณสมบัติที่ไม่อาจลดส่วนจนเหลือเพียงคุณสมบัติของหน่วยย่อยได้อีก แล้ว รวมกันเข้าเป็นระบบ ระบบต่าง ๆ เหล่านี้จะมีการทับซ้อนกันเป็นชั้น ๆ และเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกัน แบบสัมพันธ์กับบริบท (Context) และการจัดการความสัมพันธ์หรือปฏิสัมพันธ์จนเป็นกระบวนการที่ เริ่มตั้งแต่ระดับเหตุการณ์ที่สามารถมองเห็นในชีวิตจริง ระดับแบบแผนของพฤติกรรมอันเป็นรูปแบบ ที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์นั้น ๆ ระดับโครงสร้างที่ทำให้เกิดแบบแผนของพฤติกรรมและระดับสภาพจำลอง ความคิดหรือวิถีคิดที่ทำให้เกิดโครงสร้างหรือพฤติกรรม ซึ่งจะเห็นได้ทั่วไปในระบบธรรมชาติและ หน่วยชีวิตทุกหน่วย โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่ต้องอาศัยความยืดหยุ่นและการยอมรับจาก ฝ่ายต่าง ๆ เช่น เครือข่ายประชาสังคม ประกอบด้วยบุคคลที่หลากหลายอาชีพ หลายสถานภาพ หลากหลายความคิดเห็น หลากหลายอายุมาทำงานร่วมกัน ความสัมพันธ์เชิงกระบวนการระบบนี้แสดงถึง ปฏิริยาสัมพันธ์หรือกระบวนการสร้างภาระหน้าที่ต่อกัน เพื่อให้การดำรงอยู่ของสิ่งนั้นมีความเคลื่อนไหวและมั่นคง ดังนั้นเครือข่ายจึงเป็นความสัมพันธ์เชิงกระบวนการที่เชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดยไม่ละทิ้งสาเหตุ ผลลัพธ์และบริบทที่เกี่ยวข้อง เป็นการมององค์รวมและเป็นระบบเปิดที่สามารถ จะเชื่อมโยงกับสิ่งอื่น ๆ อย่างต่อเนื่องและเป็นกระบวนการที่ทำหน้าที่ระหว่างกันหรือการมีปฏิริยา สัมพันธ์อย่างต่อเนื่องนั่นเอง

3. ความสัมพันธ์ของเครือข่ายในทางสังคมวิทยา

นักสังคมวิทยาจัดเครือข่ายเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมรูปแบบหนึ่ง (Social Relationship) ที่แตกต่างไปจากกลุ่มสังคม (Social Group) คือ กลุ่มสังคมจะมีขอบเขตที่ชัดเจน โดยรู้ว่าใครเป็น และไม่เป็นสมาชิก มีโครงสร้างทางสังคมในระดับหนึ่งมีความเป็นรูปธรรมที่มองเห็นได้ แต่เครือข่าย เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่มีขอบเขตการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก มีทั้งที่

มองเห็นเป็นรูปธรรมและไม่เป็นรูปธรรม ไม่มีโครงสร้างที่แน่นอนตายตัว อาจจะมีการออกแบบโครงสร้างขึ้นมาทำหน้าที่สานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กรให้ต่อเนื่อง แต่ไม่มีใครบังคับให้ใครทำอะไรได้ แต่ละบุคคลแต่ละกลุ่ม แต่ละองค์กรต่างสามารถเป็นศูนย์กลางของเครือข่ายได้ เท่าเทียมกันรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมของเครือข่ายจึงมีความซับซ้อนมากกว่ากลุ่มและองค์กร เพราะเป็นความสัมพันธ์ตั้งแต่ระดับบุคคลครอบครัว กลุ่ม องค์กร ชุมชน สังคม ประเทศไปจนถึงระดับโลก (สำนักส่งเสริมและพัฒนาศกยภาพชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน, 2547: 1) นอกจากนี้การรวมกันเป็นเครือข่ายจึงเป็นการสร้างพลังในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาหรือสร้างพลังในการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของสังคมจากสังคมเดิมที่เป็นสังคมแบบใช้อำนาจไปเป็นสังคมเรียนรู้ (Learning Society) ซึ่งเครือข่ายของสังคมเรียนรู้มีลักษณะที่เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน ไม่นิยมการใช้อำนาจ (ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ, 2552: 304-305) อย่างไรก็ตาม พระมหาสุทิตย์ อากาศโร (อบอุณ) (2547: 20-28) ได้ขยายความเห็นเพิ่มเติมว่าความสัมพันธ์ของเครือข่ายในทางสังคมวิทยาหรือเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์นั้น มีความสลับซับซ้อนทั้งกระบวนการความสัมพันธ์ในเชิงการแข่งขัน การขัดแย้ง การต่อสู้ การพึ่งพาอาศัยกันและการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยมีขนาดและรูปแบบความสัมพันธ์ที่แตกต่างและหลากหลาย ซึ่งจะปรากฏอยู่ในรูปแบบของความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม ความสัมพันธ์เชิงอำนาจและความสัมพันธ์ที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ ดังนี้

4. ความสัมพันธ์ที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้

ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม

เป็นแนวความคิดพื้นฐานของการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการยอมรับในค่านิยมและความหมายที่นำไปสู่การจัดการชุมชนและเครือข่าย ในลักษณะของความเกื้อกูลและการไว้วางใจซึ่งก่อให้เกิดระเบียบ แบบแผนและการพัฒนาที่ต่อเนื่องหรือเป็นทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมที่จะนำไปสู่การจัดการและการขยายขอบเขตของเครือข่ายให้ขยายออกไป ความสัมพันธ์เชิงอำนาจเป็นความไม่เท่าเทียมของการให้และการรับในสังคมมนุษย์ คนในสังคมมีผู้ให้น้อยกว่าผู้รับแต่มีอิทธิพลมากกว่า หรือมีการครอบงำและแข่งขันมากกว่าการพึ่งพาอาศัยกันและกัน ซึ่งจะทำให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกันในเชิงผลประโยชน์ ต่างตอบแทนระหว่างผู้ให้กับผู้รับระหว่างผู้อุปถัมภ์กับผู้ได้รับการอุปถัมภ์ เป็นต้น หรือการเกิดความสัมพันธ์เกี่ยวกับสิทธิและอำนาจที่มีการครอบงำและการกอบโกยผลประโยชน์ระหว่างผู้ที่มีอำนาจปกครองกับผู้ที่อยู่ภายใต้การปกครอง

ความสัมพันธ์ที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้

ความรู้และปัญญาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาชุมชนและสังคม กระบวนการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมในการเรียนรู้ของชุมชนและสังคม คือ กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนในรูปของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิก เพราะจะนำไปสู่การสร้างความรู้ใหม่ วิธีการใหม่และปัญญาในการจัดการความสัมพันธ์ทางสังคม ความเป็นมิตรภาพ ความเป็นหุ้นส่วนแห่งความสำเร็จและการพึ่งพาอาศัยกันและกัน เป็นวิธีการทำงานที่ทุกฝ่ายร่วมมือกัน ภายใต้การเรียนรู้ที่เป็นอิสระจากการครอบงำในเชิงอำนาจและความอ่อนล้าทางวัฒนธรรม ปาน กิมปี (2540: 27) มีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า แนวคิดของเครือข่ายในทางสังคมวิทยาได้ ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกเครือข่าย โดยมีแนวคิดที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1) ความสัมพันธ์ทางสังคมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการแลกเปลี่ยน (Transactional Content) สิ่งที่น่าสนใจแลกเปลี่ยนในความสัมพันธ์ทางสังคม คือ สิ่งของและน้ำใจที่มีการแลกเปลี่ยนกันระหว่างบุคคลในการแสดงบทบาทแต่ละบทบาท

2) ความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะการแลกเปลี่ยน (Directional Flow) การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างบุคคล อาจมีลักษณะของการให้และการรับที่สมดุลกัน หรือให้มากกว่ารับ หรือรับมากกว่าให้ ลักษณะการให้และการรับเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าคุณค่าแต่ละคนให้ความสำคัญแก่ความสัมพันธ์ที่มีต่ออีกบุคคลหนึ่งอย่างไร

3) ความถี่และระยะเวลาของความสัมพันธ์ (Frequency and Duration of Relation Ship) หมายถึง จำนวนครั้งที่พบปะหรือไปมาหาสู่กันและระยะเวลาที่รู้จักกัน การได้พบปะกันบ่อยครั้งและรู้จักกันมาเป็นเวลานาน จะช่วยให้คนรู้สึกผูกพันกันมาก ระยะเวลาจึงเป็นเครื่องชี้ถึงคุณภาพที่ดีของความสัมพันธ์ เพราะช่วยให้รู้ว่าคนได้ทุ่มเทเวลาให้กับความสัมพันธ์มากน้อยเพียงใด

โดยสรุปความสัมพันธ์ของเครือข่ายในทางสังคมวิทยาเป็นแนวคิดและกระบวนการเกี่ยวกับการจัดระบบของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มคน องค์กรและสมาชิกของเครือข่ายในระดับต่าง ๆ ให้เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน บนพื้นฐานที่สำคัญคือ การประสานงานกัน การยอมรับในศักดิ์ศรีกันและกัน การมีสถานภาพและบทบาทที่เสมอภาคหรือทัดเทียมกัน การมีอิสระต่อกัน แต่มีความพร้อมที่จะดำเนินงานร่วมกัน สนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

5. กลไกการทำงานของเครือข่าย

สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน (2547: 1-5) ได้สรุปกลไกการทำงานของเครือข่ายไว้ว่าสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในระบบเครือข่ายความสัมพันธ์เรียกว่า จุด (Node) ถ้าหากมีการเชื่อมโยงระหว่างจุดต่าง ๆ ความสัมพันธ์ของจุดเหล่านี้ คือ เครือข่ายในปัจจุบัน ความสัมพันธ์ของเครือข่ายมักอยู่ในลักษณะของความเป็นโครงข่าย (Net) และเครือข่าย (Networks) กล่าวคือ

โครงข่ายประกอบด้วยเครือข่ายหลายเครือข่าย การทำงานของเครือข่ายต่าง ๆ ในโครงข่ายหนึ่งหรือหลายโครงข่ายเป็นการทำงานแบบจัดการตนเอง จัดระเบียบกันเอง ความสลับซับซ้อนประเภทและความสัมพันธ์ของเครือข่ายจะขึ้นอยู่กับความเป็นมาของสังคมแต่ละแห่งเป็นสำคัญ โดยความสัมพันธ์ระหว่างโครงข่ายและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกันอย่างเป็นระบบนั้นมีส่วนสำคัญ 6 ส่วน ดังนี้

1) ส่วนที่เป็นแกนหรือเป็นศูนย์กลาง ซึ่งมีความเป็นศูนย์กลางของการเชื่อมประสานสูง (Hub)

2) ส่วนที่เป็นอาณาบริเวณที่มีการเชื่อมโยงติดต่อเข้าสู่แกนกลางเพียงด้านเดียว โดยส่วนที่เป็นแกนกลางออกไปไม่ได้หรือมีความสามารถที่จะเข้าอาณาบริเวณนั้นน้อย (In-Continent)

3) ส่วนที่เป็นอาณาบริเวณที่มีการเชื่อมโยงติดต่อกับแกนกลาง โดยแกนกลางออกไปได้ แต่ไม่มีทางกลับเข้าหรือมีการติดต่อไหลเวียนกลับเข้าได้ยากหรือน้อยมาก (Out-Continent)

4) ส่วนที่เป็นกิ่งหรือกิ่งแยกออกจากอาณาบริเวณใหญ่ มี 2 อาณาบริเวณ (Tendrils)

5) ส่วนที่เป็นเกาะอยู่โดดเดี่ยวแยกออกจากอาณาบริเวณใหญ่ มีการติดต่อสัมพันธ์ภายในเกาะสูง แต่ไม่มีการติดต่อสัมพันธ์กับภายนอกหรือมีการติดต่อสัมพันธ์น้อย

6) ส่วนที่เป็นท่อหรือทางเชื่อม (Tube) ซึ่งเป็นทางเชื่อมระหว่างบริเวณใหญ่นอกจากนี้ภายในเครือข่ายจุดเชื่อม (Nodes) จะมีบุคคลทำงานอยู่ 3 ประเภท ดังนี้

6.1) บุคคลหรือองค์กรหรือสถาบันที่เป็นจุดเชื่อมการพบปะแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่สำคัญ (Hubs) มีลักษณะเหมือนเป็นศูนย์กลางของกลุ่มดาว บางครั้งมีการเชื่อมโยงจากศูนย์กลางถึง 10 หรือ 12 สาย หรืออาจจะเรียกได้ว่าเป็นแกนกลางของการเชื่อมโยงเครือข่าย

6.2) บุคคลผู้หวนพาความสัมพันธ์กับคนในองค์กรหรือในชุมชนหรือในระดับชาติไว้มาก (Pulse Taker) จนทำให้สามารถตรวจสอบสุขภาพหรือทิศทางของกลุ่มคน องค์กร ชุมชน ชาติได้ มีลักษณะเหมือนเป็นผู้จับชีพจร มักซ่อนตัวเอง ไม่ชอบเปิดเผยตัว

6.3) ผู้ควบคุมข้อมูลข่าวสาร (Gate Keeper) เป็นผู้ที่ทำหน้าที่กำกับควบคุมการไหลเวียนการติดต่อสัมพันธ์กันในบางจุด โดยเฉพาะจุดยุทธศาสตร์ของเครือข่าย องค์กรหรือชุมชนดังนั้นบุคคลหรือองค์กรหรือสถาบันที่เป็นแกนกลางในการเชื่อมโยงเครือข่ายก็เป็นจุดเชื่อมประเภทหนึ่ง แต่เป็นจุดเชื่อมที่มีสายใยเชื่อมโยงมาก มีลักษณะเป็นชุมสายแห่งการติดต่อสัมพันธ์ การจัดการจุดเชื่อม (Nodal Governance) จึงมีหลายประการ โดยจะต้องพิจารณาถึงอาณาบริเวณของกิจการที่เป็นชุมสายและเป็นจุดเชื่อมย่อยต่าง ๆ ภายในโครงข่ายและเครือข่ายเป็นสำคัญ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2543: 34) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า การรวมตัวเป็นเครือข่ายในลักษณะของการสนับสนุนซึ่งกันและกันจะทำให้เกิดการฉีกพลังหรือศักยภาพแบบทวีคูณ (Synergy) คือ $(1+1 > 2)$ หรือ $1+1$ ได้ผลรวมมากกว่า 2 เสมอ ไม่ใช่ทวีบวก ดังนั้นผลลัพธ์ที่ได้จากการทำงานเป็นเครือข่ายจึงดีกว่าการนำผลลัพธ์ของต่างคนต่างทำแล้วนำมารวมกันอย่างชัดเจน

สรุปได้ว่าเครือข่ายในฐานะที่เป็นเครือข่ายประสานงาน หมายถึง การประสานงานอย่างแนบแน่นระหว่างสมาชิกในลักษณะของการร่วมมือกันเพื่อระดมทรัพยากรต่าง ๆ ของสมาชิกมาใช้ร่วมกัน และดำเนินกิจกรรมร่วมกัน โดยอาจจะเป็นการประสานงานโดยตรงระหว่างสมาชิกกับสมาชิก หรือร่วมกันจัดตั้งศูนย์กลางในการประสานงานกันได้ เพื่อการบรรลุเป้าหมายของสมาชิกร่วมกัน

2. รูปแบบของเครือข่าย

การกำหนดรูปแบบของเครือข่ายสามารถกำหนดได้หลายรูปแบบตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น เช่น รูปแบบตามความสัมพันธ์แบบต่าง ๆ ของเครือข่าย รูปแบบตามลักษณะความสัมพันธ์ของสมาชิกและแกนกลางประสานงาน และรูปแบบตามลักษณะกิจกรรมของสมาชิก เป็นต้น ซึ่งรูปแบบดังกล่าวมีลักษณะดังต่อไปนี้ รูปแบบตามความสัมพันธ์แบบต่าง ๆ ของเครือข่ายรูปแบบความสัมพันธ์แบบต่าง ๆ ของเครือข่ายที่ปรากฏโดยทั่วไปแล้วพบว่ามี 3 รูปแบบ คือ เครือข่ายคู่ เครือข่ายแวดล้อมระหว่างบุคคลและเครือข่ายแวดล้อมที่ขยายออกไป ดังนี้ (สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน, 2547: 2)

1. เครือข่ายคู่ (Dyad Network) คือ เครือข่ายที่มีคน คนหนึ่งเป็นศูนย์กลางคนอื่น ๆ ต่างไม่มีความสัมพันธ์กันแต่จะมีความสัมพันธ์เฉพาะกับศูนย์กลางเท่านั้น

2. เครือข่ายแวดล้อมระหว่างบุคคลหรือเพื่อนบ้าน เป็นเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์กันแบบ 2 ชั้น คือ เครือข่ายชั้นแรกกับเครือข่ายชั้นสอง ที่แต่ละคนในเครือข่ายต่างก็มีเครือข่ายสัมพันธ์ของตัวเอง อันเป็นเครือข่ายกับชั้นสองของคนที่อยู่ตรงกลาง

3. เครือข่ายแวดล้อมที่ขยายออกไปเป็นเครือข่ายที่แวดล้อมคน คนหนึ่งซึ่งอาจขยายออกไปได้โดยไม่จำกัด ผลกระทบของเครือข่ายแต่ละส่วนที่มีต่อสมาชิกแต่ละคนอาจลดลงไปเรื่อย ๆ ซึ่งส่วนที่มีอิทธิพลต่อศูนย์กลางมากที่สุด รูปแบบตามลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างแกนกลางประสานงานกับสมาชิกรูปแบบตามลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างแกนกลางประสานงานกับสมาชิก เครือข่าย มี 3 รูปแบบ คือ เครือข่ายรวมศูนย์ เครือข่ายกระจายและเครือข่ายกระจายเชิงซ้อน ดังนี้

1) เครือข่ายรวมศูนย์ เป็นเครือข่ายที่สมาชิกมีความร่วมมือ ประสานงานและมีความสัมพันธ์กับศูนย์กลางหรือแกนกลางสูง แต่ความเป็นเครือข่ายกันระหว่างสมาชิกด้วยกันมีน้อยมากหรือไม่มีเลย

2) เครือข่ายกระจายเป็นเครือข่ายที่ศูนย์กลางหรือแกนกลางประสานงาน ตลอดจนสมาชิกมีการติดต่อสื่อสาร ประสานงาน ร่วมมือซึ่งกันและกัน กระจายการประสานงาน เชื่อมประสานสัมพันธ์กันในระหว่างสมาชิกด้วยกันและกับศูนย์กลาง ซึ่งศูนย์กลางจะคอยทำหน้าที่สนับสนุนอำนาจความแตกต่าง ๆ ให้กับสมาชิกเครือข่าย

3) เครือข่ายกระจายเชิงซ้อน เป็นเครือข่ายที่ศูนย์รวมหรือแกนกลางกระจายอำนาจให้สมาชิกเครือข่ายสามารถติดต่อ ประสานงาน ร่วมมือซึ่งกันและกัน และขยายการติดต่อไปยังสมาชิกอื่น ๆ ซึ่งสมาชิกเหล่านั้นต่างก็เป็นเครือข่ายซึ่งกันและกัน มีลักษณะเป็นเครือข่ายเชิงซ้อนหลายชั้น โดยจะมีศูนย์กลางหรือแกนกลางทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานเครือข่ายหลายศูนย์กลางรูปแบบตามลักษณะกิจกรรมของสมาชิกเครือข่ายเมื่อพิจารณารูปแบบของเครือข่ายตามลักษณะกิจกรรมของสมาชิกที่รวมกันเป็นเครือข่าย

3. ความหมายของเครือข่ายการเรียนรู้

กลุ่มองค์กรรัฐและนักวิชาการ ให้ความหมายที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายการเรียนรู้ไว้ดังนี้ เครือข่ายการเรียนรู้ คือการที่ชาวบ้านรวมตัวกันขบคิดปัญหาของเขา รวมพลังแก้ปัญหาและหาผู้นำขึ้นมาจากหมู่ชาวบ้านด้วยตนเอง แล้วรวมตัวกันเพื่อมีอำนาจต่อรอง มีการต่อสู้ทางความคิด มีการเรียนรู้จากภายนอก มีการไปมาหาสู่กัน เรียนรู้ดูงานด้วยกันจนกระทั่งเกิดเป็นกระบวนการแก้ปัญหาได้ การทำมาหากินดีขึ้น เศรษฐกิจแต่ละครอบครัวดีขึ้น (เอกวิทย์ ฌ กลาง, 2540) เครือข่ายการเรียนรู้ หมายถึงการประสานแหล่งความรู้และข้อมูลข่าวสาร การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและ การปฏิบัติงานอย่างสอดคล้องเชื่อมโยงกันทั้งระหว่างงานที่รับผิดชอบ การจัดการศึกษาในและนอกระบบโรงเรียน และระหว่างหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในระดับต่าง ๆ ตลอดจนระบบการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการเพื่อสร้างแลกเปลี่ยน ถ่ายทอดและกระจายความรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสได้เรียนรู้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องตลอดชีวิตตามความต้องการของบุคคลและชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553) เครือข่ายการเรียนรู้ หมายถึง การเชื่อมโยงประสานสัมพันธ์แหล่งความรู้ต่าง ๆ เข้าด้วยกันเพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน โดยมีบุคคลที่มีความถนัดในด้านต่าง ๆ ซึ่งสามารถถ่ายทอดความรู้ให้บุคคลอื่น ๆ ได้ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2555: 100-102) เครือข่ายการเรียนรู้ หมายถึงการประสานแหล่งความรู้และข้อมูลข่าวสาร การใช้ทรัพยากรและการปฏิบัติงานอย่างสอดคล้อง ตลอดจนระบบการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ เพื่อสร้าง แลกเปลี่ยน ถ่ายทอดและกระจายความรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง และต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามความต้องการของบุคคลและชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543: 1)

สรุปเครือข่ายการเรียนรู้ (Learning Network) หมายถึง การแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์ และการเรียนรู้ระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กรและแหล่งความรู้ ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจนเป็นระบบที่เชื่อมโยงกัน ส่งผลให้เกิดการเผยแพร่และการประยุกต์ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อวัตถุประสงค์ทางวิชาชีพหรือทางสังคม

4. งานวิจัยที่เกี่ยวกับเครือข่าย

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้แนวคิดในการศึกษาวิจัย (Example of Concept Applied in Study and Research) เพื่อให้เห็นผลผลิตภาพของแนวคิดเครือข่ายทางสังคม (Social Network) ในการศึกษาวิจัย ในเวทีวิชาการ (Academic Stage) ในปัจจุบันจึงขอนำเสนอผลงานการศึกษาวิจัยทั้งของนักวิจัยชาวไทยและต่างประเทศ ซึ่งหลายหลากสาขา ดังนี้

ประชาสรรค์ แสนภักดี (2549) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการความรู้ของเครือข่ายทางสังคมเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างผังเครือข่าย (Network Mapping) 2) การจัดทำแผนที่ความรู้ 3) การบริหารความรู้ และ 4) การสรุปบทเรียนร่วมกันของเครือข่าย

กรมวิชาการ (2547) ได้กำหนดให้สถานศึกษาได้พัฒนาหลักสูตรของตนเองให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ศักยภาพ และภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงนับได้ว่าทิศทางของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่

1. ให้สถานศึกษาได้วิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น
2. เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา
3. ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา
4. มีส่วนร่วมในการประเมินหลักสูตร
5. ได้รับทราบผลของการประเมินหลักสูตรโดยการประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษาสู่ชุมชน
6. ร่วมกันได้รับผลประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้
7. ร่วมกันปรับปรุงการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรของชุมชน
8. อื่น ๆ อีกหลากหลาย

สมจิต สวธนไพบุลย์ และคณะ (2550) ได้วิจัยนำร่องพัฒนารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาแบบเครือข่ายสถานศึกษา (School Cluster) ให้สถานศึกษามีความเชี่ยวชาญในการพัฒนาหลักสูตรได้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น พบว่าต้ององค์ความรู้รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาแบบเครือข่ายสถานศึกษา ได้รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาแบบเครือข่ายสถานศึกษาโดยการบูรณาการกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและกระบวนการปฏิสัมพันธ์มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การร่วมแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2) การร่วมวิเคราะห์ 3) การร่วมปฏิบัติการ 4) การร่วมประเมินผล และได้คู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาแบบเครือข่ายสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) ชุดปฏิบัติการการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาแบบเครือข่ายสถานศึกษา 2) ชุดปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ตามแนววิถีไทยที่สัมพันธ์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) ชุด

ปฏิบัติการส่งเสริมศักยภาพทรัพยากรบุคคลทางการศึกษาด้านการประเมินหลักสูตรสถานศึกษา 4) ชุดปฏิบัติการวิจัยเพื่อพัฒนาสถานศึกษาและหลักสูตรสถานศึกษา

Verhoeven (2008) ทำการศึกษา เรื่อง Who's in and who's out? Studying the Effects of Communication Management on Social Cohesion โดยมีเป้าหมายที่จะศึกษาผลกระทบของการจัดการการสื่อสารต่อการยึดเหนี่ยวของสังคมในระดับส่วนบุคคล กลุ่ม และสังคม โดยใช้หลักการ การเชื่อมต่อระหว่างการจัดการการสื่อสารและการยึดเหนี่ยวทางสังคม การรวมกันเป็นกลุ่ม โดยใช้ทฤษฎีเครือข่ายผู้กระทำ การและเทคนิคภาพเหมือนจริงเกี่ยวกับการวิเคราะห์

Allee (2008) ทำการศึกษา เรื่อง Value Network Analysis and Value Conversion of Tangible and Intangible Assets โดยมีจุดประสงค์เพื่อจัดเตรียมตัวอย่างและรายละเอียดทางเทคนิคสำหรับการวิเคราะห์เครือข่ายเชิงคุณค่าของการแปลงและ ใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินที่สัมผัสไม่ได้ โดยการวิเคราะห์เครือข่ายด้วยโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นในปี 1993 และปรับปรุงในปี 1997 สำหรับการจัดการทรัพย์สินสัมผัสไม่ได้ทำการทดสอบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นร้านค้าไปจนถึงเว็บธุรกิจ และหน่วยทางเศรษฐศาสตร์อื่น ๆ

Neergaard et al. (2005) ทำการศึกษา เรื่อง The Impact of Gender, Social Capital and Networks on Business Ownership: A Research Agenda โดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของเพศภาวะ ทูทางสังคมและเครือข่ายของ เจ้าของธุรกิจ โดยพิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายทางสังคม โดยใช้ทฤษฎีเครือข่ายในการสร้างตัวแบบจะเห็นได้ว่าแนวคิดเครือข่ายทางสังคม (Social Network) ได้ถูกนำมาใช้ในการศึกษาที่หลากหลายสาขา ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญและสถานภาพองค์ความรู้ของแนวคิดนี้ว่ามีอิทธิพลต่อวงการศึกษามากเฉพาะแต่ในวงการสังคมวิทยาเท่านั้น แต่ได้แผ่ขยายอิทธิพลออกไปในแทบทุกเวทีวิชาการเลยทีเดียว

แนวคิดหลักการพัฒนามนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา

ประสิทธิผลจากหลักธรรมในพระไตรปิฎก คือไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา เมื่อนำไปใช้แล้วทำให้เกิดประสิทธิผลต่อการดำเนินงานในพื้นที่สูงกล่าวคือ หลักธรรมที่นำมากล่าวตั้งแต่ต้น คือหลักไตรสิกขา ซึ่งประกอบด้วย ศีล สมาธิและปัญญา เป็นหลักธรรมที่สำคัญมากเพราะเป็นหลักธรรมที่นำมาใช้ในชีวิตประจำวันจะขาดเสียมิได้ถ้าขาดหลักธรรมเมื่อไรความยุ่งยาก ก็จะบังเกิดขึ้นอย่างเช่น ศีล แปลว่า ปกติ ทำเป็นปกติพูดเป็นปกติคิดเป็นปกติ ถ้าคิด พูด ทำไม่เป็นปกติความยุ่งยากย่อมบังเกิดขึ้นอย่างแน่นอน

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่า มีผู้กล่าวถึงแนวคิดและความหมายของหลักไตรสิกขา ก่อให้เกิดประสิทธิผลต่อการดำเนินงานในพื้นที่สูง ดังต่อไปนี้ พระพุทธองค์ทรงแสดงหลักการศึกษาตามแนวทางพระพุทธศาสนาไว้ในพระไตรปิฎก ว่าภิกษุทั้งหลาย สิกขา 3 ประการ มีดังนี้ 1) อธิศีลสิกขา 2) อธิจิตสิกขา และ 3) อธิปัญญาสิกขา

ส่วนคำว่า ทิหรือ ไตร นั้นหมายถึง องค์ประกอบ 3 ประการ คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตสิกขา อธิปัญญาสิกขา หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ศีลสมาธิปัญญา โดยมีความหมายตามพระไตรปิฎกดังนี้

1. อธิศีลสิกขา (สิกขาคือศีลอันยิ่ง) หมายถึง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางความประพฤติอย่างสูง ดังคำอธิบายใน คุหฺฏฐกสูตรนิกายคัมภีร์มหานิเทศ ว่า อธิศีลสิกขาเป็นอย่างไร คือภิกษุในพระธรรมวินัยนี้เป็นผู้มีศีล สำรวมด้วยความสังวรในพระปาติโมกข์สมบูรณ์ด้วยอาจารย์และโคจรเห็นภัยในโทษเพียงเล็กน้อยสมทานศึกษาในสิกขาบททั้งหลายอยู่คือ สีสันต์เล็ก สีสันต์ใหญ่ ศีลเป็นที่พึ่งเป็นเบื้องต้นเป็นความประพฤติเป็นความสำรวมเป็นความระวังเป็นหัวหน้าเป็นประธานเพื่อความถึงพร้อมแห่งธรรมที่เป็นกุศลนี้ชื่อว่า อธิศีลสิกขา

โดยการฝึกอบรมศีลนั้นมุ่งเน้นที่การสำรวมเพื่อให้เกิดความบริสุทธิ์ในการกระทำเป็นเกราะกั้นกิเลสทั้งหลายที่จะก่อให้เกิดความเดือดร้อนและการเบียดเบียนดังที่แสดงในมาติกาภาคคัมภีร์ปฏิสัมภิทามรรคว่า “เนกขัมมะชื่อว่า สีสละวิสุทธิเพราะมีความหมายว่า กั้นกามฉันทะความสำรวมชื่อว่า อธิศีลสิกขา พยาบาทชื่อว่า สีสละวิสุทธิเพราะมีความหมายว่า กั้นพยาบาทอหัตมรรคชื่อว่า สีสละวิสุทธิเพราะมีความหมายว่า กั้นกิเลสทั้งปวง”

2. อธิจิตสิกขา (สิกขาคือจิตอันยิ่ง) หมายถึง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมจิตใจเพื่อให้เกิดคุณธรรมเช่นสมาธิอย่างสูง การสังัดจากกามและอกุศลธรรมทั้งปวง ดังคำอธิบายในคุหฺฏฐกสูตรนิกายคัมภีร์มหานิเทศว่า อธิจิตสิกขาเป็นอย่างไร คือภิกษุในพระธรรมวินัยนี้สังัดจากกามและอกุศลธรรมทั้งหลาย บรรลุปฐมฌานที่มีวิตกวิจารณ์และสุขอันเกิดจากวิเวกอยู่เพราะวิตกวิจารณ์สงบระงับไปแล้วบรรลุทุติยฌานมีความผ่องใสในภายในมีภาวะที่จิตเป็นหนึ่งผุดขึ้นไม่มีวิตกไม่มีวิจารณ์แต่ปิติและสุขที่เกิดจากสมาธิอยู่เพราะปิติจางคลายไปมีอุเบกขามีสติสัมปชัญญะเสวยสุขด้วยนามกายบรรลุทุติยฌานที่พระอรหันต์ทั้งหลายสรรเสริญว่าผู้มีอุเบกขามีสติอยู่เป็นสุขเพราะละสุขและทุกข์ได้แล้วเพราะโสมนัสและโทมนัสดับไปก่อนแล้วบรรลุจตุตถฌานที่ไม่มีทุกข์ไม่มีสุขมีสติบริสุทธิ์เพราะอุเบกขาอยู่นี้ชื่อว่า อธิจิตสิกขา โดยการฝึกอบรมจิตนั้นมุ่งเน้นที่ความตั้งมั่นแห่งจิตการทำใจให้สงบแน่วแน่เพื่อให้จิตบริสุทธิ์ไม่ฟุ้งซ่านเป็นกลางปราศจากอคติดังที่แสดงในมาติกาภาคคัมภีร์ปฏิสัมภิทามรรคว่า “ชื่อว่า จิตตวิสุทธิเพราะมีความหมายว่า ไม่ฟุ้งซ่านความไม่ฟุ้งซ่านชื่อว่า อธิจิตสิกขา”

3. อธิปัญญาสิกขา (สิกขาคือปัญญาอันยิ่ง) หมายถึง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูง การรู้ชัดตามความเป็นจริงในอริยสัจ 4 เป็นลำดับไปจนทำให้แจ้งทั้งเจโตวิมุตติและปัญญาวิมุตติสามารถทำลายอาสวะกิเลสให้หมดไปดังคำอธิบายที่ปรากฏในคุหฺฏฐกสูตรนิกาย

คัมภีร์มหานิทเทศว่าอธิปัญญาสิกขาเป็นอย่างไรคือภิกษุในธรรมวินัยนี้เป็นผู้มีปัญญาประกอบด้วยปัญญาอันประเสริฐยิ่งถึงความเกิดและความดับเพิกถอนกิเลสให้บรรลुถึงความสิ้นทุกข์โดยชอบ

พุทธโอวาทที่แสดงถึงความสำคัญของไตรสิกขาออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ไตรสิกขาเป็นหลักธรรมใหญ่เพื่อกำจัดกิเลสของภิกษุและบุคคลทั้งหลายดังปรากฏในอนุพุทธสูตรว่าด้วย การตรัสรู้ธรรมเป็นเหตุสิ้นภพว่าภิกษุทั้งหลายเพราะไม่รู้แจ้งแทงตลอดธรรม 4 ประการ เราและเธอทั้งหลายจึงเที่ยวเร่ร่อนไปตลอดกาลยาวนานอย่างนี้ธรรม 4 ประการ อะไรบ้าง คือ อริยศีล อริยสมาธิ อริยปัญญาและวิมุตติอันยอดเยี่ยมพระโคตมผู้มียศได้ตรัสรู้แล้ว ดังนั้น พระพุทธเจ้าจึงตรัสบอกธรรมแก่ภิกษุทั้งหลายเพื่อความรู้อย่าง

2. ไตรสิกขาเป็นรากฐานที่สำคัญของพระวินัยดังปรากฏในวัชชีปัตตสูตรว่าพระพุทธองค์ทรงให้คำแนะนำภิกษุรูปหนึ่งว่าหากเธอไม่อาจประพฤติปฏิบัติตามสิกขาบทที่บัญญัติไว้ได้ครบถ้วน บริบูรณ์ก็พึงศึกษาปฏิบัติในสิกขา 3 เพื่อการละระคายโทษะโหมะทำให้เป็นผู้ไม่ประกอบอกุศลกรรม เพราะสิกขา 3 ประการนี้ เป็นที่รวมของสิกขาบทนั่นเอง

3. ไตรสิกขาเป็นกระบวนการฝึกศึกษาพัฒนามนุษย์เป็นกระบวนการพื้นฐานในการฝึกพฤติกรรมที่ดีของมนุษย์ให้ดียิ่งขึ้นดังที่แสดงในปฐมสิกขาสูตรว่าภิกษุทำให้บริบูรณ์ในศีลทำพอประมาณในสมาธิและปัญญาย่อมสามารถบรรลุเป็นพระโสดาบันหรือเป็นพระสกทาคามีขณะที่ภิกษุผู้ทำให้บริบูรณ์ในศีลสมาธิและปัญญาย่อมหลุดพ้นจากอาสวะกิเลสทั้งปวง

บุญมี แทนแก้ว (2544: 9) ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง “จริยศาสตร์” ไว้ว่าไตรสิกขาหมายถึงข้อปฏิบัติ 3 ชั้นคือ

1. ชั้นศีลได้แก่การเว้นชั่วประพฤติปฏิบัติเพื่อความปกติสงบเรียบร้อยไม่ทำให้ตนเอง และผู้อื่นเดือดร้อนข้อปฏิบัติเหล่านี้เรียกว่าศีลสิกขาแปลว่าสิ่งที่ควรศึกษาอบรมเป็นชั้นศีล

2. ชั้นสมาธิ (จิต) ได้แก่การฝึกฝนหรืออบรมจิตใจให้เหมาะสมตั้งมั่นในลักษณะที่พร้อมจะปฏิบัติงานคือพิจารณาความเป็นจริงเพื่อเป็นพื้นฐานของการเจริญปัญญาการฝึกบังคับจิตใจให้ตั้งมั่นโดยระลึกรู้ตัวพร้อมดังนี้เรียกว่าจิตตสิกขาเป็นชั้นจิต

3. ชั้นปัญญาได้แก่การฝึกฝนอบรมในการพิจารณาสิ่งทั้งปวงให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามความเป็นจริงหมายถึงการฝึกฝนอบรมจนเกิดความรู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งทั้งปวงถึงกับเกิดความสดสังเวชเปื้อนหายในสิ่งที่ไม่เที่ยงเป็นทุกข์และเป็นอนัตตาได้จริง ๆ การฝึกฝนเช่นนี้เรียกว่าปัญญาสิกขาเป็นชั้นปัญญา

บุญมี แทนแก้ว และอุดมลักษณ์ แทนแก้ว (2546: 11) ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง “พระธรรม” ไว้ว่าจุดประสงค์ในการปฏิบัติตามไตรสิกขาท่านกล่าวไว้ในคำบอกอนุศาสน์ที่พระอุปัชฌาย์ท่านสอนพระภิกษুবวชใหม่ตอนหนึ่งสรุปเป็นภาษาไทยได้ว่า

1. ศิลเมื่ออบรมดีแล้วย่อมได้สมาธิเป็นอันสงส์
2. สมาธิเมื่ออบรมดีแล้วย่อมได้ปัญญาเป็นอันสงส์
3. ปัญญาเมื่ออบรมดีแล้วย่อมหลุดพ้นจากกิเลสตั้งกล่าวคือกามกิเลส ภวกิเลส และกิเลส คืออวิชชาไตรสิกขาจึงสอนเพื่อให้เจริญให้มีขึ้นในส่วนที่ดีที่เป็นกุศลให้ละในส่วนที่ไม่ดีที่เป็นกิเลส เพราะเมื่อกิเลสเกิดขึ้นย่อมมีความต้องการความอยากได้ไม่มีประมาณขาดความพอเพียงในความสามารถของตน

พระเทพโสมถ (ประยูร ธมมจิตโต) (2546: 71) ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง “ทิศทางการศึกษาไทย” ไว้ว่าการศึกษาเป็นการเรียนรู้เพื่อเป็นมนุษย์ที่เต็มบริบูรณ์เพราะได้รับการพัฒนาทั้งทางกายและทางจิตใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งมีจิตใจที่เปี่ยมด้วยปัญญาจึงเป็นอิสระหลุดพ้นจากการบีบคั้นของอำนาจกิเลสตัณหาดังกล่าวที่ว่า “ทุกข์มีเพราะยึดทุกข์ ยึดเพราะอยาก ทุกข์มากเพราะพลอยยินดี ทุกข์น้อยเพราะหยุด ทุกข์หลุดเพราะปล่อย” เมื่อปล่อยวางแล้วย่อมหลุดพ้นทุกข์ และพบความสุขสงบคือสันติตั้งนั้นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในพระพุทธศาสนาจึงหมายถึงผู้บรรลุวิมุตติคือเป็นอิสระหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง เพราะฉะนั้นวิมุตติจึงเป็นเป้าหมายของการศึกษาตามหลักไตรสิกขาตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้

พระธรรมปิฎกป.อ. ปยุตโต (2544: 77) ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง “พุทธธรรม (ฉบับเดิม)” ไว้ว่าไตรสิกขานี้เมื่อนำมาแสดงเป็นคำสอนในภาคปฏิบัติทั่ว ๆ ไปได้ปรากฏในหลักที่เรียกว่าโอวาทปาติโมกข์ (พุทธโอวาทที่เป็นหลักใหญ่ 3 อย่าง) คือ

1. การไม่ทำความชั่วทั้งปวงทั้งทางกายทางวาจาจัดเป็นศีล
2. การบำเพ็ญความดีให้เพียบพร้อมจัดอยู่ในการปฏิบัติจิตขั้นที่เรียกว่าสมาธิ
3. การทำจิตของตนให้ผ่องใสจัดเป็นการฝึกปฏิบัติในขั้น

สูงสุดเรียกว่าปัญญา พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) กล่าวอธิบายไว้ว่าคำว่าไตรสิกขามีรากศัพท์มาจากคำสองคำคือ

1. ไตรหรือตรีเป็นภาษาสันสกฤตตรงกับภาษาบาลีว่าติแปลว่าสาม
2. คำว่าสิกขาเป็นภาษาบาลีตรงกับภาษาสันสกฤตว่า ศึกษา หมายถึงการศึกษาการปฏิบัติ และการอบรมความประพฤติให้บริสุทธิ์

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2540: 19) ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง “หัวใจพระพุทธศาสนา” (พุทธจักร) ไว้ว่าไตรสิกขาหมายถึงขั้นตอนการพัฒนามนุษย์ให้ดำเนินชีวิตดีงาม ถูกต้องให้มีวิถีชีวิตที่เป็นมรรคเป็นทางดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตที่ถูกต้องดีงามของมนุษย์เรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาตนคือสิกขามรรค (ทาง) กับสิกขา (ศึกษา) จึงประสานเป็นอันเดียวกันเมื่อมองในแง่ปริยัติ 4 ก็เป็นอริยมรรคคือ วิถีชีวิตอันประเสริฐเมื่อเป็นมรรคก็ดำเนินก้าวหน้าไปสู่จุดหมายโดยกำจัดสมุทัยให้หมดไปช่วยให้เรามีชีวิตที่พึงพาวิชาตณหาอุปาทานน้อยลงไปไม่อยู่ใต้อำนาจครอบงำของมัน

พร้อมกับที่เรามีปัญญาเพิ่มขึ้นและดำเนินชีวิตด้วยปัญญามากขึ้นตามลำดับจนกระทั่งในที่สุดพอสมมุทัยหมดทุกข์ก็หมดก็บรรลุปเป้าหมายเป็นนิโรธโดยสมบูรณ์

พระพุทธโฆษาจารย์ (2554: 21) ได้อธิบายไว้ใน “คัมภีร์วิสุทธิมรรค” ไว้ว่า ไตรสิกขาเป็นทั้งหลักการและวิธีปฏิบัติเพื่อให้สามารถล่วงพ้นจากอบาย, กามธาตุและภพทั้งปวงโดยมีเป้าหมายที่การบรรลุประนิพพานอันบริสุทธิ์ปราศจากมลทิน ไตรสิกขาเป็นแนวทางปฏิบัติในทางสายกลางที่มีใช้การปรนเปรอตนด้วยกามสุขและการทรมานตน มีศีลเป็นปฏิปักษ์ต่อกิเลส ที่แสดงออกทางกาย วาจา มีสมาธิเป็นปฏิปักษ์ต่อกิเลส ที่กัลุ่มรุมจิตและมีปัญญาเป็นปฏิปักษ์ต่ออนุสัยกิเลสที่แอบแนบอยู่ในจิต สามารถพัฒนาบุคคลให้เป็นพระอริยะผู้มีความบริบูรณ์ด้วยศีล ได้แก่พระโสดาบันและพระสกทาคามี, บริบูรณ์ด้วยสมาธิได้แก่พระอนาคามี และบริบูรณ์ด้วยปัญญาได้แก่พระอรหันต์นอกจากนี้องค์ธรรมทั้ง 3 ยังเป็นเครื่องอุดหนุนให้บรรลุปุณวิเศษอันหาได้ยากในบุคคลทั่วไปดังมีวิชา 3 เป็นต้น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2540: 2) ได้ให้ความหมายของ ไตรสิกขาไว้ว่า หมายถึงสิกขา 3 ประการคือศีล เรียกว่า ศีลสิกขา สมาธิ เรียกว่า จิตสิกขา และปัญญา เรียกว่า ปัญญาสิกขา

ระวี ภาวิไล (2544: 31) ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง “หัวใจของศาสนาพุทธ” ไว้ว่า ไตรสิกขา หมายถึง การศึกษา 3 ประการตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นกุศโลบาย แห่งการพัฒนาตนเองที่ถูกต้องของมนุษย์ทุกคน เป็นรากฐานของการพัฒนาทั้งหลายอันจะนำสังคมไปสู่ อารยธรรม ที่ถูกต้อง

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2546: 19) ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง “มัชฌิมาปฏิปทา : สายกลางสองมิติ” ไว้ว่า ไตรสิกขา หมายถึงอริยมรรค แต่พูดในฐานะที่เป็นระบบฝึกฝนอบรมเมื่อจัดเป็นระบบฝึกฝนอบรมก็จะฝึกฝน 3 มิติ เท่านั้นคือ ทางด้านปัญญา ทางด้านศีล ทางด้านจิต ทางด้านปัญญา เรื่องทางความรู้ความเข้าใจแนวคิด ค่านิยมที่ถูกต้องทางด้านศีลเป็นการควบคุมพฤติกรรมทางกายทางวาจา ให้อยู่ในกรอบสอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจ ทางด้านจิตเป็นการพัฒนาจิตให้มีพัฒนาจิตให้มีความเพียรพัฒนาจิตให้มีสติ ดังนั้น ศีล สมาธิ ปัญญา 3 องค์ประกอบนี้ 3 มิติ ต้องทำไปด้วยกัน เรื่องเดียวกันทำไปด้วยกันเพื่อจุดประสงค์เดียวกันไม่ได้หมายความว่าต้องทำศีลก่อนให้สมบูรณ์แล้วต้องมาทำสมาธิทำสมาธิสมบูรณ์แล้วมาทำปัญญา

สรุปว่าประสิทธิผลการดำเนินงานในพื้นที่สูงจะต้องอาศัยการศึกษาเรื่องศีล เรื่องสมาธิ และเรื่องปัญญาเป็นเรื่องของเสขะบุคคลที่จะต้องศึกษาและทำความเข้าใจเพื่อนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันให้สอดคล้องกับความเป็นความมีของตัวบุคคลเพราะมนุษย์ทุกรูปนามพื้นฐานของจิตใจส่วนหนึ่งจะเกลียดชั่วรักดี ชอบความสุขมากกว่าความทุกข์ ชอบความสงบมากกว่าความวุ่นวายชอบใช้ปัญญามากกว่าใช้กำลัง แต่ถ้ามนุษย์ผู้ที่มีการพัฒนาแล้วก็จะทำให้เกิดประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน

1. ความสำคัญของหลักไตรสิกขาต่อการดำเนินงานในพื้นที่สูง

การทำงานในพื้นที่สูงควรยึดหลักไตรสิกขา คือศีล สมาธิ และปัญญา อันเป็นหลักธรรมที่สำคัญมากที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสั่งสอนเหล่าพุทธบริษัททั้ง 4 คือ อุบาส อุบาสิกา ภิกษุ ภิกษุณีให้บรรลุดุจธรรมตามบุญวาสนาและบารมีของแต่ละบุคคล ถึงแม้ว่าพระองค์จะเสด็จดับขันธปรินิพพานไปนานแล้วก็ตาม แต่พระธรรมอันเป็นหลักคำสั่งสอนของพระองค์ยังอยู่ “ผู้ใดเห็นธรรมผู้นั้นเห็นเรา” ไตรสิกขานั้น สามารถจำแนกพุทธโอวาทที่แสดงถึงความสำคัญของไตรสิกขา ออกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ไตรสิกขาเป็นหลักธรรมใหญ่เพื่อกำจัดกิเลสของภิกษุและบุคคลทั้งหลายดังปรากฏในอนุพุทธสูตร ว่าด้วยการตรัสรู้ธรรมเป็นเหตุสิ้นภพ ว่าภิกษุทั้งหลายเพราะไม่รู้แจ้งแทงตลอดธรรม 4 ประการเราและเธอทั้งหลายจึงเที่ยวเร่ร่อนไปตลอดกาลยาวนานอย่างนี้ธรรม 4 ประการอะไรบ้างคือ อริยศีล อริยสมาธิ อริยปัญญา และวิมุตติ อันยอดเยี่ยมพระโคตมผู้มียศได้ตรัสรู้แล้วตั้งนั้น พระพุทธเจ้าจึงตรัสบอกธรรมแก่ภิกษุทั้งหลายเพื่อความรู้อย่าง

2. ไตรสิกขารากฐานที่สำคัญของพระวินัย ดังปรากฏในวัชชีปุตตสูตร ว่าพระพุทธองค์ทรงให้คำแนะนำภิกษुरुูปหนึ่งว่าหากเธอไม่อาจประพฤติปฏิบัติตามสิกขาบทที่บัญญัติไว้ได้ครบถ้วนบริบูรณ์ก็พึงศึกษาปฏิบัติในสิกขา 3 เพื่อการละ ราคะ โทสะ โมหะ ทำให้เป็นผู้ไม่ประกอบอกุศลกรรม เพราะสิกขา 3 ประการนี้ เป็นที่รวมของสิกขาบทนั่นเอง

3. ไตรสิกขาเป็นกระบวนการฝึกศึกษาพัฒนามนุษย์เป็นกระบวนการพื้นฐานในการฝึกพฤติกรรมที่ดีของมนุษย์ให้ดียิ่งขึ้น ดังที่แสดงในปฐมสิกขาสูตร ว่าภิกษุทำให้บริบูรณ์ในศีลทำพอประมาณในสมาธิและปัญญา ย่อมสามารถบรรลุ เป็นพระโสดาบัน หรือเป็นพระสกทาคามีขณะที่ภิกษุผู้ทำให้บริบูรณ์ในศีล สมาธิ และปัญญา ย่อมหลุดพ้นจากอาสวะกิเลสทั้งปวง

สรุปว่าการนำเอาพุทธธรรม มาใช้ในการดำเนินงานก็จะส่งผลให้เกิดประสิทธิผล คือเห็นความสำคัญของไตรสิกขาอยู่ที่การประพฤติปฏิบัติ ทางกาย ทางวาจา และทางใจให้ถูกต้องตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในที่นี้กล่าวถึง ศีล สมาธิ และปัญญาความรู้ความสามารถและสิ่งประกอบต่าง ๆ ทั้งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรมถ้าหากศึกษา แต่ภาคทฤษฎีคือการเรียนรู้ในเบื้องต้นเท่านั้นไม่นำไปปฏิบัติในภาคปฏิบัติก็จะไม่เกิดผลดีจะไม่รู้ว่ามีผลเป็นเช่นไรตั้งนั้น มนุษย์ผู้ที่พัฒนาแล้วจะมองเห็นว่า ศีล สมาธิ และปัญญาคือ เป็นประสิทธิผลของวิเศษควรนำมาประดับกาย วาจา และ ใจ พร้อมด้วยนำไปประพฤติปฏิบัติ ในเบื้องต้นในท่ามกลางและในที่สุด

2. การดำเนินงานในพื้นที่สูงตามหลักไตรสิกขา

การดำเนินงานในพื้นที่สูงตามหลักไตรสิกขาเพื่อให้เกิดประสิทธิผลได้นั้นควรมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก่อนตามหลักไตรสิกขาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาอันเป็นหลักธรรมที่สำคัญ คือศีล สมาธิ และปัญญา อันเป็นหลักธรรมที่สำคัญมากที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสั่งสอนเหล่าพุทธบริษัททั้ง 4 คือ อุบาสก อุบาสิกา ภิกษุ ภิกษุณี ให้บรรลุธรรมตามบุญวาสนาและบารมีของแต่ละบุคคลถึงแม้ว่าพระองค์จะเสด็จดับขันธปรินิพพานไปนานแล้วก็ตาม แต่พระธรรมอันเป็นหลักคำสั่งสอนของพระองค์ยังอยู่ “ผู้ใดเห็นธรรมผู้นั้นเห็นเรา”

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่าผู้กล่าวถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาดังต่อไปนี้

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2544: 44) ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง “มิติใหม่ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์” ไว้ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นี้จะแตกต่างจากคำว่า การพัฒนามนุษย์ สองคำนี้ไม่เหมือนกันทีเดียว ยิ่งเวลานี้เราเน้นการพัฒนาคนเราจะต้องเข้าใจให้ชัดเจนเกี่ยวกับความหมายของว่า การพัฒนามนุษย์ ซึ่งหมายถึงการพัฒนาคนในฐานะที่เป็นการพัฒนาทรัพยากรอย่างหนึ่ง คำว่า ทรัพยากรมนุษย์ เป็นคำที่เกิดมาไม่นานนัก (เกิดในช่วง พ.ศ. 2508-2513) เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นที่เน้นเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจและต่อมาก็ขยายไปถึงการพัฒนาสังคมเป็นการมองคนอย่างเป็นทุนเป็นเครื่องมือเป็นปัจจัยหรือเป็นองค์ประกอบที่จะใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมต่อมาเราเห็นว่าการที่จะพัฒนาโดยมุ่งเน้นแต่ในด้านเศรษฐกิจนั้นไม่ถูกต้องแต่สิ่งที่สำคัญคือ คนเรานี้เองซึ่งควรจะให้ ความใส่ใจเป็นพิเศษเราจึงหันมาเน้นในเรื่องการพัฒนาคนแต่ก็ยังมีการใช้ศัพท์ที่ปะปนกันบางที่ใช้คำว่า ทรัพยากรมนุษย์บางที่ใช้คำว่าพัฒนามนุษย์ แต่ก่อนนี้เราไม่มีคำว่า ทรัพยากรมนุษย์ คำนี้เกิดเพื่อสนองความคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจ ดังนั้นจะต้องเข้าใจให้ดีว่า คำว่า ทรัพยากรมนุษย์นั้นเป็นการมองมนุษย์ในฐานะทรัพยากร คือเป็นทุนเป็นปัจจัยในการที่จะนำมาพัฒนาเศรษฐกิจ และส่วนการพัฒนาคนโดยมองคนในฐานะเป็นมนุษย์ มีความหมายว่ามนุษย์มีความเป็นมนุษย์ของตัวเองชีวิตมนุษย์นั้นมีจุดหมาย จุดหมายของชีวิตคือ ความสุข อิสระภาพ ความดี ความงามของชีวิต ซึ่งเป็นเรื่องเฉพาะตัวบุคคล เราต้องให้ความสำคัญว่า เราจะพัฒนามนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อย่างไรพร้อมกับที่อีกด้านหนึ่งเขาก็จะเป็นทรัพยากร เป็นทุน เป็นปัจจัยที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมการพัฒนามนุษย์ในฐานะที่เป็นมนุษย์กับการพัฒนามนุษย์ในฐานะที่เป็นทรัพยากรมนุษย์นี้ มีความหมายต่อการศึกษา เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการในการพัฒนาคนทั้งในฐานะที่เป็นมนุษย์โดยตัวของมันเองและในฐานะที่เป็นทรัพยากร ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างกันคือ การศึกษาเพื่อพัฒนาตัวมนุษย์นั้นเป็นการศึกษาที่เรียกได้ว่าเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน (การศึกษาระยะยาว) ส่วนการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีความหมายขึ้นกับกาลเทศะหรือยุคสมัยมากกว่าคือเป็นการศึกษาที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมของยุคสมัยนั้น ๆ (การศึกษาระยะสั้น) เช่นเพื่อสนองความต้องการของ

สังคมในด้านกำลังคนในสาขางานและกิจการต่าง ๆ ฉะนั้นเราจึงควรจัดการศึกษาอย่างนี้ให้สัมพันธ์กัน เพราะถ้าเราสามารถพัฒนาทั้งสองส่วนนี้ให้สัมพันธ์กันจนเกิดดุลยภาพขึ้นก็เป็นผลดีต่อชีวิตและสังคมมาก พุทธศาสนา เป็นศาสนาแห่งการรู้แจ้งทั้งทางหลักธรรมและการปฏิบัติธรรม ซึ่งประกอบด้วย การเรียนรู้ ฝึกฝน พัฒนาคน หลักสิกขาหรือการศึกษาของศาสนาพุทธเป็นหลักที่บอกว่า มนุษย์จะต้องแก้ไขพัฒนาตนเองอยู่เสมอและจะต้องพัฒนาตลอดเวลาโดยไม่ประมาท ดังนั้นมนุษย์เราจะต้องถือหลักการไว้ก่อนว่าหนึ่ง สิกขาต้องฝึกฝนพัฒนาแก้ไขปรับปรุงตนเองอยู่เสมอสองต้องไม่ประมาทคือหยุดไม่ได้ต้องเดินหน้าจนกว่าจะถึงจุดหมายหลักพุทธศาสนาสิกขา ทำให้คนศึกษา ฝึกฝน เรียนรู้ พัฒนาตนเองอยู่เสมอมุ่งไปข้างหน้าเท่านั้น ส่วน อัมปะมาทะคือ ความไม่ประมาทก็คอยปลุกเร้าไม่ให้หยุดคือหยุดไม่ได้เลย หยุดเมื่อไรเป็นการประมาททันที

ประสิทธิผลที่จะเกิดขึ้นสำหรับผู้ที่น่าเอาหลักพุทธธรรมมาใช้ ประเด็นหลัก คือ หลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนา หลักทฤษฎีเชิงระบบ การเปรียบเทียบการใช้หลักไตรสิกขาและทฤษฎีเชิงระบบในการบริหารการศึกษาซึ่งประเด็นที่ได้นำเสนอมาทั้งหมด

สรุปว่าหลักสิกขานี้ครอบคลุมการปฏิบัติทั้งหมดในพุทธศาสนา สิกขาเป็นหลักธรรมภาคปฏิบัติ เมื่อหลักปฏิบัติธรรมทั้งหมดอยู่ในหลักสิกขา ก็กล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนานั้นเป็นหลักธรรมแห่งการศึกษา นี่คือประสิทธิผล ของการศึกษาเป็นเรื่องของพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น การพัฒนาตนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นเนื้อหรือเป็นตัวตนเป็นความหมายที่แท้ของการศึกษา การศึกษานั้นเป็นทั้งตัวการพัฒนาและเป็นเครื่องมือสำหรับพัฒนา คือเป็นการพัฒนาคนขึ้นไป โดยพัฒนาตัวคนทั้งคนหรือชีวิตทั้งชีวิต ตัวพัฒนานั้นคือการศึกษา เมื่อผู้เรียนมีการศึกษาอย่างนี้แล้วก็จะเอาคุณสมบัติที่ตัวมีซึ่งเกิดจากการศึกษานี้ไปเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต และสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ การศึกษาก็เลยกลายเป็นเครื่องมือการพัฒนารูปแบบของไตรสิกขา ประกอบด้วย ส่วนประกอบที่สำคัญดังนี้คือ 1) ปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิหรือบุพภาคของการศึกษา 2) กระบวนการฝึกตามหลักของไตรสิกขา 3) วัดและประเมินผลการใช้ไตรสิกขาในการบริหารจัดการศึกษา

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาสถานศึกษาในพื้นที่สูง

หัวใจสำคัญของการพัฒนาการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในเขตพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดารให้ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลัก ได้แก่

1. การทำงานร่วมกันเป็นทีม ประกอบด้วย

1.1 กลไกการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืนจะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกเครือข่าย ตั้งแต่การร่วมตระหนัก ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมประเมินผลและร่วม

ชื่นชมความสำเร็จ รวมไปถึงการระดมทรัพยากรทางการศึกษา ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ วัสดุอุปกรณ์ สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา เป็นต้น

1.2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความร่วมมือและการช่วยเหลือกันของโรงเรียนในเครือข่ายของ ชมรมนักจัดการศึกษาในเขตพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดารในรูปแบบของการศึกษาดูงาน การใช้ ทรัพยากรร่วมกัน การเรียนรู้จากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี แล้วนำไปประยุกต์ใช้เหมาะสมและ สอดคล้องกับบริบทของตน

1.3 ผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียน เกิดความตระหนัก เห็นคุณค่าและความสำคัญของ การศึกษา ก่อให้เกิดความร่วมมือและเข้ามามีส่วนร่วมด้วยความภาคภูมิใจ

2. การปรับเปลี่ยนวิธีคิดหรือวิธีทำงาน ประกอบด้วย

2.1 การจัดการศึกษาที่น้อมนำพระราชดำริ มาสู่การปฏิบัติ เป็นการศึกษาเพื่อการพัฒนา อย่างยั่งยืน พัฒนาคุณภาพชีวิตของคนด้วยระบบการศึกษา โดยยึดปัญหาและพื้นที่เป็นตัวตั้ง ใช้ โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาสู่ชุมชน นำไปสู่การพัฒนาและพึ่งพาตนเองได้

2.2 การจัดการศึกษาต้องมีรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อสร้างทางเลือกที่มีความยืดหยุ่น เหมาะสมกับสภาพสังคม วัฒนธรรมและบริบทของผู้เรียน

2.3 ความสำเร็จของการจัดการศึกษาไม่ได้วัดคุณภาพนักเรียนจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แต่เพียงอย่างเดียว แต่ต้องคำนึงถึงทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ คุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้ นักเรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข

2.4 ต้องส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ให้มี อุดมการณ์ มีความมุ่งมั่น และมีขวัญ กำลังใจ ในการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่ภูเขาสูงและทุรกันดาร อย่างต่อเนื่องให้สำเร็จตามเป้าหมาย

3. บทเรียนอื่น ๆ ที่สำคัญ

3.1 การจัดการศึกษาโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน

3.2 การจัดการศึกษาโดยใช้พหุเครือข่าย

3.3 รูปแบบการให้บริการทางการศึกษาที่หลากหลายยืดหยุ่น

3.4 การวัดและประเมินผลคุณภาพการศึกษาควรมีหลักเกณฑ์ที่สอดคล้องกับสภาพการ จัด การศึกษาตามบริบทของพื้นที่

3.5 การเคารพใน เชื้อชาติ สิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่ เด็กด้อยโอกาสอย่างเสมอภาค โครงการพัฒนาการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในเขตพื้นที่ภูเขาสูง และถิ่นทุรกันดาร เป็นโครงการที่มีลักษณะพิเศษที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

มุ่งเน้นการจัดการศึกษาเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กด้อยโอกาสในเขตพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดารได้เข้าเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับและสามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น โดยดำเนินการให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในลักษณะ “โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” และใช้ปัญหาเป็นฐานในการพัฒนาด้วยรูปแบบที่เหมาะสมและวิธีการที่หลากหลาย มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับสภาพชีวิต ความต้องการและความจำเป็น ของกลุ่มชาติพันธุ์ ด้วยยุทธศาสตร์การดำเนินงานและแผนปฏิบัติการที่มีความชัดเจน ภายใต้แนวคิดการพัฒนาคนอย่างรอบด้าน สมดุลทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม พัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนด้วยการศึกษา โดยความร่วมมือของพหุเครือข่าย จนเกิดความรู้สึกรักผูกพันเป็นเจ้าของ นำไปสู่การพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน

จากผลการดำเนินกิจกรรมในโครงการ ได้ก่อให้เกิดนวัตกรรม รูปแบบการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดาร อันเกิดจากการถอดบทเรียนและองค์ความรู้ จากโรงเรียนในโครงการที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี และเผยแพร่นวัตกรรม รูปแบบการจัดการศึกษาสู่โรงเรียนและหน่วยงานอื่นหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ การจัดนิทรรศการ “สุดขอบฟ้า ขุนเขาเราไปถึง” เมื่อวันที่ 28-30 กันยายน 2555 ณ จังหวัดเชียงใหม่ นิทรรศการ “คนภูเขา ก้าวสู่อาเซียน” เมื่อวันที่ 13-15 กุมภาพันธ์ 2556 ณ เมืองทองธานี การนำเสนอทางรายการโทรทัศน์ เช่น รายการบ่ายนี้มีคำตอบ รายการ Teacher Chanel รายการเวทีปฏิรูปการเรียนรู้ รายการครูสร้างคน คนสร้างโลก รายการกระฉอกหกด้าน รายการคนค้นคน การเสวนาทางวิชาการ เรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่สูงและชายแดน เมื่อวันที่ 11-14 มีนาคม 2556 ณ จังหวัดเชียงราย รายงานการวิจัย บทความในหนังสือพิมพ์รายวันและรายสัปดาห์อย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงาน องค์กรภาคเอกชน เช่น องค์กรยูนิเซฟได้สนับสนุนงบประมาณในการถอดบทเรียนและสร้างนวัตกรรมการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารและครูในพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดาร เพื่อเสนอต่อสถาบันอุดมศึกษานำไปใช้ในการผลิตและพัฒนาผู้บริหารและครูในการจัดการศึกษาในพื้นที่บริบทอื่น สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน (สสค.) ได้ถอดบทเรียนการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดาร นำไปสร้างรูปแบบและแนวทางเพื่อประยุกต์และขยายผลสู่โรงเรียนในพื้นที่อื่น มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทยและมูลนิธิสงเคราะห์เด็กยากจน ซี.ซี.เอฟ ในประเทศไทย ได้ให้โรงเรียนในโครงการในความรับผิดชอบ มาศึกษาดูงานเพื่อนำนวัตกรรมไปปรับประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของตนเอง องค์กรบริหารส่วนจังหวัดกาญจนบุรีได้ถอดบทเรียนนวัตกรรม 1 โรงเรียน 3 ระบบ เพื่อไปใช้ป้องกันและแก้ปัญหาเด็กนักเรียนออกกลางคันของโรงเรียนในจังหวัดกาญจนบุรี สถาบันอาชีวศึกษา สถานประกอบการ กระทรวงแรงงานได้เข้ามาส่งเสริม สนับสนุนและร่วมจัดการศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพ และเข้าสู่ตลาดแรงงาน

การดำเนินโครงการ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในประเทศต่าง ๆ ในกลุ่มอาเซียน ประเทศพม่า ลาว กัมพูชา ซึ่งประชากรมีความหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ หรือมีชนพื้นเมืองเดิมที่คล้ายคลึงกับประเทศไทยได้เข้ามาศึกษาทำงานจากโรงเรียนในโครงการที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี โดยการประยุกต์ใช้รูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง เช่น บุคลากรจาก Southeast Asia Ministers of Education Organization (SEAMEO) ได้มาศึกษาดูงานการจัดการเรียนรู้แบบทวิภาษา ที่โรงเรียนวัดวังแก้วเววาราม จังหวัดกาญจนบุรีและโรงเรียนบ้านพุย จังหวัดเชียงใหม่ การศึกษาดูงานเกี่ยวกับทักษะชีวิตและอาชีพ ที่โรงเรียนบ้านเมืองกืด จังหวัดเชียงใหม่ อนึ่งการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ในปี พ.ศ. 2558 การย้ายถิ่นฐานของประชากรและปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจะเกิดมากขึ้น จึงสามารถขยายผลวิธีการตามโครงการพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดาร เพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาเหล่านั้นได้เป็นอย่างดี

สรุปว่าประสิทธิผลจะเกิดขึ้นได้นั้นโดย การพัฒนาการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในเขตพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดาร ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกับโรงเรียนและพหุเครือข่าย สามารถทำให้เด็กด้อยโอกาสได้เข้าเรียนเพิ่มขึ้น การออกกลางคันลดลง การเรียนต่อจนจบการศึกษาภาคบังคับเพิ่มขึ้น และมีการเรียนต่อระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพิ่มขึ้น “เป็นการปรับปรุงการให้บริการที่เป็นการยกระดับประสิทธิภาพการให้บริการ รวมถึงสร้างความพึงพอใจและความประทับใจในการรับบริการได้อย่างเป็นรูปธรรม” อันส่งผลให้เด็กด้อยโอกาสได้รับโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ เป็นการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

แนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษาในพื้นที่สูง

ตามที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติให้กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินงานโครงการพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดาร ตั้งแต่ปี 2551 ถึงปัจจุบัน เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับสภาพบริบทของผู้เรียนแก้ปัญหาประชากรวัยเรียนตกหล่นไม่สามารถเข้าถึงการบริการทางการศึกษาได้ และออกจากระบบการศึกษากลางคัน หรือจบการศึกษาแล้วไม่เรียนต่อ ด้วยปัญหาสภาพทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม ศาสนา วัฒนธรรมประเพณี สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในฐานะผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดาร ได้ดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาจัดการศึกษาและวิจัยรูปแบบในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดาร

คณะผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่ปฏิบัติงานในเขตพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดาร ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดตาม พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) พ.ศ.2548 ใน 20 จังหวัด ได้แก่ 1. เชียงใหม่ 2. เชียงราย 3. แม่ฮ่องสอน 4. พะเยา 5. ลำพูน 6. แพร่ 7. น่าน 8. ลำปาง 9. ตาก 10. เพชรบูรณ์ 11. พิษณุโลก 12. เลย 13. สุโขทัย 14. กำแพงเพชร 15. กาญจนบุรี 16. อุทัยธานี 17. สุพรรณบุรี 18. ราชบุรี 19. ประจวบคีรีขันธ์ 20. เพชรบุรี จึงร่วมกันจัดตั้งชมรมนักรจัดการศึกษาในเขตพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดาร เมื่อวันที่ 27 เดือน กันยายน พ.ศ. 2555 เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดารให้มีความยั่งยืนและต่อเนื่อง โดยมี นายประยูร สุธาบูรณ์ เป็นประธาน และ นายณรงค์ อภัยใจ เป็นเลขานุการ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดาร
2. เสริมสร้างศักยภาพและสมรรถภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษา ในเขตพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดาร ให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น
3. เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการพัฒนาการศึกษาระหว่างครูและบุคลากรทางการศึกษา และหน่วยงานการศึกษาของการศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์ระหว่างสมาชิก
5. เพื่อร่วมมือกับทางโรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาหน่วยงานของรัฐ องค์กร สมาคม มูลนิธิ ชมรม บุคคล หรือคณะบุคคลทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ในอันที่จะส่งเสริมการศึกษา และอาชีพที่มีวัตถุประสงค์ อย่างเดียวกัน
6. ส่งเสริมและสนับสนุนความก้าวหน้าของครูและบุคลากรทางการศึกษาในเขตพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดาร
7. ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษา วิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนในเขตพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดาร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่ประชากรวัยเรียนทุกคน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม หมวดที่ 2 ว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาที่กำหนดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกัน ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รวมทั้งเด็กด้อยโอกาส ที่ต้องจัดให้มีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ

จากข้อมูลการจัดการศึกษาภาคบังคับให้แก่ประชากรวัยเรียนทั่วประเทศ ระหว่างปี พ.ศ. 2542 -2551 พบว่า การคงอยู่ของนักเรียนที่เรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับหรือ ม.3 มีเพียงร้อยละ 80 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552) หมายความว่า มีนักเรียนหลุดจากระบบ

ปีละประมาณ 200,000 คน ซึ่งหากคำนวณตัวเลขสะสม 10 ปี จะมีเด็กและเยาวชนในช่วงอายุ 15-25 ปีที่ไม่จบ ม.3 มากกว่า 2 ล้านคน ตัวเลขนี้ หากประเมินเป็นความสูญเสียเชิงเศรษฐกิจจะพบว่า ความเสียหายจากรายได้ส่วนบุคคลของผู้เรียนที่ไม่จบ ม.3 ซึ่งมีรายได้ตลอดช่วงอายุการทำงานของวัยแรงงาน (15-60 ปี) น้อยกว่าผู้จบปริญญาตรีถึง 2 เท่าหรือคนละ 7.5 ล้านบาทตลอดอายุการทำงาน จำนวนเด็กที่เรียนไม่จบ ม.3 จำนวน 5 ล้านคน จะก่อความสูญเสียสะสมถึง 37.5 ล้านล้านบาทหรือเท่ากับ 5 เท่าของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ในปี 2553 หรือราว 9 แสนล้านบาทต่อปี และความสูญเสียด้านภาษีเงินได้ที่รัฐสามารถจัดเก็บปีละกว่า 50,000 ล้านบาท และหากพิจารณาเฉพาะข้อมูลเด็กด้อยโอกาสในเขตพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดาร ในปี พ.ศ. 2551 ซึ่งมีถิ่นอาศัยตามแนวชายแดนภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 20 จังหวัด ของ สพฐ. มีสถิติที่น่ากังวลมากที่สุด คือ เด็กด้อยโอกาสฯ ในเขตบริการทั้งหมด จำนวน 438,572 คน เข้าเรียนในระบบ จำนวน 391,689 คน (คิดเป็นร้อยละ 89.31) ไม่สามารถเข้าสู่ในระบบ จำนวน 46,883 คน (คิดเป็นร้อยละ 10.69) และเมื่อเข้าเรียนในระบบแล้วออกกลางคัน จำนวน 12,387 คน (คิดเป็นร้อยละ 3.16) ก่อให้เกิดความสูญเสียด้านเศรษฐกิจ เป็นมูลค่าประมาณ 9.29 หมื่นล้านบาท (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2551) นอกจากนี้ข้อมูลของเด็กด้อยโอกาสฯ ที่เรียนอยู่ในระดับชั้น ม.3 จำนวน 29,223 คน สามารถเรียนจนจบ จำนวน 28,214 คน (คิดเป็นร้อยละ 96.55) เรียนไม่จบ จำนวน 1,009 คน (คิดเป็นร้อยละ 3.45) มีโอกาสเรียนต่อ 19,542 คน (คิดเป็นร้อยละ 69.26) แต่เด็กด้อยโอกาสฯ ที่ไม่มีโอกาสได้เรียนต่อมีมากถึง จำนวน 8,672 คน (คิดเป็นร้อยละ 30.74) จากปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้เด็กด้อยโอกาสฯ อยู่ในสภาวะเคັงคว้าง ไร้ซึ่งทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เผชิญกับความเสี่ยงที่ต้องอยู่นอกสังคมเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาระหว่างเขตพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดารกับพื้นที่อื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น และก่อให้เกิดความสูญเสียทางสังคมมากมาย สอดคล้องกับผลการศึกษาของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์กรมมหาชน) ที่ได้

สรุปสภาพปัญหาของชุมชนพื้นที่สูงว่าประชากรส่วนใหญ่ขาดความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต มีการบุกรุกพื้นที่ป่า ทำลายสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่เป็นป่าต้นน้ำ มีปัญหาสุขภาพอนามัย แรงงานไร้ฝีมือ มีการค้ามนุษย์ และเกิดปัญหาความมั่นคงตามแนวชายแดน (สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน, 2553) ปัญหาเหล่านี้หากไม่ได้รับการแก้ไขจะเป็นตัวถ่วงการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคมทั้งด้านการแพร่ระบาดของยาเสพติด สุขภาพอนามัย แรงงานไร้ฝีมือ และการค้ามนุษย์ ในวงกว้างทั้งในระดับประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งบั่นทอนศักยภาพในการแข่งขันของประเทศกับประชาคมโลกเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษา ประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาในพื้นที่สูง เป็นการสร้างโอกาสทางการศึกษาให้ประชากรวัยเรียนบนพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดาร ให้ได้รับการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชากรวัยเรียนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องจนถึง

ระดับอุดมศึกษา เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเอง มีความสำนึกรักท้องถิ่นและแผ่นดินไทย ตลอดจนอยู่ร่วมกับผู้อื่น บนพื้นฐานความแตกต่างของวัฒนธรรม

เพื่อให้การดำเนินการตามโครงการดังกล่าวบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามที่กล่าวแล้ว และเพื่อเป็นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่ประชากรวัยเรียนในพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดารให้ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องจนถึงระดับอุดมศึกษา สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สามารถประกอบสัมมาอาชีพเลี้ยงตนและครอบครัว มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี เป็นผู้มีความดี จริยธรรมและจิตสำนึกรักแผ่นดินไทย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขบนพื้นฐานความแตกต่างของวัฒนธรรม เชื้อชาติ โดยมียุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศที่เอื้อต่อสิทธิโอกาสทางการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 2 สร้างทางเลือกในการเข้าถึงบริการทางการศึกษาอย่างหลากหลาย

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยกระดับคุณภาพการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาระบบช่วยเหลือดูแลและเฝ้าระวังนักเรียนให้ได้เรียนจนจบการศึกษา

ภาคบังคับและพัฒนาเต็มศักยภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 5 สร้างองค์ความรู้โดยการวิจัยและพัฒนา

ระยะเวลา 4 ปีที่ผ่านมา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาได้นำยุทธศาสตร์ดังกล่าวไปจัดทำเป็นแผนการดำเนินงานเชิงกลยุทธ์เพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรม โดยมีหลายเขตพื้นที่การศึกษาที่ประสบความสำเร็จเป็นที่ประจักษ์ เอกสารฉบับนี้จึงได้นำผลการดำเนินการจัดการศึกษาในพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดาร เพื่อเป็นแนวทางให้กับเขตพื้นที่การศึกษาอื่นได้ศึกษาและนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของเขตพื้นที่การศึกษา ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่นต่อไปจากการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาการจัดการศึกษาในพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดาร สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในฐานะที่มีหน้าที่ในด้านการวางแผนการจัดการศึกษาจึงจัดให้มีการประชุมเพื่อระดมความคิดของบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อศึกษากรอบแนวคิดในการจัดการศึกษาสำหรับประชากรวัยเรียนที่อยู่ในเขตพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดาร ซึ่งผลของการประชุมมีมติให้ใช้ทฤษฎีระบบเป็นกรอบแนวความคิดในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เขตพื้นที่ในกลุ่มเป้าหมายนำไปใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติ โดยสรุปคือ การศึกษาด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ บุคคล งบประมาณ การบริหารจัดการทรัพยากร สภาพแวดล้อม นโยบายทางการศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน การศึกษาด้านกระบวนการ (Process) ได้แก่ การจัดการศึกษาในโรงเรียนพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดารในรูปแบบการจัดการศึกษาต่าง ๆ ประกอบด้วย รูปแบบการจัดการศึกษาแบบพักนอน

รูปแบบการจัดการศึกษาส่งเสริมอาชีพและทักษะชีวิต รูปแบบการจัดการศึกษานานพื้นฐานภูมิสังคม รูปแบบการจัดการศึกษาแบบคละชั้น รูปแบบการจัดการศึกษาแบบห้องเรียนเคลื่อนที่ รูปแบบการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนเขตพื้นที่/ศูนย์เครือข่าย และรูปแบบการจัดการศึกษาแบบ 1 โรงเรียน 3 ระบบ การศึกษาด้านผลผลิต (Output) ได้แก่นักเรียนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ สามารถประกอบอาชีพได้ ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข มีคุณธรรม จริยธรรมมีความรักในท้องถิ่นของตน ทั้งนี้ได้ดำเนินการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ

แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลในพื้นที่สูง

ประสิทธิผลในพื้นที่สูงมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ว่า

สุบัน พรเวียง (2558: 31) กล่าวว่าประสิทธิผลในพื้นที่สูงเป็นการพิจารณาผลของการทำงานที่สำเร็จลุล่วงดังประสงค์หรือที่คาดหวังไว้เป็นหลักและความสำเร็จของงานอย่างมีประสิทธิภาพนั้นอาจเกิดจากการปฏิบัติงานที่ประหยัดหรือมีประสิทธิภาพก็ได้เพราะประสิทธิภาพเป็นเรื่องของการทำงานให้ได้ผลสูงสุดส่วนประสิทธิผลเป็นเรื่องของการนำเอาผลงานที่สำเร็จดังที่คาดหวังมาพิจารณา

เกรียงศักดิ์ เจียวยิ่ง (2555: 39) กล่าวว่าประสิทธิผลในพื้นที่สูงเป็นเครื่องแสดงความสำเร็จของเป้าหมายความสำเร็จในการปฏิบัติงานสิ่งที่เราใช้ตัดสินการกระทำ

จินดาลักษณ์ วัฒนประสิทธิ์ (2553: 254) กล่าวว่าประสิทธิผลในพื้นที่สูงเป็นการพิจารณาว่าผลงานของนโยบายนั้นบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เพียงไรประสิทธิผลเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการใช้หลักเหตุผลทางเทคนิควิชาการ (Technical Rationality)

ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์ (2549: 41-44) กล่าวว่าประสิทธิผลเป็นเรื่องการเน้นความสำคัญของสิ่งที่ออกแทนที่จะเป็นสิ่งป้อนเข้า จุดมุ่งหมายที่สำคัญของผลลัพธ์จึงได้แก่การศึกษาว่าผลลัพธ์ที่ปรากฏบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่เพียงใดในการทำงานใดก็แล้วแต่ก็มีการกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายว่าเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล แต่ยังมีหลายคนสับสนกับคำว่า ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล แตกต่างกันอย่างไร การทำงานที่ประสบผลสำเร็จวัดได้จาก ประสิทธิภาพหรือประสิทธิผล เป็นข้อสงสัยที่ได้ยินมาเสมอ ๆ ความแตกต่างระหว่างประสิทธิภาพ และประสิทธิผลเพื่อความเข้าใจจึงพอสรุปได้ว่าประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึงกระบวนการดำเนินงาน ที่มีลักษณะดังนี้

1. ประหยัด (Economy) ได้แก่ ประหยัดต้นทุน (Cost) ประหยัดทรัพยากร (Resources) และประหยัดเวลา (Time)
2. เสร็จทันตามกำหนดเวลา (Speed)

3. คุณภาพ (Quality) โดยพิจารณาทั้งกระบวนการตั้งแต่ปัจจัยนำเข้า (Input) หรือวัตถุดิบ มีการคัดสรรอย่างดี มีกระบวนการดำเนินงาน กระบวนการผลิต (Process) ที่ดีและมีผลผลิต (Output) ที่ดี

ดังนั้นการมีประสิทธิภาพจึงต้องพิจารณากระบวนการดำเนินงานว่าประหยัด รวดเร็ว มีคุณภาพของงาน ซึ่งเป็นกระบวนการดำเนินงานทั้งหมด

ประสิทธิผล (Effective) หมายถึงผลสำเร็จของงานที่เป็นไปตามความมุ่งหวัง (Purpose) ที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ (Objective) หรือเป้าหมาย (Goal) และเป้าหมายเฉพาะ (Target) ได้แก่

1. เป้าหมายเชิงปริมาณ จะกำหนดชนิดประเภทและจำนวนของผลผลิตสุดท้ายที่ต้องการที่ได้รับเมื่อการดำเนินงานเสร็จสิ้นลง

2. เป้าหมายเชิงคุณภาพจะแสดงถึงคุณค่าของผลผลิตที่ได้รับจากการดำเนินงานนั้น ๆ

3. มุ่งเน้นที่จุดสิ้นสุดของกิจกรรมหรือการดำเนินงานว่าได้ผลตามที่ตั้งไว้หรือไม่

4. มีตัวชี้วัด (Indicator) ที่ชัดเจน

ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้กรอบแนวคิดการประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานของสถานศึกษาในพื้นที่สูงตามแนวคิดของมอทท์ (Mott, 1927, cited in Hoy and Miskel, 2013: 398) ที่ว่า ประสิทธิภาพของสถานศึกษาในพื้นที่สูงมีองค์ประกอบ 4 ได้แก่

1. ความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงหมายถึง ปริมาณและคุณภาพของนักเรียนประสิทธิผลของสถานศึกษาในพื้นที่สูงที่สร้างความเชื่อมั่นได้สูง โดยการวัดความนิยมจากชุมชนและผู้ปกครองประการหนึ่ง ได้แก่ สถานศึกษานั้นมีนักเรียนเข้าเรียนในปริมาณมากหรือน้อยและคุณภาพการเรียนการสอนอยู่ในเกณฑ์สูงหรือต่ำกว่าเกณฑ์โดยวัดจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการศึกษาต่อในสถาบันชั้นสูงได้จำนวนมากหรือน้อย สถานศึกษาที่มีทั้งปริมาณและคุณภาพสูงดังกล่าว ได้แก่ โรงเรียนในเมืองโรงเรียนระดับจังหวัดที่มีชื่อเสียงโรงเรียนที่มีความพร้อมด้านปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเพียงพอ อาคารสถานที่บรรยากาศสิ่งแวดล้อมเหมาะสม ปัจจัยด้านการเงินคล่องตัว มีความสามารถในการจัดซื้อจัดจ้างและการเบิกจ่ายได้อย่างสะดวก บุคลากรหรือครูผู้สอนมีคุณภาพ ตลอดจนมีการบริหารจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพ เรื่องคุณภาพของนักเรียนนั้นนอกจากจะดูที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแล้วควรพิจารณาส่วนต่าง ๆ ด้วย ได้แก่ การพัฒนาทัศนคติแรงจูงใจของนักเรียนความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความเชื่อมั่นในตนเอง รวมทั้งการประพฤติตนอย่างเหมาะสม มีจริยธรรมคุณธรรมค่านิยมที่ดีงาม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าคุณภาพที่เกิดกับผู้เรียนนอกจากจะเป็นผู้ที่มีความสนใจในการศึกษาเล่าเรียนมีความรู้ความสามารถทางวิชาการอย่างดียอดเยี่ยม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาต่าง ๆ สูง เป็นที่น่าพอใจแล้ว ยังมีการพัฒนาความรู้ความสามารถ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม และคุณธรรมต่าง ๆ ที่พึงปรารถนาให้เพียงพอต่อการดำรงชีวิตและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

องค์ประกอบต่าง ๆ ในการเสริมสร้างประสิทธิผลทั้งด้านปริมาณและคุณภาพของนักเรียนนั้น นอกจากปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ อาคารสถานที่ที่เหมาะสมและเพียงพอต่อความต้องการ บรรยากาศสิ่งแวดล้อมร่มรื่นสวยงาม วัสดุอุปกรณ์ที่เพียงพอและทันสมัยต่อการเรียนการสอน แล้วบุคลากรที่สำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารและครูเป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประสิทธิผลของโรงเรียนหากผู้บริหารเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพและมองเห็นความสำคัญของงานวิชาการของโรงเรียนอย่างแท้จริง หาแนวทางส่งเสริมและพัฒนางานวิชาการให้มีคุณภาพได้ตามมาตรฐาน และเป็นไปตามความคาดหวังของรัฐบาลผู้ปกครองและชุมชนสร้างบรรยากาศในการทำงานที่มีประสิทธิผล ครูอาจารย์รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเองอยู่เสมอวางแผนพัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมโดยยึดกระบวนการและผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนการสอน ตลอดจนปรับพฤติกรรมการสอนให้ทันสมัยทันต่อการเปลี่ยนแปลงและความเจริญทางเทคโนโลยีใหม่ ๆ เป็นที่เชื่อว่าโรงเรียนนั้นจะต้องบรรลุวัตถุประสงค์เกิดประสิทธิผลด้านปริมาณและคุณภาพของผู้เรียน

กล่าวโดยสรุป ความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงหมายถึง ประสิทธิภาพความสามารถของผู้บริหารในการจัดการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตลอดจนจัดบรรยากาศและทรัพยากรอย่างเหมาะสมเพื่อเอื้อให้นักเรียนมีผลการเรียนดีมีทัศนคติแรงจูงใจมีความคิดสร้างสรรค์เชื่อมั่นในตนเองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

2. ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก หมายถึง มีความคิดเห็นท่าที ความรู้สึกหรือพฤติกรรมของผู้ที่ได้รับการศึกษาแสดงออกมาในทางที่ดีงาม สมเหตุสมผล และสอดคล้องกับความต้องการของสังคมการศึกษา นอกจากจะสร้างเสริมความเจริญให้บุคคลทั้ง 4 ด้าน กล่าวคือ ด้านร่างกายให้มีความสมบูรณ์แข็งแรง พัฒนาการต่าง ๆ เหมาะสมกับวัย ด้านสติปัญญา มีความใฝ่รู้ใฝ่เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลและมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านสังคม สามารถนำความรู้ความสามารถและทักษะอันจำเป็นนำไปใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ด้านจิตใจรู้จักเหตุผลมีวินัยคุณธรรมจริยธรรมอย่างเหมาะสมถึงงามผู้ที่มีทัศนคติทางบวกจะเป็นผู้ที่มีความรู้สึกและแสดงออกซึ่งพฤติกรรมต่าง ๆ เป็นที่พึงประสงค์ของสังคมโดยส่วนรวมมีจิตใจกว้างขวางไม่ทำตนต่อต้าน มีความมั่นคงทางจิตใจ มีเหตุผลยอมรับกติกาทางสังคม มีจิตใจเป็นประชาธิปไตยยอมรับและเคารพความคิดเห็นของส่วนรวม เห็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นผู้ที่มีความสามารถควบคุมจิตใจและมีวินัยในตนเอง อดกลั้น และเผชิญหน้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ประพฤติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม ตลอดจนสามารถดาเนินการอบรมสั่งสอนให้นักเรียนเป็นคนดี มีคุณธรรมอยู่ในระเบียบวินัยรู้จักพัฒนาตนเองมีเจตคติที่ดีต่อการศึกษาและอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

กล่าวโดยสรุปความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวกของนักเรียนคือ ประสิทธิภาพการที่นักเรียนแสดงออกทางความรู้สึกและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่พึงประสงค์ของสังคม โดยรวมมีจิตใจเป็นประชาธิปไตยเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคมเห็นความสำคัญและเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในสังคมมีความสามารถในการควบคุมจิตใจตนเองได้

3. ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษาในพื้นที่สูงในองค์กรต่าง ๆ จะประกอบด้วย คน และงานสถานศึกษา ซึ่งเป็นองค์กรทางการศึกษา ก็เช่นเดียวกันประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนครูนักเรียนและนักรการภารโรงทำให้เกิดการเรียนการสอนอย่างสมบูรณ์การจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น สถานศึกษาจะต้องมีความสามารถในการปรับตัวได้อย่างเหมาะสมการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ของสถานศึกษาจะต้องสอดคล้องและทันสมัยทันต่อความเจริญก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงนโยบายของโรงเรียน ไม่ควรยึดตายตัวจนเปลี่ยนแปลงไม่ได้ในขณะเดียวกันจะต้องปรับให้ทันสมัยทันความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยเฉพาะในด้านการเรียนการสอนควรมีนวัตกรรมและสื่อการสอนใหม่ ๆ มีการค้นคว้าและพัฒนาสื่ออุปกรณ์การสอนอยู่เสมอปรับปรุงอาคารสถานที่ให้สะอาดร่มรื่นเพื่อเอื้อให้เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้แบบการบริหารงาน และการดำเนินงานต่าง ๆ ต้องพัฒนาให้มีความคล่องตัวต่อการปฏิบัติงาน ผู้บริหารและครูต้องเป็นนักพัฒนาที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ และจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนมีความรู้เพื่อสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขนั้น ต้องมีเทคนิควิธีการสอนที่เหมาะสมครูต้องสร้างกระบวนการและวิธีการเรียนรู้ให้กับนักเรียนทั้งเนื้อหาวิชาและคุณธรรมจริยธรรมมากกว่าที่จะบอกความรู้หรือสอนหนังสือเพียงอย่างเดียว เพราะวิธีการเรียนรู้หรือกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนจะเป็นวิธีการที่ติดตัวนักเรียน ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ต่อการประกอบอาชีพและพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม

สรุปว่า ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษาคือ ประสิทธิภาพการดำเนินงานที่มีการจัดการที่ดี และครูมีบทบาทในการกำหนดนโยบายให้ทันสมัยปรับปรุงแบบการบริหารและดำเนินการต่าง ๆ ให้เหมาะสมต่อการพัฒนาผู้เรียน

4. ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ในพื้นที่สูงการที่สถานศึกษาจะมีประสิทธิผลนั้นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งคือ ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษาของผู้บริหาร เนื่องจากสถานศึกษาประกอบด้วยบุคคลหลายกลุ่มหลายฝ่ายในการทำงานร่วมกัน ย่อมต้องมีความขัดแย้งทางความคิดเกิดขึ้นเพราะบุคคลย่อมมีความคิดค่านิยมความต้องการและเป้าหมายต่างกัน ซึ่งบางครั้งความขัดแย้งก็เป็นสิ่งที่ดีอาจทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ แต่ผู้บริหารต้องรู้จักบริหารความขัดแย้งให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมที่จะมีผลดีต่อการพัฒนางานเพราะหากหาความขัดแย้งมากเกินไปจะทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจต่อกันขาดความร่วมมือในการทำงานทำลายความสามานฉันท์

กลมเกลียวสร้างความเป็นศัตรูและนำไปสู่การลดประสิทธิภาพในการทำงานซึ่งจะมีผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน

สรุปว่า การแก้ปัญหาภายในสถานศึกษาในพื้นที่สูงในระดับที่เหมาะสมจะมีผลต่อการพัฒนาความสามารถใฝ่มน้าวจิตใจ ความคิด ค่านิยม ความต้องการและเป้าหมายที่ต่างกัน ให้ปรับเปลี่ยนไปในทางเดียวกันได้

1. ความหมายของประสิทธิผล

ความหมาย ประสิทธิผลปัจจุบันมีการศึกษาเรื่อง ประสิทธิผล (Effectiveness) กันอย่างแพร่หลายและมีการนิยามความหมายแตกต่างกัน โดยมีการใช้หลักเกณฑ์มาประกอบกัน มีผู้ให้ความหมายหรือคำนิยามต่าง ๆ กัน ดังนี้

อรุณ รัชธรรม (2552) ประสิทธิผล หมายถึง ความสามารถขององค์การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย 4 ประการ คือ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในองค์การ (Integration) การปรับตัวของ องค์การให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม (Adaptability) การปรับตัวขององค์การให้ สอดคล้องกับสังคม (Social Relevance) และผลผลิตขององค์การ (Productivity) สอดคล้องกับ ภรณ์ (กীরติบุตร) มหานนท์ (2529) ให้ทัศนะว่า ประสิทธิผลขององค์การ (Organizational Effectiveness) หมายถึง ความมากน้อย (Extent) ของการที่องค์การ ในฐานะเป็นระบบทางสังคมสามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์ ได้โดยทรัพยากรและหนทางที่มีอยู่ โดยไม่ทำให้ทรัพยากรและหนทางเสียหายและ โดยไม่สร้างความตึงเครียดที่ไม่สมควรแก่สมาชิก ซึ่งมาตรการที่ใช้ในการวัดประสิทธิผล ขององค์การตั้งอยู่บนวิธีการและเป้าหมาย (Means and Ends) โดยเกณฑ์บ่งชี้ในการวัดประสิทธิผล คือ ความสามารถในการผลิตขององค์การ ความยืดหยุ่นขององค์การในรูป ของความสำเร็จในการปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงภายในองค์การและความสำเร็จในการปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงซึ่งเกิดขึ้นนอกองค์การ และการปราศจากความกดดัน หรือการขัดแย้งรุนแรงระหว่างกลุ่มย่อยในองค์การระหว่างหน่วยงานในองค์การ Schein (1970) มีความเห็นว่า ประสิทธิภาพองค์การ หมายถึง สมรรถนะ (Capacity) ขององค์การในการที่จะอยู่รอด (Survival) ปรับตัว (Adapt) รักษาสภาพ (Maintain) และเติบโต (Grow) ไม่ว่าองค์การนั้นจะมีหน้าที่ใดที่ต้องการให้ลุล่วง (จินดาลักษณ์ วัฒนสินธุ์, 2550)

นอกจากความสามารถในการบรรลุเป้าหมายอันเป็นความมีประสิทธิภาพโดยทั่วไปแล้ว การประเมินประสิทธิผลอาจพิจารณาได้จากคุณภาพของผลผลิตหรือบริการพื้นฐานขององค์การหรือความสามารถในการผลิตสินค้าหรือบริการขององค์การ ความพร้อม หรือความเป็นไปได้ในการปฏิบัติงานที่เฉพาะเจาะจงเมื่อถูกขอร้องให้ทำผลตอบแทน หรือผลกำไรที่ได้รับจากการผลิตสินค้าและบริการ เป็นต้น ดังนั้นกิจกรรมขององค์การที่เป็นเครื่องตัดสินการปฏิบัติงานขององค์การว่ามี ประสิทธิภาพหรือไม่จึงประกอบไปด้วยกิจกรรมต่อไปนี้คือ การได้มาซึ่งทรัพยากรที่ต้องใช้ในการ

ปฏิบัติงาน การใช้ปัจจัยนำเข้าอย่างมีประสิทธิภาพเมื่อเทียบกับผลผลิต ความสามารถในการผลิตสินค้าหรือบริการขององค์กร การปฏิบัติงานด้านเทคนิควิชาการและด้านการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ การลงทุนในองค์กร การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์กับพฤติกรรมในองค์กร และการตอบสนองความต้องการและความสนใจที่แตกต่างกันของบุคคลและของกลุ่ม

2. ประสิทธิภาพด้านทั่วไป

ประสิทธิผลนักวิชาการได้ให้ความหมายของประสิทธิผล (Effectiveness) ไว้หลายทัศนะ ดังนี้

วิทยา ด่านธำรงกุล (2546: 27) ได้ให้ความหมาย ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถในการเลือกเป้าหมายที่เหมาะสมและบรรลุเป้าหมายนั้น ๆ ประสิทธิภาพจึงวัดกันที่ว่าองค์กรสามารถสนองผู้บริโภคสินค้าหรือบริการที่เป็นที่ต้องการหรือไม่ และสามารถบรรลุในสิ่งที่พยายามจะทำมากน้อยเพียงใด

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2546: 169) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ผลสำเร็จหรือผลที่เกิดของงานตามวัตถุประสงค์ วิจลน์ โกษาแสง (2548: 43) กล่าวว่า ประสิทธิภาพหมายถึง การทำงานที่มุ่งให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่องค์กรกำหนดไว้

Gibson (1982) นิยาม ประสิทธิภาพว่าประสิทธิภาพเป็นเรื่องของการกระทำใด ๆ ที่มีความมุ่งหมายจะได้รับผลอะไรสักอย่างให้เกิดขึ้น การกระทำหรือความพยายามจะมีประสิทธิภาพสูงต่ำเพียงใด ขึ้นกับว่าผลที่ได้รับตรงนั้น ตรง ครบถ้วน ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และใช้พลังงานน้อยเพียงใด

Hoy and Miskel (2013: 379) ได้กล่าวถึง ประสิทธิภาพ ว่าหมายถึงผลสำเร็จที่บรรลุตามจุดประสงค์ขององค์กรทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ

ตามแนวคิดโดยสรุป ประสิทธิภาพที่กล่าวมาหมายถึงการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ขององค์กร โดยมีการใช้ทรัพยากรทางการบริหารให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ

3. ประสิทธิภาพด้านการศึกษา

ประสิทธิผลองค์กร (Organization Effectiveness) มีความสำคัญยิ่งในการจัดการองค์กร เป็นการตัดสินใจว่าการบริหารองค์กรจะสำเร็จหรือไม่เพียงใด สถานศึกษาถือเป็นองค์กรในระบบสังคมหนึ่ง ในที่นี้จะกล่าวถึงประสิทธิผลของสถานศึกษาในความหมายเดียวกับประสิทธิผลองค์กรมี นักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่าประสิทธิผลองค์กร ประสิทธิภาพสถานศึกษาไว้แตกต่างกัน ส่วนใหญ่มุ่งผลสำเร็จของงานหรือการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ ดังนี้

มนตรี บุญธรรม (2544: 33) ให้ความหมายของ ประสิทธิภาพด้านการศึกษา คือ ความสามารถของสถานศึกษาในการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพด้านการศึกษาและมีผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายของสถานศึกษาและตรงตามความต้องการของของสังคมด้วย

สุรชัย ช่วยเกิด (2547: 17) ได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพด้านการศึกษา คือการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายของสถานศึกษาที่ตั้งไว้ ซึ่งเป็นผลลัพธ์ (Outcome) ของการปฏิบัติงานในสถานศึกษา

ภารตี อนันต์นาวิ (2551: 204) ให้ความหมาย ประสิทธิภาพองค์กร หมายถึงการที่องค์กรได้ดำเนินงานใด ๆ โดยการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ จนเกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายต่าง ๆ ที่องค์กรตั้งไว้

Bennis (1971 cited in Dessler, 1986: 68 - 69) ได้เสนอไว้ว่า ประสิทธิภาพด้านการศึกษา หรือของสถานศึกษา เป็นความสามารถในการวิวัฒนาการสถานศึกษาให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และความสามารถในการประสานงานเพื่อความสัมพันธ์ของสมาชิกในองค์กรให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการปฏิบัติภารกิจของสถานศึกษา

Robbins (1990) ให้ความหมายว่า ประสิทธิภาพด้านการศึกษา คือระดับที่องค์กรบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

Seashore and Yuchtman (1967): 393) อธิบายว่า ประสิทธิภาพด้านการศึกษา คือ ความสามารถขององค์กรในการแสวงหาผลประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ได้ทรัพยากรที่หาได้ยาก และมีคุณค่า เพื่อนำไปใช้สนับสนุนการดำเนินการขององค์กร

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพด้านการศึกษา หมายถึง การดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ให้บรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ซึ่งเป็นผลลัพธ์ของสถานศึกษา โดยผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินการ ประสานงานกับบุคลากรและทุกส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพและตรงตามความต้องการของ บริบทสังคม และวัฒนธรรม

4. ประสิทธิภาพแต่ละระดับการศึกษา

ดูจากผลสัมฤทธิ์ผลสัมฤทธิ์ หมายถึง ความสำเร็จที่ได้รับจากความพยายามเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ หรือระดับของความสำเร็จที่ได้รับในแต่ละด้าน โดยเฉพาะหรือโดยทั่วไป (เดโช สวานานนท์, 2552: 3-4)

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ระดับความสำเร็จที่ได้รับจากการเรียน ซึ่งได้ประเมินผลจากหลายวิธี ดังต่อไปนี้ (อัจฉรา สุขารมณ และอรพินทร์ ชูชม, 2550: 3)

1. กระบวนการที่ได้จากแบบทดสอบ โดยใช้แบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยทั่วไป

2. กระบวนการที่ได้จาก เกรดเฉลี่ยของโรงเรียน ซึ่งต้องอาศัยกรรมวิธีที่ซับซ้อนและช่วงเวลายาวนาน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่นิยมใช้กันทั่วไป มักอยู่ในรูปของเกรดที่ได้จากโรงเรียน เนื่องจากให้ผลที่น่าเชื่อถือมากกว่า เพราะการประเมินผลการเรียนของนักเรียน ครูจะต้องพิจารณาองค์ประกอบอื่น ๆ หลายด้านจึงย่อมดีกว่าการแสดงขนาดของความล้มเหลว หรือความสำเร็จทางการเรียนจากการทดสอบนักเรียนด้วยแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั่ว ๆ ไป เพียงครั้งเดียว

การแบ่งความสามารถในการเรียนของนักเรียนตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยพิจารณาจากเกรดที่ได้รับ ดังต่อไปนี้

0	หมายถึง ผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ	ได้คะแนน ต่ำกว่า 50 คะแนน
1	หมายถึง ผลการเรียนผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนด	ได้คะแนน 50-54 คะแนน
1.5	หมายถึง ผลการเรียนพอใช้	ได้คะแนน 55-59 คะแนน
2	หมายถึง ผลการเรียนน่าพอใจ	ได้คะแนน 60-64 คะแนน
2.5	หมายถึง ผลการเรียนค่อนข้างดี	ได้คะแนน 65-69 คะแนน
3	หมายถึง ผลการเรียนดี	ได้คะแนน 70-74 คะแนน
3.5	หมายถึง ผลการเรียนดีมาก	ได้คะแนน 75-79 คะแนน
4	หมายถึง ผลการเรียนดีเยี่ยม	ได้คะแนน ตั้งแต่ 80 คะแนน ขึ้นไป

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนเฉลี่ยสะสมของนักเรียนและแบ่งระดับของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำหมายถึง	ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 2.00
คะแนนเฉลี่ยสะสมปานกลางหมายถึง	ได้คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 2.00 – 2.50
คะแนนเฉลี่ยสะสมสูงหมายถึง	ได้คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50 ขึ้นไป

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ หมายถึง ผลการเรียนเฉลี่ยสะสมของนักเรียนที่ได้จากการสอบและวิธีการวัดผลของโรงเรียนต่ำกว่า 2.00

5. ประสิทธิภาพขององค์การ

Etzioni (1964) ให้ความหมายของประสิทธิผลขององค์การว่า หมายถึง ขนาดของความสามารถขององค์การในการที่จะสามารถทำงานบรรลุเป้าหมายต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ส่วน Schein (1970) ให้ความหมายของประสิทธิผลขององค์การว่า หมายถึง สมรรถนะ (Capacity) ขององค์การในการที่จะอยู่รอด (Survive) ปรับตัว (Adapt) รักษาสภาพ (Maintain) และเติบโต (Grow) ไม่ว่าองค์การนั้นจะมีหน้าที่ใดต้องการให้ลุล่วงประสิทธิผลขององค์การจะมีขึ้นได้ ย่อมขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่ว่าองค์การสามารถทำประโยชน์จากสภาพแวดล้อมจนบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งใจไว้

แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดอยู่เบื้องหลังควบคู่กับประสิทธิผลก็คือ ความมีประสิทธิภาพ (Efficiency) ซึ่งหมายถึงการมีสมรรถนะสูงสามารถมีระบบการทำงานที่ก่อให้เกิดผลได้สูงโดยได้ผลผลิตที่มี มูลค่าสูงกว่ามูลค่าของทรัพยากรที่ใช้ไป (ธงชัย สันติวงษ์, 2553: 31)

สรุปว่า ประสิทธิภาพขององค์การ หมายถึง ความสามารถขององค์การในการบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างคุ้มค่า รักษาไว้ซึ่งทั้งทรัพยากรและวัสดุอุปกรณ์และไม่สร้างความเครียดแก่สมาชิก สมาชิกเกิดความพึงพอใจในงานทุกคนมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในการกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์การ และรับผิดชอบต่อปัญหาหรือข้อยุ่งยากที่เกิดขึ้น และองค์การส่วนรวมสามารถปรับตัว และพัฒนาเพื่อดำรงอยู่ต่อไปได้

6. ประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน

ประสิทธิผลของการปฏิบัติงานนั้น คือ ผลสำเร็จอันเป็นผลเนื่องมาจากการปฏิบัติงานตามโครงการ หรือแผนงานนั้นตามวัตถุประสงค์ขององค์การที่ได้ตั้งไว้ หรือได้คาดหวังไว้ โดยหากนำมาศึกษาแล้วจะพบว่าประสิทธิผลนั้น หมายถึง ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นแล้วตัวเราคิดหรือวางแผนที่จะประกอบกิจการใดแล้วสามารถทำกิจการนั้นให้สำเร็จได้ตามที่คิดหรือวางไว้ เรียกว่า การทำงานนั้นมีประสิทธิภาพ แนวความคิดสมัยใหม่ในการจัดกิจการงานจะเริ่มต้นที่การตั้งจุดประสงค์ของงาน นั่นคือในการวางแผนงานนั้น ณ จุดเริ่มต้นของงานจะมีการตั้งเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์กันว่าผลสำเร็จที่เราต้องการนั้นคืออะไร ประสิทธิภาพ (Effectiveness) หมายถึง การที่ดำเนินโครงการหรืองานอย่างหนึ่งอย่างใดแล้วและปรากฏว่าผลเกิดขึ้น (Outcomes) หรือผลผลิตที่เกิดขึ้น (Output) ณ ระดับหนึ่งระดับใดที่เป็นเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้มีการใช้ทรัพยากร (Resources) หรือปัจจัยนำเข้า (Inputs) มากน้อยเพียงใด ถ้าใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยนำเข้ามาดำเนินการในโครงการหรืองานได้น้อยที่สุด และผลที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ การดำเนินโครงการนั้นจะมีประสิทธิผลสูงสุด (ทั้งนี้โดยการเปรียบเทียบโครงการแต่ละโครงการที่สามารถดำเนินการแล้วบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดได้เหมือนกัน) ในทางตรงกันข้ามโครงการใดแม้ว่าจะสามารถดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้เหมือนกันก็ตามแต่ใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยนำเข้ามามากกว่าโครงการอื่น ๆ โครงการนั้นก็ไม่ใช่โครงการที่มีประสิทธิผลสูงสุด

สำหรับวิธีในการทดสอบการบริหารที่ดีก็คือการดูความสามารถในการจัดองค์การ (Organize) และการใช้ทรัพยากรที่ทำได้ให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์และรักษาระดับการปฏิบัติที่มีประสิทธิผลไว้ให้ได้สิ่งสำคัญในที่นี่คือ ประสิทธิภาพ หรือ Effectiveness ซึ่งในปัจจุบันมักเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่าแนวความคิดเรื่องประสิทธิภาพ คือ ตัวการที่จะเป็นเครื่องมือตัดสินในขั้นสุดท้ายว่าการบริหารและองค์การประสบความสำเร็จหรือไม่ เพียงใด อย่างไรก็ตาม คำว่าประสิทธิภาพยังมีความแตกต่างกันอยู่ในความเข้าใจของนักวิชาการต่างสาขา สำหรับนักเศรษฐศาสตร์ หรือ

นักวิเคราะห์ทางการเงิน ประสิทธิภาพขององค์กร (Organization Effectiveness) มีความหมายอย่างเดียวกันกับผลกำไร (Profit) หรือผลประโยชน์จากการลงทุน (Return on Investment) สำหรับผู้จัดการฝ่ายผลิต ประสิทธิภาพมักหมายถึงความถึงคุณภาพหรือปริมาณของผลผลิตที่เป็นสินค้าหรือบริการ สำหรับนักวิทยาศาสตร์การวิจัยประสิทธิภาพอาจถูกตีความในรูปของจำนวนสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ หรือ ผลผลิตใหม่ ๆ ขององค์กร และสำหรับนักสังคมศาสตร์ ประสิทธิภาพมักหมายถึงความถึงคุณภาพของชีวิตการทำงาน ภรณ์ (กิริติบุตร) มหานนท์ (2529) ยังมีความเห็นอีกว่าประสิทธิภาพขององค์กรจะมีขึ้นได้ย่อมขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่ว่าองค์กรสามารถทำประโยชน์จากสภาพแวดล้อมจนบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดที่อยู่เบื้องหลังควบคู่กับประสิทธิภาพคือความมีประสิทธิภาพ ซึ่งหมายถึงการมีสมรรถนะสูง สามารถมีระบบการทำงานที่ก่อให้เกิดผลได้สูง โดยได้ผลผลิตที่มีมูลค่าของทรัพยากรที่ใช้ไป

สรุปว่าประสิทธิผลจึงหมายถึง ชีตความสามารถของการบรรลุวัตถุประสงค์นั่นเอง แนวความคิดของสาขาวิชาการทำให้เกิดความคิดที่แตกต่างกันต่อวิธีการในการปรับปรุงประสิทธิภาพขององค์กรให้ดีขึ้น โดยที่นักวิชาการหรือนักบริหารต่างสาขาต่างก็มองด้วยสมมุติฐานของตนเท่านั้น เช่น การจัดการและนักวิเคราะห์องค์กร (Organization Analysts) มักคิดว่ามีหลักเกณฑ์ในการประเมิน (Evaluation Criteria) ความมีประสิทธิภาพขององค์กรเพียงอย่างเดียวเท่านั้นคือ วัดจากผลกำไร ซึ่งก็ปรากฏว่าไม่สามารถใช้เป็นเครื่องมือวัดที่ถูกต้องอย่างเดี่ยวได้ เพราะไม่มีองค์กรไหนสามารถจะอยู่รอดในระยะยาวได้ ถ้าหากองค์กรมุ่งแต่จะสนองตอบเป้าหมายในการแสวงหากำไรแต่ประการเดียวโดยไม่สนใจต่อความต้องการและเป้าหมายของคนในองค์กรและของสังคมส่วนรวมได้นอกจากนี้ยังมีองค์กรหลายประเภท เช่น หน่วยงานราชการ และหน่วยสังเคราะห์ต่าง ๆ ซึ่งไม่มีความมุ่งหมายที่จะแสวงหากำไรแต่อย่างใด นอกจากนี้องค์กรยังมักจะมุ่งทำงานเพื่อเป้าหมายหลายประการ (Multiple Goals) ดังนั้นความพยายามที่จะประเมินประสิทธิภาพขององค์กรจึงจำเป็นต้องครอบคลุมถึงตัวแปรหรือบรรทัดฐาน (Criteria) หลายประการเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในการปรับปรุงประสิทธิภาพขององค์กรอย่างแท้จริง

แนวทางการประเมินประสิทธิภาพสถานศึกษาในพื้นที่สูง

การประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาในพื้นที่สูง มีรายละเอียด ดังนี้

1. แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาตัวชี้วัดการสร้างโอกาสทางการศึกษา โดยใช้การระดมความคิดเห็นจากตัวแทนโรงเรียน ตัวแทนของพหุเครือข่าย ตัวแทนชมรมนักการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดาร ตัวแทนจาก เขตพื้นที่การศึกษา และตัวแทนจาก สฟฐ. ร่วมกัน

พิจารณาตัวชี้วัดการสร้างโอกาสทางการศึกษา วิธีการติดตาม ประเมินผล กำหนดผู้รับผิดชอบการ ประเมินผลการดำเนินงานตามกลยุทธ์

2. ดำเนินการสร้างเครื่องมือการติดตามและประเมินผลตามตัวชี้วัดการสร้างโอกาสทางการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในเขตพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดาร

3. ดำเนินงานติดตามและประเมินผลโครงการ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ระบบการติดตามผู้มีหน้าที่ในการติดตาม ได้แก่ ชมรมนักรจัดการศึกษาในเขตพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดาร ตัวแทนจาก เขตพื้นที่การศึกษา และ สพฐ. โดยใช้วิธีการตรวจเยี่ยม และบันทึกผลในแบบบันทึกรายการ มีกิจกรรม ดังนี้

3.1.1 การติดตามการส่งเสริมให้เด็กด้อยโอกาสในเขตพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดารได้เข้าเรียน เป็นการตรวจสอบผลดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศที่เอื้อต่อสิทธิโอกาสทางการศึกษา เก็บข้อมูลโดยใช้แบบบันทึกข้อมูลของโรงเรียนที่ผ่านตัวชี้วัดด้านระบบข้อมูลสารสนเทศ ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3.1.2 การติดตามการลดอัตราการออกกลางคันและการเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับ เป็นการติดตามการดำเนินงานตามรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในเขตพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดาร จำนวน 8 รูปแบบ เพื่อให้เด็กด้อยโอกาสได้รับโอกาสทางการศึกษาที่เหมาะสมกับสภาพบริบทของพื้นที่ ร่วมกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เก็บข้อมูลโดยใช้แบบบันทึกข้อมูลของโรงเรียนที่จัดการศึกษาตามรูปแบบ ตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้

3.1.3 การติดตามการเพิ่มอัตราการเรียนต่อระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการติดตามการส่งเสริมให้เด็กด้อยโอกาสที่จบการศึกษาภาคบังคับเข้าเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ และสายอาชีพ โดยใช้กิจกรรมที่หลากหลาย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบบันทึกข้อมูลจากโรงเรียนที่จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมอัตราการเรียนต่อ

3.2 การประเมินผลการดำเนินการประเมินผล โดยเขตพื้นที่การศึกษา และตัวแทนจาก สพฐ. โดยใช้แบบประเมิน แบบสอบถามและแบบบันทึกรายการ มีรายละเอียด ดังนี้

3.2.1 การประเมินผลการส่งเสริมให้เด็กด้อยโอกาสในเขตพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดารได้เข้าเรียน เป็นการประเมินผลจากเด็กด้อยโอกาสในเขตพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดารที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศที่เอื้อต่อสิทธิโอกาสทางการศึกษา เก็บข้อมูลโดยใช้แบบบันทึกข้อมูลการเรียนต่อของเด็กด้อยโอกาสในเขตพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดารแต่ละปีการศึกษา

3.2.2 การประเมินผลการลดอัตราการออกกลางคันและการเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับ เป็นการประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในเขตพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดาร จำนวน 8 รูปแบบ ที่เกิดขึ้นกับเด็กด้อยโอกาส เก็บข้อมูลโดยใช้แบบบันทึกข้อมูลเด็กด้อยโอกาสที่เข้าเรียนตามรูปแบบที่โรงเรียนจัดให้ ตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้

3.2.3 การประเมินผลการเพิ่มอัตราการเรียนต่อระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการประเมินผลการส่งเสริมให้เด็กด้อยโอกาสที่จบการศึกษาภาคบังคับเข้าเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สายสามัญ และสายอาชีพโดยใช้กิจกรรมที่หลากหลาย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบบันทึกข้อมูลเด็กด้อยโอกาสที่เรียนต่อ

4. ดำเนินการเก็บข้อมูลความพึงพอใจของตัวแทนเด็กด้อยโอกาสที่กำลังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และผู้เกี่ยวข้องกับการรับบริการทางการศึกษา

5. นำผลการติดตามและประเมินผล มาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ในกรณีที่โรงเรียนมีผลการติดตาม หรือผลประเมินไม่ผ่านตัวชี้วัด เขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียน และพหุเครือข่าย ต้องกำหนดมาตรการร่วมกันเพื่อช่วยเหลือ ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานปรับปรุง เพื่อการพัฒนาให้เป็นที่ไปตามตัวชี้วัดการให้บริการ และในกรณีที่โรงเรียนมีผลการติดตาม หรือผลประเมินเป็นที่ไปตามตัวชี้วัดและเป็นแบบอย่างได้ เขตพื้นที่การศึกษา หรือ สพฐ. ดำเนินการประกาศยกย่อง เชิดชูเกียรติให้เป็น Best Practice

6. สรุปรายงานผลการติดตามและประเมินผลแก่โรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษา สพฐ. และพหุเครือข่ายทราบในรูปแบบต่าง ๆ ตามลำดับต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มานพ วรณภิละ (2549) ได้วิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในเขตพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดารผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในเขตพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดารของโรงเรียนบ้านแม่อุคหลวง อำเภอบางขัน จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีการดำเนินงานจำนวน 5 ด้าน และ 65 กิจกรรม 2) การประเมินผลการดำเนินงานและความต้องการ การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในเขตพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดารของโรงเรียนบ้านแม่อุคหลวง อำเภอบางขัน จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยภาพรวมเฉลี่ย มีการปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมากที่สุด

ทวีศักดิ์ ไชยเขียว (2541) ได้ศึกษาแนวคิดรูปแบบ และวิธีการจัดการศึกษาในโรงเรียนพื้นที่สูง ที่มีนักเรียนหลายเผ่าเรียนรวมกัน ผลการศึกษาพบว่า การจัดการศึกษาในโรงเรียนพื้นที่สูงมีนักเรียนหลายเผ่าเรียนรวมกันครั้งนี้ก็ไม่ได้แตกต่างไปจากการจัดการศึกษาในโรงเรียนแบบอื่น ๆ แต่อย่างไรก็ตาม แม้จะมีหน่วยงานบางหน่วยงาน เช่น กรมการศึกษานอกโรงเรียน กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน หรือภาคเอกชน ฯลฯ ซึ่งดูเหมือนว่าจะมีการจัดในรูปแบบและวิธีที่หลากหลายออกไปบ้างก็ตาม แต่โดยเนื้อหาสาระแล้วก็ยังคงคล้ายคลึงมากกว่าต่างกันอยู่ดี จากการศึกษาเอกสารรวมไปถึงการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องในพื้นที่แหล่งต่าง ๆ ก็มีความเห็นร่วมกันว่าควรจะมีรูปแบบ

และวิธีการที่แตกต่างออกไป ตามลักษณะของชนเผ่า ที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาอันเป็น “ความฝันของแผ่นดิน” ข้อค้นพบในการศึกษาครั้งนี้บ่งชี้ “ความฝัน” ที่ว่าจึงอยู่อีกยาวไกล จึงเป็นข้อท้าทายสำหรับทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับชาวเขา โดยเฉพาะสำหรับโรงเรียนที่มีนักเรียนหลายเผ่าเรียนรวมกัน ที่จะนำแนวคิด หลักการและทฤษฎีทั้งหลายที่ผู้ศึกษาได้ประมวลมาไว้ในการศึกษาครั้งนี้ไปสู่การปฏิบัติให้ได้หรือไม่ได้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ แม้ว่าภารกิจจะยาก และไม่สามารถจะทวนกระแสหลักของการจัดการศึกษาระบบราชการได้ทั้งหมดก็ตาม แต่ก็จำเป็นต้องมีความพยายามอย่างจริงจังมากขึ้นในอันที่จะส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดการคิดค้น และ/หรือแสวงหาแนวทางปฏิบัติที่น่าจะเป็นไปได้ จากจุดเล็ก ๆ ที่ใดที่หนึ่ง จากนั้นจึงค่อยแผ่กระจายออกไปในวงกว้างมากขึ้น ๆ ในที่สุด

วชิราพร สุวรรณศรวล (2556) ได้ศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัญหาสำคัญของการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กด้อยโอกาสในเขตพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยประกอบด้วย 1.1 ด้านนักเรียน : ครอบครัวมีฐานะยากจนและไม่สนับสนุนให้ลูกได้รับการศึกษาภาษาเป็นอุปสรรคในการเรียนและเด็กพักอยู่ห่างไกลจากโรงเรียน 1.2 ด้านโรงเรียน : หลักสูตรไม่เหมาะสมโรงเรียนตั้งอยู่ในที่ห่างไกลจากที่พักของนักเรียนครูขาดความเข้าใจในตัวนักเรียน 2) ความต้องการที่สำคัญของนักเรียนและผู้ปกครองได้แก่ในแต่ละชุมชนมีศูนย์การเรียนย่อยและมีครูประจำเพื่อสะดวกในการเรียนหลักสูตรมีความยืดหยุ่นสอนเฉพาะวิชาที่จำเป็นและใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตประจำวันเนื้อหาวิชาควรเน้นวิชาชีพเป็นสำคัญ 3) รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบนที่สร้างขึ้นมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนานักเรียนที่ออกกลางคันและกลุ่มที่ไม่จบการศึกษาภาคบังคับหรือผู้สนใจอย่างต่อเนื่องเป็นศูนย์การเรียนรู้อันสามารถนำไปเกาะเกี่ยวกับโรงเรียนปกติแต่ใช้เวลานอกราชการเป็นไปตามหลักการของทฤษฎีระบบประกอบด้วยปัจจัยนำเข้าที่เกี่ยวข้องกับงานบุคลากรงานวิชาการและงานบริหารทั่วไปกระบวนการเกี่ยวข้องกับกระบวนการบริหารงานวิชาการและบริหารงานทั่วไปโดยใช้แรงจูงใจในการขับเคลื่อนผลผลิตเกี่ยวข้องกับโอกาสทางการเรียนของนักเรียนที่สามารถเรียนจบการศึกษาภาคบังคับและการพัฒนาทรัพยากรบุคคลการใช้ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นคู่กับครูปกติ 4) รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบที่มีความเป็นไปได้และมีความคุ้มค่าอยู่ในระดับมาก โดยมีความเหมาะสมและความมีประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

รุ่งลาวัลย์ จันทรัตน (2556) ได้ศึกษาการบริหารจัดการกลยุทธ์เพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กบนพื้นที่สูงในเขตภาคเหนือตอนบน ผลการศึกษา พบว่า หมวด 1 การนำองค์กรมีกลยุทธ์ด้านการนำองค์กรคือ (1) การจัดทำวิสัยทัศน์ค่านิยมเป้าประสงค์ระยะสั้น ระยะยาว (2) การมอบอำนาจในการตัดสินใจให้แก่บุคลากร (3) การส่งเสริมให้มีกระบวนการและ กิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่บุคลากรและ (4) การจัดทำแผนกำกับติดตามความก้าวหน้าและประเมินผล การปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านธรรมาภิบาลและความรับผิดชอบต่อสังคมคือ (1) การกำหนดนโยบายในการกำกับดูแลสถานศึกษาที่ดีและ (2) การจัดทำระบบการควบคุมภายใน และการบริหารความเสี่ยงเรื่องความรับผิดชอบต่อปฏิบัติการและการเงิน หมวด 2 การวางแผนเชิง ยุทธศาสตร์มีกลยุทธ์ด้านการวางยุทธศาสตร์คือ (1) การจัดทำแผนปฏิบัติการ (2) การนำผลการ วิเคราะห์ SWOT มาใช้ประกอบการทำแผนปฏิบัติการและ (3) การวางแผนด้านการบริหารทรัพยากร บุคคลและทรัพยากรอื่น ๆ มาสนับสนุนแผนด้านการสื่อสารและการถ่ายทอดยุทธศาสตร์เพื่อนำไป ปฏิบัติคือ (1) การสื่อสารเกี่ยวกับยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาแก่บุคลากรให้เข้าใจและนำไปปฏิบัติ (2) การถ่ายทอดตัวชี้วัดและเป้าหมายของแผนสู่บุคลากรและ (3) การจัดทำรายละเอียดโครงการ/ กิจกรรมที่สอดคล้องกับแผนหมวด 3 การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีกลยุทธ์ ด้านความรู้เกี่ยวกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคือ (1) การมีช่องทางกรรับฟังและเรียนรู้ความ ต้องการของกลุ่มผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีประสิทธิภาพด้านการสร้างความสัมพันธ์กับ ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคือ (1) การจัดทำระบบวิธีการหรือกลไกการเก็บรวบรวมและ จัดการเก็บรวบรวมเกี่ยวกับข้อร้องเรียน/ข้อเสนอแนะ/ข้อคิดเห็น/คำชมเชยของผู้รับบริการและผู้มี ส่วนได้ส่วนเสีย (2) การสร้างเครือข่ายและจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับผู้รับบริการและผู้มี ส่วนได้ส่วนเสีย (3) การเปิดโอกาสให้ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมผ่านกิจกรรม ต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอและ (4) การวัดความพึงพอใจของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหมวด 4 การวัดการวิเคราะห์และการจัดการความรู้มีกลยุทธ์คือ (1) การจัดทำระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับผลการ ดำเนินงานตามตัวชี้วัดของแผนที่ครอบคลุมถูกต้องและทันสมัยและ (2) การใช้ฐานข้อมูลมาสนับสนุน การดำเนินการ

ชลธิชัย ยอดมูลดี (2550) ศึกษาความคาดหวังและสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับคุณภาพ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามทัศนะของผู้ปกครองนักเรียน ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 1 และเพื่อเปรียบเทียบความคาดหวัง และสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับคุณภาพการ จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามทัศนะของผู้ปกครองนักเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า ความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนเกี่ยวกับคุณภาพการจัดการศึกษาขั้น พื้นฐาน ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 1 อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนสภาพความ เป็นจริงเกี่ยวกับคุณภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามทัศนะของผู้ปกครองนักเรียนในเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 1 อยู่ในระดับปานกลาง โดยผู้ปกครองมีความคาดหวังในด้านการบริหารและการจัดการศึกษามากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาชุมชน แห่งการเรียนรู้ และด้านผู้เรียน ตามลำดับส่วนความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนเกี่ยวกับคุณภาพ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความแตกต่างกับสภาพความเป็นจริง ตามทัศนะของผู้ปกครองนักเรียน เกี่ยวกับคุณภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ชูลี รุ่งพานิช (2552) ได้วิจัยเรื่องการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงาน วิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 โดยมีกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 จำนวน 198 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัย พบว่ามีปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผล การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 5 ปัจจัย เรียง ตามลำดับค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในรูปมาตรฐาน (Beta) จากมากไปหาน้อย คือ ปัจจัยทักษะด้าน ความกระตือรือร้น ทักษะด้านมโนภาพ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ด้านความรับผิดชอบต่อตนเองสามารถ ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ ร้อยละ 79

ทิภาวรรณ เลขวัฒน์ (2550) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยวิธีการเทียบเคียงสมรรถนะ ผลการศึกษาพบว่ารูปแบบการประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการเทียบเคียงสมรรถนะมีลักษณะเป็นแผนภูมิโครงสร้าง กระบวนการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ โครงสร้างหลัก และโครงสร้างเสริม โดยโครงสร้างหลักเป็นขั้นตอนการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 6 ขั้น ได้แก่ 1) สร้างเป้าหมายร่วมกัน 2) เตรียมการเทียบเคียง 3) ดำเนินการเทียบเคียง 4) ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงการทำงาน 5) ทบทวนและตรวจสอบการทำงาน และ 6) ประเมินภายในและจัดทำ รายงานการประเมินตนเอง ในแต่ละขั้นใช้การดำเนินการตามวงจรคุณภาพ PDCA ส่วนโครงการเสริม เป็นส่วนสนับสนุนให้การดำเนินงานของโครงสร้างหลักเป็นไปได้อย่างราบรื่น ครอบคลุม ประกอบด้วย 2 ฝ่าย คือ 1) ฝ่ายสนับสนุนประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา คณะทำงาน ชุมชนและหน่วยงานต้น สังกัด 2) ฝ่ายติดตามและประเมินคุณภาพ ประกอบด้วย กลุ่มติดตามคุณภาพ และกลุ่มประเมิน คุณภาพ

นฤทธิ์ แสงสุขสว่าง (2552) ได้วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลองค์การของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพฯ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้บริหารและครู หัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 860 คน จาก 430 โรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยายและการ วิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ โดยใช้วิธี Hierarchical stepwise ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผล

ต่อประสิทธิผลองค์การของสังกัดกรุงเทพฯ โดยรวมทั้ง 4 ปัจจัยสามารถทำนายประสิทธิผล ได้ร้อยละ 99.70 ปัจจัยระดับบุคคลสามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพฯ มากที่สุด ร้อยละ 99.30 รองลงมาได้แก่ ปัจจัยระดับนโยบายการบริหารและการปฏิบัติ ปัจจัยระดับสภาพแวดล้อม และปัจจัยระดับองค์การ ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาขนาดและทิศทางรายปัจจัย ที่ส่งผลทางบวกแต่ละปัจจัย พบว่า โครงสร้างองค์การ เทคโนโลยี สภาพแวดล้อมภายใน ความผูกพันต่อองค์การ แรงจูงใจการติดต่อสื่อสาร และการรับรองการและนวัตกรรม ปัจจัยที่ส่งผลทางลบ แต่ละปัจจัยพบว่าสภาพแวดล้อมภายนอก การสนับสนุนผลการปฏิบัติงาน การกำหนดเป้าหมายเชิงกลยุทธ์และภาวะผู้นำ

พระมหาสรพงษ์ การุญ (2551) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ตรีศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดตากฟ้า อำเภอดากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ การวิจัยเป็นเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการศึกษาเอกสาร การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยนำเขา ด้านผู้บริหาร ซึ่งมีลักษณะเป็นพระนักบริหาร นักพัฒนา นักการศึกษาที่มีความสามารถในการวางแผนงาน มีความเสียสละ ตัดสินใจด้วยความยุติธรรม ด้านครู มีความสามารถในการพัฒนาตนเอง มีความรับผิดชอบ เข้าใจหลักสูตรและเป็นแบบอย่างที่ดี ด้านหลักสูตร ครูเตรียมหลักสูตรก่อนใช้และประเมินผล ด้านอาคารสถานที่มีการจัดอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมอย่างดี ด้านงบประมาณมีการใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์ และด้านสื่อการเรียนการสอน มีการนำสื่อมาใช้งานได้เหมาะสม 2) กระบวนการ ด้านผู้บริหารโรงเรียนมอบงานตามถนัด ตรวจสอบงาน ประชุมแนะนำครู จัดหางบประมาณ อาคารสถานที่ อุปกรณ์เพียงพอและแก้ปัญหารวดเร็ว ด้านครูเตรียมเนื้อหาเหมาะสม ใช้สื่อในการเรียนการสอนดี มีรายงานผล และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมด้านการนิเทศก์ครูเป็นการภายใน ประเมินผลโดยเยี่ยมชั้นเรียน และแนะนำรายบุคคล ด้านชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา คือ บริจาคทรัพย์สินของมาช่วยงานและเป็นลูกจ้างรายเดือน กลุ่มคนที่มีส่วนร่วมในชุมชน ได้แก่ ประชาชนทุกหน่วยงานในอำเภอดากฟ้า กลุ่มบุคคลนอกชุมชน ได้แก่ ประชาชนนอกอำเภอดากฟ้า และวิธีการเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ มีส่วนร่วมโดยสมัครใจและถูกชักชวน

มนตรีพิศ ทรงกิตพิศาล (2552) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย โดยผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูใน 14 จังหวัดภาคใต้ รวม 1,290 คน โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ผลการพัฒนาไปใช้ ได้แก่ ครูโรงเรียนกั้นตั้งรัชฎาศึกษา จำนวน 36 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบประเมินประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผล ได้แก่ การสนับสนุนส่งเสริมระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหาร การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน การประกันคุณภาพ และพฤติกรรมการสอน

การดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทุกปัจจัยสามารถอธิบายร่วมกันได้ร้อยละ 63.80 ทั้งนี้ผู้วิจัย ได้สร้าง โมเดลพหุระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาใน พื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย ปัจจัยระดับเขตพื้นที่การศึกษา ได้แก่ การสนับสนุนของเขตพื้นที่ ปัจจัยระดับสถานศึกษา ได้แก่ การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน การประกันคุณภาพการศึกษา ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษา ปัจจัยระดับครู ได้แก่ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน พฤติกรรมการสอนของครู ตำแหน่งหน้าที่ของครู นอกจากนี้ผลการนำปัจจัยที่ส่งผลไปพัฒนาใช้กับ โรงเรียนกันตังรัชฎาศึกษา พบว่า ประสิทธิภาพหลังได้รับการพัฒนาสูงกว่า ก่อนได้รับการพัฒนาอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ไมตรี บุญทศ (2554) ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อการประกันคุณภาพภายใน ที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนโดยดำเนินการพัฒนารูปแบบและนำเสนอ 6 ขั้นตอนโดยเพิ่มขั้นตอนการ เตรียมการก่อนวิจัย และขั้นประเมินและปรับปรุงการบริหาร ดังนี้ 1. การเตรียมก่อนการวิจัย โดยการ เลือกพื้นที่การวิจัย การเตรียมทีมวิจัย เครื่องมือวิจัย 2. วิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาโรงเรียนพื้นที่ ในการวิจัย โดยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องสภาพปัจจุบัน ปัญหาโรงเรียนพื้นที่การวิจัย ศึกษาดูงาน โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ 3 โรงเรียน 3. ร่างรูปแบบการบริหารเพื่อการประกันคุณภาพภายในที่ ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียน 4. ตรวจสอบและแก้ไขร่างรูปแบบการบริหารเพื่อการประกันคุณภาพ ภายในที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียน 5. ทดลองใช้รูปแบบการบริหารเพื่อการประกันคุณภาพภายในที่ ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียน 6. ประเมินและปรับปรุงการบริหารเพื่อการประกันคุณภาพภายใน ที่ส่งผล ต่อคุณภาพโรงเรียน

ละมุล รอดขวัญ (2555) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคใต้ตอนบนและได้นำเสนอไว้ว่าสถานศึกษากำหนด มาตรฐานและตัวชี้วัดจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ไม่สอดคล้องกับ มาตรฐานการศึกษาและไม่สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปีโครงการและกิจกรรมไม่ชัดเจนครู และบุคลากรทางการศึกษาไม่เห็นความสำคัญของข้อมูลสารสนเทศการจัดระบบข้อมูลการนำ สารสนเทศไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไม่ต่อเนื่องและนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนา คุณภาพการศึกษา ยังไม่ครอบคลุมภาพเครื่องมือการประเมินคุณภาพไม่ชัดเจนขาดการระดม ความคิดการหาแนวทางพัฒนาและการวางแผนการดำเนินงานประกันคุณภาพ

วัชรศักดิ์ สงค์ปาน (2558) ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อบรรลุผลการ ประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาภาคใต้ฝั่งอันดามันพบว่าโรงเรียนควรมีการยึดหยุ่นใน การบริหารโรงเรียน ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับระบบ CIPOO คือบริบทของโรงเรียนปัจจัยนำเข้า กระบวนการบริหารผลผลิตและผลลัพธ์โดยการเกลี่ยกระจายความพร้อมในการดำเนินงานเฉลี่ยไปให้ ตรงตามระดับของปัญหา-อุปสรรคและความต้องการโดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องคำนึงถึงนโยบายการจัด

การศึกษาของโรงเรียน การมีส่วนร่วมของชุมชนและการใช้กลยุทธ์ในการจัดการศึกษาคือ ต้องริบพัฒนาคุณภาพภายในของโรงเรียนที่ไม่ใช่ยอดนิยมเป็นพิเศษ ส่วนที่เป็นยอดนิยมอยู่แล้วก็ต้องรักษาไว้ให้เป็นยอดนิยมเป็นพิเศษ ส่วนที่เป็นยอดนิยมอยู่แล้วก็ต้องรักษาไว้ให้เป็นยอดนิยมยิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่องและรูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อบรรลุผลการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนมัธยมศึกษาภาคใต้ฝั่งอันดามันมีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบได้แก่ด้านหลักการ ด้านวัตถุประสงค์ ด้านระบบงานและกลไกด้านเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ ซึ่งเป็นรูปแบบที่ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านการบริหารโรงเรียนเพื่อบรรลุผลการประกันคุณภาพภายในประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 83 กิจกรรม คือ องค์ประกอบด้านหลักการ 37 กิจกรรม วัตถุประสงค์ 4 กิจกรรมระบบงานกลไก 31 กิจกรรม และเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ 11 กิจกรรม และนำเสนอรูปแบบการบริหารในรูปแบบ Model มีชื่อว่า ANDAMAN'S "POST" MODEL หรือ "รูปแบบโพสต์แห่งอันดามัน" นั่นคือรูปแบบที่ประกอบด้วย หลักการ (Principles) วัตถุประสงค์ (Objectives) ระบบ (System) และงานตามเงื่อนไข (Tasks) และวิธีการนำรูปแบบดังกล่าวไปใช้ซึ่งประกอบด้วย "คำชี้แจง" และ "รายละเอียด" ของรูปแบบที่ค้นพบ

สมชัย จรรย์ไพบูลย์ (2555) ได้สร้างรูปแบบการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โดยดำเนินการดังนี้ ระยะเวลาที่ 1 วิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยการศึกษาสภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และกรณีศึกษา สถานศึกษาที่เป็นต้นแบบการพัฒนาการประกันคุณภาพภายใน ระยะเวลาที่ 2 สร้างรูปแบบการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ระยะเวลาที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ระยะเวลาที่ 4 นำเสนอผลการใช้รูปแบบ

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2551) ได้ศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน การพัฒนาและการตรวจสอบความตรงของตัวแบบ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 680 โรงเรียน เป็นโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดละ 340 โรงเรียน ที่ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ ทั้งนี้ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ และโรงเรียนที่มีขนาดเล็กมีค่าเฉลี่ยรวมของปัจจัย ในระดับปานกลาง หากแต่โรงเรียนขนาดใหญ่มีค่าเฉลี่ยของปัจจัยระดับมาก โดยปัจจัยทางการบริหารมีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมต่อประสิทธิผลของโรงเรียน โดยเรียงลำดับค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) อิทธิพลทางตรง 4 ปัจจัย คือ ปัจจัยสมรรถนะขององค์การ ปัจจัยการจัดกระบวนการเรียนรู้ ปัจจัยบรรยากาศของโรงเรียน และปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการ 2) อิทธิพลทางอ้อมมี 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยสมรรถนะขององค์การที่ส่งผ่านปัจจัยการจัดกระบวนการเรียนรู้กับปัจจัยบรรยากาศของโรงเรียน ปัจจัยภาวะผู้นำ

ทางวิชาการที่ส่งผ่านปัจจัยการจัดกระบวนการเรียนรู้กับปัจจัยบรรยากาศของโรงเรียน และปัจจัยบรรยากาศของโรงเรียนที่ส่งผ่านปัจจัยการจัดกระบวนการเรียนรู้และ 3) อิทธิพลรวม 4 ปัจจัย คือ ปัจจัยสมรรถนะขององค์กร ปัจจัยการจัดกระบวนการเรียนรู้ ปัจจัยบรรยากาศของโรงเรียน และ ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการ

สุพิชญา กลั่นนุรักษ์ (2559) การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียน ผลการวิจัย พบว่าสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดกลางในกลุ่มเกาะแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ระยอง เขต 1 ภาพรวมมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน 5 ด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ซึ่งด้านที่ต้องปรับปรุงให้ดีขึ้นเป็นอันดับแรก คือ มาตรฐานด้านผู้เรียน สภาพที่ควรจะเป็นในความคิดหวัง ภาพรวมมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน 5 ด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมาตรฐานด้านสังคมแห่งการเรียนรู้ ต้องพัฒนาเป็นอันดับแรก ความต้องการจำเป็นในการพัฒนา ภาพรวมมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน 5 ด้าน พบว่าต้องการพัฒนาทุกมาตรฐาน ตามลำดับ ดังนี้ มาตรฐานด้านที่ 3 มาตรฐานด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ มาตรฐานด้านที่ 2 มาตรฐานด้านการจัดการศึกษา มาตรฐานด้านที่ 4 มาตรฐานด้านอัตลักษณ์ มาตรฐานด้านที่ 1 มาตรฐานด้านผู้เรียน และมาตรฐานด้านที่ 5 มาตรฐานด้านการส่งเสริมโดยมีข้อเสนอแนะ ควรมีบุคลากรทำงานเฉพาะทางที่ไม่ใช่งานสอน เพื่อครูจะได้มีเวลาสอนเต็มที่ มีการจัดวางแผนงานระบบและจัดเก็บข้อมูลตามมาตรฐานที่ดี มีการจัดการเรียนการสอนเพิ่มเติมเพื่อแก้ปัญหาให้นักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำ โดยผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมและเอาใจใส่ในนักเรียน และโรงเรียนควรผ่านการประเมินในระดับดีเยี่ยมทุกโรงเรียนขนาดกลางในกลุ่มเกาะแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ระยอง เขต 1

สุวิทย์ จันทร์เสถียร (2554) ศึกษาการพัฒนาการประกันคุณภาพภายใน ด้านคุณภาพผู้เรียน ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ: กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านห้วยปูน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุรินทร์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการปฏิบัติงานด้านการประกันคุณภาพภายใน ด้านคุณภาพผู้เรียนในภาพรวม อยู่ในดับปานกลาง ผลการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในส่วนของการเตรียมการ พบว่าครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในดีขึ้น และผู้วิจัยและคณะได้ร่วมกันกำหนดตัวบ่งชี้สำคัญ และกำหนดยุทธศาสตร์

อรรณฎา นิตะรัมย์ (2553) ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการดำเนินงาน ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1-7 ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1-7 โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อ

พิจารณารายมาตรฐาน พบว่ามาตรฐานที่ 16 มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่มาตรฐานที่14 และ มาตรฐานที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ มาตรฐานที่ 13 2) ผลการเปรียบเทียบปัญหาผลการดำเนินงาน ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการบริหารและการจัดการศึกษาของโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1-7 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดย ภาพรวมและรายมาตรฐานมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) แนวทางการ แก้ปัญหาดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการบริหารและการจัดการศึกษาของ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1-7 คือ โรงเรียนโดย ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็ง อุปสรรค และโอกาส (SWOT) ของโรงเรียน วาง ระบบการดำเนินงาน แบบ PDCA อย่างต่อเนื่อง มีการวางแผนและมอบหมายงานให้ชัดเจน ส่งเสริม ระบบการทำงานเป็นทีม กระตุ้นส่งเสริมบุคลากรให้รู้และเข้าใจระบบการตรวจสอบการปฏิบัติงาน มี การนิเทศติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้บุคลากรได้เข้ามามีส่วน ร่วมในการจัดการศึกษาในทุกส่วนของโรงเรียน

อำนวยการ มีศรี (2555) ได้ศึกษาองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลการประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบด้านนโยบายการบริหารและการปฏิบัติด้านลักษณะของบุคคลใน องค์กร ด้านลักษณะของสภาพแวดล้อมภายในองค์กร และด้านลักษณะองค์การมีความสัมพันธ์ เชิงเส้นตรงกับประสิทธิผลการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .828 องค์ประกอบที่เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุด ของประสิทธิผลการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยภาพรวม มี 2 องค์ประกอบ เรียง ตามลำดับคือ นโยบายการบริหารและการปฏิบัติ และลักษณะของบุคคลในองค์กร

ข้อสรุปเชิงทฤษฎี

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม กรณีศึกษาโรงเรียนบนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ารวบรวมแนวคิดทฤษฎีและ รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องมาทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์สาระสำคัญ เพื่อให้งานวิจัยในครั้งนี้มีความ น่าเชื่อถือในเชิงวิชาการ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ในหมวดที่ 4 เป็นการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กล่าวคือ 1) จัดการเรียนรู้ โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญและคำนึงถึงความสนใจ ความถนัด วิถีชีวิตความเท่าเทียม ความเสมอภาค และการพัฒนาตนเองตามความสามารถ 2) จัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง 3) จัดให้ผู้เรียน

ฝึกทักษะคิดเป็น จัดการได้และประยุกต์ใช้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ 4) จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัย 5) ใช้กระบวนการวิจัยมาพัฒนาจัดการเรียนรู้ 6) จัดให้บูรณาการผลงานในกลุ่มสาระการเรียนรู้และข้ามกลุ่มการเรียนรู้ บูรณาการเชื่อมโยงวิถีชีวิตและบูรณาการในการจัดทำโครงการ 7) จัดการเรียนรู้ให้มีความยืดหยุ่นตามเหตุการณ์ สภาพท้องถิ่นผู้เรียน สาระการเรียนรู้และเวลา 8) สอดแทรกการอบรมจริยธรรม ค่านิยมที่ดีอย่างสม่ำเสมอ 9) ใช้สื่อการเรียนรู้ทุกประเภท ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี สื่อบุคคล สื่อธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม สื่อกิจกรรม/กระบวนการ และสื่อวัสดุอุปกรณ์ 10) ใช้แหล่งเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้ 11) จัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 12) วัดและประเมินผลตามสภาพจริง และ 13) ศึกษาติดตามข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยมีวิธีการสอนที่หลากหลายคือ 1) การจัดการเรียนการสอนทางอ้อม 2) เทคนิคการศึกษารายบุคคล 3) เทคนิคการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีประกอบ 4) เทคนิคแบบเน้นปฏิสัมพันธ์ 5) เทคนิคแบบเน้นประสบการณ์ 6) เทคนิคแบบร่วมมือ และ 7) เทคนิคแบบบูรณาการ

หลักการแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการดำเนินงานบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง แนวคิดทฤษฎีที่กล่าวถึงกระบวนการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวก ควบคุม ตรวจสอบ ประเมิน และประกันคุณภาพการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โดยมีวัตถุประสงค์การบริหารจัดการศึกษา ดังนี้ 1) เพื่อให้งานต่าง ๆ ของโรงเรียนดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย 2) เพื่อให้บุคลากรภายในโรงเรียนสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) เพื่อแก้ปัญหาในการดำเนินงานต่าง ๆ ของโรงเรียน 4) เพื่อให้งานต่าง ๆ ของโรงเรียนบรรลุเป้าหมาย 5) เพื่อเป็นการสนองนโยบายของหน่วยงานรับผิดชอบระดับสูง และ 6) เพื่อเป็นการเตรียมการรับความเปลี่ยนแปลงของแนวความคิดใหม่ในการจัดการศึกษา

หลักการและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 กล่าวคือ ระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการให้สถานศึกษาควรมีคณะกรรมการการศึกษา คือ ผู้ที่ทำหน้าที่พิจารณา ไตร่ตรอง ตัดสินใจ ชี้ขาด เรื่องใดเรื่องหนึ่งตามอำนาจหน้าที่ ระเบียบ กฎหมาย องค์การหรือกลุ่มกำหนดหรือมอบหมายให้ปฏิบัติโดยอาศัยองค์ความรู้ ประสบการณ์ และต้องยึดหลักนิติธรรม โดยมีข้อกำหนดดังนี้ 1) มีคณะกรรมการอย่างน้อยสถานทีละ 9 คน ไม่เกิน 15 คน มาจากผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิ 2) สัดส่วนของคณะกรรมการสตรีต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 3) มีคุณสมบัติที่เหมาะสมตามข้อระเบียบบังคับ 4) บริหารอยู่ในรูปแบบประชาธิปไตย 5) ให้ความสำคัญการบริหารงานในรูปแบบคณะกรรมการ คือ การตัดสินใจมีคุณภาพดีขึ้น การยอมรับในผลงานสูงขึ้น และการประสานงานดีขึ้น และ 6) ต้องเข้าใจและยอมรับผลดีและผลเสียของการบริหารโดยคณะกรรมการ

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน คือการกระจายอำนาจการบริหารการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปสู่โรงเรียนให้มากที่สุด ซึ่งมีหลักการและกรอบแนวคิดดังนี้ 1) หลักการกระจายอำนาจ 2) หลักการใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลาง 3) หลักการมีส่วนร่วม 4) หลักพึ่งตนเอง 5) หลักประสานงาน 6) หลักความต่อเนื่องและหลากหลาย 7) หลักการพัฒนาตนเอง และ 8) หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล และใช้หลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรมหลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม และหลักความคุ้มค่า โดยจะต้องมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาครูในโรงเรียนในด้านความรู้ ความสามารถและการจัดทรัพยากรในโรงเรียน

หลักการแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม กล่าวคือ การบริหารโดยเปิดโอกาสให้บุคคลทุกระดับทุกฝ่ายเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจ ร่วมคิดรวมสร้า และยอมรับในข้อดีและข้อเสียที่เกิดขึ้นร่วมกันในการบริหารแบบมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) การบริหารงานวิชาการ เน้นงานวิชาการการพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการประเมินผลอย่างมีอิสระ รวดเร็ว สอดคล้องกับผู้เรียน และเกิดประสิทธิผล 2) การบริหารงบประมาณ การบริหารให้มีความคล่องตัวโปร่งใส ตรวจสอบได้ คุ้มค่าเหมาะสมตามความต้องการของสถานศึกษาเพื่อประโยชน์แก่ผู้เรียน 3) การบริหารงานบุคคล เป็นการมุ่งส่งเสริมให้ครู และบุคลากรทำงานภายใต้หลักธรรมาภิบาล ระเบียบกฎหมาย การพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ ให้ขวัญกำลังใจ ยกย่องชมเชย พัฒนาค่าตอบแทนเพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงาน 4) การบริหารงานทั่วไป คือ บริหารงานทั่วไปที่เกี่ยวกับการจัดระบบบริหารองค์กรให้บริการบริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน และเป้าหมายที่กำหนดไว้ เช่น การทำนโยบาย แผน และระบบข้อมูลต่าง ๆ

แนวคิดและความสำคัญของเครือข่าย ประกอบด้วย 1) ธรรมชาติของเครือข่าย 2) ความสัมพันธ์เชิงกระบวนการระบบของเครือข่าย 3) ความสัมพันธ์ของเครือข่ายในทางสังคมวิทยา 4) ความสัมพันธ์ที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ และ 5) กลไกการทำงานของเครือข่าย ซึ่งรูปแบบความสัมพันธ์ของเครือข่ายโดยทั่วไปมี 3 รูปแบบ คือ เครือข่ายคู่ เครือข่ายแวดล้อมระหว่างบุคคล และเครือข่ายแวดล้อมที่ขยายออกไป สำหรับเครือข่ายการเรียนรู้ หมายถึง การประสานแหล่งความรู้ และข้อมูลข่าวสาร การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและการปฏิบัติงานที่สอดคล้องเชื่อมโยงกันระหว่างงานที่รับผิดชอบ การจัดการศึกษาในและนอกระบบโรงเรียนระหว่างหน่วยงานอื่น ๆ ตลอดจนการเรียนรู้ได้เป็นการแลกเปลี่ยน ถ่ายทอดและการกระจายความรู้อย่างต่อเนื่อง

แนวคิดหลักการพัฒนามนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา พระพุทธองค์ทรงแสดงหลักการศึกษิตตามแนวทางพระพุทธศาสนาไว้ในพระไตรปิฎก คือ สีชา 3 ประการ ประกอบด้วย 1) อธิศีล สีชา 2) อธิจิตสิกขา 3) อธิปัญญาสิกขา ไตรสีชาเป็นกระบวนการศึกษาพัฒนามนุษย์ เป็นกระบวนการ

พื้นฐานในการฝึกปฏิบัติให้มีพฤติกรรมที่ดีมากยิ่งขึ้น การปฏิบัติตามไตรสิกขามี 3 ขั้นตอน ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา หลักการนี้สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสั่งสอนให้เหล่าพุทธบริษัททั้ง 4 คือ อุบาสก อุบาสิกา ภิกษุ ภิกษุณี ให้บรรลุธรรมตามบุญวาสนาและบารมีของบุคคล

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาสถานศึกษาในพื้นที่สูง เป็นแนวคิดที่เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาการศึกษาสำหรับเด็กในเขตพื้นที่สูง และถื่นทูลกันดารให้ประสบผลสำเร็จ มีองค์ประกอบ 2 ประการ คือ 1) การทำงานร่วมกันเป็นทีม ซึ่งประกอบด้วย กลไกการพัฒนา การศึกษาอย่างยั่งยืนจะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกเครือข่าย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความร่วมมือและการช่วยเหลือกันของโรงเรียน และการร่วมมือของผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียน ที่เกิดความตระหนักเห็นคุณค่าและความสำคัญของการศึกษา 2) การปรับเปลี่ยนวิธีคิดหรือวิธีการทำงาน ประกอบด้วย การจัดการศึกษาที่น้อมนำพระราชดำริมาสู่ปฏิบัติ การจัดการศึกษาต้องมีรูปแบบ หลากหลายมีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับสภาพสังคม วัฒนธรรม และบริบทของผู้เรียน ความสำเร็จของการจัดการศึกษาไม่ได้วัดจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อย่างเดียว การส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรการศึกษา การวัดและการประเมินผลคุณภาพการศึกษาควรมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับสภาพการจัดการศึกษาตามบริบทของพื้นที่ และการเคารพในเชื้อชาติ ภาษ และ ศักดิ์ศรีตามเป็นมนุษย์ สร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่ผู้ด้อยโอกาส

แนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษาในพื้นที่สูง กล่าวคือ กระทรวงศึกษาธิการต้องการ พัฒนาการจัดการเรียนการสอนเด็กบนพื้นที่สูงให้เหมาะสมกับบริบท เพื่อลดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากระบบการศึกษา โดยมียุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน 5 ยุทธศาสตร์ ดังนี้ ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศที่เอื้อต่อสิทธิโอกาสทางการศึกษา ยุทธศาสตร์ที่ 2 สร้างทางเลือกในการเข้าถึงบริการทางการศึกษาอย่างหลากหลาย ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยกระดับคุณภาพการศึกษา ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาระบบช่วยเหลือดูแลและเฝ้าระวังนักเรียนให้ได้เรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับและพัฒนาเต็มศักยภาพ ยุทธศาสตร์ที่ 5 สร้างองค์ความรู้โดยการวิจัยและพัฒนา

แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลในพื้นที่สูง ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสำเร็จของงานที่เป็นไปตามความมุ่งหวังที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย ได้แก่ 1) เป้าหมายเชิงปริมาณ จะกำหนดชนิด ประเภทและจำนวนของผลผลิตสุดท้ายต้องการที่ได้รับเมื่อการดำเนินงานเสร็จสิ้นลง 2) เป้าหมายเชิงคุณภาพจะแสดงถึงคุณค่าของผลผลิตที่ได้รับจากการดำเนินงานนั้น ๆ 3) มุ่งเน้นที่จุดสิ้นสุดของกิจกรรมหรือการดำเนินงานว่าได้ผลตามที่ตั้งไว้หรือไม่ 4) มีตัวชี้วัด (Indicator) ที่ชัดเจน และการประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานของสถานศึกษาในพื้นที่สูงตามแนวทางของมอทท์ (Mott) มีองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ 1) ความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 2) ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก 3) ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษาในพื้นที่สูงในองค์การต่าง ๆ และ 4) ความสามารถในการแก้ปัญหาภายใน

สถานศึกษาบนพื้นที่สูง ในส่วนของประสิทธิผลด้านการศึกษา คือ การดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ซึ่งเป็นผลลัพธ์ของสถานศึกษา โดยผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินการ ประสานงานกับบุคลากรและทุกส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพและตรงตามความต้องการของ บริบทสังคม และวัฒนธรรม โดยการให้เกรดในการแสดงผลสัมฤทธิ์ของการเรียน ส่วนสถานศึกษาจะวัดจากผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในโรงเรียนเฉลี่ยกันทั้งหมดตามระดับชั้น

แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม กรณีศึกษาโรงเรียนบนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงใหม่ จำเป็นต้องมีแนวคิดทฤษฎีเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ซึ่งการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้เป็นฐานวิเคราะห์เป็นสำคัญ ได้แก่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) 2553 2) หลักการแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการดำเนินงานบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน หลักการแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม แนวคิดและความสำคัญของเครือข่าย แนวคิดหลักการพัฒนามนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาสถานศึกษาในพื้นที่สูง แนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษาในพื้นที่สูง และแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลในพื้นที่สูง โดยนำแนวคิดทฤษฎีและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสกัดเป็นตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งนำเสนอได้ด้วยแผนภาพกรอบแนวคิดของการวิจัยดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) โดยการผสมระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิจัยเชิงปริมาณมีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าสถิติ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพมีการจัดเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยเทคนิคและเครื่องมือเชิงคุณภาพ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการประชุมสัมมนา จากนั้นจึงนำมาวิเคราะห์ด้วยการพรรณนาความและการวิเคราะห์เนื้อหา การวิจัยมีระเบียบวิธีวิจัย จำแนกตามขั้นตอนการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

สถานที่ที่ใช้ดำเนินการวิจัย

พื้นที่ที่ใช้ดำเนินการวิจัยครั้งนี้ คือ สถานศึกษาในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ โรงเรียนในพื้นที่สูงโดยรวม จำนวน 171 โรงเรียน

ขั้นตอนการวิจัย

การดำเนินการวิจัย เพื่อพัฒนาครั้งนี้มีขั้นตอนจำแนกตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 เพื่อพัฒนาองค์ประกอบการประเมินคุณภาพในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม กรณีศึกษา โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ตอนที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จึงมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 1 คน ผู้มีประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการศึกษาในพื้นที่สูง ผู้บริหารโรงเรียนในพื้นที่สูง จำนวน 9 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านติดตามประเมินผล จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านประเมิน และตรวจสอบภายใน จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาในพื้นที่สูงจำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 22 คน

การสร้างเครื่องมือวิจัย

1. กำหนดองค์ประกอบการประเมินประเมินคุณภาพในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่สูง ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและตำราที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา การบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาสถานศึกษาในพื้นที่สูง แนวคิดหลักการศึกษพัฒนามนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลในการดำเนินงานทั่วไป และในพื้นที่สูง แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาสถานศึกษาในพื้นที่สูง แนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษาในพื้นที่สูง แนวทางการประเมินประสิทธิผลสถานศึกษาในพื้นที่สูง แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผล ตลอดจนพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) 2553 เอกสารตำราที่เกี่ยวข้องนำทฤษฎี และหลักการบริหารโรงเรียนประมวลเป็นกรอบของการประเมินประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม เป็นโครงสร้างขององค์กรและการบริหาร ระบบการบริหารแบ่งเป็น 4 ฝ่าย คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป

2. การประชุมสัมมนาระดมความคิดเห็น ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีประสบการณ์ และผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่สูง เพื่อพิจารณาและกำหนดองค์ประกอบการประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีระเบียบวิธีการทำวิจัย ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แบบพรรณนาความตามตัวแปร คำสำคัญ หรือประเด็นข้อค้นพบ

ตอนที่ 2 เพื่อศึกษาประสิทธิผลการดำเนินงาน และระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการจัดการ

การศึกษาของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่

ขั้นตอนนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยกำหนดกรอบตัวชี้วัดเพื่อประเมินประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ และการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ โดยการสังเคราะห์ตัวชี้วัดองค์ประกอบของการประเมินคุณภาพในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่สูงร่วมกับวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง มีระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

โรงเรียนบนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 300 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดขนาดตัวอย่าง จะคำนวณแยกตามภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย เนื่องจากผู้วิจัยต้องให้เกิดความน่าเชื่อถือ การคำนวณขนาดของตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973: 285) มีสูตร ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)} \cdot 2$$

โดยที่

e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้ ร้อยละ 5 มีค่าเท่ากับ

$$5 / 100 = 0.05$$

N = ขนาดของประชากร

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการคำนวณมีรายละเอียด ดังนี้

$$n = \frac{300}{1 + 300(0.05)} \cdot 2$$

$$n = 171.43 \approx 171 \text{ แห่ง}$$

ผลการคำนวณได้จำนวนตัวอย่างโรงเรียนในพื้นที่สูง เท่ากับ 171 แห่ง

จำนวนตัวอย่างจำแนกตามเขตพื้นที่การศึกษา

ตารางที่ 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับ	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	จำนวนโรงเรียน พื้นที่สูง	สัดส่วน ประชากร	ประมาณการ ตัวอย่าง	จำนวน ตัวอย่าง
1	สพป.ชม. เขต 1	8	0.027	4.56	5
2	สพป.ชม. เขต 2	47	0.157	26.79	27
3	สพป.ชม. เขต 3	97	0.323	55.29	55
4	สพป.ชม. เขต 4	9	0.030	5.13	5
5	สพป.ชม. เขต 5	53	0.177	30.21	30
6	สพป.ชม. เขต 6	74	0.247	42.18	42
7	สพม. 34 ชม.	12	0.040	6.84	7
	รวม	300	1	171	171

จากข้อมูลในตารางที่ 1 พบว่า ผลการคำนวณจำนวนตัวอย่างโรงเรียนในเขตพื้นที่สูง จำแนกตามเขตพื้นที่การศึกษาดังนี้ สังกัด สพป.ชม. เขต 1 จำนวน 5 โรงเรียน, สังกัด สพป.ชม. เขต 2 จำนวน 27 โรงเรียน, สังกัด สพป.ชม. เขต 3 จำนวน 55 โรงเรียน, สังกัด สพป.ชม. เขต 4 จำนวน 5 โรงเรียน, สังกัด สพป.ชม. เขต 5 จำนวน 30 โรงเรียน, สังกัด สพป.ชม. เขต 6 จำนวน 42 โรงเรียน, และสังกัด สพม.34 ชม. จำนวน 7 รวมทั้งหมด 171 โรงเรียน

การสุ่มตัวอย่าง (sampling)

การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purpose Random Sampling) โดยเจาะจงจัดเก็บข้อมูลโรงเรียนในเขตพื้นที่สูงโดยมีหลักเกณฑ์ คือ การให้คำแนะนำของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษา การเป็นตัวแทนที่ดี และความสะดวกในการจัดเก็บ

สถานที่ที่ใช้ดำเนินการวิจัย (Locale of the study)

พื้นที่ที่ใช้ดำเนินการวิจัยครั้งนี้ คือ สถานศึกษาในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ โรงเรียนในพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวนโรงเรียนในพื้นที่สูงโดยรวม 171 โรงเรียน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยในของตอนที่ 2 มี 2 วิธี คือ

1. การรวบรวมข้อมูลจากหนังสือและเอกสารต่าง ๆ (ข้อมูลทุติยภูมิ) ส่วนใหญ่เป็นการทบทวนวรรณกรรมผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนหนังสือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลการดำเนินงานของสถานศึกษาในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งสถิติตัวเลขต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. การรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ที่ได้จากการประชุมสัมมนาระดมความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีประสบการณ์ และผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่สูง ซึ่งเป็นการรวบรวมข้อมูลที่ใช้การสังเกต การประชุม และสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ผ่านการทดสอบคุณภาพของผู้เชี่ยวชาญแล้ว โดยไปเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ผู้ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนที่คาดว่าจะให้มูลได้ ทั้งนี้ผู้วิจัยออกเก็บข้อมูลในครั้งนี้ด้วยตนเองเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและสมบูรณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research Instrument)

ในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามทั้งเป็นแบบสอบถามปลายปิดและแบบสอบถามปลายเปิด ซึ่งคำถามปลายปิดประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน ตัวชี้วัดประสิทธิผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ระดับปัจจัยที่คาดว่าจะส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ และคำถามปลายเปิดข้อมูลแนวทางในการเพิ่มประสิทธิผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่

การสร้างเครื่องมือ (Creation Tool)

1. ศึกษาค้นคว้าจากตำรา เอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. สรุปรอบแนวคิด ขอบเขตในการวิจัย ผู้วิจัยทำการวิจัยแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่
3. สร้างแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างตามกรอบแนวคิด หรือขอบเขตในการวิจัย
4. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น นำเสนอต่อคณะกรรมการที่ควบคุมคุณภาพเพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหาตามกรอบแนวคิด
5. นำแบบสัมภาษณ์ไปแก้ไข ตามการแนะนำคณะกรรมการควบคุมคุณภาพ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ (Quality Monitoring Tool)

1. นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องความครอบคลุมของเนื้อหา ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องของภาษาแบบไม่ใช้วิธีการแบบสถิติ จำนวน 11 คน ประกอบด้วย

- 1) รศ.ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี
- 2) ดร. สมคิด แก้วทิพย์
- 3) ผศ.ดร.ธรรมพร ตันตรา
- 4) ผศ.ดร.สุริยจรัส เตชะตันมีนสกุล
- 5) ดร.สุบัน พรเวียง
- 6) ดร.รตนภูมิ โนสุ
- 7) ดร.ณรงค์ อภัยใจ
- 8) ดร.กัญญาพัตร พงษ์ดี
- 9) ดร.ดารณีย์ พยัคฆ์กุล
- 10) ดร.วชิราพร สุวรรณศรวล
- 11) นางเตือนใจ ญ รังสี

2. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะ ปรึกษาคณะกรรมการควบคุมคุษุฉินิพนธ์ และทำการปรับปรุงจนถูกต้องสมบูรณ์

3. นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try – Out) กับผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และผู้แทนชุมชน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 โรงเรียน จากนั้นนำข้อมูลไปคำนวณหาค่าสถิติเพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ดังนี้

1) การตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) โดยวิเคราะห์แบบสอบถามรายข้อ (Item analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับคะแนนรวมของแบบสอบถามในแต่ละชุด (Item – Total analysis) โดยพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีความสัมพันธ์กับคะแนนรวม ความสัมพันธ์กับคะแนนรวม มากกว่า 0.295

ผลการคำนวณ พบว่า ทุกข้อคำถามมีความสัมพันธ์กับคะแนนรวมเกิน 0.295 คือมีค่าอยู่ระหว่าง 0.360 ถึง 0.983 ถือว่าแบบสอบถามมีความตรงเชิงโครงสร้าง

2) การวัดระดับความเชื่อมั่น หรือความเชื่อถือได้ (Reliability) ซึ่งหากเครื่องมือวัดที่มีความเชื่อมั่นสูงไม่ว่าจะวัดกี่ครั้งผลการวัดก็จะใกล้เคียงกันมาก การวัดระดับความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด จะพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแอลฟาครอนบาค (Cronbach's α) มากกว่า 0.7

ผลการคำนวณ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของตัวแปรทุกชุด มากกว่า 0.7 กล่าวคือ มีค่าระหว่าง 0.762 ถึง 0.973 แปลว่า เครื่องมือวัดหรือแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นสูง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติวิเคราะห์เป้าหมายของการวิเคราะห์ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ และปัจจัยที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ และคำถามปลายเปิดข้อมูลแนวทางในการเพิ่มประสิทธิผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ส่วนเกณฑ์ในจัดระดับความคิดเห็น มีกระบวนการคำนวณ คือ คำนวณหาอัตราภาคชั้นซึ่งมีค่าเท่ากับค่าพิสัย (คะแนนสูงสุด - คะแนนต่ำสุด) หารด้วยจำนวนชั้น กล่าวคือ $(5-1)/5$ ผลการคำนวณได้ค่าอัตราภาคชั้น เท่ากับ 0.8 จากนั้นนำค่าอัตราภาคชั้นไปบวกกับคะแนนต่ำสุดของช่วงชั้นแรก คือ 1 บวก 0.8 มีค่าเท่ากับ 1.80 จากนั้นใช้ค่านี้เป็นฐานโดยการบวกค่าอัตราภาคชั้นจนครบ 5 ชั้น ผลการคำนวณในแต่ละช่วงชั้นใช้เป็นเกณฑ์ในการวัดระดับความคิดเห็น คือ 1) ค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด 2) ค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึง เห็นด้วยมาก 3) ค่าเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง 4) ค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึง เห็นด้วยน้อย และ 5) ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

3. การตรวจสอบการกระจายของข้อมูลโดยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความเบ้ (Skewness) ค่าความโด่ง (Kurtosis) ค่าต่ำสุด (Minimum) และค่าสูงสุด (Maximum) ตลอดจนการตรวจดูข้อมูลสูญหาย (Missing Value) ค่าสุดโต่ง (Outlier) และการตรวจดูการแจกแจงของตัวแปร ซึ่งการดำเนินการกับข้อมูลขาดหายโดยการประมาณค่าของตัวแปรทดแทนค่าที่ขาดหาย (Missing) โดยวิธีการประมาณค่าเฉลี่ย (Grand Mean) สำหรับตัวแปรที่มีระดับอัตราส่วน (Ratio) และระดับช่วง (Interval) และใช้ค่าฐานนิยม (Mode) สำหรับตัวแปรระดับนามบัญญัติ (Nominal) ผลการวิเคราะห์ พบว่า ไม่มีข้อมูลชุดใดผิดปกติ

4. การประมาณค่าอิทธิพลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ใช้เทคนิคกำลังสองน้อยที่สุดบางส่วน (Partial Least Square: Pls) หรือ สมการถดถอยเชิงเส้นพหุ (Multiple Regression Analysis: MRA) ในการประมาณค่าอิทธิพลเชิงสาเหตุหรือค่าสัมประสิทธิ์ในสมการหรือสมการโครงสร้าง

ตอนที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับ ภูมิวัฒนธรรม กรณีศึกษา โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่

เป็นการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการประชุมสัมมนา ระดมความคิดเห็น ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีประสบการณ์ และผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาของโรงเรียนใน พื้นที่สูง เพื่อพิจารณาและกำหนดองค์ประกอบการประเมินประสิทธิผลของการจัดการศึกษา สถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม โรงเรียนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิง คุณภาพ มีระเบียบวิธีการทำวิจัย ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ตอนที่ 3 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จึงมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 1 คน ผู้มีประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการศึกษาในพื้นที่สูง ผู้บริหารโรงเรียนในพื้นที่สูง จำนวน 9 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านติดตามประเมินผล จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านประเมิน และตรวจสอบ ภายใน จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาในพื้นที่สูงจำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 22 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แบบพรรณนาความตามตัวแปร คำสำคัญ หรือ ประเด็นข้อค้นพบ

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ในการนำเสนอผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับ
ภูมิวัฒนธรรม กรณีศึกษาโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อ
1) พัฒนารูปแบบการประเมินคุณภาพในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่
สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม กรณีศึกษา โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผล
การจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม กรณีศึกษา โรงเรียนในพื้นที่
สูงจังหวัดเชียงใหม่ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบน
พื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม กรณีศึกษา โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ 4) เพื่อเสนอ
แนวทางในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม กรณีศึกษา
โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอเป็น 4 ตอน และวิจัยนำเสนอตาม
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนารูปแบบการประเมินคุณภาพในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
บนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม กรณีศึกษา โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 2 ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของสำนักงานมาตรฐานแห่งชาติ รอบ 3

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาระดับประสิทธิผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบน
พื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 4 ผลการศึกษาระดับปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อประสิทธิผลของการดำเนินงานการจัด
การศึกษาของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 5 ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของการดำเนินงานการจัดการศึกษาของ
สถานศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 6 ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาที่
สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่

ผลการศึกษามี ดังนี้

**ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาองค์ประกอบการประเมินคุณภาพในการจัดการศึกษา
ของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม กรณีศึกษา
โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่**

การจัดเวทีวิชาการ เพื่อการวิเคราะห์องค์ประกอบกำหนดการประเมินประเมินคุณภาพของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมของโรงเรียนในพื้นที่สูง ได้สัมภาษณ์ ผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์ และผู้เชี่ยวชาญ ด้านการจัดการศึกษาในพื้นที่สูง เพื่อพิจารณาและกำหนดองค์ประกอบการประเมินประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีระเบียบวิธีการทำวิจัย ดังนี้ ประชากร เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีประสบการณ์ และผู้เชี่ยวชาญ ทางด้านการจัดการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่สูงจำนวน 22 คน กลุ่มตัวอย่าง ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 1 คน ผู้มีประสบการณ์ด้าน การบริหารจัดการศึกษาในพื้นที่สูง ผู้บริหารโรงเรียนในพื้นที่สูง จำนวน 9 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านติดตามประเมินผล จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านประเมิน และตรวจสอบภายใน จำนวน 1 คน เชี่ยวชาญด้านการศึกษาในพื้นที่สูงจำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 22 คน ผลการวิจัยมี ดังนี้

1. สภาพภูมิสังคมที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษา
2. การจัดการศึกษาในปัจจุบัน
3. การจัดการศึกษาในอนาคต
4. องค์ประกอบการประเมินคุณภาพ

ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนบนพื้นที่สูงส่วนใหญ่มีผู้ปกครองมีฐานะยากจนทำการเกษตรทำไร่ ทำนา ในช่วงที่หมดฤดูกาลทำนา ก็จะออกไปรับจ้างในตัวอำเภอข้าง หรือต่างอำเภอข้าง เพื่อให้มีรายได้มาใช้จ่ายในครอบครัว ผู้ปกครองบางคนไม่ได้รับการศึกษา บางคนมีระดับการศึกษาต่ำ ผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา ทำให้ผู้ปกครองไม่สนับสนุนให้เด็กเรียนหนังสือ

นอกจากนี้ นักเรียนต้องติดตามผู้ปกครองไปประกอบอาชีพ อาทิ เช่น เมื่อผู้ปกครองออกไปรับจ้างต่างอำเภอ จึงทำให้นักเรียนขาดเรียน ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพราะผู้ปกครองจะไม่พาเด็กนักเรียนเข้าโรงเรียนที่ตนไปทำงาน แต่จะให้เด็กช่วยรับจ้างทำงานด้วย เด็กบางคนต้องช่วยครอบครัวทำงานในไร่ นา เมื่อถึงฤดูกาลทำนา ทำให้ขาดเรียนเป็นระยะ ๆ ทำให้นักเรียน เรียนไม่ทันเพื่อน ส่งผลให้ไม่อยากไปโรงเรียน นอกจากนี้ระยะทางจากบ้านถึงโรงเรียนไกล เดินทางยากลำบากและนักเรียนบางคน ก็ต้องเลี้ยงดูน้องแทนผู้ปกครองในขณะที่พ่อแม่ออกไปทำไร่ ทำนา จึงทำให้ต้องหยุดเรียนในช่วงนั้น

อีกคำบอกเล่า จากการสัมภาษณ์ ของผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์ และผู้เชี่ยวชาญ ด้านการจัดการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่สูง และงานวิจัย การศึกษาในพื้นที่สูง มีนักเรียนคนหนึ่ง ต้องออกจากโรงเรียนตอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เพราะว่า พ่อกับแม่ไปรับจ้างทำงานต่างอำเภอ และไม่ได้เข้าเรียนในโรงเรียนที่พ่อกับแม่ไปทำงาน เมื่อพ่อกับแม่หมดสัญญาจ้างกลับมาที่บ้าน ก็ไม่กลับเข้าไปเรียน เพราะว่าต้องไปเรียนกับรุ่นน้อง จึงรู้สึกอาย ก็เลยขอพ่อแม่ทำงานอยู่บ้าน แต่ก็ยังอยากเรียน มีข้อแม้ว่า ถ้าทางโรงเรียนจัดครูมาสอนในหมู่บ้านก็จะไปเรียน

“...มีนักเรียนวัยรุ่น คนหนึ่ง เล่าให้ผู้รู้ฟังว่า หนูไม่ได้เข้าเรียนหนังสือในโรงเรียน เพราะว่าระยะทางจากหมู่บ้านไปโรงเรียนไกล พ่อกับแม่ไม่ให้ไปอยู่หอพักนอนของโรงเรียน เพราะว่าเป็นห่วง อีกทั้งยังต้องช่วยแม่ดูแลน้อง ในช่วงที่พ่อกับแม่ออกไปทำไร่ ทำนา ถ้ามีโรงเรียนมาตั้งในหมู่บ้านก็ดี หนูจะได้เรียนหนังสือ...”

ด้านการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนนั้น นักเรียนมีความคิดเห็นว่า เนื้อหาที่เรียนยากเกินไป ไม่สอดคล้อง กับบริบทของเขา เรียนรายวิชาจำนวนมาก แต่ไม่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ในบางเรื่องครูสอนไม่เข้าใจ แต่ไม่กล้าซักถาม เพราะกลัวครูดุ และบางครั้งไม่รู้จะใช้คำถามเป็นภาษาไทยกลางเป็นอย่างไร ในการถามครู ในการเรียนแต่ละวัน จะมีการบ้านทุกรายวิชา วิชาหลายๆ ข้อ ซึ่งถือว่าเป็นการบ้านเป็นจำนวนมากเกินไป บางครั้งนักเรียนก็ทำไม่ทัน เพราะว่าหลังกลับจากโรงเรียน ก็ต้องช่วยงานบ้านพ่อและแม่ก่อน และบางครั้งการบ้านบางวิชาก็ทำไม่ได้ เพราะว่าไม่เข้าใจจะต้องทำอย่างไร พอวันรุ่งขึ้นเมื่อไม่มีการบ้านมาส่ง ครูก็จะดุ และลงโทษนักเรียน

ในส่วนนักเรียนที่ขาดเรียน ทำให้เรียนไม่ทันเพื่อนร่วมห้อง ครูก็ไม่ได้สอนซ่อมเสริมในส่วนที่นักเรียนขาดไป แต่จะให้งานแก่นักเรียนไปทำ ซึ่งนักเรียนก็จะทำไม่ได้จึงไม่มีงานส่งครู ส่วนปัญหาอีกข้อหนึ่งคือ ปัญหาในการสื่อสารภาษาไทยกับครู เพราะว่ามันจะพูดภาษาถิ่นของตนเอง ดังนั้นเมื่อจะสื่อสารกับครู บางครั้งนักเรียนก็บอกสื่อสารเป็นภาษาไทยกลางไม่ได้ จึงทำให้นักเรียนไม่กล้าซักถาม หรือตอบคำถามให้เหตุผลกับครู เพราะว่าส่วนใหญ่ครูที่สอนเป็นคนนอกพื้นที่ ไม่เข้าใจภาษาที่นักเรียนใช้ จึงทำให้ช่องว่างการสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียนมีปัญหา นักเรียนบางส่วนที่ออกไปรับจ้างกับผู้ปกครอง เมื่อกลับเข้ามาเรียนใหม่ก็อายเพื่อน เพราะว่าอายุมากกว่าเพื่อนในชั้นเรียนเดียวกัน เป็นเหตุผลหนึ่งที่ไม่อยากมาเรียน

เด็กผู้ชายคนหนึ่งเล่าสาเหตุที่ไม่ไปโรงเรียน ให้ผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์ และผู้เชี่ยวชาญ ด้านการจัดการศึกษาอีกท่านหนึ่งฟังว่า ผมไม่ไปโรงเรียนเพราะว่าขาดโรงเรียนบ่อย ต้องไปช่วยพ่อและแม่ปลูกข้าว พอกลับไปเรียนก็ไม่รู้เรื่อง ครูให้การบ้านมาทำ ก็ทำไม่ได้ ไม่กล้าไปถามครู เพราะกลัวครูดุ ไม่มีงานส่งครูก็ลงโทษ เลยไม่อยากไปโรงเรียน

จากการสัมภาษณ์ผู้แทนชุมชน และผู้ปกครองในด้านครอบครัวของนักเรียนที่ออกกลางคัน นักเรียนที่ขาดเรียนบ่อยพบว่า ผู้ปกครองมีฐานะยากจนมีรายได้ปีละ 35,00 บาท ส่วนใหญ่ทำไร่ ทำนาตามฤดูกาล เมื่อหมดฤดูกาลทำนา ผู้ปกครองบางคนย้ายถิ่นไปทำงานในต่างอำเภอในฤดูแล้ง (ฤดูร้อน) ซึ่งผู้ปกครองบางส่วนก็จะพานักเรียนที่โต ช่วยเหลือตัวเองได้ไปด้วยเพื่อช่วยรับจ้างทำงาน ส่วนที่อายุน้อยก็จะให้เลี้ยงน้องอยู่กับปู่ย่าตายาย และเนื่องจากผู้ปกครองมีการศึกษาน้อย หรือไม่มี การศึกษาเลย จึงทำให้ผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา เพราะมองว่าตนเองไม่ต้องเรียน หนังสือ ยังสามารถทำงานประกอบอาชีพรับจ้างได้ ทำให้ผู้ปกครองไม่สนับสนุนให้เรียนอีกทั้ง นักเรียนมีหน้าที่ต้องช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพหารายได้มาใช้จ่ายในครอบครัวดังกล่าวให้สัมภาษณ์ ของผู้ปกครองนักเรียน

“...ผู้ปกครองซึ่งเป็นพ่อของนักเรียนเล่าว่า ผมมีอาชีพปลูกข้าวไร่ ข้าวตอยส่วนมากปลูกไว้ กินไม่ได้ขาย ถ้าหมดฤดูกาลทำนา ก็จะออกไปรับจ้างในเมือง บางทีก็ต้องเอาลูกไปด้วยในช่วงทำนา ลูกก็ต้องมาช่วยทำนาหรือไม่ก็ช่วยเลี้ยงน้องอยู่ที่บ้าน...”

ส่วนด้านการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนนั้น ผู้ปกครองมีความคิดเห็นว่า นักเรียนไม่ สนใจเรียน และมีปัญหาเรื่องการเดินทางมายังโรงเรียน เพราะวาระยะทางไกลเดินทางยากลำบาก ในช่วงฤดูฝนซึ่งสภาพถนนจะเป็นโคลนเป็นแอ่งน้ำ ยากต่อการเดินเท้าและใช้เวลานาน กว่าที่จะไป ถึงโรงเรียนทำให้นักเรียนไม่สามารถเดินทางไปกลับได้ผู้ปกครองไม่อยากให้นักเรียนไปอยู่พักนอนที่ โรงเรียนจัดให้ เพราะว่่านักเรียนอายุยังน้อย อีกทั้งนักเรียนบางคนยังต้องช่วยดูแลน้อง ส่วน เนื้อหาวิชาที่เรียนนั้น ผู้ปกครองมีความคิดเห็นว่า ไม่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ ครูไม่สอน เสริมให้แก่ักเรียน ที่ขาดเรียน ทำให้นักเรียนที่ขาดเรียน เรียนรู้ไม่ทันเพื่อน ส่งผลให้นักเรียนไม่ อยากไปโรงเรียน รวมทั้งครูไม่ติดตามการขาดเรียนของนักเรียน อาจเนื่องมาจากระยะทางจาก โรงเรียนมาบ้านของนักเรียนไกล การเดินทางยากลำบากในฤดูฝน ทางโรงเรียนมักจะเข้ามาติดตาม นักเรียนในฤดูแล้ง ซึ่งนักเรียนบางคนก็ติดตามผู้ปกครองออกไปทำงานต่างอำเภอ และเมื่อสอบถาม ถึงการประชุมชี้แจงผู้ปกครองพบว่า โรงเรียนชี้แจงให้ผู้ปกครองทราบถึงความสำคัญของการศึกษา แต่ผู้ปกครองเห็นว่าสิ่งที่เด็กเรียนนั้น นำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้น้อยมาก อีกทั้งกรรมการ สถานศึกษาของโรงเรียนไม่มีบทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง

“...ผู้ปกครองท่านหนึ่งซึ่งเป็นแม่ของนักเรียนกล่าวถึงปัญหาของการเดินทาง ว่าระยะทาง จากบ้านไปโรงเรียนไกลมาก ประมาณ 33 กิโลเมตร สภาพถนนก็เป็นถนนลูกรัง ฤดูฝนถนนก็จะ เป็นโคลนบางช่วงมีน้ำขังเป็นแอ่ง ก็อยากให้ลูกไปเรียนนะ แต่ไม่อยากไม่ยอมให้ไปอยู่พักนอนของ โรงเรียน เพราะว่าเป็นห่วงเด็กยังเล็กอยู่ แต่จะให้เดินทางไปกลับก็ไม่ได้ จึงไม่ให้ลูกไปเรียนให้อยู่ บ้านเลี้ยงน้อง...”

“...ผู้ปกครองซึ่งเป็นแม่ของนักเรียนระบุว่า โรงเรียนห่างจากบ้าน 3 กิโลเมตร นักเรียนไม่สนใจเรียน ถามว่าไปโรงเรียนแล้ว เรียนรู้อะไรมาบ้าง? เด็กก็ตอบไม่ได้ ถามว่ามีการบ้านไหม? ก็ไม่มี เมื่อนักเรียนขาดเรียน ครูก็ไม่มาติดตาม...”

ผลการศึกษาสภาพปัญหาจากแบบสอบถามปลายเปิดของ แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม บริบทของชุมชนพบว่า ด้านครอบครัวประกอบอาชีพ ด้านการเกษตร และออกไปรับจ้างต่างอำเภอ เมื่อหมดฤดูกาลเพาะปลูก ระยะทางจากบ้านไปโรงเรียนห่างไกล เดินทางยากลำบากเพราะว่า สภาพเส้นทางเป็นดินลูกรัง ส่วนในด้านการจัดการเรียนการสอนของทางโรงเรียนนั้น มีเนื้อหาวิชาที่เรียนยาก ห่างไกลตัวผู้เรียน ไม่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ครูขาดการติดตามนักเรียนขาดการส่งเสริมนักเรียนที่ขาดเรียน

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาสถานศึกษาพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ความต้องการของชุมชนคือ อยากให้จัดครูมาสอนในชุมชน หรือ หอ่อมบ้าน หรือจัดตั้งห้องเรียนย่อย ให้ครูมาสอนในห้องเรียนย่อยนี้ จัดทุนการศึกษาให้แก่เด็กเรียน ส่วนเนื้อหาวิชาที่เรียนควรเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ อีกทั้งควรให้คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา รวมไปถึงควรมีวิชาชีพให้แก่เด็กเรียน เพื่อที่จบมาสามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้

ตัวอย่างเช่น ผู้ปกครองซึ่งเป็นพ่อของนักเรียน มีบ้านห่างจากโรงเรียน 25 กิโลเมตร อยากให้มีครูมาสอนในชุมชน เด็กเล็กๆ ที่ไปโรงเรียนเองไม่ได้จะได้เรียน นักเรียนชายคนหนึ่ง ที่ออกกลางคันกล่าวว่า อยากให้ครูมาสอนในหมู่บ้าน และอยากให้ครูสอนแต่เนื้อหาที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เพิ่มอาชีพเพื่อที่จะทำให้มีรายได้มาใช้ในครอบครัว

จากการศึกษาสภาพปัญหาพื้นฐานและแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ด้านวิชาการ และการบริหารงานทั่วไปของโรงเรียนในพื้นที่สูง

ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาสภาพปัญหาพื้นฐานและแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ด้านงานวิชาการและการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา โดยวิธีการสัมภาษณ์ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการในโรงเรียน สรุปดังนี้

สภาพปัญหาด้านงานวิชาการ 1) จัดทำหลักสูตรไม่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทโรงเรียนในพื้นที่สูงและชุมชน 2) ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 3) ไม่มีการประเมินและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา 4) ไม่ได้ใช้หลักสูตรบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน 5) สื่อการเรียนการสอนที่น่าสนใจและสร้างความสนใจแก่ผู้เรียน 6) ครูขาดความรู้ความเข้าใจหลักสูตรและเนื้อหาที่สอน 7) นักเรียนไม่มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 8) ครูขาดการ

วิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล 9) ครูสอนโดยเน้นด้านวิชาการมาก 10) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนขาดความเข้าใจ 11) ขาดการสอนซ่อมเสริม แก่นักเรียนที่ขาดเรียนทำให้นักเรียน เรียนรู้ไม่ทันเพื่อน 12) วิธีการวัดผลของโรงเรียนยังไม่เหมาะสม 13) โรงเรียนยังไม่มี การเทียบโอนการเรียนรู้ของนักเรียน

สภาพปัญหาด้านการบริหารงานทั่วไป 1) การเปิดปิดภาคเรียนของโรงเรียนไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน 2) สภาพอาคารเรียนไม่เหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอน 3) ขาดบริการแนะแนวการศึกษาของโรงเรียน 4) ครูประจำชั้นไม่ได้ติดตามนักเรียนที่ขาดเรียน 5) โรงเรียนไม่ได้ประสานงานกับชุมชนในการติดตามนักเรียนที่ขาดเรียน 6) โรงเรียนไม่ได้ชี้แจงให้ผู้ปกครองนักเรียนทราบถึงความสำคัญของการศึกษา 7) โรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารบ่อยครั้ง 8) โรงเรียนไม่มีผู้บริหารโรงเรียนเป็นระยะเวลานาน 9) ครูในโรงเรียนโยกย้ายบ่อยทำให้ขาดความต่อเนื่องในการจัดการเรียนการสอน 10) ระบบฐานข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนยังดำเนินการไม่เป็นระบบที่สามารถนำมาใช้ได้ทันทีความต้องการด้านการบริหารงานทั่วไป จัดเป็นปัจจัยสนับสนุนด้านการศึกษาต่าง ๆ ให้เพียงพอ

ผลการจัดเวทีวิชาการเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการประเมินคุณภาพใหม่ ของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม โดยวิธีการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีประสบการณ์ และผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาในพื้นที่สูง รวมถึงการประชุมสัมมนาเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อนความคิด เห็นเพื่อการสร้างตัวชี้วัด เกณฑ์การประเมิน กำหนดองค์ประกอบการประเมินคุณภาพใหม่ ผลจากการศึกษาหาแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในพื้นที่สูง มีดังต่อไปนี้

รองศาสตราจารย์ ดร.ประวิต เอราวรรณ เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) ประธานมูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา (IRES) (ในฐานะกรรมการอำนวยการปฏิรูปการศึกษา) อดีต ศึกษาธิการภาค 2, รองเลขาธิการ (ก.ค.ศ.) รองเลขาธิการ (กกอ.) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ตามมติกรม., อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยนครพนม, อดีตคณบดีคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวว่า

“...แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม โรงเรียนในพื้นที่สูงควรดำเนินการดังนี้

ประการแรก ต้องเน้นการจัดหลักสูตร ที่ตอบสนองต่อภูมิวัฒนธรรมท้องถิ่น และรากเหง้าของชุมชน เพื่อให้ผู้เรียน ยึดโยงอยู่กับความเป็นมา และวัฒนธรรมของตนเอง มีความภูมิใจ พร้อมทั้งจะสืบสาน ในวัฒนธรรมของตนเอง ให้มีความเป็นเอกลักษณ์ ได้ยั่งยืน

ประการที่ 2 การจัดการเรียนการสอน มุ่งตรงการเรียนผ่านการปฏิบัติ ลงสู่การปฏิบัติจริง โดยเอาโจทย์ปัญหาในชุมชน มาเป็นประเด็นหลัก ในการออกแบบ หน่วยการเรียนรู้ เพื่อให้เด็กเรียนในสิ่งที่ เป็นรูปธรรม และมีความ เชื่อมโยงกับชีวิตจริง ในการดำเนินชีวิต

ประการที่สาม การวัดการประเมินผล ต้องไม่เป็นการวัดการประเมินแบบเดิม แต่ต้องเน้น การวัดผลตามสภาพจริง ที่เกิดขึ้น จากการปฏิบัติของผู้เรียน ไม่ตีค่าคะแนน จากความสามารถ โดย เทียบเคียงกับมาตรฐานของส่วนกลาง แต่ต้องให้มีการวัดประเมินผล ที่เป็นกระบวนการที่สะท้อนอัต ลักษณ์ ของชุมชนอย่างแท้จริง และเป็น การประเมินผล ที่ไม่ได้มุ่งผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการเท่านั้น แต่ ดูความเจริญงอกงาม และความเข้าใจ ในสิ่งที่เด็กได้เรียนรู้

ประการสุดท้าย โรงเรียนต้องดึงเอาศักยภาพของชุมชน ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ที่มี เข้า มามีส่วนในการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในลักษณะที่ สร้างความภาคภูมิใจ และความเท่าเทียม

คุณภาพด้านผู้เรียน ควรเน้นให้ผู้เรียน ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ และคุณลักษณะที่พึง ประสงค์ของผู้เรียน คุณภาพด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ คุณภาพด้านกระบวนการจัดการ เรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากระบุในกฎกระทรวงแล้วควรเพิ่มเติมโดยการเชื่อมโยง แนวทางการจัดการศึกษา ด้านต่าง ๆ ดังนี้

มาตรฐานที่ 1.1 คุณภาพของผู้เรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน ควรเน้น สมรรถนะ (competency) ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตและเพื่อสัมมาชีพ มากกว่าคะแนนสอบ เช่น 1) ความฉลาดรู้ทางคณิตศาสตร์ หมายถึง การใช้คณิตศาสตร์ไปใช้แก้ปัญหาที่ผู้เรียนต้องประสบอยู่ในการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพในชุมชน เรียนเพื่อเอาไปใช้ได้จริง 2) ความฉลาดรู้ทาง วิทยาศาสตร์ หมายถึง นำวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เจตคติ และวิธีคิดแบบวิทยาศาสตร์ ไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน 3) ความฉลาดรู้เรื่องการอ่าน หมายถึง สามารถอ่านจับใจความ คิด วิเคราะห์ และ สื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง 4) ความฉลาดรู้ในการแก้ปัญหา หมายถึง สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ วางแผนอย่างเป็นระบบ และนำไปสู่การแก้ปัญหาได้

มาตรฐานที่ 1.2 คุณภาพผู้เรียนด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ควรเน้นให้ ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังนี้ 1) ภูมิใจในชุมชน และรักความเป็นท้องถิ่น 2) สามารถดำรงชีวิต และพัฒนา ชุมชนให้เจริญขึ้นได้ 3) เอาใจใส่ต่อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน และเข้าร่วมแก้ไขอย่างใส่ใจ 4) สู้งาน มีวินัยในตนเอง ทำงานเป็น สามารถพึ่งตนเองได้ 5) มีความพอเพียง

มาตรฐานที่ 2 คุณภาพด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ 1) การบริหารต้องยึดความ ต้องการของชุมชนเป็นที่ตั้ง และเปิดโอกาสให้กรรมการสถานศึกษาปรับเปลี่ยนการบริหารให้ สอดคล้องกับบริบท ไม่ควรยึดแบบที่ราชการส่วนกลางกำหนดเท่านั้น 2) ใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมของ ชุมชนให้มาก โดยให้บทบาทกับกรรมการสถานศึกษาและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้รู้สึกเป็นเจ้าของ โรงเรียน สะท้อนความต้องการ และให้ร่วมรับผิดชอบในการดำเนินการต่าง ๆ

มาตรฐานที่ 3 คุณภาพด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 ยึดโจทย์ปัญหาของชุมชนเป็นตัวตั้งในการเรียน ให้เด็กเรียนในสิ่งที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงในชุมชน การเรียนการสอนที่จะทำให้เกิดผลลัพธ์นี้ได้ ต้องเรียนผ่านโครงการโดยเอาปัญหาในชุมชนมาเป็น หน่วยการเรียนรู้ และเรียนแบบบูรณาการ ปรับให้สอดคล้องกับวิถีความเป็นอยู่ของชุมชน

อาจารย์วิเชียร ไชยบัง ครูใหญ่โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา จังหวัดบุรีรัมย์ “โรงเรียนต้นแบบการปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21” และเป็นโรงเรียนชนบทพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร จากตัวจังหวัดบุรีรัมย์ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา บนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมนั้น ควรเป็นการจัดศึกษาที่ -ให้เจ้าของพื้นที่ ชุมชนได้มีส่วนร่วม ร่วมเป็นเจ้าของมากขึ้น, - เป็นเจ้าของเป้าหมาย - เป็นเจ้าของกระบวนการ, และเป็นเจ้าของ Outcome

มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน “ด้านความรู้คือ” ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมตนเอง ความรู้เกี่ยวกับลักษณะภูมิวัฒนธรรมอื่น ๆ “ด้านทักษะคือ” มีทักษะเป็นนักเรียน Relearn reunlearn

มีทักษะเพื่อรู้เท่าทันโลก พลิกผัน (VUCA ความผันผวนที่ยากต่อการคาดเดา) มีทักษะ สามารถเป็นนักสร้างสรรค์นวัตกรรม และตอบสนองต่อปัญญาภายใน Digital Skills ด้านคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ การความเคารพ รับผิดชอบอย่างจิตศึกษา Grit (ก็คือความอดทนและความเพียร พยายามในการทำสิ่งหนึ่งอย่างเต็มที่ตามเป้าหมายในระยะยาว)

มาตรฐานด้านคุณภาพกระบวนการบริหารและการจัดการ -สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ PCL, (การรวมกลุ่มการเรียนรู้ของครู) การมีส่วนร่วม, โดยเฉพาะการจัดการหลักสูตร, การจัดการผสมผสาน ภูมิปัญญา

มาตรฐานด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ -หลักสูตร สถานศึกษาที่ผนวกกับภูมิปัญญา, หน่วยการเรียนรู้ที่มาจากสภาพปัญหาของความต้องการชุมชน, การเรียนการสอนเน้นกระบวนการปฏิบัติ, ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ กำหนด Outcome, การมีส่วนร่วมในการประเมินผล, เน้นสมรรถนะ

นางยุพิน คำปิ่น ผู้บริหารสถานศึกษาชำนาญการพิเศษ ผอ.รร. โสตศึกษาอนุสารสุนทร จังหวัดเชียงใหม่ (อดีต ผอ.รร.ราชประชานุเคราะห์ 31 อ.แม่แจ่ม) ผู้ให้สัมภาษณ์ นางยุพิน คำปิ่น ผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์ และผู้เชี่ยวชาญการจัดการศึกษาพื้นที่สูง เล่าว่าในมิติของมุมมอง ผู้เรียนกลุ่มชาติพันธุ์เขามีเอกลักษณ์วัฒนธรรมที่ดีมาก ซึ่งเป็นวิถีวัฒนธรรมที่มีความสุข และแข็งแกร่งอยู่แล้ว แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมที่ควรจะเป็นนั้น

มีความเห็นว่า การศึกษาเนี่ยะ เราควรจัดการศึกษาอยู่บนพื้นฐานชีวิตเรา พื้นฐานชีวิต เราหมายถึงว่า เรามีความแข็งแกร่งทางวัฒนธรรมของเราแล้ว อย่างเช่น ชาติพันธุ์ต่าง ๆ เขาได้สัง สมวัฒนธรรมของเขามายาวนาน เช่น ชนเผ่าลัวะ เผ่าม้ง เผ่ากระเหรี่ยง เผ่ามูเซอร์ เผ่าลีซอ

เผ่าลาหู่ (ประสบการณ์ที่เคยสัมผัสกับชนเผ่าลี้ะ) ผู้ให้สัมภาษณ์เคยเห็นเคยสัมผัสวัฒนธรรมของเขา มาแล้วนั้น เขามีวัฒนธรรมที่เขาเรียนรู้กันมา และอยู่กับธรรมชาติ อยู่กับความเป็นตัวตน ชาติพันธุ์ ของเขาอย่างดีมาก ๆ ในความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ ก็ต้องเป็นแนวทางการจัดการศึกษานั้นแหละ มันควรจะเป็นการจัดการศึกษาที่ใช้วิถีวัฒนธรรมของตนเองเป็นฐาน ในแนวความคิดของผู้ให้สัมภาษณ์ คือ ไม่ใช่หมายถึงว่า เรานะไปขนย้ายเด็กมาจากชุมชนแห่งนั้นมา แล้วเราก็นำเด็กให้มา เรียนรู้วัฒนธรรมของคนเมืองทั่วไป มันไม่ถูก แล้วก็ทำให้ 1. ผลก็คือว่า เขาไม่ได้เรียนรู้วัฒนธรรม ของเขาเลยว่า ความเป็นมาของวัฒนธรรมของเขาเป็นอย่างไร เพราะว่าวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่นที่ไม่ได้ ใช้เวลาสั้น ๆ สร้างวัฒนธรรมเพียงนิดเดียว 5 ปี 10 ปี แต่มันใช้เวลาเนิ่นนานในการสร้าง วัฒนธรรมนั้น จากชั่วอายุคนไปสู่ชั่วอายุคน มันต้องมีดี สิ ฉะนั้นคนถึงจะอยู่กันได้ การออกแบบ การเรียนรู้ก็ควรมาจากฐานวัฒนธรรมของตัวเอง แต่เราจะทำอย่างไรให้การเรียนรู้วัฒนธรรมเขามัน มาประสานกับความเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมของเขาได้ ให้ใช้ฐานของสังคมเหล่านั้น นั่นมา เป็นตัวเรียนรู้ อันนี้สิ่งที่เกิดขึ้น ผู้ให้สัมภาษณ์มองว่า ถ้าเกิดว่า เขาทิ้งวัฒนธรรมของเขาใช้ไหม แล้วมาเรียนรู้ในสิ่งที่เรากำหนดให้เขาเรียนรู้ หรือคิดว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับเขา แต่มันไม่ยั่งยืน มันกลับกลายเป็นการสูญสลายสองตัว ตัวที่หนึ่งคือการสูญสลายทางวัฒนธรรม ตัวอย่างที่เห็นอย่าง ชัดเจน เรื่องของการที่เด็ก เคยทอผ้าได้ เมื่อมาเรียนแล้ว กลับกลายเป็นทอผ้าไม่ได้ ไม่รู้เรื่องรากเหง้า วัฒนธรรม สูญเสียวัฒนธรรมไปแล้ว แต่เมื่อเด็กเขามาเรียนรู้วัฒนธรรมอย่างเราเนี่ยะ เขาเรียกว่า ทุนทางสังคมเขาก็ลำบาก เขาไม่สามารถมาสู่ทุนวัฒนธรรมในเมืองได้หรอก มันก็กลายเป็นเรื่องของการมาในเมือง ก็ต่อสู้ไม่ได้ อ่อนแอ ไปข้างล่างวัฒนธรรมก็อ่อนแอ ก็หลุดลุ่ย ความเป็นวิถีป่า วิถีชุมชน ความรักท้องถิ่นตัวเองก็สูญสลาย (ซึ่งเป็นการสูญสลายตัวที่สอง) นี่ก็คือ วิธีคิดของผู้ให้ สัมภาษณ์ แล้วจะทำอย่างไร ให้เขาวิเคราะห์ความมีคุณค่าของวัฒนธรรมละ ตัวอย่างเช่น การทอ ผ้าเนี่ยะ คนกระเหรี่ยงเขาจะทอผ้าเก่งมากและจกลายผ้าเก่งมาก แต่ถ้าเด็กไม่ได้ถูกฝึกมา เขาจะจก ลายผ้าทอไม่ได้ หรืออย่างของชนเผ่าลี้ะ เขาก็มีวิถีของเขา โดยทั่วไปคนจะรู้จักชนเผ่าลี้ะ เขาใช้ ผ้าสีดำเนี่ยะเป็นเสื้อเป็นพื้นแล้วก็มีลายจกของเขาเอง มันเป็นเอกลักษณ์ของเขา ก็คือว่า ผู้ให้ สัมภาษณ์เชื่อว่า ทำไมเราถึง คือมันเกิดการเรียนรู้ที่จะเป็นรากฐานที่ดีคือว่า เราเรียนรู้และเราต้อง ปรับมันอย่างไร เราเรียนรู้ว่ามันเป็นอย่างไปอย่างไร เพราะอะไรอย่างถึงเป็นอย่างนั้น มันถึงจะ ยั่งยืน กับการไปบริโภคความรู้ แต่เราไม่รู้เลยว่าความรู้นั้นมันเหมาะกับตัวเราไหม นี่ก็คือวิธีแนวคิด ของผู้ให้สัมภาษณ์ ทำไม ญี่ปุ่นเขาถึงใช้วิถีละมุนละม่อมกับวัฒนธรรม เพราะว่า ทุกอย่างสร้างมา จากฐานวัฒนธรรมของเขา ความคิดของผู้ให้สัมภาษณ์ ฉะนั้นคือไม่ต้องบริโภคความเจริญ แต่ว่าเรา ไม่ใช่ให้เด็กมาบริโภคความเจริญ ความเจริญ เจริญดีหรือไม่ดี เราไม่ทราบ เหมือนไปไขว่คว้าเอา องค์ความรู้จากต่างประเทศมาแล้ว เราก็อวดดี แต่เราทำไม ไม่เรียนรู้รากเหง้าซึ่งเป็นฐานรากของเรา เรียนรู้พัฒนา แล้วก็พัฒนาเราก็จะเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม มันเกิดความรักวัฒนธรรม เกิดความ

ลุ่มลึก แล้วก็เกิดความรักถิ่นฐาน เมื่อรักถิ่นฐาน ก็รักป่า เมื่อรักป่า ก็รักสิ่งแวดล้อม มันก็จะยั่งยืน ถ้าที่เห็น ที่เห็นภาพเด็กที่มีประสบการณ์มาเรียนในเมือง ผู้ปกครองไม่ต้องเงินเยอะ มัธยมก็เรียนฟรี แต่มาเรียนมหาวิทยาลัย ผู้ปกครองก็ต้องใช้เงินมากขึ้น ก็จะปลูกข้าวโพดมากขึ้น ป่าก็ยิ่งถูกทำลายมากขึ้น แต่เด็กก็ไม่ได้เรียนรู้สิ่งที่จะเป็นจริง อันนี้คือตัวอย่างจริง ๆ วิถีจริง ๆ อันนี้คือเจตคติที่ผู้ให้สัมภาษณ์คิดว่า เรื่องของเจตคติควรอยู่บนพื้นฐานชีวิตของชนเผ่า นั้น ๆ เลยจะต้องให้เขาเห็นประโยชน์ และคุณค่าของวัฒนธรรมนั้น ๆ หมายถึงวัฒนธรรมนี้ ทำเพราะอะไร แล้วก็ให้มันเชื่อมโยงกัน มันมีที่ไปที่มาอย่างไร วัฒนธรรมของเขานั้น มันมีอะไรเป็นเอกลักษณ์ มันมีอะไรดีที่เป็นจุดขายได้ มีอะไรที่เป็นสิ่งภาคภูมิใจ นี่ก็จะต้องให้เขาได้เรียนรู้ตรงนั้น ประสบการณ์เป็นผู้บริหารโรงเรียนของผู้ให้สัมภาษณ์ ที่ได้รับการบ่นจากผู้ปกครองนะ คือ สอนในสิ่งที่ไกลตัวจากวิถีชีวิตจริง สอนในสิ่งที่ไม่ได้นำไปใช้ สอนในสิ่งที่ไม่มีความหมายสำหรับผู้เรียน เรียนแล้วทำอะไรไม่ได้ซักอย่างเลย นี่ก็คือวิถีชนเผ่าข้างบนพื้นที่สูง และในที่สุดเรียนไป เมื่อไปอยู่ข้างล่างก็ลำบากทำอะไรไม่ได้เหมือนคนพื้นราบปกติ พอกลับไปอยู่บนดอย ก็ทำอะไรไม่ได้ นี่ก็คือ ถอดบทเรียนจากประสบการณ์จริงในการบริหารโรงเรียนสำหรับเด็กหลากหลายชนเผ่าของผู้ให้สัมภาษณ์ มันไม่มีวัฒนธรรมไหน ที่เรามากัดผลว่า อันนี้สังคมเจริญ เพราะว่ามีตึกกราบ่านช่อง สูงสง่างาม หรุหระ มีสิ่งเหล่านั้น เรามักวัดเปรียบเทียบเมื่อสมัยก่อน เราก็บอกว่ามันเจริญ แต่ว่าปัจจุบันนี้ กาลเวลาผ่านไป โลกมันเปลี่ยน คือหนึ่ง ถ้าคนห่างจากธรรมชาติ คนทำลายธรรมชาติ นี่ก็ตัวชี้วัดว่า นั่นคือความเจริญมันล้มเหลว เพราะฉะนั้นในเรื่องของธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเขาจะต้องเรียนรู้ปลูกจิตสำนึก การอนุรักษ์ธรรมชาติ รักแหล่งน้ำเขาถึงจะอยู่รอด เพราะฉะนั้นต้องพลิกตรงนี้ด้วย ที่ผู้ให้สัมภาษณ์มองอยู่สองตัว คือเรื่องพื้นฐานของวัฒนธรรมกับเรื่องของการที่เราไม่ได้มองว่า ความเจริญคือ มีตึกสูงตั้งตระหง่าน มีสิ่งก่อสร้างราคาแพง ๆ มีรถ มีบ้านทันสมัย มีสิ่งนั้นสิ่งนี้ เป็นต้น ๆ ควรต้องปรับทัศนคติให้มองว่า ธรรมชาติหล่อหลอมเขาอย่างไร จริง ๆ แล้วเขานั้นลุ่มรวยกว่าคนในเมืองเสียอีก เขาสามารถปลูกพืชผักกินได้ เขาไม่ต้องใช้จ่าย เขาไม่ต้องสูญเสียอะไร ในบริบทเชิงพื้นที่ เขามีทักษะชีวิตบนพื้นฐานพึ่งตัวเองได้ (แต่ทักษะที่เกิดขึ้นกับตัวเขา รัฐไม่ได้บรรจุไว้ในหลักสูตรการศึกษาของรัฐ อย่างชัดเจนเลย) นั่นคือเขาเรียกว่า ธรรมชาติคือชีวิต นี่ก็คือความเจริญที่เขาควรจะเรียนรู้ และอยู่กับมันอย่างไร ทั้งสองมิติเลย “เห็นไหมเรื่องมลพิษสิ่งแวดล้อม เกี่ยวกับฝุ่นควันนั้น ถามว่าใครจะตายก่อนใคร ระหว่างคนในเมืองหรือคนบ้านนอกที่อยู่ในชนบท สามารถมองเห็นทั้งสองมิติได้ชัดเจนเลย”

แต่ไม่ได้หมายความว่า คือว่าจะให้ไปกีดกันเขา ให้ไปอยู่แต่สังคมของเขานั้น ๆ แต่สิ่งเหล่านี้ไม่เกี่ยวกันนะ “มันคนละเรื่องกัน” แต่จะทำมัน ให้เชื่อมโยงอย่างไร ที่จะทำให้เขาสามารถปรับตัวได้กับการเปลี่ยนแปลงในสิ่งเหล่านี้ แต่ให้เขาเห็นถึงทุนของเขาที่มีอยู่ ทุนระหว่างเด็กปกติทั่วไปในสังคมเมืองกับเขามันต่างกันนะ หมายถึงว่า เราสมมติเราต้องสู้ ในส่วนของเด็กปกติทั่วไปในเมือง

ซื้อทุกอย่าง การดำเนินชีวิตต้องอยู่กับสิ่งเหล่านี้ แต่ของเขา เขานั้นอาจจะไม่ได้ใช้เงินก็ได้ สัปดาห์หนึ่ง ๆ เขาก็อยู่ได้เพราะฉะนั้นต้นทุนสังคมจริง ๆ แล้วของเราต่างจากเขาอยู่มาก

สรุปในความเห็นและทัศนคติ ของผู้ให้สัมภาษณ์ การศึกษาควรอยู่บนพื้นฐานชีวิต และตามวัฒนธรรมของชนเผ่า นั้น ๆ ซึ่งเขามีวัฒนธรรมการเรียนรู้ตามธรรมชาติของเขาอยู่แล้ว ซึ่งเขามีวัฒนธรรมที่แข็งแกร่งอยู่แล้ว การจัดการศึกษาควรจะใช้วิถีวัฒนธรรมตัวเองเป็นฐานในการเรียนรู้ จะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี และพื้นฐานทางสังคมเป็นตัวเรียนรู้ ตัวอย่างเช่น การทอผ้า เด็กควรได้รับการ ถูกฝึกประจำและเหมาะสม เพื่อให้ได้รับคุณค่าของวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง รวมถึงธรรมชาติแวดล้อมรอบตัว สามารถอยู่กับธรรมชาติได้อย่างมีความสุข ซึ่งเป็นทุนเดิมของเขาอยู่แล้ว “จริง ๆ แล้วทุนทรัพยากรของเขาสูงกว่าเราเสียอีก จัดหลักสูตรให้เขาได้เรียนรู้ตามวิถีวัฒนธรรม และเรียนรู้บนพื้นฐานทรัพยากรของเขา เขาจะอยู่อย่างยั่งยืน ก็เพราะว่าเขามีสองตัวนี้ แต่ก็ต้องให้มีการประสานกับการเปลี่ยนแปลงของโลกได้”

ด้านคุณภาพผู้เรียน ควรเน้นให้ผู้เรียน ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ด้านคุณภาพกระบวนการบริหารและการจัดการ ด้านคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากระบุในกฎกระทรวงแล้วควรเพิ่มเติมโดยการเชื่อมโยงแนวทางการจัดการศึกษา ด้านต่าง ๆ ดังนี้

คุณภาพผู้เรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 1) การจัดทำหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ ควรจะจัดแบบบูรณาการ บนพื้นฐานวิถีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ นั้น ๆ (ซึ่งหลักสูตรนั้น อาจจะเป็นตัวใหญ่ แต่ว่ามันจะต้องมีการจัดการเรียนการสอนเชิงบูรณาการที่บนพื้นฐานวิถีวัฒนธรรมของเขา ของกลุ่มชาติพันธุ์) 2) เน้นประเมินผลสัมฤทธิ์ตามสภาพจริงของผู้เรียนและผลพัฒนาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน 3) การที่มีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีที่สถานศึกษากำหนด ควรมาจากการที่สถานศึกษา และความต้องการของชุมชนเป็นหลัก

คุณภาพด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ มีเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดควรมีจุดเน้น การร่วมกันมีบทบาทระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ที่ผ่านมาการบริหารจัดการศึกษาโดยจริง ๆ แล้ว เพราะว่าถูกกำหนดมาจากส่วนกลาง (ในรูปแบบคำสั่งของนโยบายกระทรวง) เราไม่สามารถที่จะเลือกหลักสูตร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ทรัพยากรมาใช้เองได้ สถานศึกษาเป็นคนคิดแต่เอามาจากส่วนกลางทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นคุณภาพผู้เรียน ด้านผลสัมฤทธิ์ ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นต้น

ถ้าเราเน้นแนวทางการจัดการศึกษาบนวิถีภูมิสังคมวัฒนธรรม การบริหารจัดการควรที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเยอะหน่อย มีส่วนร่วมในการพูดคุยกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมกำหนดทิศทาง หมายถึงว่าเป็นการจัดการศึกษาท้องถิ่นจริง ๆ ถึงแม้จะมีตัวแทนของกรรมการสถานศึกษาก็จริง แต่จะทำอะไร จะต้องมาจากชุมชนมาร่วมกันคิด มาบริหารร่วมกัน ที่ผ่านมา

บุคลากรเราไม่สามารถเลือกได้ แต่ถ้าเป็นการจัดการศึกษาตาม แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษา ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม เราสามารถที่จะเลือกครูและบุคลากร ทรัพยากรมาใช้เองได้ ชุมชน น่าจะมีส่วนร่วมในการที่จะทำอย่างไร ให้เขามามีบทบาทในเรื่องการบริหารมากขึ้น นี่คือวิสัยทัศน์ของผู้ให้สัมภาษณ์ และการเข้ามามีบทบาทบริหารจะทำอย่างไรให้โรงเรียนเขาไปได้เพื่อจะพัฒนา ลูกหลานไปสู่สิ่งที่เขาต้องการอย่างไร ถ้าเกิดทุกวันนี้ เราจะแขวนลอยไปจากว่าโรงเรียนตั้งอยู่ อย่งไร เราก็โอเค ชุมชนอย่างนี้ แต่โรงเรียนทำตัวเหินห่างไกลจากชุมชนมาก ๆ ถ้าหากเราจัดการศึกษาตามแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม บ้าน วัด ราชการ ตามความต้องการของชุมชนแล้ว จะทำให้ลูกหลานของเขามีคุณลักษณะที่ต้องการแล้ว เราสามารถที่จะเลือกครูและบุคลากรทางการศึกษา ทรัพยากรมาใช้เองได้ แล้วจะทำให้การจัดการศึกษาบรรลุ เป้าหมาย ของชุมชนและอย่างมีความสุขด้วย

ศน.เตือนใจ ณ รัชชี่ และ ศน.เกษแก้ว ปวนแดง ซึ่งทั้งสองท่านดำรงตำแหน่งศึกษานิเทศก์ วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ สังกัด สพป.เชียงใหม่ เขต 6 ผู้ให้สัมภาษณ์มีแนวความคิดสอดคล้องกัน ได้กล่าวว่าแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิ วัฒนธรรม นั้นควรเป็นการจัดการศึกษาให้เหมาะกับผู้เรียน หรือบริบทของผู้เรียน หลังเรียนจบ ผู้เรียนจะพึ่งตนเองได้ ดังนี้

1. ควรเป็นการจัดการศึกษาที่ผู้เรียนสามารถได้เรียนรู้ จากวิธีการดำรงชีวิตที่เป็นปกติ ประจำวัน ในทุกเรื่อง ตั้งแต่เรื่องการดำรงชีวิต วิถีชีวิตประจำวัน ประเพณีวัฒนธรรม การพัฒนา ตนเองและการพัฒนาอาชีพ การผลิต การบริโภคในวิถีชุมชนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในชุมชนของ ตนเองเพื่อการเป็นอยู่ที่ยั่งยืน

2. ควรเป็นการจัดการศึกษาที่สนองความต้องการของทุกคนใน ชุมชน สามารถแสวงหา ทางเลือกและโอกาสที่จะเรียนรู้เท่าที่เวลาและโอกาสที่แต่ละคนจะสามารถเรียนรู้ได้ รู้เท่าทันการ เปลี่ยนแปลงวิทยาการที่ทันสมัย สามารถใช้เทคโนโลยีในการผลิตและบริโภคได้เหมาะสมกับบริบท พื้นที่ของตนเอง มีอาชีพและรายได้ที่เหมาะสม มีเศรษฐกิจครอบครัวที่ดี ไม่ก่อภาระหนี้สินมาก รู้จัก การใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาพอเพียง

3. ควรเป็นการจัดการศึกษาตลอดชีวิตการเรียนรู้ที่อาศัยวิธีการทั้งในระบบนอกระบบและ การศึกษา ตามอัธยาศัย อันเกิดจากแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ตลอดช่วงอายุของคนหนึ่งซึ่งต้องเรียนรู้ทุก อย่งที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตซึ่งต้องเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาเพื่อที่จะสามารถปรับตัวและดำรงชีวิตได้ อย่งเหมาะสม

4. ควรเป็นการจัดการศึกษาต้องเน้นคุณภาพทั้งทางด้านวิชาการและคุณธรรมจริยธรรม นอกจากนี้ต้องให้โอกาสในการศึกษา โดยเน้นหลักของความยืดหยุ่นตามบริบทพื้นที่ เน้นการพัฒนา ความสามารถด้านการอ่านออก เขียนได้ คิดเป็น ซึ่งเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การสื่อสาร การใช้

ชีวิตร่วมกันในสังคมและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เกิดรายได้และค่าตอบแทนสูงซึ่งจะทำให้คุณภาพชีวิตของเขาดีขึ้น

องค์ประกอบเกณฑ์การประเมินคุณภาพใหม่ที่สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่

มาตรฐานที่ 1 ด้านคุณภาพผู้เรียน

จากแนวคิดในการกำหนดมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียนนั้น คุณภาพผู้เรียนที่สังคมต้องการได้ระบุไว้อย่างชัดเจน ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 ที่ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไป เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ (หมายถึง สุขกาย สุขใจ) สติปัญญา ความรู้(หมายถึง เป็นคนเก่ง) และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่าง มีความสุข (หมายถึง เป็นคนดีของครอบครัวและสังคม)” และในมาตรา 7 ที่ว่า “ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับ การเมือง การปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริม สิทธิหน้าที่เสรีภาพ เคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มีความภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนร่วมและของประเทศชาติรวมทั้ง ส่งเสริม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความ คิดริเริ่มสร้างสรรค์ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง” นอกจากนี้ เพื่อให้ก้าวทันกระแสการเปลี่ยนแปลงในยุคที่ความรู้และเทคโนโลยี เจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว กระทรวงศึกษาธิการในยุคของการปฏิรูปการศึกษา ในทศวรรษที่ 2 (พ.ศ. 2552-2561) ได้ประกาศวิสัยทัศน์เกี่ยวกับ คนไทยยุคใหม่ว่าต้องได้เรียนรู้ตลอดชีวิต มีสติรู้ทัน มีปัญญา รู้คิด มีสมรรถนะและมีคุณธรรม รับผิดชอบต่อครอบครัว ประเทศชาติ และเป็นพลเมืองที่ดีของโลก ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ได้มุ่งพัฒนาผู้เรียน ให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและ การประกอบอาชีพ ดังนั้น ในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านคุณภาพของผู้เรียน จึงมุ่งเน้นที่การพัฒนาผู้เรียน ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาย่อย จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 2) ด้านคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของผู้เรียน การกำหนดมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน

โดยส่วนกลางนั้นถือว่าครอบคลุม แต่หากจะเปิดโอกาสให้สถานศึกษาได้กำหนด เกณฑ์คุณภาพมาตรฐานขั้นต้น และหรือกำหนดเกณฑ์มาตรฐานขั้นสูงในแต่ละรายการประเมินตนเอง โดยยึดตามบริบทสถานศึกษา เช่นสถานศึกษาในพื้นที่สูง อาจมีการกำหนดเกณฑ์คุณภาพมาตรฐาน

ขั้นต้นในแต่ละรายการประเมินมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียนที่แตกต่างหรือยืดหยุ่นกว่ามาตรฐานของส่วนกลาง ยกตัวอย่างเช่น

มาตรฐานที่ 1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน

รายการประเมินข้อที่ 5 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา ผู้เรียนบรรลุ และมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ ตามหลักสูตรสถานศึกษาจากพื้นฐานเดิมในด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ กระบวนการต่าง ๆ รวมทั้งมีความก้าวหน้าในผลการทดสอบระดับชาติ หรือผลการทดสอบอื่น ๆ

มาตรฐานที่ 1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

รายการประเมินที่ 2 มีความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทยผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นเห็นคุณค่าของความเป็นไทย มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีไทย รวมทั้งภูมิปัญญาไทย ในรายการประเมินนี้ มาตรฐานกลางระดับชาติควรเปิดโอกาสให้สถานศึกษาสามารถกำหนดความเป็นท้องถิ่นตามบริบทของสถานศึกษา ตามวิถีชุมชน ตามชาติพันธุ์ เห็นคุณค่าของชาติพันธุ์ตนเอง บนพื้นฐานความเป็นประชาชนชาวไทย มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น ในถิ่นของตนเองบนพื้นฐานของประเพณีไทยเพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขให้สอดคล้องกับรายการประเมินข้อที่ 3 ยอมรับที่จะอยู่ร่วมกัน บนความแตกต่างและหลากหลาย ผู้เรียนยอมรับและอยู่ร่วมกันบนความแตกต่าง ระหว่างบุคคลในด้านเพศ วัย เชื้อชาติ ศาสนา ภาษาวัฒนธรรม ประเพณี คือการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเกิดความภูมิใจในรากวัฒนธรรมของตนเอง บนผืนแผ่นดินที่ตนเองอยู่ เกิดความภูมิใจในวัฒนธรรมดั้งเดิม เพิ่มเติม ต่อยอด วัฒนธรรมส่วนรวมของคนทั้งชาติที่ถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ โดยไม่ละทิ้ง รากวัฒนธรรมของตนเอง โดยเป้าหมายคืออยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ ไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ตนเอง ชุมชน สังคม ประเทศชาติ

มาตรฐานที่ 2 ด้านคุณภาพกระบวนการบริหารและการจัดการ

จากแนวคิดในการกำหนดมาตรฐานด้านคุณภาพกระบวนการบริหารและการจัดการนั้น การจัดการศึกษาของสถานศึกษามุ่งองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารคุณภาพของสถานศึกษา ด้านการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา ด้านการพัฒนาครูและบุคลากร และด้านการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการ ด้านการบริหารคุณภาพของสถานศึกษา เน้นที่การบริหารและจัดการคุณภาพโดยรวม มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการกำหนดเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจของสถานศึกษา รวมทั้งระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ด้านการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา หลักสูตรสถานศึกษาจะเป็นตัวสะท้อนคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาได้เป็นอย่างดี

หลักสูตรสถานศึกษาจะมีการกำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการ แนวทาง และเนื้อหาสาระที่เรียน ตลอดจนวิธีการวัดและประเมินผลการเรียน การสอนในสถานศึกษา ซึ่งจะสะท้อนว่าผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ เจตคติและพฤติกรรมตามมาตรฐานการศึกษาที่สถานศึกษากำหนดไว้หรือไม่ หลักสูตรที่ดีควรคำนึงถึงบริบทของผู้เรียน ท้องถิ่นและชุมชน มีการบูรณาการสาระการเรียนรู้หรือ จัดทำรายวิชาเพิ่มเติมที่สอดคล้องกับ ความถนัดความสามารถและความสนใจของผู้เรียนและจัด กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนตามขีดความสามารถทำให้ผู้เรียน มีความสมบูรณ์และสมดุลทั้งทางร่างกาย สังคม อารมณ์จิตใจและสติ ปัญญา ด้านการพัฒนาครูและ บุคลากร ครูและบุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การจัดการศึกษาเกิดคุณภาพตามมาตรฐาน การศึกษาที่กำหนด การพัฒนาครูและบุคลากร เน้นไปที่ความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพซึ่งต้องมีการ พัฒนาที่ตรงตามความต้องการจำเป็นอย่างต่อเนื่อง ทั้งในส่วนของบุคคลและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในรูปแบบของการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการ สภาพแวดล้อม และการบริการที่ดีเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา สถานศึกษาที่มีห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ อาคารเรียนที่มั่นคง สะอาด มีแหล่งเรียนรู้ที่เพียงพอ มีการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคม ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ตลอดจนมีการจัดระบบ เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ทำให้ ผู้เรียนดำเนินชีวิตอยู่ในสถานศึกษาได้อย่างมีความสุข ปลอดภัย มีคุณภาพชีวิตที่ดีซึ่งจะส่งผลถึง ความสำเร็จในการเรียนของผู้เรียน ด้วยมาตรฐานด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ มุ่งเน้น คุณภาพ ซึ่งคำว่าคุณภาพนี้ สถานศึกษาต้องเป็นผู้กำหนดค่าเป้าหมายคุณภาพโดยให้สอดคล้องกับ บริบทของสถานศึกษา การกำหนดมาตรฐานด้านคุณภาพกระบวนการบริหารและการจัดการที่ ส่วนกลางกำหนดให้ นั่นถือว่าครอบคลุม โดยสถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมได้ตามกรอบรายการ ประเมินในแต่ละมาตรฐาน ยกตัวอย่าง เช่น

รายการประเมินข้อที่ 1 มีเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน สถานศึกษา กำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจไว้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับบริบทของ สถานศึกษา ความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชนท้องถิ่น วัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ นโยบายของรัฐบาลและของต้นสังกัด รวมทั้งทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

ในรายการประเมินนี้ อ้างถึงความสอดคล้องกับตัวชี้วัด เกณฑ์การประเมินมาตรฐานกลาง ระดับชาติ ได้เปิดโอกาสให้สถานศึกษา กำหนดกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจไว้อย่าง ชัดเจน สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชนท้องถิ่น ซึ่งตรงจุดนี้ สถานศึกษาในพื้นที่สูง สามารถกำหนดเป้าหมายการพัฒนาได้ตามบริบทของพื้นที่ตนเอง โดยกำหนด เป็นวิสัยทัศน์ และพันธกิจของสถานศึกษาเพื่อเป็นกรอบในการจัดการศึกษา

รายการประเมินข้อที่ 3 ดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษาและทุกกลุ่มเป้าหมาย สถานศึกษาบริหารจัดการเกี่ยวกับงานวิชาการ ทั้งด้านการพัฒนาหลักสูตร กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้าน เชื่อมโยงวิถีชีวิตจริงและครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย หมายรวมถึงการจัดการเรียนการสอนของกลุ่มที่เรียนแบบควรรวมหรือกลุ่มที่เรียนร่วมด้วย

ในรายการประเมินนี้ อ้างถึงความสอดคล้องกับตัวชี้วัด เกณฑ์การประเมินมาตรฐานกลางระดับชาติ ได้เปิดโอกาสให้สถานศึกษาสามารถจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาได้ตามบริบทของท้องถิ่น ดังนี้สถานศึกษาที่อยู่ในพื้นที่สูงสามารถจัดทำหลักสูตรที่เน้นการพัฒนาคนให้สอดคล้องบริบทของสถานศึกษา ความต้องการของ ผู้ปกครอง ชุมชนท้องถิ่นความเป็นวิถีชนเผ่า ความเป็นชาติพันธุ์ของแต่ละท้องถิ่น

มาตรฐานที่ 3 ด้านคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

จากแนวคิดในการกำหนดมาตรฐานด้านคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นการจัดการเรียนการสอนเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนา คุณภาพผู้เรียนซึ่งจะบ่งบอกถึงคุณภาพการจัดการศึกษา ในปัจจุบัน การจัดการเรียนการสอนที่ยอมรับกันว่าส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ได้อย่างแท้จริงเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งเน้นที่การลงมือปฏิบัติ (active learning) เพื่อให้ผู้เรียน เรียนรู้ผ่านกระบวนการคิด และการปฏิบัติที่นำไปสู่การเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและคงทน ครูควรจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนตามศักยภาพ และความสามารถของผู้เรียน ให้เรียนจากสิ่งง่ายไปหาสิ่งที่ยากขึ้น เรียนรู้จากสิ่งที่ใกล้ตัวไปสิ่งที่ไกลตัว เรียนรู้ตามสภาพของผู้เรียน เด็กเก่ง เด็กอ่อน เด็กที่ด้อยโอกาส เด็กที่บกพร่องการเรียนรู้ในแต่ละด้าน เช่น ด้านสมอง ด้านการพูด ด้านการสื่อสาร ด้านการคิด เป็นต้น ซึ่งครูต้องจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมตามศักยภาพผู้เรียนและบริบทของสถานศึกษา โดยมีปฏิสัมพันธ์ทางบวกระหว่างครูกับผู้เรียนโดยไม่แบ่งแยกเรื่องชาติพันธุ์ ยกตัวอย่าง เช่น

รายการประเมินที่ 1 จัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ ในรายการประเมินนี้ อ้างถึงความสอดคล้องกับตัวชี้วัด เกณฑ์การประเมินมาตรฐานกลางระดับชาติ ได้เปิดโอกาสให้สถานศึกษาสามารถจัดการเรียนรู้ตามแผนจัดการศึกษาสถานศึกษา และแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลสำหรับผู้เรียนที่ต้องการความช่วยเหลือ ซึ่งสถานศึกษาที่อยู่ในพื้นที่สูงสามารถกำหนดหลักสูตรสถานศึกษาตามท้องถิ่นของตนเอง โดยสอดคล้องความเป็นท้องถิ่นตามบริบทสถานศึกษาเข้าไปไว้ในหลักสูตรได้ ซึ่งได้สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และหลักสูตรฐานสมรรถนะที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยให้ครูจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษาที่กำหนดไว้แล้ว โดยเน้นการลงมือเรียนรู้จาก

การปฏิบัติ และมีการเชื่อมโยงนำไปสู่การใช้ชีวิตตามวิถีชีวิตชุมชน เกิดความยั่งยืนในการเรียนรู้ โดยการเลือกรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างองค์ความรู้ การเรียนรู้โดยใช้โครงงาน โครงการ และการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานเพื่อฝึกการคิด การแก้ปัญหาในชีวิตได้

รายการประเมินที่ 2 ใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อ การเรียนรู้

ในรายการประเมินนี้ อ้างถึงความสอดคล้องกับตัวชี้วัด เกณฑ์การประเมินมาตรฐานกลาง ระดับชาติ ได้เปิดโอกาสให้สถานศึกษาใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ดังนั้นหน้าที่ของครู หรือผู้จัดการเรียนรู้ต้องใช้สื่อการเรียนการสอนที่เน้น สื่อของจริง เน้นประสบการณ์จริงในการเรียนรู้ ให้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งในท้องถิ่น นอกท้องถิ่น วิถีชีวิต วิถีชุมชน ประเพณีท้องถิ่น ให้เกิดความรัก ความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง พัฒนาอาชีพในท้องถิ่นของตนเอง ไม่ละถิ่นฐาน ไม่ทิ้งรากวัฒนธรรม นอกจากนี้ให้จัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเปิดโอกาสให้ตนเอง ให้ชุมชนได้เรียนรู้เท่าทันโลกและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ไม่ตกยุค ไม่เป็นคนหลังเขา เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าตามวิถีวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งถือว่า บทบาทของครูสำคัญมากในการจัดกระบวนการเรียนรู้

นายเดช ศิรินาม ศึกษาธิการภาค 13 อดีต ศธ.จ.ลำพูน อดีต ผอ. สพป.ชม. เขต 6, 4, 1 ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวว่า แนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาพื้นที่สูงที่ควรจะเป็นนั้นคือ เนื่องจากผู้ศึกษาเล่าเรียนบนพื้นที่สูงจะเป็นพี่น้องจากชนเผ่าต่าง ๆ ซึ่งมีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่แตกต่างจากพี่น้องที่อยู่พื้นราบ ส่งผลให้ความคิดความเชื่อ ตลอดจนวิถีชีวิต จะไม่เหมือนกับพี่น้องในพื้นที่ราบ แต่คนที่เป็นครูที่ไปสอนหนังสือ ส่วนใหญ่มาจากพื้นที่ราบ ซึ่งอาจจะไม่เข้าใจถึงแก่นแท้ของวัฒนธรรมประเพณี ประกอบกับหลักสูตรการจัดการศึกษาจะเป็นหลักสูตรแกนกลาง ซึ่งถูกกำหนดมาจากส่วนกลาง ดังนั้นแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมนั้นควรดำเนินการดังนี้

1. ผู้บริหารควรให้ผู้นำชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางที่จัดการศึกษาในโรงเรียนให้สามารถบูรณาการระหว่างหลักสูตรแกนกลาง และรากเหง้าของวัฒนธรรม ซึ่งเป็นวิถีชีวิตให้ไปด้วยกันได้อย่างกลมกลืนและเหมาะสม
- 2) ครูผู้สอนต้องเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับภูมิวัฒนธรรมของพี่น้องชนเผ่าพร้อมปรับตัวยอมรับความแตกต่าง
- 3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา วัด บ้าน ต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการร่วมกันอย่างใกล้ชิด

มาตรฐานคุณภาพด้านผู้เรียนคือ การเน้นให้นักเรียนอ่านออก เขียนได้ คิดเลขได้ และมีทักษะด้านกระบวนการคิด มีทักษะชีวิต มีคุณธรรมจริยธรรม โดยไม่เน้นไปที่ผลสัมฤทธิ์ของการวัดผลประเมินผลเพียงอย่างเดียว ต้องปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ตามที่หลักสูตรให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ตลอดจนเน้นเรื่องความกตัญญูต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ บิดามารดา และผู้มีพระคุณ โดยเน้นการแสดงออกที่เป็นรูปธรรม การประเมินมาตรฐานคุณภาพผู้เรียนนั้นควร

ประเมินด้านความรู้วิชาสามัญ และทักษะการใช้ชีวิตของผู้เรียนที่สามารถอยู่รอดในสังคมได้ และประเมินคุณภาพเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของคำว่า เก่ง ดี มีสุข

มาตรฐานคุณภาพด้านกระบวนการบริหารและการจัดการคือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องมีการจัดกระบวนการบริหารโดยให้มีผู้บริหารโรงเรียนที่ดี ครูที่ดี เครื่องมือ สื่อการเรียนการสอนที่ดี และบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความหมายคือ หน่วยงานทางการศึกษาที่มีส่วนเกี่ยวข้องตั้งแต่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียนต้องมีการบริหารจัดการโดยให้ได้คนดีมาเป็นผู้บริหารโรงเรียน ได้ครูดี ครูเก่งมาเป็นครู มีการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน นำเทคโนโลยีทันสมัยเข้ามาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หาทุนการศึกษา สนับสนุนเอื้อเพื่อการสร้างโอกาสแก่ผู้เรียน และระดมทรัพยากรสนับสนุนอย่างเต็มที่

มาตรฐานคุณภาพด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญคือ โรงเรียนต้องเน้นการเรียนการสอนในการให้นักเรียน รู้จักคิดวิเคราะห์ ปฏิบัติจริง ใช้การเรียนการสอนโดยใช้นักเรียนเป็นฐานเป็นศูนย์กลาง ความหมายคือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในยุคปัจจุบันต้องพัฒนาให้เกิด รู้จักคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เพื่อสามารถนำความรู้ที่ได้รับในห้องเรียนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ครูต้องปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอนโดยเน้นให้เด็กได้ถือปฏิบัติอย่างแท้จริง

ดร.อนงค์ ศรีบุญเรือง ศึกษาพิเศษชำนาญการพิเศษ องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมนั้น ควรเป็นการจัดศึกษาที่จัดขึ้นทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และการดำรงชีวิต โดยใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้บนพื้นฐานของสภาพชีวิต เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของตนเอง เพื่อให้เกิดความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่น (รักษ์วัฒนธรรม) และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง โดยสัมพันธ์เชื่อมโยงกับภายนอกและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา (ทันการเปลี่ยนแปลง) เพื่อนำองค์ความรู้ทั้งหมดมาบูรณาการเข้ากับสถานการณ์จริง สู่การพัฒนา “สัมมาชีพ” (แสวงสัมมาชีพ) เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขจัดปัญหาการละทิ้งถิ่นฐานครอบครัวแตกแยกและความยากจนได้ในที่สุด

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน เห็นด้วยกับเกณฑ์ องค์ประกอบประเมินคุณภาพที่ร่างใหม่ที่พิจารณาจากความก้าวหน้าหรือพัฒนาการของผู้เรียน ซึ่งเป็นไปตามแนวทางการวัดสมรรถนะเป็นการช่วยให้เห็นความสามารถที่เป็นองค์รวมของผู้เรียนแต่ละคนจะก้าวหน้าไปตามความสามารถของตน ข้อเสนอแนะ 1) ในข้อ 6 ความพร้อมในการศึกษาต่อการฝึกงานหรือการทำงาน ความพร้อมน่าจะระบุไปเลยว่า พร้อมด้านไหน เช่น มีเจตคติที่ดี ความรู้ ทักษะพื้นฐาน และต่องานงานอาชีพ 2) โดยส่วนตัวเห็นว่าความสามารถในการสร้างนวัตกรรมน่าจะเป็นประเด็นพิจารณาที่คงไว้

เนื่องจากการที่ผู้เรียนรวบรวมองค์ความรู้ต่าง ๆ ทั้งที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง/ครู/การทำงานเป็นทีม และอื่น ๆ เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงมาสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ซึ่งน่าจะเป็นคุณลักษณะของผู้เรียนใน ศตวรรษที่ 21 เห็นด้วย

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม มาตรฐานด้านคุณภาพกระบวนการบริหารและการจัดการ เห็นด้วยกับ กระบวนการบริหารและการจัดการที่ต้องกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์พันธกิจให้ชัดเจน ตามบริบทของ ตนเอง และพัฒนาบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญ และสอดคล้องรวมทั้งให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและ รับผิดชอบ ถ้าจะให้เกิดการมีส่วนร่วม ในข้อ 4 การกำกับติดตาม ประเมินผลการบริหารและการ จัดการศึกษา น่าจะเติมโดยมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายด้วย

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม มาตรฐานด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เห็นด้วยน่าจะเป็นกระบวนการที่ครูจัดประสบการณ์การเรียนการสอนเชิงรุก (active learning) ที่ หลากหลายสร้างโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมผ่านกระบวนการคิดและได้ฝึกนำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ ที่ได้เรียนรู้ไปใช้จนเกิดสมรรถนะที่ต้องการ โดยครูน่าจะต้องรู้จักผู้เรียนเป็น รายบุคคล เพื่อวิเคราะห์ว่าผู้เรียนจำเป็นต้องรู้อะไร จึงจะช่วยให้ทำสิ่งนั้นได้

นายสุนทร เกษเกษิ ผู้บริหารสถานศึกษาชำนาญการพิเศษ ผอ.โรงเรียนบ้านขอบด้ง สพป. ชม.3 และนายยกสมมาครูอำเภอดง (ภาคีเครือข่ายโรงเรียนอ่างางโมเดล) ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม

การจัดการศึกษาโรงเรียนบ้านขอบด้ง ในช่วงที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านขอบ ด้ง เป็นระยะเวลา 7 ปี 7 เดือน ในบริบทพื้นที่ภูเขาสูง มีประชาชนในพื้นที่ เป็นลาหู่ และชนเผ่า ปะห่อง (ดาราอั้ง) ความหลากหลายทางพหุวัฒนธรรมเป็นปัญหาสำหรับการบริหารที่จะพัฒนา การศึกษาให้คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งด้วยภาษา การสื่อสารที่สื่อสารค่อนข้างลำบาก ประกอบด้วย จารีตทางวัฒนธรรมที่เข้าถึงได้ยาก ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่การพัฒนาที่มั่นคง ผมได้ น้อมนำพระราชดำรัสในหลวงรัชกาลที่ 9 เมื่อครั้งพระองค์ท่านเสด็จเยี่ยมราษฎรในพื้นที่บ้านขอบด้ง ในปีพุทธศักราช 2535 ท่านได้มอบพระราชดำรัส ไว้ให้ ครูเรียม สิงห์ทร ที่รับเสด็จในวันนั้นว่า “ตัวฉันอยู่ไกล ครูช่วยดูแล เด็กเขาเหล่านี้ด้วยนะ” ผมจึงได้นำพระราชดำรัสพระองค์ท่านมา เป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่บริหารโรงเรียนบ้านขอบด้ง โดยใช้หลักปรัชญาพระองค์ท่าน “ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา”

เข้าใจ ศึกษาเรียนรู้จารีตประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนานหลายชั่วอายุ คน ทั้ง 2 ชนเผ่า ถึงความดีงามที่ชุมชนเคารพนับถือกันมา ประเพณีความเชื่อด้านต่าง ๆ ชีวิตความ เป็นอยู่ เครื่องแต่งกาย อาหาร พิธีกรรม โดยเน้นสิ่งที่เรามีความเข้าใจวิถีชีวิตมากเป็นพิเศษ

เข้าถึง ร่วมกิจกรรมชุมชนทุกครั้ง ที่มีพิธีกรรมตามจารีตทางวัฒนธรรม มีส่วนร่วมใน การแก้ไขปัญหาของชุมชนตลอดจนร่วมวางแผนในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง

พัฒนา นำองค์ความรู้ที่มีในสถานศึกษาลงสู่ชุมชนโดยปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้หลักการบริหาร SBM

จากกรอบแนวคิดข้างต้นนำไปสู่ความสำเร็จดังนี้

การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ให้ได้ประสิทธิภาพ ด้วยพหุวัฒนธรรม ความหลากหลาย การสื่อสารที่ลำบากและความต้อโอกาสทางการศึกษา จึงต้องสร้างทีมงานที่มีความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักเรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน ส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ในการเรียนควบคู่ไปกับการสอนทักษะอาชีพ และทักษะชีวิต การสอนพื้นฐานการสื่อสารภาษาไทยเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรก หลังจากนั้นนักเรียนชนเผ่ามีความเข้าใจพื้นฐานแล้วส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่นบนพื้นฐานความพอเพียง การทุ่มเทเสียสละเวลาในการทำงานของครูด้วยอุดมการณ์ที่มีต่อลูกศิษย์ นำมาซึ่งความร่วมมือของชุมชนและผู้ปกครอง ผนึกกำลังตามศักยภาพของตัวเองที่มีอยู่สร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วมตระหนักถึงอนาคตของลูกหลานตัวเอง จนปรากฏผลสัมฤทธิ์ที่ผ่านการประเมินภายนอก (สมศ.) รอบที่สี่อย่างสมบูรณ์

ศาสตราจารย์ ดร.อรุณพ พงษ์วาท ประธานบริหารภาคีเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา อดีตคณะบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ผมขอเสนอความคิดรวบยอดโดยรวมดังต่อไปนี้ โดยไม่แยกหัวข้อตามที่ถามมา แล้วท่านค่อยไปช่วยแกะดูว่า ตรงไหน ตอบคำถามใด เรื่องการเรียน การสอน หลักสูตร ฯลฯ โดยเฉพาะที่ว่าด้วยสภาพของพื้นที่สูงของประเทศ: ดูเหมือนไม่มีท่านใดที่ตอบมาไม่เห็นด้วยกับข้อกล่าวอ้างที่ว่า การจัดการศึกษา ต้องอิง ตั้งอยู่บนฐานและสอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและบริบทแวดล้อมของผู้เรียน ในขณะเดียวกัน ก็ไม่มีใครไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอที่ว่า การจัดการศึกษาของชาติบ้านเมือง ต้องเป็นไปแบบรู้ทัน ไล่ทัน

การเปลี่ยนแปลงของโลกที่ประดัง ถ้าโถมเข้ามากระแทกสังคมไทยโดยรวม หรืออีกนัยหนึ่งของเก่า ก็ต้องเก็บรักษา พื้นฟู พัฒนา ของใหม่ ก็จำเป็นต้องสมานทาน ประเพณี ก็ต้องรักษา ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ที่ลั้งไหลเข้ามาจากภายนอก ก็ปฏิเสธไม่ได้ การศึกษา ต้องทำให้ผู้เรียนอยู่กับพื้นที่ พัฒนาชุมชนบ้านเกิด ในขณะเดียวกัน ก็ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถไปเรียนต่อต่างประเทศ ให้ได้ ป.โท ป.เอก หลัง ป.เอก สูง ๆ จะได้รู้เท่า ไล่ทันต่างดาวเขา ทำนอง “โลกเปลี่ยน ไทยปรับ” ไม่มีใครไม่เห็นด้วยกับแนวคิดที่ว่าด้วย ความสำคัญ และความเป็นศูนย์กลางของผู้เรียนในกิจกรรมการเรียน การสอนทั้งหมดทั้งหมด ไม่มีใครไม่เห็นด้วยการกระจายอำนาจให้กับหน่วยปฏิบัติที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้รับบริการทางการศึกษา (อย่างน้อย ก็ที่บัญญัติเป็นตัวบทกฎหมายมาตั้งแต่ 2542) ฯลฯ ฯลฯ

แต่ทำไมจนแล้วจนเล่า อะไรต่ออะไร ก็ยังไม่เป็นไปอย่างที่มันควรจะเป็นเสียที จนทำให้ท่านต้องมาทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ท่านเชื่อจริง ๆ หรือว่า ”พวกเขา” ไม่รู้ว่า “แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม...” ผมเองตอนเริ่มสอนบริหารการศึกษาเมื่อปี 2525 ก็คิดอยู่บ้างเหมือนกันว่า หากมีมหาบัณฑิต ปรัชญาดุขฎฐิบัณฑิตทางการบริหารการศึกษาโดยตรงมากขึ้น ๆ (คิดแบบเข้าข้างสาขาวิชาของตน ทำนองดาบอดคลาข้าง) ระบบบริหารจัดการศึกษาของชาติจะดีขึ้น บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่อย่างหนึ่ง อย่างใดในระบบอันใหญ่โตมหึมานี้ ก็จะทุ่มเทปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างดี มีความสุข ผลผลิต ก็คือเด็กไทยที่เก่ง ดี มีความสุข เป็นพลเมืองที่ดีของชาติ ของโลก ฯลฯ

แต่หลายปีก่อนเกษียณในปี 2553 ผมก็ตระหนักว่า ผมเข้าใจผิด สิ่งที่เกิดขึ้นกลับเป็นว่า ยิ่งเรามีบัณฑิต มหาบัณฑิต ปรัชญาดุขฎฐิบัณฑิตสาขาวิชาบริหารศึกษามากขึ้นเท่าใด ปัญหาการศึกษา และปัญหาในวงการศึกษาของบ้านเมืองเรา ก็เพิ่มมากขึ้น สลับซับซ้อนมากขึ้น จนไม่มีใครสามารถจะแก้ได้ ณ เวลานี้ ท่านคงทราบดี เรามีกฎหมายลูก กฎหมายหลานทางการศึกษาสำคัญ ๆ ตรารอกมาใช้กันให้ชุลมุน เช่น พรบ.กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พรบ.พื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา พรบ. เด็กปฐมวัย ฯลฯ แต่เรายังไม่มี พรบ.แม่เลย คือ พรบ.การศึกษาแห่งชาติ ที่ผมยกเรื่องนี้ขึ้นมาก็เพื่ออยากให้ท่านลองพิจารณาดูว่าจริง ๆ แล้ว ปัญหาการศึกษา ปัญหาในวงการศึกษาทั้งหมดทั้งปวงที่เรามีอยู่ รวมทั้งปัญหาแนวทางที่ท่านกำลังแสวงหาอยู่นี้ อาจจะไม่ใช่ปัญหาทางการศึกษา ก็เป็นไปได้ และไม่อาจจะได้รับการแก้ไขโดยมาตรการ วิธีการทางการศึกษา ตลอดจนโดยบุคลากรทางการศึกษา

แต่ท่านอย่าท้อ ขอให้แน่ใจเท่านั้นว่า แนวทางที่ท่านจะค้นพบ และเสนอนั้น ไม่เคยมีมาก่อน ไม่เคยมีใครคิด ทำมาก่อน และจะให้ดี ลองเสนอด้วยว่า หากท่านคิดว่า แนวทางของเราถูกต้องดีแล้ว ทำอย่างไรถึงจะทำให้เกิดการนำไปปฏิบัติ ฯลฯ เท่าที่ผมดูข้อคิดเห็นของผู้รู้ทั้งหมดแล้ว ท่านมีข้อมูลที่ดีแล้วครับ ขอให้โชคดีครับ

นายชัชวาล ทองดีเลิศ ผู้เชี่ยวชาญ 8 ด้านล้านนาคดี เลขาธิการสมาคมสภาการศึกษาทางเลือกแห่งประเทศไทย/ประธานมูลนิธิสืบสานล้านนา/ผู้อำนวยการโงงเขียนสืบสานภูมิปัญญา ล้านนา ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม

- 1) เพราะธรรมชาติและวิถีวัฒนธรรม เป็นสำคัญของการดำรงชีวิตของมนุษย์และชุมชน สังคมเป็นรากเหง้าของชีวิต
- 2) ดังนั้นการศึกษาที่ตอบโจทย์ ชีวิต สังคม และโลก ต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้เรื่องธรรมชาติ ระบบนิเวศน์ท้องถิ่น และต้องเรียนรู้วิถี วัฒนธรรม ภูมิปัญญา จึงสามารถเข้าถึงศักยภาพสูงสุดของธรรมชาติ และวัฒนธรรมภูมิปัญญา อันเป็นฐานหลักการพัฒนาชีวิตชุมชน และสังคมอย่างยั่งยืน
- 3) แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อได้เรียนรู้รากเหง้าธรรมชาติ วิถีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาแล้ว จำเป็นต้องเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงและสิ่งใหม่อย่างเท่าทัน เพื่อนำมาพัฒนาให้รากเหง้าเข้มแข็ง และสามารถพัฒนาต่อยอดรากเหง้าของวัฒนธรรมภูมิปัญญาให้สร้างสรรค์

สอดคล้องกับวิถีปัจจุบัน 4) เกณฑ์การประเมินที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม เป็นเกณฑ์การประเมินตามสภาพจริง ของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในตน โดยมีการประเมินตนเอง ประเมินด้วยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ที่เห็นการเปลี่ยนแปลง เห็นพัฒนาการ ทั้งการคิดวิเคราะห์ การปฏิบัติ ในชีวิตประจำวันของการทำงาน และการทำงานร่วมกับคนอื่น

ในส่วนคุณภาพด้านผู้เรียน ควรเน้นให้ผู้เรียน ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน คุณภาพด้านกระบวนการบริหารและจัดการ คุณภาพด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากระบุในกฎกระทรวงแล้วควรเพิ่มเติมโดยการเชื่อมโยงแนวทางการจัดการศึกษาด้านต่าง ๆ ดังนี้

คุณภาพผู้เรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ และอัตลักษณ์ 1) การนำความรู้ไปแก้ปัญหา 2) การนำความรู้ไปปฏิบัติ 3) เข้าใจประวัติศาสตร์ชุมชน เข้าใจของดีชุมชนและปัญหา เข้าใจตนเอง 4) รู้จักตนเองว่ารักชอบอะไร 5) มีทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ในสิ่งที่รักและถนัด 6) สามารถสื่อสาร/ถ่ายทอดความรู้ สู่อื่นได้ มีความภาคภูมิใจในตนเอง ในชาติพันธุ์ของตน, ความภาคภูมิใจในชุมชน/ชาติพันธุ์และภูมิใจในการอยู่ร่วมในสังคมไทย, การพึ่งตนเองได้, การมีจิตวิญญาณ

คุณภาพด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ มีเป้าหมายวิสัยทัศน์ พันธกิจที่สอดคล้องกับการศึกษาชาติพันธุ์ บนพื้นที่สูงที่มีลักษณะเฉพาะมิใช่แบบเสือไหล เน้นการบริหารจัดการโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชนและภาคี พัฒนาทั้งวิชาการ วิชาชีพ และวิชาชีพชีวิต พัฒนาครูและบุคลากรให้เข้าใจความเป็นชาติพันธุ์ เคารพความเป็นชาติพันธุ์ ตลอดจนให้ครูภูมิปัญญาร่วมจัดการเรียนการสอนด้วย จัดการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน วิถีชีวิตของชุมชนในรอบปี มีสื่อหลากหลายทั้งสื่อใหม่ สื่อทั่วไป และสื่อพื้นบ้านชาติพันธุ์

1) สิ่งสำคัญที่สุด ต้องจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ชุมชนและชาติพันธุ์ ต้องมีหลักสูตร การเรียนการสอน และประเมินผลที่สอดคล้องกับบริบท ถือเป็นกลุ่มเฉพาะสามารถปรับใช้หลักสูตรแกนกลางได้ 2) การที่ทำตามข้อที่ 1 ได้ ต้องให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการตนเองได้ ต้องมีคณะกรรมการสถานศึกษาที่เข้มแข็ง ต้องให้ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วมในการบริหารอย่างเต็มที่ เต็มใจ เต็มความสามารถ

คุณภาพด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต้อง เคารพความเป็นชาติพันธุ์ของผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหา และกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการประเมินผลการเรียนรู้ ให้โอกาสผู้เรียนได้ค้นพบตนเอง และพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้เรียนรู้ในสิ่งที่ผู้เรียนรัก ชอบ ถนัด โดยสนับสนุนการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ตัวสร้างการเรียนรู้ ทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน ผู้รู้วิถีชีวิตในรอบปี

1. สิ่งที่สำคัญ คือการเคารพความเป็นมนุษย์ในตัวผู้เรียน สร้างกระบวนการให้ผู้เรียนค้นพบตนเอง

2. เปิดโอกาสและเอื้ออำนวยให้เด็กได้เรียนรู้ในสิ่งที่รัก ชอบ ถนัด

3. พัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน

4. เชื่อมโยงการเรียนรู้ในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต

นายสินอาจ ลำพูนพงษ์ ผู้บริหารการศึกษาเชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิและประธานคณะทำงานสัมมนาฯ ภาควิชาศึกษาศาสตร์เชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา อดีต ผอ.สพป. เชียงใหม่ เขต 1, เขต 2, เขต 5 ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวว่า แนวทางการจัดการศึกษา และ เกณฑ์การประเมิน ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) ของกลุ่มชาติพันธุ์ และโรงเรียนพื้นที่สูงที่ควรจะเป็น ผมมีความเห็นต่องานของท่านดังนี้ ข้อแรก องค์ประกอบการประเมินใหม่ หรือเกณฑ์การประเมินคุณภาพการศึกษา โรงเรียน ควรมีเกณฑ์เฉพาะที่สอดคล้องกับสภาพบริบท และส่งเสริมผู้เรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว โดยมีแนวทางการจัดการศึกษา (มูลนิธิยูนิเซฟแห่งประเทศไทย, 2559) ดังนี้

องค์ประกอบมาตรฐานที่ 1 มาตรฐานคุณภาพด้านผู้เรียน

คุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานที่ 1 เป็นเป้าหมาย (Goal) ที่เป็นมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดในระดับชาติ ดังนั้นจึงไม่ควรที่จะปรับประเด็นอะไรอีก แต่ควรแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงกับเป้าหมายของโรงเรียนที่ได้กำหนดไว้ว่าเกี่ยวข้องสัมพันธ์ เชื่อมโยงกันอย่างไร

นอกจากนี้สิ่งที่โรงเรียน ควรจัดทำเพิ่มเติมขึ้นได้แก่ ตัวชี้วัด (Indicator) ที่ต้องการให้เกิดขึ้น โดยแสดงให้เห็นเป้าหมาย (Target) ที่เพิ่มขึ้นจากฐานเดิม (Basic line) อย่างชัดเจน เป็นรูปธรรมด้วย

องค์ประกอบมาตรฐานที่ 2 มาตรฐานคุณภาพด้านกระบวนการบริหารจัดการ

องค์ประกอบนี้ เป็นกระบวนการบริหารจัดการ ซึ่งต้องแสดงแนวทางให้เห็นชัดเจน ดังนี้

1. กระบวนการบริหาร ได้แก่

1.1 กระบวนการบริหารจัดการอย่างเป็นองค์รวม (Holistic) โดยการขับเคลื่อนของทุกคนในองค์กร (Whole School Approach) ไม่แยกส่วน

1.2 กระบวนการบริหารที่ยึดเอาชุมชนเป็นฐาน (community Based) หรือเป็นเป้าหมายในการพัฒนา ไม่ใช่รอแต่สนองนโยบายจากส่วนกลาง

1.3 กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน ทั้งการร่วมคิด ร่วมเรียนรู้ และร่วมปฏิบัติ

2. กระบวนการพัฒนาครู ได้แก่

2.1 กระบวนการพัฒนาครูให้เข้าใจ และเข้าถึงผู้เรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ (อาจจะมียุทธศาสตร์นักเรียนบางส่วนต้องพักค้างที่โรงเรียนด้วย) รวมทั้งมีความรู้ ความสามารถที่จะจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม และมีคุณภาพให้กับผู้เรียนกลุ่มดังกล่าวด้วย

2.2 กระบวนการพัฒนาครูให้มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้เรียน และมีมุมมองความคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) โดยมีความเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนสามารถที่จะเรียนรู้ได้ ถึงแม้ว่าจะยากจนหรือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ก็ตาม

2.3 กระบวนการจัดทำข้อมูลสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ โดยมีข้อมูลสารสนเทศผู้เรียนเป็นรายบุคคลที่สามารถประมวลผล และใช้เพื่อการพัฒนาผู้เรียนทุกคนได้อย่างแม่นยำ และทันทั่วถึง

องค์ประกอบมาตรฐานที่ 3 มาตรฐานคุณภาพด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้

องค์ประกอบนี้เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งก็ต้องมีแนวทางที่แสดงให้เห็นชัดเจน เช่นเดียวกัน โดยมีแนวทางดังต่อไปนี้

1. กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้แก่

1.1 ผู้เรียนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีภาษาและวัฒนธรรมของตนเอง ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จึงต้องเริ่มจากองค์ความรู้เดิมของผู้เรียน คือ ภาษา และวัฒนธรรมของผู้เรียน รวมทั้งบริบทสิ่งแวดล้อมที่ผู้เรียนคุ้นเคยด้วย

1.2 ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถเรียนต่อเนื่องในระบบโดยใช้เวลาหลายปีได้ ดังนั้นสิ่งที่เรียนต้องเป็นประโยชน์ และจำเป็นในการใช้ในการดำรงชีวิต เช่น ทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ เป็นต้น

2. กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติจริง และผ่านกระบวนการคิดด้วยตนเอง ค้นหาคำตอบด้วยตนเอง

3. กระบวนการวัดผลประเมินผล อย่างหลากหลายที่ส่งเสริมพัฒนาการเป็นรายบุคคลทุกคนที่กล่าวไปทั้งหมดเป็นแนวทางการจัดการศึกษาในระดับโรงเรียน แต่เนื่องจากโรงเรียนมีต้นสังกัด โดยต้นสังกัดได้เป็นผู้จัดการศึกษาด้วย ดังนั้นต้นสังกัด (ทุกระดับ) จึงต้องมีแนวทางที่เอื้อให้โรงเรียนสามารถดำเนินการตามแนวทางดังกล่าวไว้ด้วย แนวทางการพัฒนาในมิติพื้นที่ของกลุ่มโรงเรียนร่วมพัฒนาที่อยู่ในพื้นที่สูง และถิ่นทุรกันดาร ซึ่งรวมตัวกันจำนวน 10 กลุ่ม ได้ดำเนินการพัฒนาในระดับพื้นที่เชื่อมโยงกับชมรมนักจัดการศึกษาบนพื้นที่สูง และถิ่นทุรกันดาร ประมวลสรุปแนวทางการพัฒนาฯ ได้ดังนี้

1. ในระยะเริ่มการพัฒนา สมาชิกในกลุ่มแต่ละคนซึ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียน ดำเนินการวิเคราะห์ตนเอง และจัดทำแผนพัฒนาตนเอง (Individual Development Plan) โดยสามารถประมวลผลแผนพัฒนาตนเองของผู้บริหารโรงเรียน พบว่ามีความต้องการและได้ดำเนินการตามแนวทางพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นผู้บริหารใหม่ หรือผู้บริหารกลุ่มต้นน้ำ (ดำรงตำแหน่งไม่เกิน 4 ปี) ทำแผนพัฒนาตนเอง เน้นหนักคุณลักษณะด้านการปฏิบัติตนโดยมุ่งไปในเรื่องของการณ์ ร่องลงมาเน้นคุณลักษณะด้านความรู้และทักษะโดยมุ่งไปในเรื่องความรู้และความเข้าใจภาษาท้องถิ่น ทวีภาษา เพื่อใช้ในการสื่อสาร และในลำดับสุดท้าย เน้นคุณลักษณะการปฏิบัติงานโดยมุ่งไปในเรื่องการสร้างเครือข่ายเชื่อมสัมพันธ์กับชมรมนักจัดการศึกษาในพื้นที่สูง และถิ่นทุรกันดาร

1.2 ผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นกลุ่มผู้บริหารกลางน้ำ (ดำรงตำแหน่งไม่เกิน 4-8 ปี) ทำแผนพัฒนาตนเอง เน้นหนักคุณลักษณะด้านความรู้และทักษะ โดยมุ่งไปในเรื่องความรู้เกี่ยวกับความสามารถเชิงบูรณาการในการบริหารงานให้สอดคล้องกับบริบทชุมชน ร่องลงมาเน้นคุณลักษณะด้านการปฏิบัติตนโดยมุ่งไปในเรื่องวิสัยทัศน์ในการสร้างโอกาสทางการศึกษาแก่โรงเรียนในเขตพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดาร และในลำดับสุดท้ายเน้นคุณลักษณะด้านการปฏิบัติงานโดยมุ่งไปในเรื่องสร้างทีมงาน และใช้การทำงานเป็นทีม

1.3 ผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นกลุ่มปลายน้ำ (มีระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง ตั้งแต่ 8 ปีขึ้นไป) ทำแผนพัฒนาตนเองเน้นหนักคุณลักษณะด้านการปฏิบัติงาน โดยมุ่งไปในเรื่องการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีเครือข่ายทางวิชาการ ร่องลงมาเน้นคุณลักษณะด้านความรู้ และทักษะโดยมุ่งไปในเรื่องนวัตกรรมการจัดการศึกษาแก่โรงเรียนในเขตพื้นที่สูง และถิ่นทุรกันดาร ลำดับสุดท้ายเน้นคุณลักษณะด้านการปฏิบัติตน โดยมุ่งไปในเรื่องวิสัยทัศน์การสร้างโอกาสทางการศึกษาแก่โรงเรียนในเขตพื้นที่สูง และถิ่นทุรกันดาร

2. ผลที่เกิดขึ้นในช่วงระหว่างการพัฒนา กลุ่มโรงเรียนร่วมพัฒนาได้มีกิจกรรมพัฒนาสมาชิกของกลุ่มและโรงเรียนอื่น ๆ อย่างหลากหลายประมวลได้ดังนี้

2.1 การจัดปฐมนิเทศ สมาชิกที่เข้ามาดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนใหม่ในเขตพื้นที่สูง และถิ่นทุรกันดารใหม่ โดยมีเป้าหมายมุ่งปลูกฝังอุดมการณ์ การสร้างแบบอย่างที่ดี การสร้างแรงบันดาลใจ และการจัดตั้งองค์กรเครือข่ายร่วมพัฒนาของอำเภออมก๋อย หรือกลุ่มเครือข่ายทวีภาษาร่วมกับมูลนิธิภาษาศาสตร์ประยุกต์ จัดปฐมนิเทศให้กับผู้บริหารโรงเรียนที่ย้ายเข้ามาในโรงเรียนซึ่งมีโครงการพิเศษในการพัฒนาการอ่านออกเขียนได้ของกลุ่มชาติพันธุ์ (ทวิภาษา) เมื่อวันที่ 22-24 กรกฎาคม 2558 ณ อเวียงสวนสวรรค์ รีสอร์ท อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

2.2 การจัดประชุมเพื่อให้ความรู้ หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) รวมทั้งการประชุมกลุ่ม (Focus Group) ซึ่งแต่ละกลุ่มร่วมพัฒนาทุกกลุ่ม ได้จัดเพื่อพัฒนาสมาชิกกลุ่มในโอกาสต่าง ๆ

2.3 การร่วมกันแก้ไขปัญหาในการทำงาน ร่วมวางแผน และร่วมขับเคลื่อนการดำเนินงาน เช่น เครือข่ายกลุ่มทวิภาษาร่วมกันแก้ไขปัญหา และร่วมกันวางแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้เด็กชนเผ่า อ่านออก เขียนได้ รวมทั้งแต่ละกลุ่มโรงเรียนร่วมพัฒนาให้ร่วมกันวางแผนขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ที่เน้น ทักษะอาชีพ เป็นต้น

2.4 การศึกษาดูงานโรงเรียนในเขตพื้นที่สูง และถิ่นทุรกันดารที่มีผลการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) หรือที่มีพัฒนาการก้าวหน้า ซึ่งทุกกลุ่มร่วมพัฒนาได้ ใช้กิจกรรมนี้เป็นหลักในการพัฒนาสมาชิกกลุ่ม กิจกรรมศึกษาดูงานเป็นการเรียนรู้จากสภาพจริงของโรงเรียนที่มีสภาพบริบทใกล้เคียงกัน จะส่งเสริมพัฒนาการในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสมาชิกเป็นอย่างดี รวมทั้งเป็นการจัดการเรียนรู้ไปพร้อมกับการปฏิบัติด้วย

2.5 ช่วงปลายของการพัฒนา กลุ่มร่วมพัฒนาให้มีการสรุป ประมวลผล มีการถอดประสบการณ์ การพัฒนา และนำเสนอผลงาน โดยได้จัดแสดงนิทรรศการผลการดำเนินงานของกลุ่มร่วมพัฒนา ในการจัดการประชุม (Symposium) ดังได้กล่าวไปข้างต้นด้วย

2.6 ตลอดช่วงของการพัฒนาทั้ง 3 ระยะ กลุ่มร่วมพัฒนาได้สร้างวัฒนธรรม หรือวิถีความสัมพันธ์ในระหว่างกลุ่มสมาชิก ให้เป็นบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทุกเวลา ทุกสถานที่และทุกกิจกรรม ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการตามแนวทางของชมรมนักรจัดการศึกษาบนพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดารดังได้กล่าวไปข้างต้นด้วยหลาย ๆ กลุ่มได้ให้ข้อเท็จจริงสอดคล้องกันว่าในการพบปะพูดคุยกันในช่วงแรก ๆ ไม่ได้คิดจะทำอะไรกันมากมายแต่พอแลกเปลี่ยนกันมากขึ้นมีการไปศึกษาดูงานและประชุมพูดคุยกันมากขึ้นก็เริ่มเกิดความตระหนักมากขึ้นและมองเห็นแนวทางการพัฒนามากขึ้น เกิดกิจกรรมต่าง ๆ หลากหลายกิจกรรมนับได้ว่าการสร้างวิถีความสัมพันธ์ในระหว่างกลุ่มสมาชิกดังกล่าวนี้ มีคุณค่าทางด้านจิตใจและสังคมที่ส่งผลต่อการพัฒนางานของหมู่สมาชิกของกลุ่มร่วมพัฒนาเป็นอย่างยิ่ง

จากการดำเนินการหาแนวทางพัฒนาเพื่อให้เกิดคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนในเขตพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดารทั้ง 2 มิติดังกล่าวได้แนวทางการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนให้มีคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนในเขตพื้นที่สูง

ผลที่เกิดขึ้นในระยะแรก ในระยะแรกกลุ่มผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการพัฒนาจะมองเห็นเป้าหมายที่เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการเป็นผู้บริหารโรงเรียนเพื่อเด็กด้อยโอกาสในเขตพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดาร ได้เห็นแบบอย่างที่ดีในการทำงาน ได้พัฒนาตนเองตามแผนพัฒนาตนเองที่จัดทำขึ้น และได้พัฒนาตามกิจกรรมของกลุ่มที่ได้ออกแบบร่วมกันไว้

สำหรับการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียน ส่งผลให้โรงเรียนมีกลุ่มที่มีวัฒนธรรม หรือ วิถีความสัมพันธ์ที่เป็นบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และพึ่งพาช่วยเหลือกันทั้งในระดับพื้นที่ และระดับประเทศ แต่ละคนจะเกิดแรงบันดาลใจ มุ่งมั่นพัฒนาเพื่อให้มีคุณลักษณะของผู้บริหาร โรงเรียนในเขตพื้นที่สูง และถิ่นทุรกันดารที่พึงประสงค์

ผลที่เกิดขึ้นในระยะยาว หรือผลที่เกิดขึ้นอย่างยั่งยืนในระยะยาว ผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการพัฒนาจนมีคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนในเขตพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดารแล้วจะเป็นผู้ มีศักยภาพสูงในการทำงานทั้งส่วนตนและการทำงานร่วมกับผู้อื่นสามารถพิทักษ์ ปกป้องและช่วยเหลือ เด็กด้อยโอกาสบนพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดารให้ได้รับการพัฒนาได้อย่างถ้วนหน้า

ในช่วงปลายของการพัฒนาที่ผ่านมาเป็นที่น่ายินดีว่าชมรมนักจัดการศึกษาระดับพื้นที่สูงและถิ่น ทุรกันดารร่วมกับกลุ่มโรงเรียนร่วมพัฒนาได้รวมตัวกันเพื่อดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในการสร้าง องค์ความรู้ที่จะนำมาใช้เป็นฐานในการพัฒนาต่อไป โดยได้รับการศึกษาวิจัยต่อยอดเรื่องเกี่ยวกับการ จัดการศึกษาในเขตพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดารอีก จำนวน 5 เรื่อง ภายใต้การสนับสนุน ส่งเสริมจาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน งานวิจัย 5 เรื่องดังกล่าว ได้แก่ 1) การพัฒนาระบบ สารสนเทศเพื่อการบริหารยุทธศาสตร์สำหรับโรงเรียนในเขตพื้นที่สูง และถิ่นทุรกันดาร 2) แนว ทางการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา สำหรับสถานศึกษาชั้น พื้นฐานในเขตพื้นที่สูง และถิ่นทุรกันดาร 3) รูปแบบการพัฒนาครูสอนของสถานศึกษาในเขตพื้นที่สูง และถิ่นทุรกันดาร 4) แนวทางการประเมินคุณภาพผู้เรียนของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่สูง และถิ่นทุรกันดาร และ 5) การใช้แนวทางพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในเขตพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดาร คาดหวังว่าองค์ความรู้ที่ค้นหาใหม่นี้จะช่วยให้กรแก้ไขปัญหาและ พัฒนาการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่สูง และถิ่นทุรกันดารได้ผลดียิ่งขึ้น และช่วยให้เกิดรูปธรรมของ การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สำหรับกลุ่มโรงเรียนร่วมพัฒนาและชมรมนักจัดการศึกษาระดับพื้นที่สูง และถิ่นทุรกันดารต่อไป

จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียนที่เข้าร่วมกระบวนการพัฒนา ผู้บริหาร โรงเรียนพบว่าการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดารให้สัมฤทธิ์ผลนั้นจำเป็นต้องพัฒนา ครูและผู้บริหารโรงเรียนทุกคน เพื่อให้มีองค์ความรู้ที่จำเป็นจะต้องใช้ในการจัดการเรียนรู้ในพื้นที่ ดังกล่าว ซึ่งถ้าครูและผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้ มีความเข้าใจอย่างแตกฉานแล้วจะทำให้สามารถ พลิกวิกฤติของสถานการณ์ที่เผชิญอยู่ให้กลายเป็นโอกาสที่ดีที่จะพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพได้ดังนี้

องค์ความรู้ที่จำเป็นสำหรับครูและผู้บริหารโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนในเขตพื้นที่สูง และถิ่นทุรกันดาร

1. ความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ (Literacy) สำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ เนื่องจากนักเรียนและผู้ปกครองส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ แต่ครูส่วนใหญ่เป็นคนในเมืองไม่สามารถสื่อสารกันได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งเป็นต้นเหตุทำให้เรียนอ่อนในวิชาอื่นและเกิดการท้อแท้ในการเรียนโดยภาพรวมด้วย
2. ความรู้ด้านทักษะชีวิตและสัมมาชีพ เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนจบปริญญาตรีและถึงจบปริญญาตรีแต่ก็ขาดทักษะในการดำรงชีวิตและไม่สามารถมีสัมมาชีพได้ โดยเป็นต้นเหตุที่ทำให้เข้าใจว่าการเรียนนั้นไม่ได้เป็นประโยชน์อะไรเลย
3. การพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนพักนอน เนื่องจากมีนักเรียนส่วนหนึ่งพักนอนที่โรงเรียน ซึ่งเป็นโอกาสอันดีที่นักเรียนจะมีเวลาเรียนรู้มากขึ้น เพราะมีเวลาอยู่ที่โรงเรียนมากขึ้น รวมทั้งเป็นโอกาสที่จะจัดการเรียนรู้โดยการปฏิบัติ ซึ่งเป็นสถานการณ์จริงของการดำรงชีวิตในโรงเรียนด้วย
4. ความสามารถในการจัดการศึกษาอย่างหลากหลายรูปแบบที่เหมาะสมกับสภาพและบริบทของนักเรียนทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย เพื่อให้เด็กทุกคนมีโอกาสเข้ารับการศึกษาได้อย่างทั่วถึง และสามารถเรียนจบหลักสูตรได้

แนวทางและเงื่อนไขของความสำเร็จที่จะเกิดขึ้น เงื่อนไขที่จะทำให้การพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารโรงเรียนในเขตพื้นที่สูง และถิ่นทุรกันดาร นี้จะประสบความสำเร็จ มีดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาจะต้องมีเวลาต่อเนื่องต่อเนื่องยาวนาน อย่างน้อย 3-5 ปี แนวทางการพัฒนาระยะสั้น ดังนั้นหน่วยงานและองค์กรที่สนับสนุน ส่งเสริม ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและองค์การยูนิเซฟแห่งประเทศไทย รวมทั้งองค์กรอื่นควรให้การสนับสนุน ส่งเสริม ให้มีการดำเนินการพัฒนาต่อไปจนเกิดความสำเร็จอย่างยั่งยืน
2. ผู้บริหารโรงเรียนซึ่งเป็นผู้ร่วมพัฒนาจะต้องไม่มีการย้ายโรงเรียน โดยหากมีความจำเป็นต้องย้าย ชมรมนักจัดการศึกษาในพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดาร รวมทั้งกลุ่มร่วมพัฒนาในพื้นที่จะต้องมีกลไกที่ทำให้การพัฒนาดำเนินการต่อเนื่องต่อไป ทั้งในส่วนของผู้บริหารโรงเรียนที่ย้ายออกไป และโรงเรียนที่ผู้บริหารคนนั้นได้ย้ายออกไปแล้ว

ข้อเท็จจริงที่ปรากฏ เนื่องจากที่ผ่านมา มีตัวแปรหรือปัจจัยหลายประการที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่สูง และถิ่นทุรกันดาร ประมวลได้ดังนี้

- 1) ผู้เรียนและผู้ปกครองมีความยากจน และขาดแคลนโดยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีภาษา และวัฒนธรรมเป็นของตนเองแตกต่างไปจากคนในสังคมเมือง มีผู้เรียนจำนวนมากอาศัยอยู่

ในห้อยมบ้านที่ห่างไกล 2) ครูและผู้บริหารโรงเรียนเกือบทั้งหมดเป็นคนมาจากต่างถิ่น จึงจะย้ายกลับภูมิลำเนาเดิมทั้งหมดการทำงานที่โรงเรียนจึงต้องเริ่มใหม่ครั้งแล้วครั้งเล่า นอกจากนี้ความแตกต่างด้านภาษาและวัฒนธรรมเป็นอุปสรรคสำคัญในการติดต่อสื่อสารและการถ่ายทอดความรู้ 3) หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดผล ประเมินผลมุ่งสู่มาตรฐานกลาง และมุ่งแข่งขันเพื่อความเป็นเลิศ ทำให้ผู้ด้อยโอกาสท้อแท้ในการเรียนและเป็นภาระของโรงเรียนโดยครูและผู้บริหารโรงเรียนต้องทำงานหนักแต่ไม่มีผลสัมฤทธิ์ที่เป็นเลิศ ด้วยต้นเหตุจากปัจจัยหลายประการดังได้กล่าวมา ดังนั้นเพื่อเป็นการแก้ปัญหาและพัฒนาการดำเนินงานให้ได้ผลก้าวหน้ายิ่งขึ้นจึงเห็นว่าควรมีการกำหนดให้โรงเรียนในเขตพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดารเป็นโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายเฉพาะพิเศษในการพัฒนาแตกต่างจากไปจากโรงเรียนชั้นนำหรือโรงเรียนปกติทั่วไป โดยมีแนวทางในการดำเนินงานซึ่งควรกำหนดเป็นนโยบายระดับชาติ ดังนี้

1. คุณภาพด้านเป้าหมายการจัดการศึกษา ควรมีเป้าหมายและนโยบายในการจัดการศึกษามุ่งส่งเสริมการจัดการศึกษาให้เป็นระบบ Inclusive Education เพื่อยกระดับคนทั้งประเทศขึ้นพร้อมกัน มิใช่ส่งเสริมคนบางกลุ่มแล้วทิ้งคนบางกลุ่ม ควรมีการยกย่อง ชมเชย และให้รางวัลกับผลงานความสามารถในการรับนักเรียนที่ไม่มีใครต้องการให้มาเข้าเรียนได้ยกย่องชมเชยความสามารถในการตรึงนักเรียนเหล่านี้ ให้เล่าเรียนอยู่ในโรงเรียนอย่างมีความสุข และสามารถเรียนจนจบหลักสูตรได้โดยไม่ออกกลางคัน รวมทั้งยกย่อง ชมเชย และให้รางวัลความสามารถในการผลิตผู้เรียนที่มีทักษะชีวิต มีสัมมาชีพ ทำตนเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและต่อชุมชนได้เป็นต้น

2. คุณภาพด้านกระบวนการบริหารจัดการศึกษา มุ่งกระจายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ และงบประมาณการพัฒนาสู่โรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนสามารถบริหารจัดการตนเองได้อย่างเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ

3. คุณภาพด้านหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล

3.1 ปรับหลักสูตรให้มีทางเลือกสำหรับผู้เรียนบางกลุ่มที่อาจมีโอกาสได้เรียนเพียงแค่การศึกษาภาคบังคับหรือการศึกษาขั้นพื้นฐานเท่านั้น โดยเนื้อหาการเรียนต้องเป็นประโยชน์กับผู้เรียนในการนำไปใช้ในสภาพชีวิตจริงของการดำรงชีวิต ควรเน้นทักษะชีวิตและการมีสัมมาชีพ

3.2 จัดการเรียนรู้อย่างหลากหลายรูปแบบโดยต้องเคารพและตระหนักว่าผู้เรียนที่มีภาษาและวัฒนธรรม รวมทั้งภูมิหลังแตกต่างไปจากสังคมปกติ จะต้องมียุทธวิธีการเรียนรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสม ต้องส่งเสริมให้มีการคิดค้น และเผยแพร่นวัตกรรมในเรื่องดังกล่าวอย่างจริงจัง

3.3 ปรับระบบการวัดและประเมินผล ทั้งผลการเรียนและผลการดำเนินงานให้เป็นไปเพื่อพัฒนางาน มิใช่เพื่อตัดสินผู้เรียน หรือปฏิบัติงานอย่างฉาบฉวย โดยการวิเคราะห์ผลการเรียน หรือผลการดำเนินงาน ต้องคำนึงประเด็นต่อไปนี้

1) ตัวแปร และปัจจัยอันหลากหลายที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน ซึ่งมีความแตกต่างกัน ตั้งแต่ก่อนเข้าเรียนแล้ว นอกจากนี้ตัวแปรและปัจจัยดังกล่าวก็มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ทั้งนี้ทุกฝ่ายต้องร่วมรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นมิใช่ให้โรงเรียนหรือผู้ปฏิบัติงานท่ามกลางความขาดแคลนและยากลำบากในพื้นที่เท่านั้นที่ต้องเป็นจำเลย

2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นผลรวมของการพัฒนาที่ต่อเนื่องกันมาเป็นเวลาหลายปี เช่น ผลการเรียนของนักเรียนชั้น ป.6 เป็นผลการเรียนรวมที่ต่อเนื่องพัฒนาสะสมมาตั้งแต่ชั้น ป.5, 4, 3, 2, 1, และชั้นอนุบาล (รวมอย่างน้อย 8 ปี) เป็นต้น

3) ธรรมชาติของแต่ละวิชามีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน เช่น ถ้าเรียนภาษาไทยอ่อนก็จะส่งผลต่อการเรียนวิชาอื่นด้วย เพราะทุกวิชาต้องใช้ภาษาไทยในการสื่อสารและการตีโจทย์คำถาม นอกจากนี้แต่ละวิชาที่มีความยากง่ายแตกต่างกันขึ้นอยู่กับความถนัดและพื้นฐานของผู้เรียนแต่ละคน และยังขึ้นอยู่กับเป้าหมายในการเรียนของผู้เรียนแต่ละคนด้วย

4) การวัดและประเมินผลมีความหลากหลายวิธีการใช้ข้อสอบเป็นเพียงหนึ่งในหลาย ๆ วิธีเท่านั้น ข้อสอบที่ดีต้องมีความเที่ยงตรงในการวัด และมีความเชื่อมั่นในการวัดสูงด้วย

4. คุณภาพด้านการพัฒนาครูและผู้บริหารโรงเรียน มุ่งพัฒนาครูและผู้บริหารโรงเรียนให้มีความรู้ การพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งการวัดและประเมินผลตามที่ได้กล่าวในข้อที่ผ่านมา โดยระบบการผลิต การสรรหาและการพัฒนา ควรมุ่งทั้งผู้เข้าสู่ตำแหน่งใหม่และผู้ที่ประจำการแล้ว รวมทั้งหากระบวนการ วิธีการหรือมาตรการที่เป็นพิเศษเฉพาะเพื่อให้ได้บุคลากรที่มีทั้งความรู้ ความสามารถ และการอุทิศตน มุ่งมั่นในการทำงานในเขตพื้นที่สูง และถิ่นทุรกันดาร ได้อย่างต่อเนื่อง

5. คุณภาพด้านการสนับสนุนงบประมาณ และค่าตอบแทนบุคลากรครู

5.1) จัดสรรงบประมาณให้นักเรียนและโรงเรียน โดยคำนึงถึงต้นทุนค่าใช้จ่ายตามสภาพงานที่เป็นจริง มิใช่ทุกคน ทุกแห่งต้องได้เท่ากันหมด 5.2) กำหนดเกณฑ์ค่าตอบแทน เงินวิทยฐานะ และผลประโยชน์อื่นของครู และบุคลากรทางการศึกษา โดยคำนึงถึงภาระงาน เช่น ต้องสอนหลายชั้น ต้องรักษาราชการแทนหรือทำงานแทน หรือต้องดูแลนักเรียนพักนอนที่โรงเรียน เป็นต้น นอกจากนี้ยังควรคำนึงถึงความยากลำบากในการปฏิบัติงาน เช่น ต้องเดินทางบนเส้นทางคมนาคมที่ทุรกันดาร ยากลำบาก หรือต้องทำงานในสภาพของความขาดแคลน หรือมีผู้เรียนที่ต่างวัฒนธรรม ต่างภาษา เป็นต้น

กุญแจดอกสำคัญในการไขความสำเร็จ ไม่ว่าจะมีการสนับสนุนส่งเสริมโรงเรียนในเขตพื้นที่สูง และถิ่นทุรกันดารตามที่กล่าวมาได้อย่างสมบูรณ์มากน้อยเพียงใดก็ตาม แต่บุคคลที่สำคัญที่สุดในการจัดการศึกษาที่โรงเรียนก็คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งเป็นทั้งผู้นำองค์กร และผู้บังคับบัญชาของครู และบุคลากรทางการศึกษา ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการมุ่ง

พัฒนาผู้บริหารโรงเรียนในเขตพื้นที่สูง และถิ่นทุรกันดาร ให้สามารถบริหารจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพในทุกสถานการณ์ที่ต้องเผชิญ

ดร.รังสรรค์ มณีเล็ก รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กล่าวว่า “เป็นความจริงว่าที่ผ่านมาเราได้พัฒนาหรือมีนวัตกรรมในการแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่สูง และถิ่นทุรกันดารในหลายเรื่องแล้ว แต่เราไม่เคยทำเรื่องแนวทางการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนเลยทั้ง ๆ ที่ผู้บริหารโรงเรียนเป็นฟันเฟืองที่สำคัญที่สุดในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในเขตพื้นที่สูง และถิ่นทุรกันดาร” (21 มกราคม 2558) คำกล่าวนี้มีได้หมายความว่า ที่ผ่านมามีการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนเลย ตรงกันข้ามที่ผ่านมามีการพัฒนาผู้บริหารอย่างมากมาตั้งแต่การพัฒนาก่อนเข้าสู่ตำแหน่ง และการพัฒนาหลังการดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนแล้ว รวมทั้งมีหลักสูตรการบริหารการศึกษาในสถาบัน หรือมหาวิทยาลัยต่าง ๆ มากมาย ทั้งในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก คำกล่าวที่ว่า ที่ผ่านมามีการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนเลย หมายถึง การพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนที่ผ่านมามีการพัฒนาทั้งหมดเป็นการพัฒนาด้วยหลักสูตรกลาง ซึ่งเหมาะสมจะนำไปใช้กับโรงเรียนปกติทั่วไป แต่ไม่มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ได้กับโรงเรียนที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะ เช่น โรงเรียนในเขตพื้นที่สูง และถิ่นทุรกันดาร จึงเสมือนหนึ่งว่าเราไม่เคยมีการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนกันมาก่อนเลย ดังนั้นจึงหวังว่าคุณลักษณะและแนวทางการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนในเขตพื้นที่สูง และถิ่นทุรกันดาร ที่ได้ศึกษาถอดบทเรียนและนำเสนอในครั้งนี้ จะช่วยให้การทำงานที่มีความยากลำบาก ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือเด็กด้อยโอกาสในเขตพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดาร ทุกคนได้รับการศึกษาหรือได้รับการพัฒนาตามสิทธิ และโอกาสที่เขาควรจะได้รับ โดยเด็กด้อยโอกาสที่กล่าวถึงนี้มีได้หมายถึงเด็กด้อยโอกาสที่เข้ามาเรียนในระบบโรงเรียนเท่านั้น แต่หมายความรวมถึงเด็กนอกระบบทั้งหมดด้วย เนื่องจากตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดให้สถานศึกษาหรือโรงเรียน สามารถจัดการศึกษาได้ทั้งในระบบ นอก ระบบ และตามอัธยาศัย (มาตรา 15) ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนทุกคนจึงเป็นบุคคลสำคัญที่จะอำนวยความสะดวกให้แก่เด็กทุกคนทั้งในและนอกโรงเรียนในพื้นที่ ได้รับสิทธิ และโอกาสเช่นนั้น ซึ่งกลุ่มเด็กด้อยโอกาสทั้งหมดเหล่านี้คือ เป้าหมาย หรือเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนา ดังที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ร.9 มากล่าวเบื้องต้นว่า การพัฒนาคือทำให้ความสะดวกร และให้ความก้าวหน้าแก่ประชาชนที่ไม่มีโอกาสจะช่วยตนเองได้” (พระราชดำรัสเมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2514) และ “ถ้าประชาชนไม่มีความสุข ไม่มีความก้าวหน้า ประเทศก็จะอยู่ไม่ได้” (พระราชดำรัสกับคณาบดีศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2516) จึงกล่าวได้ว่า การพัฒนาคุณลักษณะและแนวทางการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนในเขตพื้นที่สูง และถิ่นทุรกันดาร เพื่อทำงานให้กับเด็กด้อยโอกาส เป็นการเจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาทของ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ได้ทรงเสด็จดำเนินไปปฏิบัติพระราชกรณียกิจในเขตพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดารมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน

นอกจากนี้ คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา ก็ได้เคยกล่าวชี้เป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจนสอดคล้องกับที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงชี้เป้าไว้ โดยท่านได้กล่าวว่า “แน่นอนเมื่อก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนจะต้องพัฒนาคนเก่ง แต่จะปล่อยให้คนเก่ง 20-30 % เก่งแล้วที่เหลือไม่เก่ง เป็นไปไม่ได้จะต้องยกคนทั้งชาติขึ้นมา” (30 กันยายน 2554) ซึ่งนั่นก็หมายถึงว่าเป้าหมายของการพัฒนาที่แท้จริง หรือจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาก็คือ การมุ่งพัฒนาคนที่ด้อยโอกาสนั่นเองมิใช่ยิ่งพัฒนาคนที่มีโอกาสคนที่ได้เปรียบก็ยิ่งได้รับการพัฒนาหนทางยิ่งขึ้นไปทุกที สภาพการณ์ปัจจุบัน ในวงการศึกษาก่อนหน้านี้เรามีผู้เรียนที่ชนะเลิศการแข่งขันทางวิชาการได้เหรียญทองระดับโลก และระดับภูมิภาคเกือบทุกสาขาวิชา แต่ขณะเดียวกัน เราก็มีผู้เรียนจำนวนมากมายมหาศาลที่ล้าหลัง อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ไปจนถึงออกกลางคัน หรือเรียนไม่สำเร็จ ดังที่พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี และคณะรักษาความสงบแห่งชาติได้กล่าวในรายการคืนความสุขให้คนในชาติ ว่า “ถ้าเด็กฉลาดไม่กี่คนที่ไปชนะได้เหรียญมา แต่ที่เหลือโง่กันทั้งประเทศผมว่าไม่ใช่” (Matichon Online, 8 สิงหาคม 2557) ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยน แนวทางการพัฒนาให้มีความถูกต้อง และสมดุล โดยผู้บริหารโรงเรียนในเขตพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดาร จะเป็นกุญแจสำคัญในการไขความสำเร็จนั้น

ดร.รตนภูมิ โนสุ ผู้บริหารการศึกษาเชี่ยวชาญ ผู้อำนวยการ สพป.ชม.เขต 1 ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่สูง ควรคำนึงถึง สังคม ชุมชน และวัฒนธรรม ในพื้นที่เป็นตัวตั้งจัดการจัดการเรียนรู้ ต้องเรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัว ความรักชุมชน สังคม สิ่งแวดล้อม สร้างจิตสำนึกการเป็นคนดี รู้รัก สามัคคี รู้ความกตัญญู ตอบแทนแผ่นดินผู้มีพระคุณ สร้างจิตสำนึกการเป็นคนดี รับผิดชอบต่อสังคม และชุมชน การมีทักษะชีวิต ภายใต้อัตตาภิบาลที่มีอยู่

กระบวนการเรียนการสอน ต้องเป็นการเรียนรู้แบบ (Active Learning) ที่ใช้บริบทภูมิสังคม เป็นตัวตั้งเรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัวไปหาสิ่งที่ไกลตัว มีความรู้พื้นฐาน อ่านออกเขียนได้ เพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้วิทยาการใหม่ ๆ จากสื่อและช่องทางการเรียนรู้ที่หลากหลาย

เกณฑ์การวัดและประเมินผลการจัดการศึกษา ต้องวิเคราะห์หลักสูตร และมาตรฐานการเรียนรู้ และแปลงไปสู่การจัดทำเกณฑ์ การวัดและประเมินผล ที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในพื้นที่ โดยใช้เกณฑ์การตัดสิน ตามบริบทของท้องถิ่นเทียบกับมาตรฐานกลาง ครูผู้สอน ผู้รับผิดชอบสาระวิชา ต้องออกแบบการวัดและประเมินผล ตามการออกแบบการเรียนรู้ที่ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน

การประเมินผลผู้เรียน ต้องนำไปสู่การนำผลไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง มากกว่าการใช้ผลไปพิจารณาในเรื่องอื่น ๆ เช่น การย้าย การเลื่อนวิทยฐานะ หรือใช้ประโยชน์ของครู เพราะจะทำให้การจัดการเรียนการสอนมีเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ ที่แตกต่างกันไป

คุณภาพด้านผู้เรียน ควรเน้นให้ผู้เรียน ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน คุณภาพด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ คุณภาพด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากระบุในกฎกระทรวงแล้วควรเพิ่มเติมโดยการเชื่อมโยงแนวทางการจัดการศึกษา ด้านต่างๆ ดังนี้

คุณภาพผู้เรียน ด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน 1) วัดตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นตามบริบท ภูมิสังคม ของท้องถิ่นนั้น ๆ 2) ควรมีการวัดตามมาตรฐาน เพราะเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ แต่ต้องมีความเป็นอิสระของการคิดของผู้เรียน 3) ส่งเสริมและสนับสนุน การสร้างนวัตกรรมในพื้นที่ 4) การส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนเข้าถึงเทคโนโลยี 5) สนับสนุนปัจจัยพื้นฐานทางเทคโนโลยีอย่างทัดเทียม 6) การวัดผลสัมฤทธิ์ต้องครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน ของผู้เรียนมากกว่าที่จะวัดด้านพุทธิพิสัยเพียงอย่างเดียว 7) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียน มีการค้นพบตัวตนของตนเองให้มากขึ้น เพื่อเป็นพื้นฐานในการเลือกสาขาการเรียนรู้อตามที่ตนเองถนัด

คุณภาพผู้เรียน ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน 1) การประเมินคุณลักษณะผู้เรียน ต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง และต้องใช้ผลของคุณลักษณะ มีค่าน้ำหนัก ในการประเมินผู้เรียนอย่างแท้จริง 2) การตีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ร่วมของคนไทยเป็นพื้นฐานของคุณลักษณะพื้นฐานของชาติ 3) การวัดประเมินผลต้องวัดให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน สมรรถนะของผู้เรียนและให้ค่าน้ำหนักเท่า ๆ กัน มากกว่า วัดกันโดยสมรรถนะ ด้านต้องการเพียงอย่างเดียว

คุณภาพด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ 1) การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของโรงเรียนเพื่อให้ผู้ปกครองเป็นผู้ร่วมกำหนดเป้าหมาย การพัฒนาผู้เรียนตามความต้องการอย่างแท้จริง 2) การสร้างเครือข่าย การจัดการศึกษาให้มีความหลากหลาย และรับผิดชอบการจัดการศึกษาร่วมกัน 3) ควรมีการกระจายอำนาจ การบริหารจัดการไปสู่ สถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ท้องถิ่นและชุมชนอย่างแท้จริงเพื่อการมีส่วนร่วมและรับผิดชอบร่วมกัน

คุณภาพด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 1) พฤติกรรมการจัดการชั้นเรียนของครูต้องมีการปรับเปลี่ยนอย่างแท้จริงเพื่อไปสอนกระบวนการคิดของครูในการจัดการเรียนการสอน 2) การนำผลการประเมินไปใช้ที่มีผลเฉพาะผู้เรียนสำหรับครู ผู้บริหารใช้เป็นส่วนหนึ่งประกอบการพิจารณา 3) ความเป็นอิสระของครูในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ภายใต้ ตัวชี้วัด ตัวเดียวกัน

ดร.ณรงค์ อภัยใจ ผู้บริหารสถานศึกษาชำนาญการพิเศษ ผอ.รร. บ้านพระนอน จังหวัด เชียงใหม่ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ และโรงเรียนในพื้นที่สูง นั้น ควรจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพบริบทของผู้เรียน ชุมชน โดยเน้นให้ศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่แท้จริง สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เป็นการศึกษาที่ใกล้ชิดตัวผู้เรียน มีการประยุกต์ใช้หลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพ วัฒนธรรม อัตลักษณ์ สภาพแวดล้อมชุมชน ด้านการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัว เพื่อคงอัตลักษณ์ของผู้เรียนไว้ ด้านการวัดและประเมินผลให้ประเมินในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน ซึ่งเป็นการประเมินเพื่อพัฒนา

คุณภาพผู้เรียน ควรเน้นให้ผู้เรียน ด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน คุณภาพด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ คุณภาพด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากกระบวนการในกฎกระทรวงแล้วควรเพิ่มเติมโดยการเชื่อมโยงแนวทางการจัดการศึกษา ด้านต่าง ๆ ดังนี้

คุณภาพผู้เรียน ด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ควรเน้นให้ผู้เรียนเฉพาะการอ่านออกเขียนได้ การสื่อสาร การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม การคงอัตลักษณ์ของตนเอง การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม การปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ควรเน้นการเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน การยอมรับการอยู่ร่วมกันของสังคมพหุวัฒนธรรม

คุณภาพด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ ควรเน้นการเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน การยอมรับการอยู่ร่วมกันของสังคมพหุวัฒนธรรม สถานศึกษาควรกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาผู้เรียน ให้มีผลต่อการพัฒนาชุมชน ให้มากกว่าการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลาง ควรใช้บริบทของชุมชนนำมาเป็นปัจจัยที่จะบริหารสถานศึกษา เน้นให้ผู้เรียนรักและหวงแหน จนเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน และให้มีการปรับตัวเข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

คุณภาพด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ และโรงเรียนในพื้นที่สูงนั้น ควรจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพบริบทของผู้เรียน ชุมชน โดยเน้นให้ศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่แท้จริงสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เป็นการศึกษาที่ใกล้ชิดตัวผู้เรียนมีการประยุกต์ใช้หลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพบริบท วัฒนธรรม อัตลักษณ์ สภาพแวดล้อมชุมชน ด้านการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัว เพื่อคงอัตลักษณ์ของผู้เรียนไว้ ด้านการวัดและประเมินผลให้ประเมินในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน ซึ่งเป็นการประเมินเพื่อพัฒนา

ควรเน้นให้นักเรียนปฏิบัติจริง มีทักษะด้านอาชีพ ทักษะชีวิต เรียนรู้กับการเปลี่ยนแปลงของสังคม มุ่งให้นักเรียนได้คิดเป็น ทำเป็น โดยการนำอัตลักษณ์ของผู้เรียนมาจัดการเรียนรู้

ดร.ดารณีย์ พยัคฆ์กุลศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ ผอ.กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผล สนง.ศรจ.เชียงใหม่ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวว่า แนวทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมที่ควรจะเป็นนั้นคือ การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ และโรงเรียนในพื้นที่สูง ด้วยบริบทของกลุ่มดังกล่าว มีการใช้ภาษาท้องถิ่น (ภาษาชนเผ่า) เป็นหลัก ดังนั้นการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐาน และตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) และปรับปรุง (2561) ของกลุ่มนี้ จึงต้องวิเคราะห์สภาพความรู้ ความสามารถใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อสามารถจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับศักยภาพผู้เรียน จากการวิจัยและประสบการณ์ของผู้ถูกสัมภาษณ์ พบว่ากลุ่มชนเผ่าร้อยละ 90 เปอร์เซ็นต์ จะมีปัญหาในการอ่าน การเขียนภาษาไทย ดังนั้นจึงควรมีการปูพื้นฐาน การอ่าน - เขียนภาษาไทยให้คล่อง เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการคิดวิเคราะห์ ในสาระอื่น ๆ ต่อไป ดังนั้นเกณฑ์การประเมินสำหรับกลุ่มนี้ หรือกลุ่มชาติพันธุ์ จึงควรเป็นการประเมินสมรรถนะของผู้เรียน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโรงเรียนในการจะกำหนด สมรรถนะที่ผู้เรียนควรจะมีบรรลุ ตามที่หลักสูตรสถานศึกษากำหนดโดยปรับจากหลักสูตรแกนกลาง

อีกแนวทางหนึ่ง การพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพนั้น ควรพัฒนาด้วยกระบวนการ PLC

ดร.ศิริพงษ์ นวลแก้ว ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ ผอ.กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผล สพป.ชม.เขต 1 ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวว่า แนวทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมที่ควรจะเป็นนั้นคือ การจัดการศึกษาที่ถูกต้องนั้นจะต้องจัดเพื่อให้คนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข ถือว่าเป็นภาระหน้าที่ของรัฐ ที่ต้องให้การศึกษาค้นคว้าพัฒนาศักยภาพของคนให้มีการเปลี่ยนแปลงภายในไปสู่ความเจริญงอกงามทางด้านปัญญา

การจัดการศึกษาต้องคำนึงถึงภูมิสังคมนั้น ๆ โดยเฉพาะการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ ต้องให้ความสำคัญของฐานรากของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่ได้สั่งสมภูมิปัญญาถ่ายทอดมาเป็นรุ่นๆ เพื่อใช้ในการปรับตัวและรองรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมโลก ดังนั้นการเรียนการสอนจึงควรประกอบไปด้วยเนื้อหาวิชาที่บูรณาการสอดรับกับเนื้อหาที่มีอยู่ในท้องถิ่นกับเนื้อหาที่เป็นฐานการเรียนรู้ที่เป็นสากล ทั้งนี้การใช้ชีวิตจริงเป็นตัวตั้งเป็นฐานในการจัดการศึกษา ในการจัดทำเกณฑ์การประเมิน ควรจัดทำให้สอดคล้องสภาพที่เป็นจริง โดยมีมาตรฐานเป็นตัวชี้วัด

ในส่วนคุณภาพด้านผู้เรียน ควรเน้นให้ผู้เรียน ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน คุณภาพด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ คุณภาพด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากระบุในกฎกระทรวงแล้วควรเพิ่มเติมโดยการเชื่อมโยงแนวทางการจัดการศึกษา ด้านต่าง ๆ ดังนี้

คุณภาพด้านผู้เรียน ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ 1) มีความสามารถในการอ่าน การเขียน การวิเคราะห์ การคำนวณ การสื่อสารเหมาะสมตามระดับชั้น 2) มีชิ้นงานที่แสดงออกถึงความเป็นนวัตกรรมของผู้เรียน 3) มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสารความรู้ของผู้เรียนโดยมีการประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม 4) มีทักษะการทำงานมองเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน 5) มีทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม

คุณภาพด้านผู้เรียน ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร และมีอัตลักษณ์ของท้องถิ่น มีความภาคภูมิใจในท้องถิ่น ความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ตามสถานการณ์ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข มีสุขภาพทางร่างกาย จิตใจ และสังคม เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน สำหรับจุดเน้นของผู้เรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หรือพื้นที่สูง ควรมีคุณลักษณะเยี่ยมผู้เรียน ขยันและอดทน

คุณภาพด้านกระบวนการบริหารจัดการ จัดระบบประกันคุณภาพภายใน มีระบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม เน้นการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับพหุสังคม ครูสามารถสร้างสื่อการเรียนรู้ หรือนวัตกรรมทางการศึกษาใช้ในการจัดการเรียนรู้

การจัดทำเกณฑ์การประเมินสำหรับโรงเรียนพื้นที่สูง ควรให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของชุมชน อย่างไรก็ตามเกณฑ์การประเมินบางข้อต้องกำหนดเป็นเกณฑ์กลางไว้ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสรุปภาพรวมของการจัดการศึกษาของชาติส่งไป, ควรให้ความสำคัญกับความเป็นพหุวัฒนธรรมการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ลดและให้ความสำคัญด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ควรใช้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อเป็นฐานในการพัฒนามากกว่าการนำมาตัดสิน, ให้ความสำคัญการเป็นคนดี มีจิตสำนึก มากกว่าเป็นคนเก่ง ไร้จิตสำนึก

คุณภาพด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การออกแบบการเรียนรู้นั้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้, การใช้สื่อการเรียนรู้ เทคโนโลยีสารสนเทศ แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน, จัดกลุ่มผู้เรียนบริหารจัดการชั้นเรียนในเชิงบวก, ตรวจสอบ และนำผลการประเมินมาเป็นฐานในการพัฒนาผู้เรียน, แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการจัดการเรียนรู้

ดร.กิตติธเนศ ศรีสวัสดิ์ ผู้บริหารการศึกษาเชี่ยวชาญ ศึกษาธิการจังหวัดเชียงใหม่ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวว่า แนวทางการจัดการศึกษา ควรมุ่งเน้นในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีทักษะในศตวรรษที่ 21 พัฒนาผู้เรียนให้เป็นนวัตกรรม มีความคิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมของตนเอง และสู่ความเป็นสากล มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นนักนวัตกรรม เพื่อสร้างผู้เรียนให้เป็นผู้เรียนที่เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มีทักษะการดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 สร้างผู้เรียนให้เป็นนักนวัตกรรม ภายใต้ภูมิวัฒนธรรมของตนเอง และสู่ความเป็นสากล

เกณฑ์การประเมิน ควรมุ่งเน้นที่จะเน้นด้านทักษะ มากกว่า เกณฑ์ประเมินด้านองค์ความรู้ ในส่วนด้านคุณภาพผู้เรียน ควรเน้นให้ผู้เรียน ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของผู้เรียน ด้านคุณภาพกระบวนการบริหารและการจัดการ ด้านคุณภาพกระบวนการจัดการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากระบุในกฎกระทรวงแล้วควรเพิ่มเติมโดยการเชื่อมโยง แนวทางการจัดการศึกษา ด้านต่าง ๆ ดังนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า นอกจากกฎกระทรวงแล้ว คุณภาพผู้เรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทาง วิชาการของผู้เรียนควรมีการเพิ่มเติมในประเด็นภูมิวัฒนธรรมทั้ง 3 มิติ บริบทเชิงพื้นที่ ในแต่ละ องค์ประกอบ 1) มีความสามารถในการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ และการสื่อสารที่ สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม 2) มีความสามารถคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม และแก้ปัญหา 3) มีความสามารถสร้าง นวัตกรรมที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม 4) มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการ สื่อสารที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม และมีความเป็นสากล 5) มีความรู้ทักษะพื้นฐานที่สอดคล้องกับ ภูมิวัฒนธรรม และเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ

คุณภาพผู้เรียนด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน นอกจากกฎกระทรวงแล้ว ควรเพิ่มเติม 1) มีคุณลักษณะในค่านิยมที่ดี สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมตามสถานศึกษากำหนด 2) มีความภูมิใจในท้องถิ่น ตามภูมิวัฒนธรรม และความเป็นไทย 3) มีการยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบน ความแตกต่างและหลากหลายตามภูมิวัฒนธรรม 4) มีสุขภาวะทางร่างกายที่ดี และจิตสังคม สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม

คุณภาพด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ นอกจากกฎกระทรวงแล้ว ควรเพิ่มเติม ในข้อ ที่ 3) ดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่มุ่งเน้น พัฒนาผู้เรียนตามทักษะในศตวรรษที่ 21 และสอดคล้อง กับภูมิวัฒนธรรม เพิ่มเติม ในข้อที่ 4) พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นนวัตกรรม เพื่อสร้าง และพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีทักษะในศตวรรษที่ 21 และสอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม

คุณภาพด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากกฎกระทรวง แล้ว ควรเพิ่มเติมข้อที่ 1) จัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิด และปฏิบัติได้จริงโดยมุ่งเน้นในการ พัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 บูรณาการให้สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ข้อที่ 3) มีการบริหาร จัดการชั้นเรียนเชิงบวก ข้อที่ 4) มีการพัฒนา Soft Skills โดยสอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ข้อที่ 5) ตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และมุ่งเน้นในการประเมินด้านทักษะในศตวรรษ ที่ 21

ดร.สุทธิชัย เตชะสุวรรณนิธิ ผู้บริหารการศึกษาเชี่ยวชาญ ผู้อำนวยการ สพป.ชม.เขต 2 ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่สูง แนวทางการจัดการศึกษา และ เกณฑ์การประเมิน ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ของโรงเรียนในพื้นที่สูง ควรเป็น

แนวทางการจัดการศึกษาที่เน้นภาษาไทยให้อ่านออกเขียนได้ เพื่อนำไปสื่อสารกับโลกภายนอก โดยเชื่อมโยงต่อกับการพูด – ภาษาแม่ ภาษาถิ่นของผู้เรียน ให้เข้าใจภาษาไทยกลาง ที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ โดยบูรณาการกับวิถีชีวิต และภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นการเรียนรู้จากเรื่องใกล้ตัว ลงมือปฏิบัติจริง โดยใช้ภาษาถิ่นอธิบายเปรียบเทียบ เพื่อให้เข้าใจในความหมายของภาษาไทย

เกณฑ์การวัดและประเมินผล ควรใช้เกณฑ์การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง อย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 70 เปอร์เซนต์ ควบคู่กับแบบทดสอบในการวัดประเมินผลองค์ความรู้ความเข้าใจ 30 เปอร์เซนต์ ทั้งนี้ควรทำควบคู่ไปกับความสุขจากการเรียนรู้ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหลักสูตรแกนกลาง

คุณภาพผู้เรียน ควรเน้นให้ผู้เรียน ด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน คุณภาพด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ คุณภาพด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากระบุในกฎกระทรวงแล้วควรเพิ่มเติมโดยการเชื่อมโยงแนวทางการจัดการศึกษาด้านต่าง ๆ ดังนี้

คุณภาพของผู้เรียน ด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ควรเพิ่มเติมในข้อที่ 3 มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต และภูมิวัฒนธรรม ข้อที่ 4 ควรยกเลิกในเกณฑ์ข้อนี้ เพราะบางกลุ่ม บางพื้นที่ บางบริบท มีความไม่สอดคล้องกับมาตรฐานเกณฑ์ ที่นำมาวัด เพราะบางพื้นที่ไม่มีความเจริญในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ไม่มีคลื่น ไม่มีอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นเกณฑ์ ให้ผู้เรียนเรียนรู้ในสิ่งที่ใกล้ตัวผู้เรียน เรียนแล้วไม่ได้นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เรียนในสิ่งที่ไม่มีความหมายต่อผู้เรียน

คุณภาพด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ ควรเพิ่ม ข้อที่ 5, 6 คือ ข้อที่ 5 จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ในบริบทของโรงเรียนที่ต้องการ และอย่างมีคุณธรรม ข้อที่ 6 จัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการ และการจัดการเรียนรู้ในบริบทของสถานศึกษานั้น ๆ ที่ต้องการ

คุณภาพด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ควรเพิ่มเติม ในข้อที่ 3, 4 ใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศในบริบทของสถานศึกษา และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้

นายสมพงษ์ พรหมจันทร์ ผู้บริหารการศึกษาวิทยฐานะเชี่ยวชาญ ผู้อำนวยการ สพป.ชม. เขต 6 ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่สูง แนวทางการจัดการศึกษา และเกณฑ์การประเมินที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ของโรงเรียนในพื้นที่สูง ควรเป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่เน้น การคำนึงถึงบริบท สังคม ชุมชน และวัฒนธรรม ในพื้นที่เป็นตัวตั้งในการจัดการเรียนรู้ ต้องเรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัว ความรักชุมชน สังคม สิ่งแวดล้อม สร้างจิตสำนึกการเป็นคนดี รู้รัก สามัคคี รู้ความกตัญญู ตอบแทนแผ่นดินผู้มีพระคุณ สร้างจิตสำนึก

การเป็นคนดี รับผิดชอบ และชุมชน การมีทักษะชีวิต ภายใต้องค์ความรู้ที่มีอยู่ กระบวนการเรียน การสอน ต้องเป็นการเรียนรู้แบบ (Active Learning) ที่ใช้บริบท ภูมิสังคมของท้องถิ่นตัวเอง เป็น ตัวตั้ง เรียนรู้สภาพแวดล้อมใกล้ตัว วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นของตนเอง มีความรู้พื้นฐาน มีทักษะ ทางภาษาสามารถอ่านออกเขียนได้ เพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้วิทยาการใหม่ ๆ จากสื่อ และ ช่องทางการเรียนรู้ที่ทันสมัยอย่างหลากหลาย

เกณฑ์การวัดและประเมินผล การจัดการศึกษา ต้องวิเคราะห์หลักสูตรและมาตรฐานการ เรียนรู้และตัวชี้วัด จากนั้นแปลงไปสู่การจัดทำเกณฑ์การวัด – ประเมินผลที่สอดคล้องกับกิจกรรม การเรียนรู้ของผู้เรียนในพื้นที่สูง โดยใช้เกณฑ์การตัดสิน ตามบริบทของท้องถิ่นโดยเชื่อมโยง เทียบเคียงกับมาตรฐานกลาง ครูผู้สอนทำหน้าที่ผู้รับผิดชอบสาระวิชา ต้องออกแบบการวัดและ ประเมินผลตามการออกแบบการเรียนรู้ที่ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน

การวัดและประเมินผลผู้เรียน ต้องนำไปสู่การนำผลไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง มากกว่าการใช้ผลไปพิจารณาในเรื่องอื่น ๆ เช่น การย้าย การเลื่อนวิทยฐานะ หรือใช้ประโยชน์ ของครู เพราะจะทำให้การจัดการเรียนการสอนมีเป้าหมายจัดการเรียนรู้ ที่แตกต่างออกไป

คุณภาพด้านผู้เรียน 1) การจัดทำหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ ควรจะจัดแบบบูรณาการ บนพื้นฐานวิถีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ (ซึ่งหลักสูตรนั้นอาจจะเป็นตัวใหญ่ แต่ว่ามันจะต้อง มีการจัดการเรียนการสอนเชิงบูรณาการ ที่บนพื้นฐานวิถีวัฒนธรรมของเขา ของกลุ่มชาติพันธุ์) 2) เน้นประเมินผลสัมฤทธิ์ตามสภาพจริงของผู้เรียนและผลพัฒนาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน 3) การที่มี คุณลักษณะและค่านิยมที่ดีที่สถานศึกษากำหนด ควรมาจากการที่สถานศึกษา และความต้องการ ของชุมชนเป็นหลัก

ด้านคุณภาพผู้เรียน ควรเน้นให้ผู้เรียน ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ และคุณลักษณะที่พึง ประสงค์ของผู้เรียน ด้านคุณภาพกระบวนการบริหารและการจัดการ ด้านคุณภาพกระบวนการจัดการ เรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากระบุในกฎกระทรวงแล้วควรเพิ่มเติมโดยการเชื่อมโยง แนวทางการจัดการศึกษาด้านต่าง ๆ ดังนี้

คุณภาพด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ มีเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจที่ สถานศึกษากำหนดควรมีจุดเน้น การร่วมกันมีบทบาทระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ที่ผ่านมาการบริหาร จัดการศึกษาโดยจริง ๆ แล้วเพราะว่าถูกกำหนดมาจากส่วนกลาง (ในรูปแบบคำสั่งของนโยบาย กระทรวง) เราไม่สามารถที่จะเลือกหลักสูตร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ทรัพยากรมาใช้เองได้ สถานศึกษาเป็นคนคิดแต่เอามาจากส่วนกลางทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นคุณภาพผู้เรียน ด้านผลสัมฤทธิ์ ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นต้น

ถ้าเราเน้นแนวทางการจัดการศึกษาบนวิถีภูมิสังคมวัฒนธรรม การบริหารจัดการควรที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพูดคุยกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมกำหนดทิศทาง หมายถึงว่า เป็นการจัดการศึกษาท้องถิ่นจริง ๆ ถึงแม้จะมีตัวแทนของกรรมการสถานศึกษาก็จริง แต่จะทำอะไรจะต้องมาจากชุมชนมาร่วมกันคิด มาบริหารร่วมกัน ที่ผ่านมาบุคลากรเราไม่สามารถเลือกได้ แต่ถ้าเป็นการจัดการศึกษาตามแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม เราสามารถที่จะเลือกครูและบุคลากร ทรัพยากรมาใช้เองได้ ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการที่จะทำอย่างไร ให้เขามามีบทบาทในเรื่องการบริหารมากขึ้น และการเข้ามามีบทบาทบริหารจะทำอย่างไร ให้โรงเรียนเขาไปได้ เพื่อจะพัฒนาลูกหลานไปสู่สิ่งที่เขาต้องการอย่างไร ทุกวันนี้โรงเรียนตั้งอยู่อย่างไรเราก็เห็นด้วย ชุมชนอย่างนี้แต่โรงเรียนทำตัวเหินห่างไกลจากชุมชนมาก ๆ ถ้าหากเราจัดการศึกษาตามแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม บ้าน วัด ราชการ ตามความต้องการของชุมชนแล้ว จะทำให้ลูกหลานของเขามีคุณลักษณะที่ต้องการแล้ว เราสามารถที่จะเลือกครูและบุคลากรทางการศึกษาทรัพยากรมาใช้เองได้ แล้วจะทำให้การจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมาย ของชุมชนและอย่างมีความสุขตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบริบทต้องการด้วย

นายเฉิดพันธ์ ไชยเพ็ญ ผู้บริหารการศึกษาชำนาญการพิเศษ รองผู้อำนวยการ สพม. 34 (จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอน) ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ และโรงเรียนในพื้นที่สูงนั้นที่ควรจะเป็น ผู้ให้สัมภาษณ์เล่าความเป็นมาของผู้เรียน และกลุ่มชาติพันธุ์ ของโรงเรียนบนพื้นที่สูง ในด้านบริบทสังคม และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์และโรงเรียนสูง จากการที่มีการอพยพย้ายถิ่นฐานของประชากรเข้ามาในประเทศไทยเพิ่มขึ้นทุกปี ทำให้ประเทศไทยมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และส่งผลให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรม บุคคลที่อยู่ในชาติพันธุ์เดียวกัน จะมีวัฒนธรรมเดียวกัน นับถือศาสนาเดียวกัน แต่ถึงวัยเรียนต้องเข้าเรียน นักเรียนกลุ่มนี้จะพบกับความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ และความหลากหลายทางวัฒนธรรมในโรงเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนในพื้นที่สูง หรือในโรงเรียนถิ่นทุรกันดาร นักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ หรือแม้กระทั่งนักเรียนพื้นราบควรจะเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมซึ่งกันและกันจึงจะได้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

สำหรับการจัดการศึกษาของโรงเรียนบนพื้นที่สูง ผู้ให้สัมภาษณ์ มีความคิดเห็นที่เห็นด้วยเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามประกาศกฎกระทรวง วันที่ 6 สิงหาคม 2561 ทั้งมาตรฐานด้านผู้เรียน, ด้านกระบวนการบริหารและจัดการ, และด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แต่สำหรับการจัดการศึกษาโรงเรียนบนพื้นที่สูง ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม นักเรียนกว่า 70 เปอร์เซนต์ เป็นนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์

ในการพัฒนาด้านคุณภาพผู้เรียน จึงไม่ควรใช้ภาษากลางเพียงอย่างเดียว ในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน ควรใช้ภาษาแม่ควบคู่กับภาษาไทยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รวมทั้งบูรณา การเรียนรู้วิถีทางวัฒนธรรมที่หลากหลายของผู้เรียนมาเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ จะส่งผลให้ผู้เรียน เรียนรู้ได้อย่างมีความสุข มีคุณภาพการเรียนรู้ที่สูงขึ้น เพราะได้เรียนรู้จากสิ่งที่ใกล้ตัวซึ่งเป็นพื้นฐานวิถี ชีวิตวัฒนธรรมของตน โดยการ เชื่อมโยงนำไปสู่มาตรฐานการศึกษาของชาติ และได้รับโอกาสทาง การศึกษาที่เท่าเทียมกันมากยิ่งขึ้น

ดร.วนิจชตา โชติวิศิษฐ์กุล ศึกษาานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ กลุ่มนิเทศติดตามฯ สำนักงาน ศึกษาธิการจังหวัดเชียงใหม่ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวว่าแนวทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิ วัฒนธรรมที่ควรจะเป็นนั้นคือ

1) ควรจัดการศึกษาโดยยึดโยงเข้ากับสภาพภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต และวัฒนธรรม รวมถึงทิศทางการพัฒนาท้องถิ่น ชุมชน สังคม 2) ควรเป็นสิ่งที่ผู้เรียน ผู้ปกครอง ให้ความสนใจ ตามศักยภาพ 3) โรงเรียนควรวิเคราะห์หลักสูตรโดยให้ตรงตามศักยภาพของผู้เรียนและศักยภาพของ ท้องถิ่น

คุณภาพด้านผู้เรียน ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน นอกจากระบุในกฎกระทรวงแล้วควรเพิ่มเติมโดยการเชื่อมโยง แนวทางการจัดการศึกษาด้านต่าง ๆ ดังนี้

ทักษะการอ่าน การเขียน การสื่อสาร ตามบริบทของผู้เรียน, การคิดวิเคราะห์อย่างมี วิจารณญาณตามสถานการณ์, มีความรู้ทักษะพื้นฐาน และเจตคติที่ดีต่ออาชีพที่ผู้เรียนสนใจ ตามบริบทที่เหมาะสม ส่วนคุณลักษณะที่สถานศึกษากำหนดร่วมกับชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

คุณภาพด้านกระบวนการบริหารจัดการ กระบวนการบริหารจัดการ มีความเหมาะสมทุก ประเด็น อาจมีการเพิ่มเติมโดยการเชื่อมโยง ในส่วนของความสอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม บริบท สังคมของผู้เรียน

คุณภาพด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 1) การจัดการเรียนรู้ ผ่านกระบวนการคิด การปฏิบัติจริง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับบริบท ซึ่ง มี ความสอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม 2) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนา การปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ ตามบริบท และเป็นอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ของผู้เรียน

ดร.วิทยา พัฒนเมธาดา ผู้บริหารสถานศึกษาชำนาญการพิเศษ ผอ.รร. ดอยเต่าวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาและเกณฑ์การ ประเมิน ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) ของโรงเรียน ผู้เรียนกลุ่มชาติพันธุ์ โรงเรียน พื้นที่สูง ที่ควรจะเป็น อันดับแรกต้องเปลี่ยนหลักสูตรคือ

1. ต้องเปลี่ยนหลักสูตรให้ เน้นพัฒนาคุณภาพ และทักษะปัจเจกบุคคล สอนให้น้อยลง ปฏิบัติให้มากขึ้น เน้นย้ำพัฒนาทักษะส่วนบุคคล (หลักสูตรอิงสมรรถนะ (Competency base Curriculum) นำผลสัมฤทธิ์ปลายทางของผู้เรียน มาสู่กระบวนการออกแบบหลักสูตรอิงสมรรถนะ ย้อนกลับ (Backward Design) และความคิดสร้างสรรค์ ในส่วนวิธีการวัดและประเมินผลให้ประเมิน จากข้อเท็จจริง ความรู้สึกนึกคิด (อันเกิดจากปัญญาภายใน) และทักษะชีวิตของผู้เรียนแต่ละคน

2. นโยบายการจัดการศึกษา ต้องเป็นการกำหนดนโยบายการบริหารจากล่างขึ้นบน (Bottom UP) คำนิยามบริบทเชิงพื้นที่ และผู้เรียน ไม่ใช่เป็นการกำหนดนโยบายการบริหารจากบนลงล่าง (Top Down) เหมือนปัจจุบัน โดยไม่คำนึงบริบทเชิงพื้นที่ และผู้เรียน)

3. ครูต้องเปลี่ยนบทบาทจากบอกสอน มาเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจ ตั้งคำถาม อะไร? ทำไม? อย่างไร? จนผู้เรียนเกิดแรงจูงใจอยากเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้การถามคือ การสอนของครู ครู ต้องรู้ว่าสอนแล้วผู้เรียนได้อะไร? เพราะที่ผ่านมามีครูท้อความรู้มาบอกเด็ก ทำให้ไม่เข้าใจแก่นแท้ ขององค์ความรู้ที่รู้ เพียงเปลือกนอก ที่สำคัญครูต้องรู้ว่าถามผู้เรียนแล้ว ผู้เรียนจะได้คิดอะไร? เขาจะรู้อะไร? เพื่อจะได้ตั้งคำถามใหม่ ให้ผู้เรียนได้คิดต่อไป อย่างไม่มีที่สิ้นสุดของการแสวงหาความรู้

ในส่วนคุณภาพด้านผู้เรียน ควรเน้นให้ผู้เรียน ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ และคุณลักษณะที่พึง ประสงค์ของผู้เรียน คุณภาพด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ คุณภาพด้านกระบวนการจัดการ เรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากระบุในกฎกระทรวงแล้วควรเพิ่มเติมโดยการเชื่อมโยง แนวทางการจัดการศึกษาด้านต่าง ๆ ดังนี้

คุณภาพของผู้เรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์, ด้านคุณภาพ กระบวนการบริหารและการจัดการ ให้มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder) ให้ทำงานร่วมกันเป็นทีม ให้คิดใหม่ทำใหม่พัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีความสุขในการ ทำงาน ที่สำคัญให้รัก องค์กร

คุณภาพด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้สอนเป็นหน่วย บูรณาการท้องถิ่น โดยผู้เรียนสร้างสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนในเรื่อง ที่ตนเองอยากเรียน ไม่ใช่ เรียนในเรื่องที่ครูอยากสอน โดยการออกสำรวจ พื้นที่ตามหน่วยที่อยากจะเรียน สังเกตแล้วตั้งคำถาม ใน เรื่องที่อยากจะรู้ ร่วมกัน ตั้งสมมติฐานแล้วออกแบบหาคำตอบ ปฏิบัติการตามที้ออกแบบไว้ รายงานผล ที่ได้จากการทำงาน กระบวนการนี้ เป็น กระบวนการ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน อย่าง เป็นระบบ เป็นการพัฒนาผู้เรียน ทางด้านการอ่าน การคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และการเขียน นวัตกรรมที่เกิดขึ้นจากผู้เรียน สามารถนำไปใช้ในชีวิต จริงได้

นายอินสม สารินจา ผู้บริหารสถานศึกษาชำนาญการพิเศษ ผอ.ร.ร. บ้านบ่อแก้ว จังหวัด เชียงใหม่ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวว่า แนวทางการจัดการศึกษา และเกณฑ์การประเมิน ที่สอดคล้องกับ ภูมิวัฒนธรรม (บริบทเชิงพื้นที่) ของกลุ่มชาติพันธุ์ โรงเรียนพื้นที่สูงที่ควรจะเป็นนั้นคือ

แนวทางการจัดการศึกษาซึ่งมีกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำข้อมูลที่ได้แยกผู้เรียนตามความถนัด หรือความชอบของผู้เรียน เพื่อวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความรู้ความสามารถของผู้เรียน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้ได้มาซึ่งความคิดรวบยอด (concept) ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

กระบวนการประเมินเป็นกระบวนการที่วัดและประเมินผลนักเรียน ในลักษณะที่ให้เห็นถึงพัฒนาการของผู้เรียนว่ามีพัฒนาการมากน้อยเพียงใด ด้วยกระบวนการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย โดยผ่านกระบวนการสังเกต บันทึกและการรวบรวมข้อมูลจากผลงาน วิธีการ หรือสิ่งที่ผู้เรียนปฏิบัติ เพื่อเป็นพื้นฐานของการตัดสินใจต่อตัวนักเรียน ไม่เน้นการประเมินเฉพาะทักษะพื้นฐาน แต่จะเน้นประเมินทักษะการคิดที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความสามารถในการแก้ปัญหาและการแสดงออกที่เกิดจากการปฏิบัติในสภาพจริง ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ในส่วนคุณภาพด้านผู้เรียน ควรเน้นให้ผู้เรียน ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน คุณภาพด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ คุณภาพด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากระบุในกฎกระทรวงแล้วควรเพิ่มเติมโดยการเชื่อมโยงแนวทางการจัดการศึกษา ด้านต่างๆ ดังนี้

นอกจากมาตรฐานที่ 1, 2, 3, “กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศให้ใช้มาตรฐานการศึกษา ระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ” (วันที่ 6 สิงหาคม 2561) ควรเพิ่มเติมดังนี้ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพด้านผู้เรียน 1) มีความรู้ทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต 2) มีคุณลักษณะ และค่านิยมที่ดีที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม มาตรฐานที่ 2 คุณภาพด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ การมีส่วนร่วมของครู - นักเรียน ผู้ปกครอง และภาคีเครือข่าย ในการจัดการและการบริหารสถานศึกษา

นายนพรัตน์ เอกจิตร ผู้บริหารสถานศึกษาชำนาญการพิเศษ ผอ.รร. บ้านแม่แมม จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาและเกณฑ์การประเมินที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) ผู้เรียนกลุ่มชาติพันธุ์ โรงเรียนพื้นที่สูงที่ควรจะเป็นนั้น การจัดการศึกษาที่แท้จริงต้องเข้าใจว่า โรงเรียน ชุมชน และประชาชนอยู่ร่วมกัน มองสถานศึกษาว่าสามารถดำเนินการเรื่องการศึกษาต่อโจทย์ของเด็กในชุมชนและพื้นที่และสามารถเรียนรู้ในบริบทความเป็นสากลได้ รัฐต้องเปลี่ยนระบบการศึกษาโดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี มองสิทธิของเด็กอยู่ร่วมกับคนในพื้นที่ ชุมชน ท้องถิ่นให้เป็นคนที่มีคุณภาพ มีสมรรถนะเป็นพลเมืองที่สมบูรณ์ได้ นอกจากนั้นการสร้างหลักสูตรต้องมองมิติใหม่ให้ความสำคัญกับหลักสูตรท้องถิ่นไม่ใช่เพียงแต่ให้ความสำคัญกับหลักสูตรแกนกลางเพียงอย่างเดียว ควรให้ความสำคัญกับหลักสูตรภูมิสังคม

ตอบโจทย์ชุมชน ท้องถิ่น ตามความหลากหลายของบริบท ชุมชน ในแต่ละพื้นที่เพื่อให้มีรากเหง้าของชุมชนต้นทุนทางสังคม ไม่ใช่ถูกดึงออกจากพื้นที่เพื่อไปเรียนหลักสูตร 8 กลุ่มสาระตามมาตรฐานการเรียนรู้ ต้องเปลี่ยนวิธีการคิดในเรื่องหลักสูตรแกนกลางกับหลักสูตรภูมิวัฒนธรรมให้เท่าเทียมกัน กระบวนการเรียนรู้ ลดเรียนเนื้อหา เพิ่มโครงการ กิจกรรมให้มากขึ้นให้ผู้เรียนได้เรียนได้เล่นตามความต้องการของตนเอง รวมทั้งส่งเสริมสร้างคุณธรรมเรื่องความมีวินัย ความรับผิดชอบ การแสดงออก จิตอาสา เรียนในห้องเรียนให้น้อยลง บูรณาการหลักสูตรท้องถิ่นให้มากขึ้น

ในส่วนด้านคุณภาพผู้เรียน ควรเน้นให้ผู้เรียน ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ด้านคุณภาพกระบวนการบริหารและการจัดการ ด้านคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากระบุในกฎกระทรวงแล้วควรเพิ่มเติมโดยการเชื่อมโยงแนวทางการจัดการศึกษาด้านต่าง ๆ ดังนี้

ควรมีรูปแบบการประเมินผลที่หลากหลายและสอดคล้องกับลักษณะของโรงเรียนบริบทของสังคม เกณฑ์การประเมินต้องมีความยืดหยุ่นกับพื้นที่

นางสาวลภัสสรดา ปี่ทองธนโชติ ครูชำนาญการพิเศษ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนสันทรายวิทยาคม ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวว่า แนวทางการจัดการศึกษา และเกณฑ์การประเมิน ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ โรงเรียนพื้นที่สูงที่ควรจะเป็น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักถึงภารกิจที่สำคัญในการพัฒนาประชากรของชาติให้เป็น “คนไทยในอนาคตจะต้องมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ตีรอบด้านและมีสุขภาพที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคม และผู้อื่น มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่ 3 และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สูการเป็นคนไทย ที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง” จากสิ่งเหล่านี้ทำให้เห็นว่าการศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ได้อย่างสมบูรณ์ และมีความสามารถในทุกด้าน แต่ความเป็นจริงแล้วบุคคลแต่ละคนมีความแตกต่างหลากหลายทั้งความคิด สติปัญญา ทักษะ ความสามารถ และรวมถึงบริบทของพื้นที่ที่อาศัยอยู่คือสิ่งที่จำเป็นของแนวทางการจัดการศึกษาคือการมองความหลากหลายของบุคคล ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ การจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นั้นไม่ใช่แค่วิธีการสอนการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนของครูผู้สอน แต่ต้องมองถึงความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนในเรื่องของความสามารถ ความคิด ทักษะ ของแต่ละบุคคล จากสิ่งเหล่านี้จะส่งผลให้

ผู้เรียนมีความสุข และสามารถมองอนาคต การต่อยอดความสามารถของตนเอง รู้ว่าตนเองต้องการอะไร และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

หลักการการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการมีวิสัยทัศน์ที่ต้องการผู้เรียนที่มีคุณภาพ ในหลักการของการวัดและการประเมินผลบุคคลในภาพที่กว้าง ในหลักการที่มีความเป็นไปได้ยากของการพัฒนาคนแต่ละคนให้ไปถึงจุดมุ่งหมายที่เหมือนกัน ยกตัวอย่างเช่น การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนจะมีทักษะการคิดในรูปแบบต่าง ๆ ตามมา เป็นตัวอย่างของการจัดการเรียนรู้ที่กระทรวงศึกษาธิการต้องการให้เกิดขึ้นในกระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู ซึ่งในฐานะผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนในรูปแบบนี้ได้ แต่ในทางกลับกัน การวัดและการประเมินผลของการจัดการศึกษา คือ การสอบวัดระดับมาตรฐานความรู้ที่เรียนกว่า o-net ซึ่งใช้คะแนนการสอบเป็นตัววัดระดับคุณภาพของผู้เรียนในแต่ละคน และวัดมาตรฐานการสอนของครูในโรงเรียนนั้น โรงเรียนดีหรือไม่ดีดูที่ผลคะแนน o-net โดยการที่ผู้เรียนจะได้คะแนน o-net ได้สูงนั้น จะต้องผ่านการเรียนเนื้อหาของแต่ละวิชาอย่างครบถ้วน และผู้เรียนจะต้องรอบรู้ทุกอย่าง ทุกเรื่อง ให้สามารถทำข้อสอบ o-net ได้ ซึ่งถ้าเป็นการสอนแบบ Active Learning ที่เป็นหลักการของกระทรวงศึกษาธิการต้องการ ไม่สามารถตอบโจทย์ของการทำข้อสอบที่มีเนื้อหาเยอะเยอย่าง o-net ได้แน่นอน เพราะการเรียนรู้แบบ Active Learning เป็นการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิด ฝึกทักษะ ลงปฏิบัติจริง ซึ่งการฝึกทักษะจะต้องใช้เวลาในการพัฒนาและวิธีการสอนนี้ นักเรียนไม่สามารถได้เนื้อหาอย่างละเอียดตามที่ข้อสอบ o-net ได้ ซึ่งข้อสอบ o-net เป็นการที่ต้องรู้เนื้อหาทั้งหมดอย่างละเอียด และนำไปประยุกต์ใช้ในข้อสอบ จึงทำให้ปัจจุบันผู้เรียนจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเรียนเนื้อหาในแต่ละวิชาให้ครบถ้วน เป็นการเรียนที่ใช้วิธีการติวไปด้วย การต้องจำสูตรมาสอบก่อนสอบ o-net การที่ผู้เรียนจะต้องไปเรียนพิเศษเพิ่มเติม สิ่งเหล่านี้คือวัฒนธรรมการศึกษาของไทยที่แท้จริง ที่สามารถพบเห็นได้อย่างแพร่หลาย เพราะการวัดและการประเมินผลของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ดูมาตรฐานของคนจากผลคะแนนสอบ ไม่ได้ดูความแตกต่างของเด็กจากความสามารถและความต้องการของเด็กที่เป็นความจริงแล้วเนื้อหาที่ใช้การสอบและคะแนน ไม่สามารถนำวัดค่าความสามารถของเด็กที่มีอยู่ได้ การจัดการศึกษาในปัจจุบันมีหลักการที่ดีก็จริง แต่ไม่สามารถทำได้จริง เพราะการวัดมาตรฐานของทั้งประเทศใช้เหมือนกัน และใช้แค่การวัดความเก่งของหลักวิชาการ เด็กเรียนรู้สิ่งที่เป็นเนื้อหาหลักการวิชาการที่ไกลตัว กว้างออกไป นำมาปฏิบัติยาก นอกจากนั้นผู้ที่คิดนโยบายและหลักการสอนจากส่วนกลางเป็นผู้ที่ไม่ได้เข้ามาสัมผัสกับผู้เรียนในแต่ละพื้นที่เหมือนครูผู้สอนที่เห็นสภาพจริงที่เกิดขึ้นในการจัดการเรียนการสอน ที่เกิดปัญหาและอุปสรรคหลายอย่างทำให้หลักการและนโยบายไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างแท้จริง สิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อระยะยาวถึงผลผลิตคุณภาพประชากรในอนาคต ซึ่งปัจจุบันแสดงให้เห็นแล้วว่า การศึกษาปล่อยปะละเลยกับคำว่า การเป็นมนุษย์

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ คุณธรรมจริยธรรม มีปัญหาสังคมมากมายที่เกิดขึ้น ทั้งปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาการฆ่าตัวตาย และโรคซึมเศร้า โดยปัญหาเหล่านี้กำลังเกิดขึ้นในสังคมไทย การบ่มเพาะคนจากการจัดการศึกษาควรเริ่มจากสิ่งที่ใกล้ตัว จากเรื่องง่าย ๆ ในชีวิตประจำวันที่ได้ควรจะต้องปฏิบัติ รับผิดชอบต่อหน้าที่ในบทบาทที่เป็นอยู่ การเคารพกติกาการอยู่ร่วมกัน การรู้จักและค้นพบตนเอง ภูมิใจในความสามารถและสิ่งที่ตนเองเป็น รวมถึงตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ความรักในท้องถิ่น รู้จักท้องถิ่นของตน สิ่งเหล่านี้ต้องผ่านจากการปลูกฝังและพัฒนาจากสถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษา ที่เป็นแรงผลักดันที่สามารถพัฒนาเด็กให้เติบโตอย่างมีความสุข โดยการจัดการศึกษาควรให้ความสำคัญกับความฉลาดทางอารมณ์ EQ เพราะความฉลาดทางอารมณ์เป็นจุดเริ่มต้นของการมองโลกในแง่ดี การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งต่าง ๆ ในสังคมที่กำลังจะเปลี่ยนแปลงไป มีทักษะในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ เมื่อเด็กมี EQ ที่ดีแล้ว เด็กก็พร้อมที่จะรับความรู้ตามความสามารถที่มีอยู่ ความฉลาดทางปัญญา IQ จะตามมา โดยเนื้อหาของจัดการเรียนการสอนควรนำไปใช้ในชีวิตประจำวันให้ได้มากที่สุด ความรู้ที่เป็นสากล ในเรื่องสิทธิมนุษยชน สิ่งแวดล้อม และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีวิจารณญาณ โดยเห็นคุณค่าของความแตกต่างในความสามารถของเด็กในแต่ละคนด้วย การวัดและการประเมินผลของการจัดการศึกษา ควรให้ท้องถิ่นหรือบริบทของพื้นที่นั้นเป็นตัวกำหนดเป้าหมายและความสำเร็จของการจัดการศึกษาในความเป็นพื้นที่นั้น ให้อิสระผู้สอนในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเด็กและบริบทของพื้นที่ กระทรวงศึกษาธิการของประเทศไทยต้องยอมรับความเป็นพหุวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น และยอมรับการเปลี่ยนแปลงของการศึกษาที่ไม่ต้องไปเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ในเวลานี้ต้องพร้อมที่จะเปลี่ยนหลักการของการจัดการศึกษา การวัดและการประเมินผล ให้มีความเป็นตัวของตัวเอง มีความเข้าใจในบริบทพื้นที่ของประเทศตนเอง ยอมรับความแตกต่างในความสามารถของผู้เรียนของประเทศตนเอง เพื่อให้ประชากรในอนาคตของประเทศไทย เป็นประชากรที่มีคุณภาพ ยั่งยืน อย่างแท้จริงในอนาคต

ในส่วนคุณภาพด้านผู้เรียน ควรเน้นให้ผู้เรียน ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน คุณภาพด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ คุณภาพด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากระบุในกฎกระทรวงแล้วควรเพิ่มเติมโดยการเชื่อมโยงแนวทางการจัดการศึกษาด้านต่าง ๆ ดังนี้

ในข้อที่ 3 มีความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม เป็นสิ่งที่ยากเกินสำหรับบริบทในบางพื้นที่ เพราะนวัตกรรม หมายถึงสิ่งที่ประดิษฐ์คิดค้นขึ้นใหม่ หรือเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งอาจเป็นเทคโนโลยี ความคิด หรือผลิตภัณฑ์ เพราะในบางพื้นที่มีความพร้อมไม่เพียงพอในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ทั้งในเรื่องวัสดุอุปกรณ์ เงินทุน และพื้นฐานความคิดของเด็กแต่ละพื้นที่ไม่เท่ากัน

คุณภาพด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ นอกจากระบุในกฎกระทรวงแล้วควรเพิ่มเติมโดยการเชื่อมโยง แนวทางการจัดการศึกษาด้านต่าง ๆ ดังนี้

ตัวชี้วัด ข้อที่ 6 คำว่าระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ การประยุกต์ใช้คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์โทรคมนาคม เพื่อจัดเก็บ ค้นหา ส่งผ่านและจัดดำเนินการข้อมูล ศัพท์นี้โดยปกติก็ใช้แทนความหมายของเครื่องคอมพิวเตอร์และเครือข่ายคอมพิวเตอร์ จะเห็นได้ว่าในบริบทของบางพื้นที่ เครือข่ายเหล่านี้ไม่สามารถเข้าถึงได้

คุณภาพด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากระบุในกฎกระทรวงแล้วควรเพิ่มเติมโดยการเชื่อมโยง แนวทางการจัดการศึกษา ด้านต่าง ๆ ดังนี้

ข้อที่ 2 คำว่าระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ การประยุกต์ใช้คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์โทรคมนาคม เพื่อจัดเก็บ ค้นหา ส่งผ่าน และจัดดำเนินการข้อมูล ศัพท์นี้โดยปกติก็ใช้แทนความหมายของเครื่องคอมพิวเตอร์และเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ซึ่งครูผู้สอนสามารถใช้สื่อ และแหล่งการเรียนรู้ได้ แต่จะเห็นได้ว่าในบริบทของบางพื้นที่ ไม่สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้

นายเสน่ห์ สายเย็นใจ ผู้บริหารเชี่ยวชาญ วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้กล่าวว่าการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ และโรงเรียนในพื้นที่สูงนั้นที่ควรจะเป็นนั้นคือการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม สถานศึกษาควรจัดรูปแบบการศึกษาที่มีความเชื่อมโยงกับพื้นฐานวิถีชีวิตวัฒนธรรม ตามบริบทของชุมชนแต่ละแหล่ง ตลอดจนนำความหมายของนิเวศวัฒนธรรม เข้ามาบูรณาการ ร่วมกับหลักสูตรของสถานศึกษาเป็นการจัดการศึกษาที่นำแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พศ. 2559 – 2564) นำมาบูรณาการจัดการศึกษา ในหลักสูตรสถานศึกษา เน้นคุณธรรม 4 ประการ พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา และนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ร่วมกับการจัดการศึกษาท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาลูกหลานของคนในท้องถิ่นนำไปสู่สิ่งที่ต้องการบริบทพื้นที่นั้น ๆ อย่างมีความสุขและยั่งยืน

ในส่วนคุณภาพด้านผู้เรียน ควรเน้นให้ผู้เรียน ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน คุณภาพด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ คุณภาพด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากระบุในกฎกระทรวงแล้วควรเพิ่มเติมโดยการเชื่อมโยงแนวทางการจัดการศึกษาด้านต่าง ๆ ดังนี้

คุณภาพผู้เรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน มีความสามารถสื่อสารข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ความเป็นตัวตนทางสังคมวัฒนธรรมของชุมชนได้ 2) โดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวคิดในการสร้างนวัตกรรมสำหรับผู้เรียน 3) มีทักษะพื้นฐานต่องานอาชีพที่สอดคล้องกับบริบทในเชิงพื้นที่ โดยนำเอาหลักคุณธรรม “พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา” เข้ามาเป็นเกณฑ์ตัวชี้วัด องค์ประกอบของการประเมินคุณภาพใหม่ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมนี้ด้วย

คุณภาพผู้เรียนด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ที่บริบทเชิงพื้นที่ต้องการ จุดเน้นคือ หลักคุณธรรม 4 ประการ “พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา” ด้วย, ตลอดจนมีความรู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามสังคมชุมชนนั้น ๆ

ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ข้อมูลเป็นเกณฑ์ ตัวชี้วัด ด้วยกระบวนการดังนี้ 1) จากรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ กฎกระทรวง เรื่องมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ลงวันที่ 6 สิงหาคม 2561 ระเบียบต่าง ๆ เกี่ยวกับ ตัวชี้วัด เกณฑ์การประเมินคุณภาพการศึกษา พรบ.การศึกษาแห่งชาติ 2542 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม 2545) และทบทวนวรรณกรรมที่ 2) สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีประสบการณ์ และผู้เชี่ยวชาญ ด้านการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูง และ 3) โครงการประชุมสัมมนาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสะท้อนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีประสบการณ์ และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูง ในการร่างเกณฑ์ กำหนดองค์ประกอบการประเมินคุณภาพใหม่ ในวันที่ 8 พฤษภาคม 2562 ณ ห้องประชุม วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จนกระทั่งตกผลึกแนวความคิดกลายมาเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ได้สังเคราะห์ขึ้น กำหนดเป็นตัวชี้วัด เกณฑ์องค์ประกอบการประเมินคุณภาพการศึกษาใหม่ในครั้งนี้ ได้รับความอนุเคราะห์จาก รศ.ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี ประธานที่ปรึกษาหลักสูตร คณาจารย์ที่ปรึกษาทุกท่าน

ทางคณบดีวิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณในการจัดโครงการประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตัวชี้วัด เกณฑ์การประเมินของการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561 และเกณฑ์การประเมินตัวชี้วัด ของ สมศ. (รอบสี่ 2559-2563) จนกระทั่งได้แนวความคิดที่หลากหลายตกผลึกเป็นข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์หลอมรวมกำหนดตัวชี้วัด เป็นเกณฑ์องค์ประกอบการประเมินคุณภาพใหม่ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม

โครงการประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อนุมัติโดย (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยจรัส เตชะตันมินสกุล)คณบดีวิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ ในวันที่ 8 พฤษภาคม 2562 ณ ห้องประชุม วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ โดยได้สังเคราะห์ออกมาเป็นเกณฑ์การประเมินคุณภาพใหม่ สำหรับโรงเรียนพื้นที่สูง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

คำชี้แจง ความคิดเห็น

จากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีประสบการณ์ และผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ โดยมีประเด็นพิจารณา ที่สะท้อนจากแนวคิดในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ออกมาใน 3 ประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 ความเป็นไปได้ของการนำองค์ประกอบไปใช้ หมายถึง ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีประสบการณ์ และผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหารโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ และสามารถนำองค์ประกอบการประเมินคุณภาพใหม่ ไปใช้ในการจัดการศึกษาในพื้นที่สูงได้มากน้อยเพียงใด

ประเด็นที่ 2 ความมีประโยชน์ของการนำองค์ประกอบไปใช้ หมายถึง ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีประสบการณ์ และผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหารโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) ในพื้นที่สูงว่าสามารถมีประโยชน์ให้ผู้เรียนได้มีคุณภาพ ตามศักยภาพที่อิงสมรรถนะ คุณภาพของนักเรียนและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษานในพื้นที่สูงได้มากน้อยเพียงใด

ประเด็นที่ 3 ความเหมาะสมสอดคล้องของการนำองค์ประกอบไปใช้ หมายถึง ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีประสบการณ์ และผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหารโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงว่าสามารถนำองค์ประกอบเกณฑ์การประเมินคุณภาพใหม่ ที่เหมาะสมสอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมนำไปใช้จัดการศึกษาในพื้นที่สูงได้มากน้อยเพียงใด

ระดับนำนักเกณฑ์ องค์ประกอบการประเมินคุณภาพใหม่

5 หมายถึง แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ในพื้นที่สูง มีความเป็นไปได้/มีประโยชน์/และมีความเหมาะสมในการนำไปใช้อยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ในพื้นที่สูง มีความเป็นไปได้/มีประโยชน์/และมีความเหมาะสมในการนำไปใช้อยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ในพื้นที่สูง มีความเป็นไปได้/มีประโยชน์/และมีความเหมาะสมในการนำไปใช้อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ในพื้นที่สูง มีความเป็นไปได้/มีประโยชน์/และมีความเหมาะสมในการนำไปใช้อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ในพื้นที่สูง มีความเป็นไปได้/มีประโยชน์/และมีความเหมาะสมในการนำไปใช้อยู่ในระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์องค์ประกอบการประเมินคุณภาพใหม่ที่สอดคล้องภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูง ที่ได้จากกระบวนการพัฒนาองค์ประกอบ ดังนี้

จากการศึกษาเอกสาร และทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีประสบการณ์ และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาในพื้นที่สูง จากโครงการประชุมสัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีประสบการณ์ และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาในพื้นที่สูง ในวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 เรื่อง มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน

1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน

1. มีความสามารถในการสื่อสาร ภาษาถิ่น หรือภาษาชาติพันธุ์ ที่สอดคล้องตามบริบทของโรงเรียนในพื้นที่สูง

1.1 มีความสามารถนำเอาภาษาถิ่น ไปสื่อสารเพื่อพัฒนา การอ่าน การเขียนภาษาไทย และภาษาอังกฤษได้

1.2 มีความสามารถคิดคำนวณได้ตามวุฒิภาวะความพร้อม ช่วงวัย ความเหมาะสมกับผู้เรียน ที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น

2. มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมี วิจารณ์ญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหาได้ตามความเหมาะสมของศักยภาพของผู้เรียน

3. มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม ที่มีมิติท้องถิ่น เช่น โครงการคุณธรรมเน้น สร้างคนดี, โครงการวิชาการ, โครงการอาชีพ

4. มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และด้าน Digital communication literacy ความรอบรู้ด้านการสื่อสารดิจิทัล

5. มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา โดยการอิงสมรรถนะของผู้เรียน

6. มีความรู้ ทักษะพื้นฐานทักษะชีวิต และเจตคติที่ดีต่องานงานอาชีพตามบริบทของท้องถิ่น

7. เด็กสามารถเลือกพัฒนาศักยภาพ ตามความถนัด และความต้องการ ของตนเองได้

7.1 มีความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อพัฒนาชุมชน

7.2 มีทักษะชีวิต มีการดำรงชีวิตเป็นตัวอย่างในสังคม

8. รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง

1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

1. การมีคุณลักษณะและค่านิยม 12 ประการ โดยวิธีการเชื่อมโยงประเพณีของท้องถิ่นที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด

1.1 สถานศึกษาจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น/ชาติพันธุ์

2. ความภูมิใจในท้องถิ่นภูมิวัฒนธรรม และความเป็นไทย ตามบริบทของท้องถิ่น

2.1 พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เข้าใจบริบทความเป็นท้องถิ่น/ชาติพันธุ์ เพื่อตอบสนองความเป็นชาติพันธุ์ได้

3. การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลายยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง มีภูมิคุ้มกันต่อความเปลี่ยนแปลงในสังคม/ชุมชน

4. การมีสุขภาพทางร่างกาย และจิตสังคม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มลพิษ ภัยพิบัติ
5. รู้เข้าใจ เห็นคุณค่า และปฏิบัติตนตาม จาริต ประเพณี วัฒนธรรม อันดีงามของ
ท้องถิ่น
 - 5.1 การเห็นคุณค่าและภูมิใจในภูมิวัฒนธรรมของตนเอง
 - 5.2 มีจิตสำนึกบ้านเกิดและความเป็นล้านนา
6. สามารถพัฒนา ประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและนำมาพัฒนาการดำเนินชีวิตของตน
 - 6.1 ปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

มาตรฐานที่ 2 การบริหารและการจัดการ

1. สถานศึกษามีเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจ มีความชัดเจนตามภูมิวัฒนธรรม
2. สถานศึกษามีระบบบริหารจัดการคุณภาพ ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมของท้องถิ่น
3. สถานศึกษาต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น/ชาติพันธุ์
4. ดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้าน ตามหลักสูตรสถานศึกษาและ
ทุกกลุ่มเป้าหมาย ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมของโรงเรียน (หลักสูตรท้องถิ่นต้องเติมเต็ม)
5. พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมใน
พื้นที่สูง
6. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เข้าใจบริบทความเป็นท้องถิ่น/ชาติพันธุ์เพื่อ
ตอบสนองความเป็นชาติพันธุ์ได้เป็นอย่างดี
7. จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ
8. จัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศระดมทรัพยากร โดยเรียนรู้ผ่าน Online เพื่อสนับสนุน
การบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้
9. มีการระดมทรัพยากรทั้งด้านวัตถุ และภูมิปัญญา เพื่อการบริหารจัดการศึกษาอย่างมี
คุณภาพ
 - 9.1 ระดมทรัพยากรโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อสนับสนุนการบริหารและการจัด
การศึกษา
 - 9.2 สถานศึกษาให้ความสำคัญกับชุมชนมีส่วนร่วม ในกระบวนการจัดการศึกษาที่
สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม

มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1. มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้เด็กค้นพบตนเอง ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมของพื้นที่สูง
2. มีการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดปฏิบัติจริง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ตามภูมิวัฒนธรรมของพื้นที่ได้
3. ใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทวิภาษา/สื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาตามบริบทของท้องถิ่นที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม
4. มีการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก
5. ตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และนำผลมาพัฒนาผู้เรียน
6. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม
7. มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

คำถามปลายเปิดเพื่อสนับสนุนเติมเต็มเนื้อหา มุมมองข้อคิดเห็นสะท้อนกลับ และเพิ่มความเชื่อมั่นของแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูง ดังต่อไปนี้

สถานศึกษานั้นมีการปรับหลักสูตรแกนกลาง เพื่อให้สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมอย่างไร ? ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม หรือความเห็นอื่น ๆ (ถ้ามีโปรดระบุ)

ประเด็นพิจารณา ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมของโรงเรียนในพื้นที่สูงและระดับของปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษามากน้อยเพียงใด

1. คุณภาพของการบริหารและการจัดการ

- 1.1 โรงเรียนมีนโยบายที่ชัดเจนด้านการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ในเชิงพื้นที่
- 1.2 โรงเรียนมีแผนงานที่ชัดเจนด้านการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ในเชิงพื้นที่
- 1.3 โรงเรียนมีโครงการที่ชัดเจนตรงตามการแก้ไขปัญหาและความต้องการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทตนเอง
- 1.4 โรงเรียนมีการติดตามประเมินผลชัดเจน และต่อเนื่อง
- 1.5 โรงเรียนมีความต้องการอิสระ เป็นนิติบุคคล การกระจายอำนาจเพื่อการจัดการศึกษาที่สอดคล้องภูมิวัฒนธรรม

2. คุณภาพผู้บริหารสถานศึกษา

- 2.1 ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนา
- 2.2 ผู้บริหารมีประสบการณ์การทำงานในพื้นที่สูง
- 2.3 ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาโรงเรียนในพื้นที่สูง
- 2.4 ผู้บริหารมีความรับผิดชอบและเอาใจใส่ในการบริหารและจัดการโรงเรียนที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม
- 2.5 ผู้บริหารมีธรรมาภิบาล

3. คุณภาพครู/อาจารย์

- 3.1 ครูมีคุณวุฒิตรงสาขา ตามที่สถาน
- 3.2 ครูมีจำนวนที่เพียงพอ
- 3.3 ครูมีทักษะการสื่อสารภาษาถิ่นได้
- 3.4 ครูมีทักษะในวิชาชีพ
- 3.5 ครูเป็นคนในพื้นที่และเข้าใจในภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม)
- 3.6 ครูมีความเต็มใจในการประจำอยู่ในพื้นที่
- 3.7 ครูมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่สูง
- 3.8 ครูมีค่าตอบแทนพิเศษในการทำงานในพื้นที่สูง

4. บุคลากรฝ่ายสนับสนุน

- 4.1 บุคลากรฝ่ายสนับสนุน มีเพียงพอ
- 4.2 บุคลากรสายสนับสนุนมีความมั่นคงในอาชีพ
- 4.3 บุคลากรมีความสามารถในการสื่อสารภาษาถิ่นได้
- 4.4 การพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุน มีอย่างต่อเนื่อง

5. การได้รับการสนับสนุนจากภายนอก

- 5.1 โรงเรียนได้รับการความช่วยเหลือจากสำนักงานเขตพื้นที่ในพื้นที่อย่างเพียงพอ
- 5.2 มีภาครัฐให้การสนับสนุนโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง
- 5.3 มีภาคเอกชนให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

6. สัมพันธ์กับชุมชน

- 6.1 ผู้นำชุมชน มีส่วนร่วมในความช่วยเหลือเอาใจใส่สนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียน
- 6.2 โรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษา
- 6.3 โรงเรียนมีการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนท้องถิ่น

6.4 โรงเรียนมีการจัดทำหลักสูตรร่วมกับชุมชนท้องถิ่น

6.5 โรงเรียนมีการนำข้อเสนอแนะจากชุมชนสู่การปฏิบัติ

7. ความเหมาะสมของหลักสูตรและการจัดการศึกษา

7.1 โรงเรียนมีการจัดทำหลักสูตรที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน ด้านวิชาการทั่วไป และด้านวิชาชีพ อย่างเหมาะสมไม่มากไม่น้อยเกินไปสามารถประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตได้ดี

7.2 โรงเรียนมีการสอนทักษะวิชาชีพเพียงพอ เพื่อการสร้างอาชีพในท้องถิ่น

7.3 โรงเรียนมีสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ที่จำเป็นและเพียงพอในการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ

7.4 โรงเรียนมีหลักสูตรท้องถิ่นที่สอนเกี่ยวกับการสืบสานภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

7.5 โรงเรียนมีหลักสูตรหรือเนื้อหาที่สอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

7.6 โรงเรียนมีสื่อสารสนเทศที่เพียงพอเหมาะสม

8. ภาวะเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

8.1 ชุมชนมีเศรษฐกิจดี

8.2 ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีเศรษฐกิจที่ดี

8.3 ชุมชนมีความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

8.4 ชุมชนมีการสื่อสารและการคมนาคมสะดวก

8.5 ชุมชนเป็นสังคมที่สงบสุขปลอดภัยจากผลกระทบด้านลบต่อเยาวชน

9. งบประมาณเพียงพอ

9.1 งบประมาณของโรงเรียนได้รับตามจำนวนนักเรียน

9.2 งบประมาณของโรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากชุมชนเพิ่ม

9.3 งบประมาณของโรงเรียนได้รับสนับสนุนจากองค์กรภายนอก

10. จิตวิทยาสังคม

10.1 การจัดการศึกษามีความสอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม

10.2 การจัดการเรียนรู้มีผลต่อจิตวิทยาสังคมผู้ปกครองและชุมชน

10.3 ผู้ปกครองและชุมชนมีความเห็นด้วยกับแนวทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม

ประเด็นพิจารณา

ระดับปัจจัยประสิทธิผลของการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) ของโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่มาอย่างน้อยเพียงใด

1. นักเรียนมีความรู้ทางวิชาการ ได้แก่ มีผลคะแนนเฉลี่ยย้อนหลัง O - Net พัฒนาสูงขึ้น
2. นักเรียนมีทักษะเพียงพอในการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม
3. นักเรียนมีจิตสำนึกรักถิ่นฐาน ไม่มีความคิดทิ้งถิ่นฐานบ้านเกิด
4. นักเรียนมีบทบาทในการสืบสานและดำรงวัฒนธรรมให้คงอยู่
5. นักเรียนมีการสร้างอาชีพในท้องถิ่น
6. นักเรียนมีความสามารถพึ่งตัวเองได้
7. นักเรียนมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

หลังจากผู้วิจัยได้องค์ประกอบการประเมินคุณภาพใหม่ จากกระบวนการพัฒนาองค์ประกอบการประเมินคุณภาพการศึกษา ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ทางผู้วิจัยได้นำตัวชี้วัด เกณฑ์องค์ประกอบการประเมินคุณภาพใหม่มาสร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถาม เพื่อประเมินระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาสถานศึกษาบนพื้นที่สูง และประเมินระดับประสิทธิผลการดำเนินงานของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ผลการศึกษา ดังนี้

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาการประเมินคุณภาพการศึกษา

จากสำนักงานมาตรฐานแห่งชาติ รอบ 3

คุณภาพการศึกษาโรงเรียนในพื้นที่สูง จากผลการประเมินของ (สมศ.) รอบ 3

ผลการศึกษาพบว่า การประเมินคุณภาพภายนอก (รอบที่ 3) ของแต่ละโรงเรียนที่ผ่านมา โดยโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ด้านกลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐาน มาตรฐานตามกฎกระทรวงฯ ในระดับที่แตกต่างกัน โดยเรียงตามลำดับดังนี้ ผลการจัดการศึกษา ตัวบ่งชี้ที่ 1 ผู้เรียนมีสุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี ผลการประเมินแต่ละโรงเรียนมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 4.23$) ตัวบ่งชี้ที่ 2 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ผลการประเมินแต่ละโรงเรียนมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 4.25$) ตัวบ่งชี้ที่ 3 ผู้เรียนมีความใฝ่รู้ และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ผลการประเมินแต่ละโรงเรียนมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 3.82$) ตัวบ่งชี้ ที่ 4 ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น ผลการประเมินแต่ละโรงเรียนมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 3.77$) ตัวบ่งชี้ที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนผลการประเมินแต่ละโรงเรียนมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับควรปรับปรุง ($\bar{x} = 3.82$)

กลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐาน มาตรฐานตามกฎกระทรวงฯ ในระดับที่แตกต่างกัน โดยเรียงตามลำดับ ดังนี้ ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตัวบ่งชี้ที่ 6 ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผลการประเมินแต่ละโรงเรียนมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 3.96$) ด้านการบริหารจัดการศึกษา ตัวบ่งชี้ที่ 7 ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการและการพัฒนา

สถานศึกษา ผลการประเมินแต่ละโรงเรียนมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 3.85$) ด้านการประกันคุณภาพภายใน ตัวบ่งชี้ที่ 8 พัฒนาการของการประกันคุณภาพภายในโดยสถานศึกษาและต้นสังกัด ผลการประเมินแต่ละโรงเรียนมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 3.70$)

กลุ่มตัวบ่งชี้อัตลักษณ์ มาตรฐานตามกฎกระทรวงฯ ในระดับที่แตกต่างกัน โดยเรียงตามลำดับดังนี้ ด้านผลการจัดการศึกษา ตัวบ่งชี้ที่ 9 ผลการพัฒนาให้บรรลุตามปรัชญา ปณิธาน/วิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา ผลการประเมินแต่ละโรงเรียนมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 4.11$) ด้านผลการจัดการศึกษา ตัวบ่งชี้ที่ 10 ผลการพัฒนาตามจุดเน้นและจุดเด่นที่ส่งผลกระทบต่อเป็นเอกลักษณ์ของสถานศึกษา ผลการประเมินแต่ละโรงเรียนมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 4.21$)

กลุ่มตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม มาตรฐานตามกฎกระทรวงฯ ในระดับที่แตกต่างกัน โดยเรียงตามลำดับดังนี้ด้านผลการจัดการศึกษา ตัวบ่งชี้ที่ 11 ผลการดำเนินงานโครงการพิเศษเพื่อส่งเสริม

บทบาทของสถานศึกษา ผลการประเมินแต่ละโรงเรียนมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 4.09$) ดังนี้ ด้านการบริหารจัดการศึกษา ตัวบ่งชี้ที่ 12 ผลการดำเนินงานโครงการพิเศษเพื่อส่งเสริมบทบาทของสถานศึกษา ผลการประเมินแต่ละโรงเรียนมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 3.79$) รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินคุณภาพภายนอก จาก สมศ. (รอบที่ 3) ของโรงเรียนที่ผ่านมา

กลุ่มตัวบ่งชี้	มาตรฐานตาม กฎกระทรวงฯ	ตัวบ่งชี้	เฉลี่ยผลการประเมิน แต่ละโรงเรียน
กลุ่มตัวบ่งชี้ พื้นฐาน	ผลการจัดการศึกษา	1. ผู้เรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี	4.23
		2. ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์	4.25
		3. ผู้เรียนมีความใฝ่รู้ และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	3.82
		4. ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น	3.77
		5. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน	2.45

ตารางที่ 2 (ต่อ)

กลุ่มตัวบ่งชี้	มาตรฐานตาม กฎกระทรวงฯ	ตัวบ่งชี้	เฉลี่ยผลการประเมิน แต่ละโรงเรียน	
กลุ่มตัว บ่งชี้อัต ลักษณ์	การจัดการ เรียนการสอนที่ เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญ	6. ประสิทธิภาพของการจัดการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.96	
	การบริหารจัด การศึกษา	7. ประสิทธิภาพของการบริหาร จัดการและการพัฒนาสถานศึกษา	3.85	
	การประกัน คุณภาพภายใน	8. พัฒนาการของการประกันคุณภาพ ภายในโดยสถานศึกษาและต้นสังกัด	3.70	
	ผลการจัด การศึกษา	9. ผลการพัฒนาให้บรรลุตามปรัชญา ปณิธาน/วิสัยทัศน์ พันธกิจ และ วัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง สถานศึกษา	4.11	
		10. ผลการพัฒนาตามจุดเน้นและ จุดเด่นที่ส่งผลกระทบต่อเป็นเอกลักษณ์ ของสถานศึกษา	4.21	
	กลุ่มตัวบ่งชี้ มาตรการ ส่งเสริม	ผลการจัด การศึกษา	11. ผลการดำเนินงานโครงการพิเศษ เพื่อส่งเสริมบทบาทของสถานศึกษา	4.09
		การบริหารจัด การศึกษา	12. ผลการส่งเสริมพัฒนาสถานศึกษา เพื่อยกระดับมาตรฐาน รักษา มาตรฐาน และพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ ที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูป การศึกษา	3.79

**ตอนที่ 3 ผลการศึกษา ระดับประสิทธิผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาของ
สถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม)
โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่**

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 75 ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ช่วง 41- 50 ปี ร้อยละ 43 ในขณะที่ร้อยละ 1.8 อยู่ในช่วง 20 -30 ปี สำหรับระดับการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับปริญญาโท ร้อยละ 93 มีเพียงร้อยละ 12 เท่านั้นที่จบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี นอกจากนี้ ผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับตำแหน่งวิทยฐานะ พบว่า ร้อยละ 63 มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ

ประสบการณ์การบริหารสถานศึกษา พบว่า ร้อยละ 53 มีประสบการณ์อยู่ระหว่าง 6 -10 ปี ส่วนการดำรงตำแหน่งผู้บริหารอยู่ระหว่าง 1- 10 ปี ร้อยละ 56 และ ร้อยละ 26 พบว่าได้ปฏิบัติงานสถานศึกษาแห่งนี้อยู่ระหว่าง 1- 5 ปี ส่วนใหญ่โรงเรียนตั้งอยู่ในเขตอำเภอแม่แจ่ม ร้อยละ 17.5 รองลงมาคือ อยู่อำเภออมก๋อย ร้อยละ 11.7 และอำเภอฝาง ร้อยละ 9.9 ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สพป.ชม เขต 3 ร้อยละ 32.2 สพป.ชม เขต 5 ร้อยละ 25.1 และ สพป.ชม เขต 6 ร้อยละ 17

เส้นทางคมนาคมส่วนใหญ่ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ ประมาณ 121 -160 กิโลเมตร ร้อยละ 27 ด้านการจัดการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่สูงส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง การศึกษาระดับประถมศึกษาและการศึกษาภาคบังคับ ร้อยละ 76 ระดับความยุ่งยากในการจัดการศึกษาโรงเรียนในพื้นที่สูงส่วนใหญ่มีความยุ่งยาก อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 46.8 รองลงมาคือ มีความยุ่งยากมาก ร้อยละ 44.4 ขนาดของโรงเรียนในพื้นที่สูงส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดปานกลาง ร้อยละ 60.8 และขนาดเล็ก ร้อยละ 31.6 มีจำนวนนักเรียนอยู่ระหว่าง 500 – 1,499 คน ร้อยละ 60.8 และมีจำนวนระหว่าง 1 – 499 ร้อยละ 31.6 นักเรียนส่วนใหญ่จะเป็นชนเผ่ากระเหรี่ยงและเผ่าม้ง ร้อยละ 29 มีครูที่เป็นครูกลุ่มชาติพันธุ์อยู่ระหว่าง 1 - 9 คน ร้อยละ 56.73 จำนวนนักเรียนโรงเรียนในสังกัด สพป. จำนวนนักเรียนอยู่ระหว่าง 121- 499 คน ร้อยละ 31.75 รองลงมาคือ อยู่ระหว่าง 500 - 1,500 คน ร้อยละ 26.95 และอยู่ระหว่าง 1 - 121 คน ร้อยละ 22.16 ส่วนนักเรียนในโรงเรียนสังกัด สพม. จำนวนนักเรียนอยู่ระหว่าง 1 - 494 คน คิดเป็นร้อยละ 28.00 อยู่ระหว่าง 500 - 1,459 คน ร้อยละ 28.00 อยู่ระหว่าง 1,500 – 2,444 คน ร้อยละ 14.29 และจำนวน 2,500 คนขึ้นไป ร้อยละ 28.57 งบประมาณทั้งหมดของโรงเรียนในพื้นที่สูง อยู่ระหว่าง 100,000 – 300,000 บาท ร้อยละ 32.75 รองลงมาคือ อยู่ระหว่าง 4,000,000 – 9,000,000 บาท ร้อยละ 26.32 และอยู่ระหว่าง 400,000 – 600,000 บาท ร้อยละ 14.04 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 จำนวนร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n = 171)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	129	75.4
หญิง	42	24.6
รวม	171	100.00
อายุ		
20-30 ปี	3	1.8
30-39 ปี	47	27.5
41-50 ปี	75	43.9
51-60 ปี	46	26.9
รวม	171	100.00
ระดับการศึกษาสูงสุด		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	2	1.2
ปริญญาตรี	9	5.3
สูงกว่าปริญญาตรี	160	93.6
รวม	171	100.00
ตำแหน่งวิทยฐานะปัจจุบัน		
ไม่มีวิทยฐานะ	5	2.9
วิทยฐานะชำนาญการ	47	27.5
วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ	109	63.7
วิทยฐานะเชี่ยวชาญ	8	4.7
วิทยฐานะเชี่ยวชาญพิเศษ	2	1.2
รวม	171	100.00

ตารางที่ 3 (ต่อ)

(n = 171)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ประสบการณ์การบริหารการศึกษาหรือบริหารโรงเรียน		
1 - 5 ปี	42	24.6
6 - 10 ปี	91	53.2
11 - 15 ปี	19	11.1
16 - 20 ปี	12	7.0
21 - 30 ปีขึ้นไป	7	4.1
รวม	171	100.00
ดำรงตำแหน่งผู้บริหาร/ปี		
1 - 5 ปี	48	28.1
6 - 10 ปี	48	28.1
11 - 15 ปี	45	26.3
16 - 20 ปี	12	7.0
21 - 30 ปีขึ้นไป	18	10.5
รวม	171	100.00
ปฏิบัติงานในสถานศึกษาแห่งนี้/ปี		
1 - 5 ปี	46	26.9
6 - 10 ปี	45	26.3
11 - 15 ปี	43	25.1
16 - 20 ปี	20	11.7
21 - 30 ปีขึ้นไป	17	9.9
รวม	171	100.00

ตารางที่ 3 (ต่อ)

(n = 171)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
โรงเรียนตั้งอยู่ในเขตอำเภอ		
อำเภอกัลยาณิวัฒนา	5	2.9
อำเภอจอมทอง	7	4.1
อำเภอแม่แจ่ม	30	17.5
อำเภออมก๋อย	20	11.7
อำเภอฮอด	15	8.8
อำเภอเชียงดาว	12	7.0
อำเภอเวียงแหง	5	2.9
อำเภอไชยปราการ	10	5.8
อำเภอฝาง	17	9.9
อำเภอแม่ฮาด	11	6.4
อำเภอแม่ฮอน	2	1.2
อำเภอดอยสะเก็ด	2	1.2
อำเภอแมริม	4	2.3
อำเภอแม่แตง	9	5.3
อำเภอสะเมิง	13	7.6
อำเภอเมือง	1	.6
อำเภอพร้าว	1	.6
อำเภอแม่วาง	5	2.9
อำเภอดอยเต่า	2	1.2
รวม	171	100.00

ตารางที่ 3 (ต่อ)

(n = 171)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา		
สพป.ชม.เขต 1	5	2.9
สพป.ชม.เขต 2	27	15.8
สพป.ชม.เขต 3	55	32.2
สพป.ชม.เขต 4	5	2.9
สพป.ชม.เขต 5	43	25.1
สพป.ชม.เขต 6	29	17.0
สพม. เขต 34	7	4.1
รวม	171	100.00
การคมนาคม ระยะทางห่างจากตัวจังหวัดเชียงใหม่		
1-30 กิโลเมตร	3	1.8
31-60 กิโลเมตร	11	6.4
61-90 กิโลเมตร	20	11.7
91-120 กิโลเมตร	19	11.1
121-160 กิโลเมตร	47	27.5
161-190 กิโลเมตร	32	18.7
191 กิโลเมตรขึ้นไป	39	22.8
รวม	171	100.00
ระดับการศึกษาที่จัดการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่สูง		
การศึกษาก่อนประถมศึกษา	2	1.2
การประถมศึกษา	65	38.0
การศึกษาคะทั่ง	65	38.0
การศึกษาขั้นพื้นฐาน	39	22.8
รวม	171	100.00

ตารางที่ 3 (ต่อ)

(n = 171)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ระดับความยุ่งยากของโรงเรียนในพื้นที่สูง		
ไม่ยุ่งยาก	3	1.8
ยุ่งยาก	80	46.8
ยุ่งยากมาก	76	44.4
ยุ่งยากมากที่สุด	12	7.0
รวม	171	100.00
ขนาดของโรงเรียนในพื้นที่สูง		
ขนาดเล็ก	54	31.6
ขนาดปานกลาง	104	60.8
ขนาดใหญ่	13	7.6
รวม	171	100.00
จำนวนนักเรียน/โรงเรียน สังกัด สพป.		
จำนวน 1- 121 คน	37	22.16
จำนวน 121- 499 คน	53	31.74
จำนวน 500 - 1,500 คน	45	26.95
จำนวน 1,500 คนขึ้นไป	32	19.16
จำนวนนักเรียน/โรงเรียน สังกัด สพม.เขต 34		
จำนวน 1- 494 คน	2	28.57
จำนวน 500- 1495 คน	2	28.57
จำนวน 1,500- 2,444 คน	1	14.29
จำนวน 2,500 คนขึ้นไป	2	28.57
รวม	171	100.00

ตารางที่ 3 (ต่อ)

(n = 171)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ชนพื้นเมือง	470	8.89
กระเหรี่ยง	854	16.16
ม้ง	723	13.68
มูเซอ	534	10.10
ลีว	470	8.89
ลีซอ	445	8.42
อาข่า	441	8.34
เย้า	523	9.90
ลาหู่	311	5.88
ไตใหญ่	150	2.84
จีน	311	5.88
คาราออง	53	1.00
รวม	5285	100.00
โรงเรียนในพื้นที่สูงมีครูกลุ่มชาติพันธุ์ อยู่ระหว่าง		
1 – 9 คน	97	56.73
10 – 19 คน	56	32.75
20 – 29 คน	17	9.94
30 – คนขึ้นไป	1	0.58
รวม	171	100.00
รวมงบประมาณทั้งหมดของโรงเรียน		
จำนวน 100,000 – 300,000 บาท	56	32.75
จำนวน 400,000 – 600,000 บาท	24	14.04
จำนวน 700,000 – 900,000 บาท	15	8.77
จำนวน 1,000,000 – 3,000,000 บาท	18	10.53
จำนวน 4,000,000 – 9,000,000 บาท	45	26.32
จำนวน 10,000,000 บาทขึ้นไป	10	5.85
รวม	171	100.00

ระดับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่

1. เกณฑ์องค์ประกอบการประเมินคุณภาพใหม่ ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน ตัวบ่งชี้ 1.1

ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ตามเกณฑ์องค์ประกอบการประเมินคุณภาพใหม่ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน ตัวบ่งชี้ 1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน โดยโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ เกณฑ์การประเมินคุณภาพใหม่ ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ในระดับที่แตกต่างกัน โดยเรียงจากระดับมากไปน้อย ดังนี้ มีความรู้ ทักษะพื้นฐาน ทักษะชีวิต และเจตคติที่ดีต่องานงานอาชีพ ตามบริบทของท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.99$) รองลงมาคือ มีทักษะชีวิต มีการดำรงชีวิตเป็นตัวอย่างในสังคม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.84$) รองลงมาคือ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.64$) รองลงมาคือ มีความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อพัฒนาชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.63$) รองลงมาคือ มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม ที่มีมิติท้องถิ่น เช่น โครงการคุณธรรม เน้นสร้างคนดี, โครงการวิชาการ, โครงการอาชีพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.56$) รองลงมาคือ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา โดยการอิงสมรรถนะของผู้เรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.49$) รองลงมาคือ มีความสามารถคิดคำนวณได้ตามวุฒิภาวะความพร้อม ช่วงวัย ความเหมาะสมกับผู้เรียนที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.47$) รองลงมาคือ มีความสามารถนำเอาภาษาถิ่น ไปสื่อสารเพื่อพัฒนา การอ่าน การเขียน ภาษาไทย และภาษาอังกฤษได้ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.40$) รองลงมาคือ มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และด้าน Digital communication literacy ความรอบรู้ด้านการสื่อสารดิจิทัล อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.29$) รองลงมาคือ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมี วิจัยญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหาได้ตามความเหมาะสมของศักยภาพของผู้เรียน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.26$) รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน
โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่

(n = 171)

ลำดับ	มาตรฐานที่ 1 ตัวบ่งชี้ 1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ของผู้เรียน	\bar{x}	SD.	ระดับ
1	มีความสามารถนำเอาภาษาถิ่น ไปสื่อสารเพื่อพัฒนา การ อ่าน การเขียน ภาษาไทย และภาษาอังกฤษได้	3.40	.93	ปาน กลาง
2	มีความสามารถคิดคำนวณได้ตามวุฒิภาวะความพร้อม ช่วง วัย ความเหมาะสมกับผู้เรียนที่สอดคล้องกับบริบทของ ท้องถิ่น	3.47	.81	ปาน กลาง
3	มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมี วิจารณ์ญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหาได้ตามความ เหมาะสมของศักยภาพของผู้เรียน	3.26	.92	ปาน กลาง
4	มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม ที่มีมิติท้องถิ่น เช่น โครงการคุณธรรม เน้น สร้างคนดี, โครงการวิชาการ, โครงการอาชีพ	3.56	.86	มาก
5	มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และด้าน Digital communication literacy ความรอบรู้ด้านการ สื่อสารดิจิทัล	3.29	.95	ปาน กลาง
6	มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา โดยการอิง สมรรถนะของผู้เรียน	3.49	.84	ปาน กลาง
7	มีความรู้ ทักษะพื้นฐาน ทักษะชีวิต และเจตคติที่ดีต่องาน อาชีพ ตามบริบทของท้องถิ่น	3.99	.73	มาก
8	มีความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อพัฒนาชุมชน	3.63	.85	มาก
9	มีทักษะชีวิต มีการดำรงชีวิตเป็นตัวอย่างในสังคม	3.84	.74	มาก
10	รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และสามารถปรับตัวให้เข้ากับการ เปลี่ยนแปลง	3.64	.82	มาก
น้ำหนักคะแนนเฉลี่ย		3.99	.84	มาก

2. เกณฑ์องค์ประกอบการประเมินคุณภาพใหม่ ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน ตัวบ่งชี้ 1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ตามเกณฑ์องค์ประกอบการประเมินคุณภาพใหม่ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน 1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน โดยโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ เกณฑ์องค์ประกอบการประเมินคุณภาพใหม่ ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ในระดับที่แตกต่างกัน โดยเรียงจากระดับมากไปน้อย ดังนี้ ผู้เรียนแสดงออกถึงการมีอัตลักษณ์ / เอกลักษณ์ความเป็นท้องถิ่น/ชาติพันธุ์เพื่อตอบสนองความเป็นชาติพันธุ์ได้เช่น การแต่งกายการปฏิบัติตนตามความเชื่อ ฯลฯ เป็นต้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.34$) รองลงมาคือ การมีสุขภาพทางร่างกาย และจิตสังคม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มลพิษ ภัยพิบัติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.24$) รองลงมาคือ การเห็นคุณค่าและภูมิใจในภูมิวัฒนธรรมของตนเอง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.21$) รองลงมาคือ การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง มีภูมิคุ้มกันต่อความเปลี่ยนแปลงในสังคม/ชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.20$) รองลงมาคือ รู้ เข้าใจ เห็นคุณค่า และปฏิบัติตนตาม จารีต ประเพณี วัฒนธรรม อันติงามของท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.20$) รองลงมาคือ มีความภูมิใจในท้องถิ่นภูมิวัฒนธรรม และความเป็นไทย ตามบริบทของท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.15$) รองลงมาคือ มีจิตสำนึกบ้านเกิดและความเป็นล้านนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.13$) รองลงมาคือ ปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.07$) รองลงมาคือ การมีคุณลักษณะและค่านิยม 12 ประการ ตามประเพณีของท้องถิ่นที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด สถานศึกษาจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น/ชาติพันธุ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.07$) รองลงมาคือ สามารถพัฒนา ประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำมาพัฒนาการดำเนินชีวิตของตน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.03$) รายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

(n = 171)

ลำดับ	มาตรฐานที่ 1 ตัวบ่งชี้ 1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน	\bar{x}	SD.	ระดับ
1	การมีคุณลักษณะและค่านิยม 12 ประการ ตามประเพณีของท้องถิ่นที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด สถานศึกษาจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น/ชาติพันธุ์	4.07	.79	มาก
2	มีความภูมิใจในท้องถิ่นภูมิวัฒนธรรม และความเป็นไทย ตามบริบทของท้องถิ่น	4.15	.77	มาก
3	ผู้เรียนแสดงออกถึงการมีอัตลักษณ์/เอกลักษณ์ความเป็นท้องถิ่น/ชาติพันธุ์เพื่อต้อนสนองความเป็นชาติพันธุ์ได้เช่น การแต่งกายการปฏิบัติตนตามความเชื่อ ฯลฯ เป็นต้น	4.34	.64	มาก
4	การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง มีภูมิคุ้มกันต่อความเปลี่ยนแปลงในสังคม /ชุมชน	4.20	.72	มาก
5	การมีสุขภาพทางร่างกาย และจิตสังคม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พืช ภัยพิบัติ	4.24	.66	มาก
6	รู้ เข้าใจ เห็นคุณค่า และปฏิบัติตนตาม จารีต ประเพณี วัฒนธรรม อันดีงามของท้องถิ่น	4.20	.68	มาก
7	การเห็นคุณค่าและภูมิใจในภูมิวัฒนธรรมของตนเอง	4.21	.67	มาก
8	มีจิตสำนึกบ้านเกิดและความเป็นล้านนา	4.13	.64	มาก
9	สามารถพัฒนา ประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำมาพัฒนาการดำเนินชีวิตของตน	4.03	.70	มาก
10	ปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	4.07	.73	มาก
น้ำหนักคะแนนเฉลี่ย		4.16	.70	มาก

3. เกณฑ์องค์ประกอบการประเมินคุณภาพใหม่ ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ **มาตรฐานที่ 2 การบริหารและการจัดการ**

ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ตามเกณฑ์องค์ประกอบการประเมินคุณภาพใหม่ มาตรฐานที่ 2 การบริหารและการจัดการ โดยโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ในระดับที่แตกต่างกัน โดยเรียงจากระดับมากไปน้อย ดังนี้ สถานศึกษาต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น/ชาติพันธุ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.18$) รองลงมาคือ จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.09$) รองลงมาคือ มีเป้าหมาย วิสัยทัศน์และพันธกิจ ของสถานศึกษามีความชัดเจนตามภูมิวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.98$) รองลงมาคือ พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เข้าใจบริบทความเป็นท้องถิ่น/ชาติพันธุ์ เพื่อตอบสนอง ความเป็นชาติพันธุ์ได้เป็นอย่างดี อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.96$) รองลงมาคือ ดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้าน ตามหลักสูตรสถานศึกษา และทุกกลุ่มเป้าหมาย ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมของโรงเรียน (หลักสูตรท้องถิ่นต้องเต็มเต็ม) อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.95$) รองลงมา ระดมทรัพยากรโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อสนับสนุนการบริหารและการจัดการศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.91$) รองลงมาคือ พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมในพื้นที่สูง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.91$) รองลงมาคือมีระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมของท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.90$) รองลงมาคือ สถานศึกษาให้ความสำคัญกับชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.90$) รองลงมาคือ มีการระดมทรัพยากรทั้งด้านวัตถุ และภูมิปัญญา เพื่อการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.87$) รองลงมาคือ จัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ระดมทรัพยากรโดยเรียนรู้ผ่าน Online เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.77$) รายละเอียดดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับองค์ประกอบเกณฑ์การประเมินคุณภาพใหม่
ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่

(n = 171)

ลำดับ	มาตรฐานที่ 2 การบริหารและการจัดการ	\bar{x}	SD.	ระดับ
1	มีเป้าหมาย วิสัยทัศน์และพันธกิจ ของสถานศึกษามีความชัดเจนตามภูมิวัฒนธรรม	3.98	.71	มาก
2	มีระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมของท้องถิ่น	3.90	.73	มาก
3	สถานศึกษาต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น/ชาติพันธุ์	4.18	.77	มาก
4	ดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษา และทุกกลุ่มเป้าหมาย ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมของโรงเรียน (หลักสูตรท้องถิ่นต้องเต็มเต็ม)	3.95	.76	มาก
5	พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมในพื้นที่สูง	3.91	.75	มาก
6	พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เข้าใจบริบทความเป็นท้องถิ่น/ชาติพันธุ์ เพื่อตอบสนอง ความเป็นชาติพันธุ์ได้เป็นอย่างดี	3.96	.79	มาก
7	จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ	4.09	.76	มาก
8	จัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ระดมทรัพยากร โดยเรียนรู้ผ่าน Online เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้	3.77	.85	มาก
9	มีการระดมทรัพยากรทั้งด้านวัสดุ และภูมิปัญญา เพื่อการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ	3.87	.78	มาก
10	ระดมทรัพยากรโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อสนับสนุนการบริหารและการจัดการศึกษา	3.91	.75	มาก
11	สถานศึกษาให้ความสำคัญกับชุมชนมีส่วนร่วม ในกระบวนการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม	3.90	.75	มาก
น้ำหนักคะแนนเฉลี่ย		3.94	.76	มาก

4. เกณฑ์องค์ประกอบการประเมินคุณภาพใหม่ ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ **มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**

ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ตามเกณฑ์องค์ประกอบการประเมินคุณภาพใหม่ มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพใหม่ ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ในระดับที่แตกต่างกัน โดยเรียงจากระดับมากไปน้อยดังนี้ มีการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.08$) รองลงมาคือ ตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และนำผลมาพัฒนาผู้เรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.94$) รองลงมาคือ มีการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดปฏิบัติจริง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ ตามภูมิวัฒนธรรมของพื้นที่ได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.93$) รองลงมาคือ มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้เด็กค้นพบตนเอง ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมของพื้นที่สูง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.87$) รองลงมาคือ มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.85$) รองลงมาคือ ใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทวิภาษา / สื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริม การเรียนรู้ภาษาตามบริบทของท้องถิ่น ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.77$) รายละเอียดดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับองค์ประกอบเกณฑ์การประเมินคุณภาพใหม่
ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่

(n = 171)

ลำดับ	มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	\bar{x}	SD.	ระดับ
1	มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้เด็กค้นพบตนเอง ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมของพื้นที่สูง	3.87	.74	มาก
2	มีการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดปฏิบัติจริง และ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ ตามภูมิวัฒนธรรมของพื้นที่ ได้	3.93	.64	มาก
3	ใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการ เรียนรู้ ทวิภาษา / สื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริม การเรียนรู้ภาษา ตามบริบทของท้องถิ่น ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม	3.77	.80	มาก
4	มีการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก	4.08	.62	มาก
5	ตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และนำผลมา พัฒนาผู้เรียน	3.94	.67	มาก
6	มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนา และ ปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง ที่สอดคล้องกับภูมิ วัฒนธรรม	3.85	.62	มาก
7	มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามาใช้ใน กระบวนการจัดการเรียนการสอน อย่างเป็นระบบ และ ต่อเนื่อง	3.86	.83	มาก
น้ำหนักคะแนนเฉลี่ย		3.90	.70	มาก

ตอนที่ 4 ผลการศึกษาระดับปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน
การจัดการศึกษาของสถานศึกษาพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับ
ภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูง
จังหวัดเชียงใหม่

1. ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ด้านคุณภาพของการบริหารและการจัดการ “นำสู่การปฏิบัติจริง” โดยโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ มีประสิทธิผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ด้านคุณภาพของการบริหารและการจัดการ “นำสู่การปฏิบัติจริง” ในระดับที่แตกต่างกัน โดยเรียงจากระดับมากไปน้อย ดังนี้ โรงเรียนมีโครงการที่ชัดเจนตรงตามการแก้ไขปัญหาและความต้องการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทตนเอง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.16$) รองลงมาคือ โรงเรียนมีแผนงานที่ชัดเจนด้านการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมในเชิงพื้นที่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.09$) รองลงมา คือโรงเรียนมีนโยบายที่ชัดเจนด้านการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมในเชิงพื้นที่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.08$) รองลงมาคือโรงเรียนมีการติดตามประเมินผลชัดเจนและต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.02$) รองลงมาคือโรงเรียนมีความต้องการอิสระเป็นนิติบุคคล การกระจายอำนาจ เพื่อการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.00$) รายละเอียดดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัด เชียงใหม่

(n = 171)

ลำดับ	คุณภาพของการบริหารและการจัดการ	\bar{x}	SD.	ระดับ
“นำสู่การปฏิบัติจริง”				
1	โรงเรียนมีนโยบายที่ชัดเจนด้านการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมในเชิงพื้นที่	4.08	.70	มาก
2	โรงเรียนมีแผนงานที่ชัดเจนด้านการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมในเชิงพื้นที่	4.09	.67	มาก
3	โรงเรียนมีโครงการที่ชัดเจนตรงตามการแก้ไขปัญหา และความต้องการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทตนเอง	4.16	.66	มาก
4	โรงเรียนมีการติดตามประเมินผลชัดเจน และต่อเนื่อง	4.02	.70	มาก
5	โรงเรียนมีความต้องการอิสระ เป็นนิติบุคคล การกระจายอำนาจ เพื่อการจัดการศึกษาที่สอดคล้องภูมิวัฒนธรรม	4.00	.81	มาก
น้ำหนักคะแนนเฉลี่ย		4.07	.70	มาก

2. ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ด้านคุณภาพผู้บริหารสถานศึกษา “นำสู่การปฏิบัติจริง” โดยโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ มีประสิทธิผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ คุณภาพผู้บริหารสถานศึกษา “นำสู่การปฏิบัติจริง” ในระดับที่แตกต่างกัน โดยเรียงจากระดับมากไปน้อย ดังนี้ ผู้บริหารมีธรรมาภิบาล อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.47$) รองลงมาคือ ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาโรงเรียนในพื้นที่สูง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.31$) รองลงมาคือ ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.26$) รองลงมาคือ ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาโรงเรียนในพื้นที่สูง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.19$) รองลงมาคือ ผู้บริหารมีประสบการณ์การทำงานพื้นที่สูง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.03$) รายละเอียดดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัด เชียงใหม่

(n = 171)

ลำดับ	คุณภาพผู้บริหารสถานศึกษา “นำสู่การปฏิบัติจริง”	\bar{x}	SD.	ระดับ
1	ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนา	4.26	.67	มาก
2	ผู้บริหารมีประสบการณ์การทำงานในพื้นที่สูง	4.03	.86	มาก
3	ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาโรงเรียนในพื้นที่สูง	4.19	.73	มาก
4	ผู้บริหารมีความรับผิดชอบและเอาใจใส่ในการบริหารและจัดการโรงเรียนที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม	4.31	.76	มาก
5	ผู้บริหารมีธรรมาภิบาล	4.47	.63	มาก
นำหนักคะแนนเฉลี่ย		4.25	.73	มาก

3. ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ด้านคุณภาพครู/อาจารย์ “ตามสภาพความเป็นจริง” โดยโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ มีประสิทธิผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ด้านคุณภาพครู/อาจารย์ “ตามสภาพความเป็นจริง” ในระดับที่แตกต่างกัน โดยเรียงจากระดับมากไปน้อย ดังนี้ ครูมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่สูง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.21$) รองลงมาคือ ครูมีคุณวุฒิตรงสาขา อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.09$) รองลงมาคือ ครูมีความเต็มใจในการประจำอยู่ในพื้นที่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.09$) รองลงมาคือ ครูมีทักษะในวิชาชีพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.08$) รองลงมาคือ ครูมีจำนวนเพียงพอ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.82$) รองลงมาคือ ครูเป็นคนในพื้นที่และเข้าใจในภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.79$) รองลงมา ครูมีทักษะการสื่อสารภาษาถิ่นได้ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.39$) รองลงมาคือ ครูมีค่าตอบแทนพิเศษในการทำงานในพื้นที่สูงได้ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.46$) รายละเอียดดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัด เชียงใหม่

(n = 171)

ลำดับ	คุณภาพครู/อาจารย์ “ตามสภาพความเป็นจริง”	\bar{x}	SD.	ระดับ
1	ครูมีคุณวุฒิตรงสาขา	4.09	.78	มาก
2	ครูมีจำนวนเพียงพอ	3.82	1.03	มาก
3	ครูมีทักษะการสื่อสารภาษาถิ่นได้	3.39	1.07	ปานกลาง
4	ครูมีทักษะในวิชาชีพ	4.08	.85	มาก
5	ครูเป็นคนในพื้นที่และเข้าใจในภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม)	3.79	.95	มาก
6	ครูมีความเต็มใจในการประจำอยู่ในพื้นที่	4.09	.830	มาก
7	ครูมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่สูง	4.21	.73	มาก
8	ครูมีค่าตอบแทนพิเศษในการทำงานในพื้นที่สูง	2.46	1.50	ปานกลาง
น้ำหนักคะแนนเฉลี่ย		3.74	.96	มาก

4. ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ด้านบุคลากรฝ่ายสนับสนุน โดยโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ มีประสิทธิผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ด้านบุคลากรฝ่ายสนับสนุน ในระดับที่แตกต่างกัน โดยเรียงจากระดับมากไปน้อย ดังนี้ การพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนมีอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.35$) รองลงมาคือ บุคลากรฝ่ายสนับสนุนมีเพียงพอ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.32$) รองลงมาคือ บุคลากรมีความสามารถในการสื่อสารภาษาถิ่นได้ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.32$) รองลงมาคือ บุคลากรสายสนับสนุนมีความมั่นคงในอาชีพ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.23$) รายละเอียดดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัด เชียงใหม่

(n = 171)

ลำดับ	บุคลากรฝ่ายสนับสนุน	\bar{x}	SD.	ระดับ
1	บุคลากรฝ่ายสนับสนุน มีเพียงพอ	3.32	1.03	ปานกลาง
2	บุคลากรสายสนับสนุน มีความมั่นคงในอาชีพ	3.23	1.11	ปานกลาง
3	บุคลากรมีความสามารถในการสื่อสารภาษาถิ่นได้	3.32	1.07	ปานกลาง
4	การพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุน มีอย่างต่อเนื่อง	3.35	1.05	ปานกลาง
น้ำหนักคะแนนเฉลี่ย		3.30	1.06	ปานกลาง

5. ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่ สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ด้านการได้รับการ สนับสนุนจากภายนอก ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาของ สถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัด เชียงใหม่ ด้านการได้รับการสนับสนุนจากภายนอก โดยโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ มีประสิทธิผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนใน พื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ด้านการได้รับการสนับสนุนจากภายนอก ในระดับที่แตกต่างกัน โดยเรียง จากระดับมากไปน้อยดังนี้ โรงเรียนได้รับความช่วยเหลือจากสำนักงานเขตพื้นที่ในพื้นที่อย่างเพียงพอ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.59$) รองลงมาคือ ภาครัฐให้การสนับสนุนโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง อยู่ใน ระดับมาก ($\bar{x} = 3.57$) รองลงมาคือ มีภาคเอกชนให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง มีเพียงพอ อยู่ใน ระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.11$) รายละเอียดดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัด เชียงใหม่

(n = 171)

ลำดับ	การได้รับการสนับสนุนจากภายนอก	\bar{x}	SD.	ระดับ
1	โรงเรียนได้รับความช่วยเหลือจากสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาในพื้นที่นั้นอย่างเพียงพอ	3.59	.80	มาก
2	มีภาครัฐให้การสนับสนุนโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง	3.57	.88	มาก
3	มีภาคเอกชนให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง	3.11	1.14	ปานกลาง
น้ำหนักคะแนนเฉลี่ย		3.42	.94	ปานกลาง

6. ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบน พื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ด้านสัมพันธ์ กับชุมชน โดยโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ มีประสิทธิภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาที่ สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ด้านสัมพันธ์กับชุมชน ในระดับที่แตกต่างกัน โดยเรียงจากระดับมากไปน้อย ดังนี้ โรงเรียนมีการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน ท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.21$) รองลงมาคือ โรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการ บริหารและการจัดการศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.14$) รองลงมาคือ โรงเรียนมีการนำ ข้อเสนอแนะจากชุมชนสู่การปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.00$) รองลงมาคือ ผู้นำชุมชน มีส่วน ร่วมสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียน อยู่ในระดับ ($\bar{x} = 3.95$) รองลงมาคือ โรงเรียนมีการ จัดทำหลักสูตรร่วมกับชุมชนท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.84$) รายละเอียดดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัด เชียงใหม่

(n = 171)

ลำดับ	สัมพันธ์กับชุมชน	\bar{x}	SD.	ระดับ
1	ผู้นำชุมชน มีส่วนร่วมสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียน	3.95	.67	มาก
2	โรงเรียนเปิดโอกาสให้ ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษา	4.14	.67	มาก
3	โรงเรียนมีการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนท้องถิ่น	4.21	.63	มาก
4	โรงเรียนมีการจัดทำหลักสูตรร่วมกับชุมชนท้องถิ่น	3.84	.76	มาก
5	โรงเรียนมีการนำข้อเสนอแนะจากชุมชนสู่การปฏิบัติ	4.00	.80	มาก
น้ำหนักคะแนนเฉลี่ย		4.02	.70	มาก

7. ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ด้านความเหมาะสมของหลักสูตรและการจัดการศึกษา โดยโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ มีประสิทธิผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ด้านความเหมาะสมของหลักสูตรและการจัดการศึกษา ในระดับที่แตกต่างกัน โดยเรียงจากระดับมากไปน้อย ดังนี้ โรงเรียนมีการจัดทำหลักสูตรที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน ด้านวิชาการทั่วไป และด้านวิชาชีพ อย่างเหมาะสมไม่มากไม่น้อยเกินไปสามารถประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตได้ดี อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.95$) รองลงมาคือ โรงเรียนมีการสอนทักษะวิชาชีพเพียงพอ เพื่อการสร้างอาชีพในท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.84$) รองลงมาคือ โรงเรียนมีหลักสูตรหรือเนื้อหาที่สอนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.79$) รองลงมาคือ โรงเรียนมีหลักสูตรท้องถิ่นที่สอนการสืบสานภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.73$) รองลงมาคือ โรงเรียนมีสื่อ, สารสนเทศ ที่เพียงพอเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.57$) รองลงมาคือ โรงเรียนมีสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ที่จำเป็นและเพียงพอในการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.40$) รายละเอียดดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัด เชียงใหม่

(n = 171)

ลำดับ	ความเหมาะสมของหลักสูตรและการจัดการศึกษา	\bar{x}	SD.	ระดับ
1	โรงเรียนมีการจัดทำหลักสูตรที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน ด้านวิชาการทั่วไป และด้านวิชาชีพ อย่างเหมาะสมไม่ มากไม่น้อยเกินไปสามารถประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิต ได้ดี	3.95	.68	มาก
2	โรงเรียนมีการสอนทักษะวิชาชีพเพียงพอ เพื่อการสร้าง อาชีพในท้องถิ่น	3.84	.84	มาก
3	โรงเรียนมีสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ที่จำเป็นและเพียงพอใน การสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ	3.40	.95	ปาน กลาง
4	โรงเรียนมีหลักสูตรท้องถิ่นที่สอนการสืบสานภูมิปัญญาและ วัฒนธรรมท้องถิ่น	3.73	.91	มาก
5	โรงเรียนมีหลักสูตรหรือเนื้อหาที่สอนการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.79	.95	มาก
6	โรงเรียนมีสื่อ สารสนเทศ ที่เพียงพอเหมาะสม	3.57	.94	มาก
น้ำหนักคะแนนเฉลี่ย		3.71	.87	มาก

8. ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่ สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ด้านภาวะ เศรษฐกิจและสังคมของชุมชน โดยโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ มีประสิทธิภาพการดำเนินงาน การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ด้านภาวะเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน ในระดับที่แตกต่างกัน โดยเรียงจากระดับมากไปน้อย ดังนี้ ชุมชนมีความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.67$) รองลงมา คือ ชุมชนเป็นสังคมที่สงบสุข ปลอดภัยจากผลกระทบด้านลบต่อเยาวชน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.42$) รองลงมาคือ ชุมชนมีการสื่อสารและการคมนาคมสะดวก อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.39$) รองลงมาคือ ชุมชนมีเศรษฐกิจดี อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.34$) รองลงมาคือ ผู้ปกครองส่วนใหญ่ มีเศรษฐกิจที่ดี อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.05$) รายละเอียดดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัด เชียงใหม่

(n = 171)

ลำดับ	ภาวะเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน	\bar{x}	SD.	ระดับ
1	ชุมชนมีเศรษฐกิจดี	3.34	1.00	ปานกลาง
2	ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีเศรษฐกิจที่ดี	3.05	1.11	ปานกลาง
3	ชุมชนมีความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	3.67	.90	มาก
4	ชุมชนมีการสื่อสารและการคมนาคมสะดวก	3.39	1.12	ปานกลาง
5	ชุมชนเป็นสังคมที่สงบสุข ปลอดภัยจากผลกระทบด้าน ลบต่อเยาวชน	3.42	1.02	ปานกลาง
น้ำหนักคะแนนเฉลี่ย		3.37	1.03	ปานกลาง

9. ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับ ภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ด้านงบประมาณเพียงพอ โดยโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ มีประสิทธิผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับ ภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ด้านงบประมาณเพียงพอ ในระดับ ที่แตกต่างกัน โดยเรียงจากระดับมากไปน้อย ดังนี้ งบประมาณของโรงเรียนได้รับตามจำนวน นักเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.92$) รองลงมาคือ งบประมาณของโรงเรียนได้รับสนับสนุนจาก องค์กรภายนอก อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.10$) รองลงมาคือ งบประมาณของโรงเรียนได้รับ การสนับสนุนจากชุมชนเพิ่ม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.90$) รายละเอียดดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่

(n = 171)

ลำดับ	งบประมาณเพียงพอ	\bar{x}	SD.	ระดับ
1	งบประมาณของโรงเรียนได้รับตามจำนวนนักเรียน	3.92	.93	มาก
2	งบประมาณของโรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากชุมชนเพิ่ม	2.90	1.11	ปานกลาง
3	งบประมาณของโรงเรียนได้รับสนับสนุนจากองค์กรภายนอก	3.10	1.06	ปานกลาง
น้ำหนักคะแนนเฉลี่ย		3.30	1.03	ปานกลาง

10. ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ด้านจิตวิทยาสังคม โดยโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ มีประสิทธิผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ด้านจิตวิทยาสังคม ในระดับที่แตกต่างกัน โดยเรียงจากระดับมากไปน้อย ดังนี้ ผู้ปกครองและชุมชนมีความเห็นด้วยกับแนวทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.76$) รองลงมาคือ การจัดการเรียนรู้มีผลต่อจิตวิทยาสังคมผู้ปกครองและชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.72$) รองลงมาคือ การจัดการศึกษามีความสอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.71$) รายละเอียดดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่

(n = 171)

ลำดับ	จิตวิทยาสังคม	\bar{x}	SD.	ระดับ
1	การจัดการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม	3.71	.80	มาก
2	ผู้ประกอบการและชุมชนมีความเห็นด้วยกับแนวทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม	3.76	.84	มาก
3	การจัดการเรียนรู้มีผลต่อจิตวิทยาสังคมผู้ประกอบการและชุมชน	3.72	.84	มาก
น้ำหนักคะแนนเฉลี่ย		3.73	.82	มาก

11. ผลการศึกษาพบว่า ระดับประสิทธิผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาของสถานศึกษา บนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ด้านระดับประสิทธิผลการจัดการศึกษาบนพื้นที่สูง โดยโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ มีประสิทธิผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ด้านปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพ ในระดับที่แตกต่างกัน โดยเรียงจากระดับมากไปน้อย ดังนี้ นักเรียนมีจิตสำนึกรักถิ่นฐาน ไม่มีความคิดทิ้งถิ่นฐานบ้านเกิด อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.08$) รองลงมาคือ นักเรียนมีบทบาทในการสืบสานและดำรงวัฒนธรรมให้คงอยู่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.00$) รองลงมาคือ นักเรียนมีความสามารถพึ่งตัวเองได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.83$) รองลงมาคือ นักเรียนมีการสร้างอาชีพในท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.76$) รองลงมาคือ นักเรียนมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.76$) รองลงมาคือ นักเรียนมีทักษะเพียงพอในการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.71$) รองลงมาคือ นักเรียนมีความรู้ทางวิชาการได้แก่ มีผลคะแนนเฉลี่ยย้อนหลัง O - Net พัฒนาสูงขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.44$) รายละเอียดดังตารางที่ 18

ตารางที่ 18 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิผลการดำเนินงานการจัด
การศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม)
โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่

(n = 171)

ลำดับ	ระดับประสิทธิผลการจัดการศึกษาสถานศึกษาบนพื้นที่สูง	\bar{x}	SD.	ระดับ
1	นักเรียนมีความรู้ทางวิชาการ ได้แก่ มีผลคะแนนเฉลี่ย ย้อนหลัง O - Net พัฒนาสูงขึ้น	3.44	.92	ปาน กลาง
2	นักเรียนมีทักษะเพียงพอในการประกอบอาชีพที่สอดคล้อง กับภูมิวัฒนธรรม	3.71	.76	มาก
3	นักเรียนมีจิตสำนึกรักถิ่นฐาน ไม่มีความคิดทิ้งถิ่นฐานบ้านเกิด	4.08	.70	มาก
4	นักเรียนมีบทบาทในการสืบสานและดำรงวัฒนธรรมให้คงอยู่	4.00	.75	มาก
5	นักเรียนมีการสร้างอาชีพในท้องถิ่น	3.76	.80	มาก
6	นักเรียนมีความสามารถพึ่งตัวเองได้	3.83	.72	มาก
7	นักเรียนมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น	3.76	.75	มาก
น้ำหนักคะแนนเฉลี่ย		3.79	.77	มาก

ตอนที่ 5 ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการดำเนินงานการจัดการศึกษา
ของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม)
โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่

1. การทดสอบสมมุติฐาน

ผลวิเคราะห์ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการดำเนินงานการจัดการศึกษา
สถานศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่
ใช้เทคนิคสมการถดถอยเชิงเส้นพหุ โดยมีตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังนี้

Effective	คือ	ประสิทธิผลของการดำเนินงานการจัดการศึกษา
Academic	คือ	ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน
Child center	คือ	กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
Administration	คือ	การบริหารและการจัดการ
Adminisq	คือ	คุณภาพของการบริหารและการจัดการ
Leaderq	คือ	คุณภาพผู้บริหาร
Organq	คือ	คุณภาพสถานศึกษา
Personal	คือ	บุคลากรทางการศึกษา
Network	คือ	การได้รับการสนับสนุนจากภายนอก
Community	คือ	ความสัมพันธ์กับชุมชน
Curriculum	คือ	ความเหมาะสมของหลักสูตรและการจัดการศึกษา
Economy	คือ	ภาวะเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน
Budget	คือ	งบประมาณของโรงเรียน
Psychology	คือ	จิตวิทยาสังคม
E	แทน	ความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่า
B1- B7	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ หรือ ค่าอิทธิพลเชิงสาเหตุของตัวแปรที่ 1 ถึง 15

2. ผลการวิเคราะห์

2.1 การตรวจสอบปัญหาตัวแปรอิสระสัมพันธ์กัน (Multicollinearity)

ตารางที่ 19 แสดงค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ตัวแปร/ศาสตร์	Effective	administration	childcenter	adminisq	Leaderq	Organaq	Personal	Network	comunity	Curriculum	Economy	Psycology
Effective	1.000											
administration	.544	1.000										
childcenter	.548	.609	1.000									
adminisq	.528	.673	.681	1.000								
Leaderq	.406	.623	.563	.654	1.000							
Organaq	.537	.669	.539	.576	.687	1.000						
Personal	.661	.342	.453	.395	.379	.490	1.000					
Network	.460	.193	.401	.269	.259	.194	.638	1.000				
comunity	.537	.464	.601	.475	.446	.528	.430	.362	1.000			
Curriculum	.629	.391	.532	.496	.484	.533	.595	.463	.547	1.000		
Economy	.653	.273	.381	.412	.291	.334	.675	.580	.366	.611	1.000	
Pspycology	.589	.455	.476	.395	.429	.418	.460	.453	.560	.573	.545	1.000

**นัยสำคัญทางสถิติ ระดับ 95 %

จากตารางที่ 19 พบว่าค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ คือ มีค่าไม่เกิน 0.7 จึงไม่มีปัญหา Multicollinearity หรือปัญหาตัวแปรอิสระสัมพันธ์กันจนขัดข้อสมมติพื้นฐานของเทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้น

2.2 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลเชิงสาเหตุ

ตารางที่ 20 แสดงค่าสถิติในการทดสอบสมมติฐานโดยเทคนิคสมการถดถอยเชิงเส้นพหุ

ตัวแปร	ค่าสถิติทดสอบ			
	B	Beta	t	Sig.T
(Constant)	-.168		-.647	.519
Personal	.238	.237	3.534	.001
administration	.309	.271	5.073	.000
Economy	.226	.289	4.308	.000
community	.146	.130	2.211	.028
Curriculum	.127	.135	2.003	.047

R = 0.804 , R² = 0.647, F = , Sig F = 0.000

หมายเหตุ P - Value < 0.05

จากตารางที่ 20 สามารถอธิบายผลการวิเคราะห์ที่ได้ ดังนี้

1. เมื่อพิจารณาค่าสถิติ R เท่ากับ 0.804 แปลว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามร้อยละ 80.4 และค่าสถิติ R² = 0.647 หมายถึง ตัวแปรอธิบายตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามได้ร้อยละ 64.7 ส่วน Sig F เท่ากับ 0.000 แสดงว่าตัวแปรอิสระมีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05

2. เมื่อพิจารณาค่า Sig T ของตัวแปรอิสระทุกตัวพบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.00 ถึง 0.047 กล่าวคือ 0.000 , 0.000 , 0.001 , 0.028 และ 0.047 ตามลำดับ ซึ่งน้อยกว่า 0.05 แสดงว่า ตัวแปรอิสระทุกตัว ส่งผลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 93 ถึง 99

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการดำเนินงานการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) ของโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ เรียงลำดับจาก

ค่าอิทธิพลเชิงสาเหตุมากไปหาน้อย คือ ภาวะเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน การบริหารและการจัดการ บุคลากรทางการศึกษา ความเหมาะสมของหลักสูตรและการจัดการศึกษา และความสัมพันธ์กับชุมชน โดยมีอิทธิพลเชิงสาเหตุเท่ากับ 0.289, 0.271, 0.237, 0.135 และ 0.130 ตามลำดับ

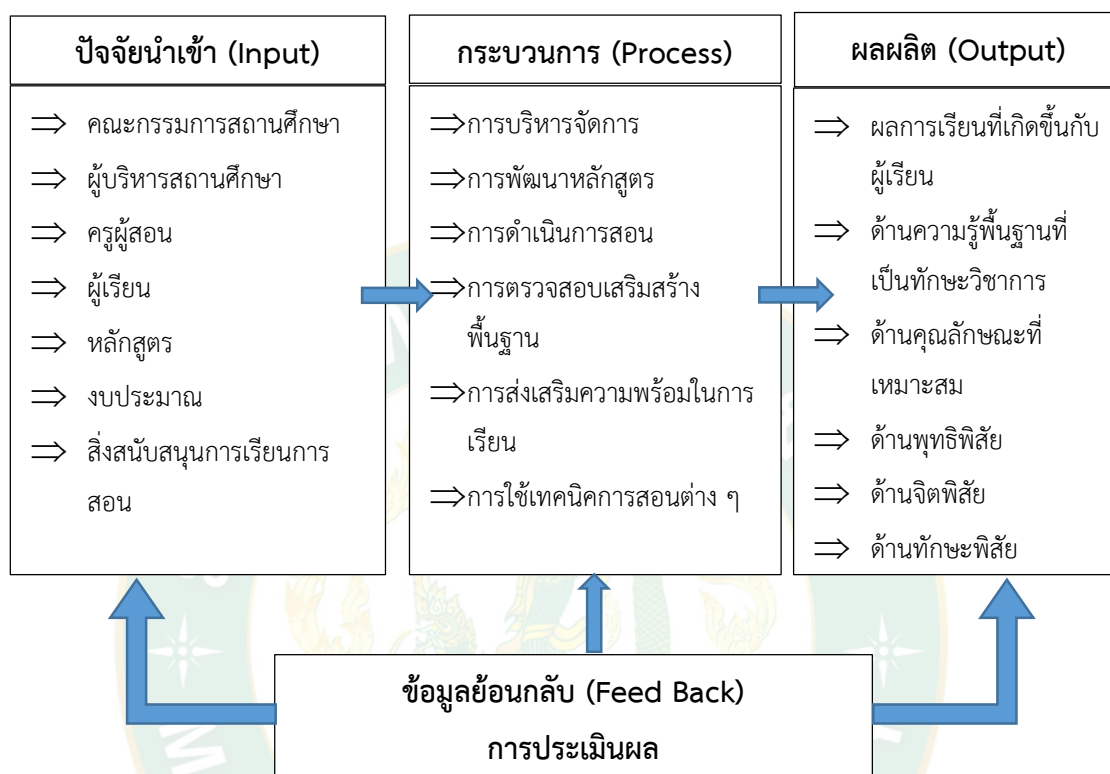
ตอนที่ 6 ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษา ของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม)

โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่

การได้มาซึ่งข้อเสนอที่เป็นแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่ สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมได้มาจากการ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากการทางวิชาการทางราชการที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์และการจัดเวทีสัมมนาเชิงวิชาการ เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สร้างความเข้าใจร่วมกันเติมเต็มข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้ประสบการณ์ มีความเชี่ยวชาญและมีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษา โดยมีการวิเคราะห์เกณฑ์การประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา องค์กรมหาชน (สมศ.) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ) แล้วคัดเลือกตัวชี้วัดหรือเกณฑ์ที่เหมาะสมกับผู้เรียนและสถานศึกษาบนพื้นที่สูง โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิภายใต้เวทีประชุมสัมมนาการมีส่วนร่วมในการนำเสนอ สะท้อนความคิดเห็นและร่วมกันคัดเลือกตัวชี้วัด เกณฑ์เดิมบางตัวมาที่มีความสอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมอย่างแท้จริงโดยมีเป้าหมายสำคัญคือการเพิ่มประสิทธิภาพผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงใหม่

โดยการได้มาของข้อเสนอที่เป็นแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงผู้วิจัยได้นำเอาแนวคิดทฤษฎีระบบโดยการได้มาของข้อเสนอที่เป็นแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงผู้วิจัยได้นำเอาแนวคิดทฤษฎีระบบ (System Theory) มาใช้ มันเป็นกรอบทางเดินโดยนำเอาวิธีการระบบ (Systematic Approach) มาพัฒนาระบบการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีความเหมาะสมทั้งด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาสถานศึกษา ที่มีผลสัมฤทธิ์ต่อผู้เรียนในมิติในเชิงวิชาการที่ได้มาตรฐานและความสอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมในเชิงพื้นที่ ผลของการศึกษาสามารถแสดงระบบการจัดการศึกษาตามมาตรฐาน โดยทั่วไปกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้นมาใหม่โดยอาศัยฐานคิดของทฤษฎีระบบที่ประกอบด้วย (1) ปัจจัยนำเข้า (Input) (2) กระบวนการนำเข้า (Process) (3) ผลผลิต (Output) (4) บริบท (Content) โดยมีผลย้อนกลับ (Feed back) เป็นกลไกในการขับเคลื่อนทุกองค์ประกอบให้เกิดการบรรลุตาม

เป้าหมายของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม และผลของการศึกษาวิจัยครั้งนี้สามารถนำเสนอระบบการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่เหมาะสมและสอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมด้วยแผนภาพเชิงระบบและการอธิบายเป็นรายประเด็นได้ดังนี้

ภาพที่ 2 แสดงระบบการจัดการศึกษาสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม

ปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบด้วย 1) คณะกรรมการสถานศึกษา 2) ผู้บริหารสถานศึกษา 3) ครูผู้สอน 4) ผู้เรียน 5) หลักสูตร 6) งบประมาณ และ 7) สิ่งสนับสนุนการเรียนการสอนซึ่งสามารถนำมาขยายประเด็น ในรายละเอียดได้ดังนี้

ปัจจัยนำเข้า (Input)

1. คณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาหรือคณะกรรมการโรงเรียนบนพื้นที่สูงถือว่ามีความสำคัญต่อสถานศึกษาเป็นอย่างมาก ทั้งในเชิงการกำหนดนโยบาย การบริหารจัดการ และการพัฒนาโรงเรียนเพราะต้องเป็นกลุ่มที่ต้องร่วมกับผู้บริหารและคณะครูของโรงเรียน กำหนดนโยบายเชิงการพัฒนา กำหนดแนวทางเชิงการบริหารจัดการ การปฏิบัติการ การจัดการเรียนการสอน ประการสำคัญคณะกรรมการสถานศึกษาบนพื้นที่สูงมีบทบาทสำคัญในการจัดทำแผนและเห็นชอบแผนพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาสถานศึกษาบนพื้นที่สูง ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการ

พัฒนาสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงเป็นอย่างยิ่ง คณะกรรมการสถานศึกษาภายใต้ระเบียบกฎหมายจะประกอบด้วยบุคคลที่มาจากหลายภาคส่วนที่อยู่ในพื้นที่ที่สถานศึกษาบนพื้นที่สูงตั้งอยู่ เช่น ผู้แทนผู้บริหารและครู ผู้แทนพระสงฆ์ ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนผู้นำท้องถิ่นท้องที่ และผู้แทนผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนั้นคณะกรรมการสถานศึกษาที่จะนำมาซึ่งการจัดการสถานศึกษาบนพื้นที่สูงให้สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้ภาคส่วนของบุคคล ที่เป็นปราชญ์ชุมชนที่มีภูมิรู้ภูมิธรรมทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ความศรัทธา ค่านิยม อัตลักษณ์ ภูมิปัญญาที่อยู่และหลอมรวมความเป็นวิถีชีวิตของประชาชนบนพื้นที่สูงอย่างลุ่มลึกที่ครอบคลุมความเป็นพหุบริบทเชิงพื้นที่ทั้งหมดทั้งทางด้านระบบเศรษฐกิจชุมชน สังคมชุมชน วัฒนธรรมชุมชน รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมและเป็นสัดส่วนของคณะกรรมการสถานศึกษาในจำนวนที่มากเพียงพอต่อการนำสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นภูมิวัฒนธรรมเข้ามาเป็นนโยบายหลักในการบริหารจัดการและพัฒนาสถานศึกษาบนพื้นที่สูงได้โดยส่งผลต่อการมีเป้าหมายอยู่ที่ผู้เรียนในสถานศึกษาเป็นสำคัญ

2. ผู้บริหาร การจัดการศึกษาบนพื้นที่สูงให้สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ผู้บริหารนับว่าเป็นบุคคลสำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายผ่านกระบวนการการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาสถานศึกษาในฐานะกรรมการสถานศึกษา ในขณะที่เดียวกันในฐานะผู้บริหารมีบทบาทในการนำเอานโยบายมาปฏิบัติให้เกิดรูปธรรมความสำเร็จตามตัวชี้วัดที่ทางราชการกำหนด ดังนั้นผู้บริหารจึงเป็นผู้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการสถานศึกษาให้สอดคล้องทั้งตัวชี้วัดหลักที่เป็นมาตรฐาน ตามที่การกำหนดพร้อมกับการมีเทคนิควิธีการหรือเครื่องมือทางการบริหารจัดการที่ทันสมัยและเหมาะสมกับการจัดการศึกษาบนพื้นที่สูงเข้ามาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดการบรรลุผลด้านการศึกษาเกี่ยวกับผู้เรียนที่ต้องมีความรู้ตามมาตรฐานแห่งชาติ โดยวิธีการเชื่อมโยงมาตรฐานของโรงเรียนพื้นที่สูงกับมาตรฐานกลางแห่งชาติ และสอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม โดยคุณสมบัติของผู้บริหารที่พึงประสงค์สำหรับโรงเรียนพื้นที่สูง ควรประกอบด้วยคุณสมบัติดังนี้ 1) ผู้บริหารต้องมีความรู้ความเข้าใจมีทักษะประสบการณ์มีวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการและการพัฒนาสถานศึกษาบนพื้นที่สูง 2) ผู้บริหารสถานศึกษาบนพื้นที่สูงต้องเป็นบุคคลที่มีอุดมการณ์สูงมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นผู้ที่มุ่งมั่นตั้งใจและมีเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจน 3) ผู้บริหารของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงต้องเป็นบุคคลที่มีองค์ความรู้ความเข้าใจ มีประสบการณ์ในการดำรงวิถีชีวิตร่วมกับพี่น้องประชาชนบนพื้นที่สูงอย่างลึกซึ้งและกลมกลืนกับภูมิวัฒนธรรมในทุกมิติ 4) ผู้บริหารต้องเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบเอาใจใส่ต่อการบริหารจัดการในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงอย่างจริงจัง (กัดไม่ปล่อย) โดยมุ่งเน้น เป้าหมายของการจัดการศึกษาที่ตอบโจทย์ทั้งความเป็นมาตรฐานของส่วนกลางและสอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ตลอดจนผู้บริหารต้องเป็นบุคคลที่มีธรรมาภิบาล ประการสำคัญถ้า

ผู้บริหารสถานศึกษามีเลือดเนื้อเชื้อไขเป็นชนชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงยิ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมอย่างยิ่ง

3. ครูผู้สอน ครูผู้สอนของสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ดังนั้นการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมครูผู้สอนต้องมีคุณลักษณะด้านพุทธรพัสัย เช่น มีความรู้ความสามารถด้านการจำแนกเนื้อหาสาระที่สอน มีเทคนิควิธีการสอน และมีความตั้งใจในการสอน รวมถึงครูผู้สอนของสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงต้องเป็นครูผู้สอนที่มีวุฒิตรงตามสาขาที่โรงเรียนต้องการ ครูผู้สอน ต้องมีทักษะในวิชาชีพมีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมบนพื้นที่สูง ครูผู้สอน ควรมีทักษะภาษาถิ่นเพื่อใช้ประกอบการสื่อสารเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในภูมิวัฒนธรรมและบริบทอื่น ๆ ของประชาชนบนพื้นที่สูง มีความพร้อมและเต็มใจที่จะประจำอยู่บนพื้นที่ รวมถึงครูผู้สอนต้องมีเจตคติที่ดีในการต่อการจัดการศึกษาของสถาบันศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูง ตลอดจนจำนวนครูผู้สอนต้องมีจำนวนมากเพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน ซึ่งแน่นอนการได้มาซึ่งครูผู้สอนตามคุณลักษณะดังกล่าวมีความจำเป็นที่จะต้องมีการแก้ไขระเบียบกฎเกณฑ์หรือกฎหมายบางประการ ที่สามารถทำให้สถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงมีอำนาจหน้าที่ในการคัดเลือกและสรรหาครูผู้สอนได้อย่างอิสระเพื่อให้ได้ครูผู้สอนที่มีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและผู้เรียนของสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงที่มีภูมิวัฒนธรรมและบริบทเฉพาะ ในขณะเดียวกันกระบวนการผลิตและสร้างครูผู้สอนของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม สมรรถนะของครู และผลตอบแทนของครูพื้นที่สูง ควรแตกต่างจากการผลิตครูผู้สอนโดยทั่วไปในบางประการ

4. ผู้เรียน ผู้เรียนคือเยาวชนที่อยู่บนพื้นที่สูงในการศึกษาวิจัยคือนักเรียนทุกชั้นปีของสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าผู้เรียนอาจเป็นทั้งตัวปัจจัยนำเข้าและในขณะเดียวกันก็เป็นผู้ที่ได้รับผลจากการเรียนรู้ที่เป็นทั้งทักษะค่านิยม การเรียนรู้ด้านพุทธรพัสัย จิตพิสัย และคุณลักษณะอื่น ๆ โดยผู้เรียนควรมีคุณลักษณะความรู้พื้นฐานเดิมความพร้อมทางด้านร่างกาย ความสนใจในการเรียนรู้ การมีความมุ่งมั่นตั้งใจพากเพียรในการเรียน ความถนัด และทักษะในการเรียนรู้ ประการสำคัญคือการหล่อหลอมการปลูกฝังคุณค่าความเป็นพื้นถิ่นนิยม ทั้งทางด้านค่านิยมความเชื่อ ความศรัทธาต่อความเป็นวิถีแห่งความเป็นชนชาติพันธุ์ที่มีรากเหง้า อัตลักษณ์ ภูมิปัญญา และขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีทางสังคมมีคุณค่าความดีความงาม เพราะถ้าเมื่อใดก็ตามผู้เรียนมีสิ่งเหล่านี้อยู่ในสามัญสำนึกในจิตวิญญาณย่อมจะทำให้การจัดการศึกษาของ สถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมและบริบทเชิงพื้นที่บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

5. หลักสูตร การจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรู้ทางด้านต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมและบริบท

ด้านต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับการดำรงวิถีชีวิต ของผู้เรียนที่จะเป็นประโยชน์ทั้งต่อตัวผู้เรียนและสังคม ชุมชนในอนาคตเมื่อเติบโตเป็นผู้หลักผู้ใหญ่ โดยทั่วไปแล้วหลักสูตรควรมีองค์ประกอบพื้นฐานใน 4 ประการคือ 1) วัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ 2) เนื้อหาสาระในการเรียนรู้ 3) การจัดกิจกรรมการเรียน การสอน วิธีการจัดการเรียนการสอน และสื่อประกอบการสอน 4) การประเมินผลการเรียนการสอน โดยเฉพาะการออกแบบหลักสูตรของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายให้มีความ สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมบนพื้นที่สูง การจัดทำหลักสูตรควรมีเนื้อหาสาระของการเรียนรู้ที่ เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาหรือโรงเรียนโดยสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและให้ ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรโดยผ่านทั้งคณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการแผน รวมถึงการจัดเวทีเชิงสัมมนาระดมสมองของผู้แทนทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับ สถานศึกษาหรือโรงเรียนเพื่อรวบรวมข้อมูลและวางแผนทางในการจัดทำหลักสูตรเชิงบูรณาการที่ สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นบนพื้นที่สูง โดยเป็นหลักสูตรที่อิงสมรรถนะที่มีเนื้อหา เหมาะสมกับผู้เรียนสอดคล้องตาม สภาพบริบทที่เป็นจริงและควรเป็นหลักสูตรที่สามารถแก้ไขปัญหา ตามสภาพบริบทของชุมชนที่เกิดขึ้น เช่น ภายในหลักสูตรควรมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหา หมอกควัน การตัดไม้ทำลายป่า ปัญหาด้านยาเสพติด รวมถึงปัญหาทางด้านการอพยพและการ เคลื่อนย้ายแรงงาน ตลอดจนปัญหาเกี่ยวกับการดำรงอยู่ของความเป็นชนชาติพันธุ์

6. งบประมาณ การจัดการศึกษาของสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงย่อมต้องการ งบประมาณที่มากเพียงพอและเหมาะสมต่อการนำมาบริหารจัดการดำเนินกิจกรรมโครงการต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาครูผู้สอน พัฒนาผู้เรียน และพัฒนาสถานศึกษาที่มีคุณภาพและศักยภาพของ การเป็นสถานศึกษาที่สามารถสร้างมูลค่าและคุณค่าของนักเรียน โรงเรียนและชุมชนบนพื้นที่สูง โดย งบประมาณจากส่วนกลางคือรัฐบาลต้องมากเพียงพอต่อการขับเคลื่อนระบบการศึกษาของ สถานศึกษาหรือโรงเรียนพื้นที่สูงเพื่อให้กลไกการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ โดยการจัดสรร งบประมาณประจำปีมายังสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงควรมีความแตกต่างจากการจัดสรร งบประมาณให้กับโรงเรียนโดยทั่วไปทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่าต่างพื้นที่ที่ต่างสนามรบดังนั้นการจัดสรร งบประมาณควรคำนึงถึงเหตุผลความจำเป็นที่แตกต่าง เช่น ความเป็นชนบทที่ห่างไกลมีความเป็นถิ่น ทुरुกันดารการติดต่อสื่อสารการประสานงานกับส่วนกลางลำบาก โดยเฉพาะการคมนาคมลำบากมี เรื่องของความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนมีเรื่องของสภาพเศรษฐกิจชุมชนเข้ามา เกี่ยวข้อง ด้วยเหตุผลดังกล่าว การจัดสรรงบประมาณจากส่วนกลางโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบ จำเป็นต้องมีการพิจารณาละเอียดหรือแนวทางการจัดงบประมาณให้กับสถานศึกษาบนพื้นที่สูงอย่าง เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและบริบทด้านต่าง ๆ ตามสภาพความจริง

7. สิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน อาจเรียกได้อีกว่าสิ่งอำนวยความสะดวกหรือสิ่งแวดล้อม ในการเรียนที่ประกอบด้วยบุคคล อาคารสถานที่ ห้องเรียน โต๊ะ เก้าอี้ วัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียน

การสอน เครื่องมือสื่อสารที่เป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ ห้องสมุด ห้องค้นคว้าทดลองต่าง ๆ และอาจหมายรวมถึงแหล่งเรียนรู้รัฐธรรมนูญ แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อจัดการศึกษาของสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงจำเป็นต้องมี โดยเฉพาะสิ่งสนับสนุนที่เป็นบุคคลหรือบุคลากรฝ่ายสนับสนุนต้องมีมากเพียงพอโดยบุคคลเหล่านี้ต้องจัดการให้เป็นกลุ่มบุคคลที่มีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ และควรเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการสื่อสารภาษาท้องถิ่น ได้มีการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง มีแรงจูงใจในการทำงาน และได้รับการเสริมแรงอย่างต่อเนื่อง สำหรับสิ่งสนับสนุนที่มีความสำคัญอีกประการหนึ่งที่สถานศึกษาบนพื้นที่สูงจำเป็นต้องมีคือ ห้องสมุดที่มีหนังสือประกอบการเรียนรู้ในลักษณะการค้นคว้าให้มากเพียงพอและเป็นหนังสือที่มีครบทุกมิติของการเสริมการเรียนรู้ รวมถึงภายในห้องสมุดจำเป็นต้องมีคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ตเพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ประกอบการเรียนการสอนอย่างมากเพียงพอ ในกรณีที่สถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงบางแห่งไม่มีไฟฟ้าก็ต้องจัดให้มีระบบไฟฟ้าจากโซลาร์เซลล์ เพื่อให้มี กระแสไฟ สัญญาณโทรศัพท์ และสัญญาณอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ประกอบการเรียนรู้อย่างมากเพียงพอ ในขณะเดียวกันต้องจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติภายในชุมชนโดยมีการเชิญบุคคลในชุมชนที่เป็นผู้มั่งคั่งความรู้ในเชิงปราชญ์ชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าร่วม ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน

กระบวนการ (Process)

1. การบริหารจัดการ แนวทางการบริหารจัดการการจัดการศึกษาของสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงอาจมีความเหมือนกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนโดยทั่วไปแต่อาจมีการเพิ่มเติมเทคนิควิธีการเครื่องมือทางการบริหารจัดการบางอย่างเข้าไป ทั้งนี้ให้เกิดความเหมาะสมและเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารจัดการให้มีความสอดคล้องกับบริบท ในเชิงพื้นที่ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม กระบวนการบริหารจัดการของสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงจำเป็นต้องเป็นไปตามกรอบกระบวนการบริหารจัดการการศึกษาคือ PDCA ที่ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนดังนี้ การบริหารจัดการสถานศึกษาต้องมีการวางแผน (Planning: P) พอมีการวางแผนแล้วจำเป็นต้องมีขั้นตอนการปฏิบัติ (Doing: D) รวมถึงต้องมีการติดตามดูแลควบคุม (Controlling: C) และมีขั้นตอนการปรับปรุงเทคนิควิธีการหรือแนวทางการบริหารจัดการและการปฏิบัติการ (Acting: A) โดยที่ผู้นำหรือผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำองค์กรจำเป็นต้องมีเทคนิควิธีการหรือกลยุทธ์ในการสร้างแรงจูงใจ (Motivating: M) ให้กับบุคลากรทุกฝ่ายทุกระดับของสถานศึกษาหรือว่าโรงเรียนบนพื้นที่สูงในลักษณะของการเสริมแรงในการทำงานตามบทบาทหน้าที่ของบุคลากรให้เต็มประสิทธิภาพ

นอกจากนั้นการบริหารจัดการสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูง ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่จะเป็นบุตรหลานของกลุ่มชนชาติพันธุ์ จำเป็นต้องมีการเชื่อมโยงแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่คุณภาพ โดยบริหารจัดการสถานศึกษาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ พันธกิจเงื่อนไขภายใต้กลยุทธ์ที่

เหมาะสมเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย รวมถึงการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทหรือสถานการณ์ด้านต่าง ๆ ในเชิงพื้นที่ของชุมชนและผู้เรียนที่เป็นเยาวชนชาติพันธุ์โดยมีเป้าหมายสำคัญคือการบริหารจัดการการศึกษาให้มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่แท้จริงทั้งของผู้เรียนและการพัฒนาสังคมชุมชนได้โดยรวม โดยที่ผู้เรียนสามารถนำไปปรับหรือประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ดังนั้นการบริหารจัดการสถานศึกษาบนพื้นที่สูงให้สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม จำเป็นจะต้องมีการประยุกต์ใช้หลักสูตรของส่วนกลางมาจัดผสมกลมกลืนกับการจัดหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และชุมชนสอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม อัตลักษณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสอดคล้องกับการดำรงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ยึดด้วยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ การจัดการด้านการรับรู้เรียนรู้ให้กับผู้เรียนต้องเรียนรู้จากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวคงอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนอิงแอบกับธรรมชาติออกไปสู่สิ่งที่อยู่ใกล้ตัวที่เป็นองค์ความรู้ในบริบทที่กว้างขึ้น การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ควรวัดจากตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนสังคมชุมชนบนพื้นที่สูง และควรเป็นการวัดผลประเมินผลเชิงการพัฒนาองค์ความรู้

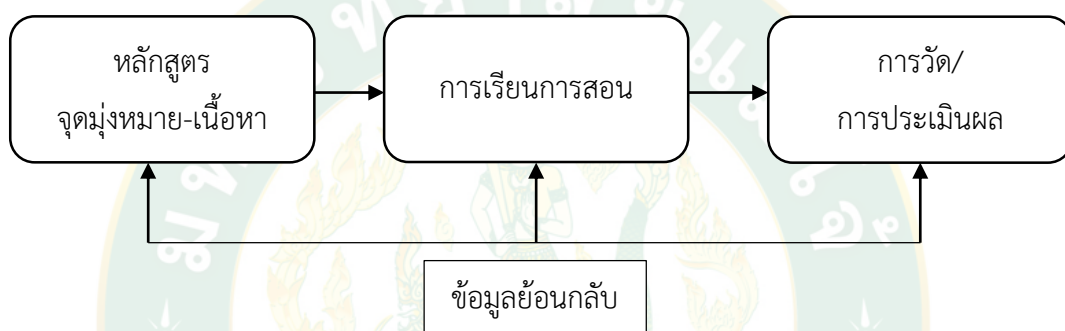
ในขณะเดียวกันการบริหารจัดการบนพื้นที่สูงควรเป็นการบริหารจัดการการศึกษาแบบมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในลักษณะของการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Professional Learning Community: PLC) ที่เป็นการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมภายใต้การรวมตัว ร่วมคิดร่วมใจและร่วมพลังทำ ตลอดถึงร่วมเรียนรู้ไปด้วยกันระหว่างผู้บริหาร ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา และนักเรียน บนพื้นฐานของการเรียนรู้ที่มีเรื่องของวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตรมีทัศนคติในเชิงบวก มีค่านิยม และวิสัยทัศน์ร่วมร่วมกัน ทำงานในลักษณะของทีมแห่งการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนแห่งการเรียนรู้โดยมีเป้าหมายในการจัดการการศึกษาเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้นความสำเร็จหรือประสิทธิผลของผู้เรียนเป็นสำคัญและสร้างความสุขในการทำงานร่วมกัน โดยอาจกล่าวได้ว่ากระบวนการ การบริหารจัดการ การศึกษาบนพื้นที่สูงควรต้องประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา และภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาการจัดการศึกษาในชุมชน 2) การสร้างเครือข่ายของการศึกษา 3) มีการกระจายอำนาจจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงเพื่อให้เกิดความคล่องตัวควมมีอิสระในบางเรื่องการบริหารจัดการ 4) สถานศึกษาหรือโรงเรียนควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์กลยุทธ์ให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้งผู้เรียนเกิดผลต่อการพัฒนาสังคมชุมชนควบคู่ไปกับการพัฒนาผู้เรียนตามแนวที่เป็นหลักสูตรแกนกลาง และ 5) ควรนำบริบทที่เป็นจริงของชุมชนบนพื้นที่สูงมาเป็นปัจจัยสนับสนุนการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับกลุ่มวัฒนธรรม อัตลักษณ์ การดำรงวิถีชีวิตที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง โดยที่กระบวนการบริหารจัดการ การจัดการศึกษาบนพื้นที่สูง จำเป็นต้องมีองค์ประกอบของการบริหารจัดการแบบองค์รวม (Holistic) การบริหารจัดการยึดหลักโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community

Based) การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน รวมถึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรของสถานศึกษาที่ประกอบด้วยผู้บริหาร ครูผู้สอน บุคลากรทางการศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องภายใต้งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาลโดยหน่วยงานรับผิดชอบอย่างมากพอสมควร

2. การบริหารจัดการหลักสูตร หลักสูตรของสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้เกิดผลสัมฤทธิ์กับผู้เรียน โรงเรียน และชุมชน ที่มีความสอดคล้องกับบริบทและภูมิวัฒนธรรมของชุมชนถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก การพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้อง ภายใต้การมีหลักสูตรสถานศึกษาเป็นหลัก หรือโดยการเชื่อมโยงหลักสูตรแกนกลางที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดเป็นระเบียบไว้ จำเป็นต้องมีคุณภาพต่างกันเพราะการจะยกเลิกหลักสูตรที่เป็นแกนกลางโดยทันทีในเชิงการปฏิบัติการอาจไม่สามารถทำได้อย่างรวดเร็วเพราะมันเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย ยุทธศาสตร์ ระเบียบกฎหมายต่าง ๆ มากมาย ดังนั้นอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรส่วนกลาง จำเป็นต้องมีการทบทวน และสรุปผลของหลายภาคส่วนที่มีความเกี่ยวข้องซึ่งต้องใช้เวลาเพื่อการเปลี่ยนแปลง

แต่อย่างไรก็ตาม การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและภูมิวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและความดีงามก็ตาม สามารถดำเนินการได้ภายใต้กรอบกติการะเบียบกฎหมายที่เปิดช่องหรือเปิดโอกาสให้ดำเนินการได้ในบางกรณี เพื่อให้การจัดหลักสูตรมีความเหมาะสมต่อการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์โดยมีการผนวกเอาวิถีชีวิตดั้งเดิม ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม อัตลักษณ์ของชนชาติพันธุ์ และความต้องการของชุมชนมาเป็นองค์ประกอบของการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมของสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงควรมีองค์ประกอบ 1) เป็นหลักสูตรเชิงบูรณาการ สาระการเรียนรู้ของหลักสูตรเดิมหลักสูตรแกนกลางและสาระการเรียนรู้ใหม่ที่อยู่บนฐานของความเป็นวิถีวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับทุกบริบทที่เป็นจริงของชุมชน 2) เป็นหลักสูตรที่มีการเรียนรู้ที่สามารถตอบโจทย์ในการแก้ปัญหาของผู้เรียน สังคมชุมชนบนพื้นที่สูงในมิติการบริหารการพัฒนา 3) เป็นการพัฒนาหลักสูตรโดยให้ภาคส่วนของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะของการเป็นหลักสูตรท้องถิ่น 4) เป็นหลักสูตรที่เน้นสาระการเรียนรู้ในเชิงปฏิบัติที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนบริบทชุมชน อัตลักษณ์ และความเป็นรากเหง้าของกลุ่มชนชาติพันธุ์ 5) เป็นหลักสูตรที่เน้นการวัดผลประเมินผลสัมฤทธิ์โดยอิงสมรรถนะของผู้เรียน และของการพัฒนาผู้เรียนเรียน การมีทัศนคติและค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนดตัวชี้วัดเกณฑ์การประเมินบางอย่างควรให้สถานศึกษาบนพื้นที่สูง และภาคส่วนของชุมชนเป็นผู้มีส่วนร่วมกำหนดตัวชี้วัด เกณฑ์การประเมิน โดยคำนึงถึงความต้องการของประชาชนร่วมด้วย 6) ควรเป็นหลักสูตรที่พัฒนาแล้วสามารถลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ต้องเป็นหลักสูตรที่สร้างความเท่าเทียมและความภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน โดย

รายวิชาหรือเนื้อหาสาระโครงการเรียนรู้ภายใต้หลักสูตรเชิงบูรณาการที่มีความสอดคล้องกับบริบทชุมชนและภูมิวัฒนธรรม สร้างผู้เรียนให้มี (1) ความภาคภูมิใจและมีความรักความผูกพันกับถิ่นฐานบ้านเกิด (2) ผู้เรียนสามารถดำรงวิถีชีวิตอย่างมีความสุข และสามารถนำความรู้ไปพัฒนาชุมชนในฐานะสมาชิกชุมชน (3) ผู้เรียนเป็นบุคคลที่สนใจในปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนที่เกิดขึ้นและมีจิตสาธารณะใส่ใจร่วมแก้ปัญหา (4) ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีระเบียบวินัยต่อตนเอง และสังคมชุมชน สามารถพึ่งพาตนเองได้และเป็นที่พักของชุมชน (5) เป็นผู้มีความพอเพียงและมีทักษะในการดำรงวิถีชีวิตอย่างเหมาะสม และ (6) เป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทของการเปลี่ยนแปลง โดยกระบวนการ การจัดการเรียนการสอนสามารถแสดงตามแผนภาพเชิงระบบได้ดังนี้

ภาพที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ของหลักสูตร / การสอน / การวัดผลประเมินผล

3. การดำเนินการสอน การจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูง การดำเนินการสอนจัดว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญต่อการนำไปสู่เป้าหมายที่เป็นผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนที่มีความสอดคล้องกับบริบทและภูมิวัฒนธรรมเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เป็นเพราะว่ากระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนย่อมนำมาสู่ผลด้านการเรียนรู้ การซึมซับความรู้ ทักษะการปฏิบัติการ ความคิดของผู้เรียนที่เป็นเด็กเยาวชนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ดังนั้นกระบวนการเรียนการสอนของสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงควรคำนึงถึงความสำคัญทางด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ 1) ด้านเนื้อหาสาระในการสอนควรมีความสอดคล้องเกี่ยวกับความเป็นธรรมชาติ วิถีวัฒนธรรม วิธีการดำรงชีวิตที่สอดคล้องผสมกลมกลืนกับธรรมชาติพื้นฐานของควมมีรากเหง้าของชนชาติพันธุ์ 2) เนื้อหาในการสอนสามารถตอบโจทย์ความเป็นวิถีชีวิต สังคมชุมชน และประเทศชาติ ตลอดถึงความรู้กระแสโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีความเท่าทัน 3) เนื้อหาสาระสอดคล้องและเป็นองค์ประกอบหนึ่งของระบบนิเวศชุมชนท้องถิ่น สามารถนำเอาวิถีวัฒนธรรม อัตลักษณ์ ภูมิปัญญา มาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การสร้างฐานชีวิตที่มั่นคงและสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง 4) ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้หรือเป้าหมายของการเรียนรู้ต้องสามารถ

นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงให้กับผู้เรียน ครูผู้สอน สถานศึกษา และชุมชนในทางที่ดีขึ้นอย่างมีคุณภาพ บนฐานของการพัฒนาบวรภาคแห่งของกลุ่มชนชาติพันธุ์ กลุ่มวัฒนธรรม บริบทเชิงพหุและสถานการณ์ของการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย 5) กระบวนการหรือการสร้างระบบประเมินการเรียนการสอนต้องจัดทำตัวชี้วัด เกณฑ์ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ต้องเป็นการประเมินผลเนื้อหาที่จัดการเรียนการสอนตามสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น มีการประเมินทักษะตนเองเป็นการประเมินแบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา เป็นรูปแบบการประเมินเชิงการพัฒนาที่ให้เห็นการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการที่ดีของผู้เรียนทั้งในส่วนการคิดวิเคราะห์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การทำงานและทักษะการทำงานการใช้ชีวิตประจำวัน รวมถึงการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น ตลอดจนการเป็นบุคคลที่มีจิตสาธารณะ มีอุดมการณ์ สามารถสร้างได้ทั้งประโยชน์ของตนเองและส่วนรวม

4. การตรวจสอบและการเสริมสร้างพื้นฐาน เป็นลักษณะของการทำกิจกรรมที่ทำให้ผู้สอนรู้จักคุ้นเคยกับผู้เรียนแนะนำไปสู่การได้ข้อสังเกตที่สามารถนำมาใช้ในการช่วยเหลือผู้เรียนที่ยังขาดคือ พื้นฐานที่จำเป็น ให้มีพื้นฐานความพร้อมที่จะเรียนรู้ไม่ก่อให้เกิดปัญหาใด ๆ ดังนั้นกิจกรรมการตรวจสอบและการเสริมสร้างพื้นฐานให้กับผู้เรียนของสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูง คงเป็นกิจกรรมในระยะสั้นที่ทางสถานศึกษาจัดขึ้นเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนให้กับครูผู้สอน และนักเรียนให้เกิดการรับรู้ความเข้าใจทราบปัญหาและความต้องการของผู้เรียนที่แท้จริงเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำแผนการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ รวมถึงเพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมการตรวจสอบและการเสริมสร้างพื้นฐานมาแก้ไขปัญหให้กับผู้เรียน ก่อนที่จะมีการเปิดทำการเรียนการสอนอย่างเป็นทางการ ลักษณะการจัดกิจกรรมหรือโครงการควรดำเนินการให้ทุกองคาพยพมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบนพื้นที่สูง เช่น 1) การจัดกิจกรรมสำหรับคณะกรรมการสถานศึกษา 2) การจัดกิจกรรมสำหรับผู้บริหาร ครูผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษา 3) การจัดกิจกรรมสำหรับผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียนโดยตรง ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเหล่านั้นได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้มีส่วนรับรู้และเข้าใจ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะเสริมสร้างความเข้าใจ ระหว่างครูผู้สอน ผู้ปกครองและนักเรียนเพื่อนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ที่ดี มีมาตรฐานการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม และสถานการณ์ต่าง ๆ ของชุมชนบนพื้นที่สูง และ 4) การจัดกิจกรรมการตรวจสอบและเสริมพื้นฐานจะต้องนำเอาสิ่งที่เป็นองค์ประกอบของการดำรงวิถีชีวิตมาเป็นสาระหนึ่งของการจัดกิจกรรมหรือโครงการ

5. การเสริมสร้างความพร้อมในการเรียน การเสริมสร้างความพร้อมอาจเป็นทั้งกิจกรรมที่ทำร่วมกับกิจกรรมตรวจสอบและเสริมสร้างพื้นฐานหรือเป็นกิจกรรมที่แยกหรือดำเนินการเพิ่มเติม เพราะเป็นสิ่งที่สอดคล้องกันโดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญคือ การให้ผู้เรียนมีความพร้อมและมีพื้นฐานการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ แม้จะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการเรียนตามเป้าหมาย โดยการส่งเสริมให้

เกิดความพร้อมในการเรียนนั้นย่อมจะหมายถึงความพร้อมของสถานศึกษา ความพร้อมของครูผู้สอน ความพร้อมด้านสื่อการเรียนการสอน ความพร้อมของผู้ปกครอง ประการสำคัญความพร้อมของผู้เรียนตลอดจนความพร้อมของหลักสูตรที่ผ่านการพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนบริบทของชุมชนของนักเรียนบนพื้นที่สูง ซึ่งมีค่านิยม ความเชื่อ วิถีวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนั้นการเสริมสร้างความพร้อมในการเรียนควรมีสาระสำคัญของความพร้อมทางด้านร่างกาย จิตใจของทั้งครูผู้สอนและผู้เรียนเพื่อให้เกิดพร้อมในการเรียนการสอน ควรมีกิจกรรมโครงการเกี่ยวกับสุขภาพทางกายให้กับครูผู้สอนควรมีกิจกรรมโครงการเกี่ยวกับสุขภาพจิตใจและระบบวิถีคิดของครูผู้สอน ถึงการมีกิจกรรมโครงการเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับการกินการอยู่ การออกกำลังกาย การได้รับอาหารที่ปลอดภัย ถูกหลักโภชนาการ การดูแลป้องกันร่างกายให้มีความแข็งแรงไม่เป็นโรคร้ายไข้เจ็บ การดูแลป้องกันโรคติดต่อต่าง ๆ ให้กับนักเรียน รวมถึงประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบนพื้นที่สูง เพราะถ้าเมื่อใดก็ตามสุขภาพทางกายของผู้สอนไม่สมบูรณ์สภาพจิตใจของผู้สอนไม่พร้อมย่อมส่งผลต่อการสอน และในขณะเดียวกันถ้าสุขภาพร่างกายและจิตใจของผู้เรียนไม่ดีไม่พร้อมย่อมส่งผลต่อการเรียนรู้รับรู้ได้ หลักการสำคัญของการส่งเสริมความพร้อมในการเรียนรู้จำเป็นต้องนำสิ่งที่ใกล้ตัวรอบตัวที่เป็นองค์ประกอบของการดำรงวิถีชีวิตประจำวันของความเป็นกลุ่มชนชาติพันธุ์เข้ามาหนุนเสริมส่งเสริมให้เกิดความพร้อมในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ในลักษณะการใช้ผู้เรียนและบริบทของชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การจัดการสถานศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ภายใต้ความพร้อมของสถานศึกษาบนพื้นที่สูง คือครูผู้สอน นักเรียน และชุมชน

6. เทคนิคการสอน ครูผู้สอนคือกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้เป็นอย่างยิ่งเทคนิควิธีการสอนรายการถ่ายทอดที่เหมาะสมย่อมส่งผลต่อการเรียนรู้การรับรู้ในการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายหรือผลสัมฤทธิ์ของการเรียนเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นเทคนิคการสอนต่าง ๆ ของครูผู้สอนจำเป็นต้องใช้เทคนิคการสอนที่เกี่ยวข้องกับการใช้วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีอยู่การจัดหาเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสได้รับใช้ประกอบการเรียนการสอนที่ทันสมัยทันยุคทันสถานการณ์ทันโลกเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง รวมถึงเป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางด้านการศึกษา ตลอดจนการมีสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยที่เป็นเทคนิควิธีการในการจัดการเรียนการสอนย่อมทำให้ผู้เรียนเจริญงอกงามบรรลุเป้าหมาย

นอกจากครูผู้สอนจะใช้เทคนิควิธีการสอนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศเท่าที่สถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงพึงมีและจัดหามาได้ เทคนิควิธีการสอนเพื่อให้บรรลุผลสัมฤทธิ์เกิดกับผู้เรียนโดยตรง และเกิดประโยชน์ด้านการพัฒนาสถานศึกษาและชุมชนบนพื้นที่สูงได้อย่างเป็นรูปธรรม ครูผู้สอนจำเป็นต้องนำทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นรากเหง้าดั้งเดิมของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์มาประยุกต์ใช้ประกอบการเรียนการสอนเพื่อตอบวัตถุประสงค์และการนำไปสู่

เป้าหมายของการเรียนรู้ที่ต้องใช้องค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกิดกับผู้เรียนมีความสุขให้สอดคล้องกับ ภูมิวัฒนธรรมและการนำไปปรับใช้ในการดำรงวิถีชีวิตและการสร้างคุณค่าประโยชน์ของสังคมชุมชน บนพื้นที่สูงได้อย่างแท้จริงเป็นรูปธรรม ด้วยเหตุผลดังกล่าวครูผู้สอนของสถานศึกษาหรือโรงเรียนบน พื้นที่สูงจำเป็นจะต้องมีเทคนิคการสอนที่ตอบโจทย์อันนี้ 1) มีเทคนิควิธีการหรือกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) เทคนิควิธีการเรียนการสอนที่เน้นให้เกิดกระบวนการคิดของผู้เรียน 3) เทคนิควิธีการสอนที่มีส่วนผสมของความเป็นวิชาการและปฏิบัติการ 4) เทคนิควิธีการเรียนการสอนแบบเน้นสิ่งที่ง่ายไปหาสิ่งที่ยากเน้นการเรียนรู้จากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวไปหาสิ่งที่อยู่ไกล 5) เทคนิควิธีการเรียนการสอนต้องเป็นไปตามสภาพและความสอดคล้องกับผู้เรียน เด็กเรียนอ่อนเรียนเก่ง เด็กที่มีความบกพร่องละด้าน 6) เทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนแบบสัมพันธ์เชิงใกล้ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน 7) เทคนิควิธีการกระบวนการจัดการเรียนการสอนต้องมีความหลากหลายรูปแบบเชิงการบูรณาการการเรียนรู้โดยที่ครูผู้สอนต้องมีการเรียนรู้และมีการพัฒนาศักยภาพของตนเองทางด้านการเรียนการสอนอยู่ตลอดเวลา ทั้งการเรียนรู้ในเชิงวิชาการ เทคนิคการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง เทคนิควิธีการในเชิงปฏิบัติในลักษณะของการจัดกิจกรรม ประกาศสำคัญ ครูผู้สอนต้องเรียนรู้บริบทชุมชนวิถีชีวิตของกลุ่มชนชาติพันธุ์ ภูมิวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ อัตลักษณ์ และภูมิปัญญาชุมชน และระบบวิถีคิดของชนชาติพันธุ์เพื่อสามารถนำมาใช้ประกอบหรือประยุกต์เป็นเทคนิควิธีการกระบวนการที่ดีมีประสิทธิภาพจนเกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายที่วางไว้

ผลผลิต (Output)

ผลผลิตของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูง คือตัวผู้เรียนหรือนักเรียนที่ผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยหลักสูตรที่ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมที่มีความสอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมและบริบทด้านต่าง ๆ ของกลุ่มชนชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง โดยผลผลิตคือ ตัวผู้เรียนที่มีคุณภาพตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นผลผลิต (Output) ที่เป็นผลที่ได้รับจากการจัดการเรียนการสอนที่เรียกว่า ทางการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งจะต้องผ่านกระบวนการรวบรวมข้อมูลแล้วนำไปสู่การปรับปรุงเพื่อให้ได้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น และสามารถนำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย (Goals) โดยในการจัดการเรียนการสอนหรือการจัดกิจกรรมประกอบต่าง ๆ จำเป็นจะต้องมีจุดประสงค์จุดหมายที่ครอบคลุมด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ที่เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ ความจำ การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และความรู้สึนึกคิด และด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) เป็นผลการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับทักษะต่าง ๆ ผลของการเรียนรู้ตามผลของการศึกษาปัจจัยของนักเรียนของสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงด้านต่าง ๆ สามารถนำมาเสนอได้ดังนี้

1. ผลการเรียนรู้ตามมาตรฐานที่เป็นพื้นฐานด้านทักษะวิชาการ ผู้เรียนหรือนักเรียนของสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงทุกระดับชั้นที่ผ่านกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่มีการพัฒนาให้สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมและบริบทของกลุ่มชนชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงจำเป็นต้องมีผลงานการเรียนรู้หรือผลสัมฤทธิ์ที่เป็นทักษะมาตรฐานพื้นฐานด้านวิชาการ ดังนี้

1) นักเรียนตั้งแต่ชั้นป.1 ถึง ป.3 ต้องมีทักษะด้านภาษาไทยอ่านออกเขียนได้ ทักษะด้านคณิตศาสตร์ คิดเลขเป็นโดยสามารถเชื่อมโยงทักษะและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ นักเรียน ป.1 มีทักษะการสังเกต ทักษะการจัดกลุ่ม ป.2 มีทักษะการเปรียบเทียบและจำแนกประเภท ป.3 มีทักษะการรวบรวมข้อมูลและการเชื่อมโยง ทักษะด้านชีวิต นักเรียนชั้นป.1 รู้จักตนเอง ยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองและและควบคุมอารมณ์ของตนเอง ป.3 มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก ทักษะด้านการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ตามช่วงวัย ป.1 ตั้งใจฟังและพูดสื่อสารเข้าใจและใช้คำสุภาพ ป.2 ตั้งใจฟังพูดสื่อสารได้ชัดเจนตรงตามวัตถุประสงค์และใช้คำสุภาพ ป.3 ฟังพูดอ่านเขียนอย่างมีมารยาทและผู้เขียนสารจากเรื่องที่ฟังดูอ่านได้อย่างชัดเจนตรงตามวัตถุประสงค์ สำหรับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ป.1 ถึง ป.3 เน้นความใฝ่ดีตามอัตลักษณ์ของภูมิวัฒนธรรม

2) นักเรียนชั้น ป.4 ถึง ป.6 ทักษะด้านภาษาไทยอ่านคล่องเขียนคล่อง ทักษะด้านคณิตศาสตร์คิดเลขคล่องโดยเชื่อมโยงทักษะการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ทักษะด้านการคิดพื้นฐาน ป.4 มีความสามารถในการตั้งคำถามและการใช้เหตุผล ป.5 สามารถแปลและตีความหมาย ป.6 มีความสามารถในการสรุปอ้างอิงและการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ทักษะด้านชีวิต ป.4 เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น ป.5 รักและเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น ป.6 ภาคภูมิใจเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น ทักษะด้านการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ตามช่วงวัย ป.4 ฟัง พูด อ่านเขียนอย่างมีมารยาท และการพูดเขียนแสดงความรู้ความคิดจากเรื่องที่ฟังดูอ่านอย่างมีเหตุผล ป.5 ฟัง พูด อ่าน เขียนอย่างมีมารยาทและพูดเขียนแสดงความรู้สึกความคิดจากเรื่องที่ฟังดูอ่านอย่างมีเหตุผล ป.6 ฟัง พูด อ่านเขียนอย่างมีมารยาทและพูดเขียนแสดงความคิดเห็นวิเคราะห์จากเรื่องที่ฟัง ดู อ่านอย่างสมเหตุสมผล สำหรับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับกลุ่มวัฒนธรรม ป.4 ถึง ป.6 ใฝ่เรียนรู้ตามอัตลักษณ์ของภูมิวัฒนธรรม

3) นักเรียนชั้น ม.1 ถึง ม.3 ทักษะด้านภาษาไทยอ่านเป็นเขียนเป็น ทักษะด้านคณิตศาสตร์คิดเลขนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ทักษะด้านการคิดพื้นฐาน ม.1 สามารถวิเคราะห์ประเมินสรุปความคิดเห็น ม.2 สังเคราะห์ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ม.3 มีกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณมีกระบวนการคิดเชิงสร้างสรรค์ ทักษะด้าน ม.1 รู้ความถนัดความสามารถและบุคลิกภาพพฤติกรรมของตนเอง ม.2 ทำงานร่วมกับผู้อื่นบนพื้นฐานความเป็นประชาธิปไตยและมีจิตอาสาช่วยเหลือสังคม ม.3 มีความสามารถในการแสวงหาและใช้ข้อมูลให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองรู้จักสร้างความสุขให้กับตนเองและผู้อื่น ทักษะด้านการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ตามช่วงวัย ม.1 ฟัง ดู พูด

อ่าน เขียนอย่างมีมารยาทและพูดเขียนอธิบายชี้แจงจากเรื่องที่ฟัง ดู ได้หลายแง่หลายมุมอย่างเหมาะสม ม.2 ฟัง ดู พูด อ่านอย่างมีมารยาท และพูดเขียนจากเรื่องที่ฟัง ดู อ่านได้อย่างสมเหตุสมผลที่ไม่เป็นโทษต่อตนเองและผู้อื่น ม.3 ฟัง ดู พูด อ่าน เขียนอย่างมีมารยาท และพูด เขียนวิเคราะห์วิจารณ์จากเรื่องที่ฟัง ดู และอ่านอย่างมีเหตุผลที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม สำหรับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมของนักเรียนชั้น ม.1 ถึง ม.3 อยู่อย่างพอเพียงตามอัตลักษณ์ภูมิวัฒนธรรม

4) นักเรียนชั้น ม.4 ถึง ม.6 ทักษะด้านภาษาไทยมีความสามารถในการอ่านเขียนอย่างสร้างสรรค์ ทักษะด้านคณิตศาสตร์คิดเลขคล่องสามารถเชื่อมโยงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี ทักษะด้านการคิดพื้นฐานมีกระบวนการคิดที่สามารถนำไปแก้ไขปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ โดยผ่านการฝึกปฏิบัติมาเป็นอย่างดีตามสถานการณ์หรือทุกบริบทที่ใกล้ตัว ทักษะด้านชีวิต สามารถกำหนดให้เป้าหมายและทิศทางของการดำเนินชีวิตสู่ความสำเร็จ วางตัว และกำหนดทำที่ได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ประเมินและสร้างข้อสรุปทเรียนของตนเองได้ ทักษะด้านการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ตามช่วงวัยชั้น ม.1 ถึง ม.6 มีความสามารถในการฟัง ดู พูด อ่าน และเขียนอย่างมีมารยาทและสามารถพูดจาเขียนโน้มน้าว เชิญชวน และแสดงความคิดเห็นใหม่จากเรื่องที่ฟัง ดู และอ่านให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม สำหรับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมมีความมุ่งมั่นในการศึกษาและการทำงาน

2. คุณลักษณะอื่นที่เหมาะสม ผลลัพธ์หรือผลการเรียนรู้ของนักเรียนสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงความสอดคล้องของหลักสูตรที่ผ่านการพัฒนาให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมและบริบทด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงวิถีชีวิตของชนชาติพันธุ์ที่อยู่บนพื้นที่สูงควรมีคุณลักษณะที่เหมาะสมดังนี้ 1) เป็นผู้ที่สามารถปฏิบัติตนให้เป็นไปตามจารีตประเพณี 12 เดือน และมีค่านิยม 6 ประการ ที่นำสู่การปฏิบัติที่มีความสอดคล้องกับบริบทที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของชุมชนท้องถิ่น มีทักษะในการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม มีจิตสำนึกรักถิ่นฐานบ้านเกิดเมืองนอน มีบทบาทในการสืบสานและดำรงวัฒนธรรมให้คงอยู่ มีการสร้างอาชีพในท้องถิ่น มีความสามารถในการพึ่งพาตนเอง และเป็นคนที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง รวมถึงการมีคุณลักษณะที่ดีเป็นค่านิยม 8 ประการที่สำคัญร่วมด้วย คือ ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีระเบียบวินัย ไปเรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และเป็นบุคคลที่มีจิตสาธารณะในการสร้างประโยชน์ให้กับสังคม ประการสำคัญนักเรียนหรือผู้เรียนของสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงจำเป็นต้องเป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะการเป็นผู้หน้าที่สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีให้กับตนเอง ครอบครัว และประชาชนที่เป็นกลุ่มชนชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงโดยมีค่านิยมหลักคือ รักห่วงแหน รักษาคุณค่าความดีความงามสิ่งที่เป็นรากเหง้าดั้งเดิมของกลุ่มชน

ชาติพันธุ์ พัฒนาต่อยอดขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ อัตลักษณ์ ในการพัฒนาประชาชนชาติพันธุ์ให้มีศักดิ์ศรีและไม่ทิ้งฐานบ้านเกิดเมืองนอน

3. ผลการเรียนรู้หรือผลลัพธ์ของการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย นักเรียนของสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเยาวชน เยาวชนเหล่านี้เป็นกลุ่มชนชาติพันธุ์ผลการเรียนรู้หรือผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ในส่วนของนักเรียนในระดับชั้นที่ต่ำเช่น ป.1 ถึง ป.3 จำเป็นที่จะต้องให้ความรู้ที่ได้จากการจดจำและเข้าใจในสาระเนื้อหาวิชาพื้นฐานที่จำเป็นและเป็นมาตรฐานตามเกณฑ์การศึกษา แต่จำเป็นต้องให้นักเรียนจดจำเรียนรู้และเข้าใจต่อความมีรากเหง้าของการเป็นกลุ่มชนชาติพันธุ์วิถีชีวิตบนพื้นที่สูง วัฒนธรรม ความเชื่อ บางอย่างที่มีมูลค่าความดีความงาม และจะต้องเป็นสิ่งที่เขาเหล่านั้นต้องสืบทอดปฏิบัติตามและต่อยอดให้เกิดการพัฒนาเป็นการปลูกฝังพุทธิพิสัย ให้มีการจดจำและรับรู้รากเหง้าของตนเอง สำหรับนักเรียนที่อยู่ในชั้นเรียนระดับสูงขึ้นมาตั้งแต่ ป.4 ถึง ม.6 นอกจากจะมีพุทธิพิสัยด้านการจดจำและการรับรู้แล้ว จำเป็นต้องมีผลการเรียนรู้ที่เป็นพุทธิพิสัยในเชิงการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสามารถประเมินสถานการณ์เรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการดำรงวิถีชีวิตประจำวันได้ เช่น เมื่อจดจำและรับรู้ถึงรากเหง้าของความเป็นชนเผ่าของตนเอง รู้ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ภูมิปัญญาชุมชน อัตลักษณ์ การดำรงวิถีชีวิตวิถีชีวิต ธรรมเนียมปฏิบัติต่าง ๆ รวมถึงการจดจำและรับรู้บริบทแวดล้อมต่าง ๆ ก็ สามารถพินิจวิเคราะห์ แยกแยะ สังเคราะห์นำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดคุณค่าและประโยชน์เกิดขึ้นกับตนเอง ครอบครัว วงวานหวานเครือ และสังคมชุมชนบนพื้นที่สูงได้อย่างเหมาะสม และสามารถนำไปประเมินผลความสำเร็จต่าง ๆ ได้อย่างสมเหตุสมผล

4. ผลการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย นักเรียนของสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูง ควรจะมีผลการเรียนรู้ด้านเจตคติและความรู้สึกที่ดีมีความภาคภูมิใจ มีความซาบซึ้งต่อสถานศึกษา ต่อครูผู้สอน ต่อเพื่อนนักเรียน ต่อชุมชน ต่อการเป็นกลุ่มชนชาติพันธุ์ และต่อการเป็นนักเรียนของโรงเรียนบนพื้นที่สูง ดิน น้ำ ดิน ป่า ภูเขา และเสียงดนตรีที่ประกอบสร้างขึ้นด้วยชนชาติพันธุ์ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นจิตพิสัยเหล่านี้จะนำไปสู่การเรียนรู้ การรับรู้ และการนำผลการเรียนไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง สังคมชุมชน และประเทศชาติ ตามความเหมาะสมและสอดคล้องทุกบริบท

5. ผลการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัย ผลสัมฤทธิ์ในการจัดการเรียนการสอนหรือผลของการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัยของสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม วันนี้ทักษะความสามารถในการสื่อสารได้ทั้งภาษาถิ่น ภาษาไทย และภาษาต่างประเทศตามมาตรฐาน มีทักษะความสามารถในเชิงการคิด คิดเชิงบวก คิดแบบเชิงระบบ แนวคิดเชิงสร้างสรรค์ มีทักษะในการใช้ชีวิตอย่างเหมาะสม ไม่มีความสามารถในการแก้ปัญหา รวมถึงมีความสามารถในการนำเอาสิ่งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่รอบตัวมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเอง ครอบครัว และชุมชน ตลอดจนมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีอย่างเท่าทันและเหมาะสม

6. การประเมินผลเชิงการพัฒนา การประเมินผลการเรียนรู้ และประเมินผลสถานศึกษา หรือโรงเรียนบนพื้นที่สูง อาจกล่าวได้ว่าเป็นข้อมูลย้อนกลับที่สามารถนำมาแก้ไขปรับปรุง การพัฒนา หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาระบบบริหารการจัดการเรียนการสอน รวมถึงการพัฒนาสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงให้มีความเหมาะสมและเจริญก้าวหน้าอย่างทันยุคทันเหตุการณ์ โดยมีการประเมินผลการเรียนรู้นำไปสู่การนำผลไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างแท้จริง มากกว่าการนำผลประเมินไปใช้ในเรื่องอื่น ๆ เช่น การโยกย้าย การเลื่อนวิทยฐานะ หรือประโยชน์อื่นใดของผู้สอนจนเกิดความเหมาะสม การประเมินผลเน้นการวัดผลตามสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติของผู้เรียนที่ไม่มุ่งเน้นกับการตีค่าคะแนนจากความสามารถโดยเทียบกับมาตรฐานของส่วนกลางซึ่งเป็นการประเมินในแนวเก่า การประเมินผลต้องเป็นกระบวนการที่สามารถสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนอย่างแท้จริงเป็นการประเมินผลที่ไม่มุ่งผลสัมฤทธิ์ทางด้านวิชาการเพียงอย่างเดียวพัฒนาการของผู้เรียน ดูความเจริญงอกงามของผู้เรียน และพิจารณาจากการรับรู้และความเข้าใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ

ส่วนการประเมินผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนจำเป็นต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ในลักษณะให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับครูผู้สอนมุ่งเน้นที่การมีพัฒนาการความงอกงามที่เกิดของผู้เรียนเป็นสำคัญ และความเข้าใจของผู้เรียนที่ได้จากการเรียนรู้ทั้งที่เป็นเรื่องในเชิงความรู้สึนึกคิด ทักษะคิด และระบบวิธีคิดในเชิงบวก รวมถึงการนำเอาผลการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมตามวัย

สำหรับการเรียนรู้หรือผลสัมฤทธิ์ด้านวิชาการต้องมีการประเมินให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานของส่วนกลางที่ผู้เรียนต้องมีความรู้ ทักษะทางด้านคณิตศาสตร์สามารถนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน แก้ไขปัญหาและนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ และช่วยเหลือคนในชุมชน ความรู้ด้านภาษาไทยผู้เรียนสามารถอ่านแบบจับใจความได้และสามารถคิดวิเคราะห์ รวมถึงสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์สามารถนำเอาองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ที่ประกอบด้วย ความรู้ทางเจตคติ วิธีการคิดแบบวิทยาศาสตร์ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม ความรู้ในเชิงวิเคราะห์ผู้เรียนมีความสามารถในการคาดเดา วิเคราะห์ เหตุการณ์ได้ แก้ปัญหาได้ ประการสำคัญการวัดและการประเมินผลของสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงต้องมีการประเมินผลบนพื้นฐานของความเป็นจริงสภาพจริงตามผลของการปฏิบัติภายใต้กิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียน มุ่งเน้นการประเมินด้านทักษะการปฏิบัติมากกว่าเนื้อหาความรู้จากทฤษฎีที่ไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง มีการจัดระเบียบพร้อมแนวทางปฏิบัติ การเทียบโอนความรู้ และประสบการณ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชัดเจน เป็นรูปธรรม รวมถึงจัดให้มีระบบการวัดประเมินผลที่เอื้อต่อผู้เรียนที่ไม่สามารถเข้าเรียนในระบบปกติได้ ซึ่งข้อเสนอที่เป็นแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

บนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมและบริบทของชุมชนบนพื้นที่สูงสามารถนำมาสรุปได้ด้วย ตารางเชิงระบบดังนี้

ตารางที่ 21 สรุปการบูรณาการหลักการแนวคิดเพื่อเชื่อมโยงประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการจัดการศึกษาโรงเรียนในพื้นที่สูง

Input	Process	Output
<p>Power Games</p> <p>หลักบริหาร 4M ตามแนวคิดของ Peter F. Drucke (Management Tasks หรือ Management Responsibility)</p> <p>1. คน (Man) = ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา เช่น ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักการภารโรง แม่ครัว กรรมการสถานศึกษา ผู้รั้ง ผู้เชี่ยวชาญ ภูมิปัญญาท้องถิ่น จะใช้คนอย่างไรให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลกับงานให้มากที่สุด</p> <p>2. เงิน (Money) = เป็นปัจจัยในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในการบริหารแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ การบริหารเงิน จะจัดสรรเงินอย่างไรให้ใช้จ่ายต้นทุนน้อยที่สุดและให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล</p> <p>3. วัสดุหรือวัตถุดิบ (Material) = ซึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาก็สำคัญ การบริหารวัสดุในการดำเนินงานว่าจะทำอย่างไรให้สิ้นเปลืองน้อยที่สุด หรือเกิดประโยชน์สูงสุด เน้นวัตถุดิบธรรมชาติจากท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของสื่อ วัสดุ อุปกรณ์</p> <p>4. วิธีปฏิบัติงาน (Method) = ซึ่งการปฏิบัติงานในแต่ละขั้นตอนของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาพื้นที่สูง การบริหารควบคุมโดยการกระจายอำนาจสู่โรงเรียน เพื่อให้งานทั้งหมดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็วและเกิดประสิทธิผลอย่างเต็มที่ ในการจัดการศึกษาโรงเรียนพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่</p>	<p>กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา</p> <p>1. กระบวนการบริหารจัดการศึกษา</p> <p>บทบาท/หน้าที่ : กำกับ ติดตาม เร่งรัด พัฒนา ยกระดับ ส่งเสริมสนับสนุน ประสานงาน และอำนวยความสะดวกในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับระบบการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาและการประเมินคุณภาพภายนอก จากองค์กรมหาชน (สมศ.)</p> <p>โดยมีหลักสูตรสถานศึกษา แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ประจำปีงบประมาณเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน</p> <p>2. กระบวนการนิเทศการศึกษา</p> <p>บทบาทหน้าที่ : ศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย หาเทคนิค วิธีการ สื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยี ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตลอดจนนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในการจัดโครงสร้างเชื่อมโยงนโยบาย</p> <p>กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีแผนปฏิบัติการนิเทศ เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน</p> <p>3. กระบวนการเรียนการสอน</p> <p>บทบาท/หน้าที่ : ครู จัดการเรียนรู้ โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา ตัวชี้วัด และมาตรฐานการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ สอดคล้อง และให้เชื่อมโยงกับระบบการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาและการประเมินคุณภาพภายนอก จากองค์กรมหาชน (สมศ.) โดยมีแผนการเรียนการสอน เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน</p>	<p>คุณภาพผู้เรียนตามจุดหมายหลักสูตรแกนกลาง 2551 คือ “เก่ง ดี มีสุข”</p> <p>1. ด้านพุทธิสัย (Cognitive Domain)</p> <p>เก่ง (K) ปริยัติ : ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลักสูตรสถานศึกษา (8 กลุ่มสาระวิชา)</p> <p>เก่ง ความเก่งมี 6 ระดับ ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มีความรู้ในเนื้อหาสาระที่เรียน 2. มีความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่เรียน 3. นำเนื้อหาสาระที่เรียนไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ 4. วิเคราะห์เนื้อหาสาระที่เรียนได้ 5. สังเคราะห์เนื้อหาสาระที่เรียนได้ 6. ประเมินคุณค่า เนื้อหาสาระที่เรียนได้ <p>2. ด้านเจตคติ (Affective Domain)</p> <p>ดี (A) ปฏิบัติ : ดี (ค่านิยม 8 ประการ บูรณาการกับประเพณีท้องถิ่น 12 เดือน) สังเคราะห์ออกมาเป็น คือ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ 6 ประการ ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มีทักษะในการประกอบอาชีพ 2. มีจิตสำนึกรักถิ่นฐาน ไม่ทิ้งบ้านเกิด 3. มีบทบาทในการสืบสานและดำรงวัฒนธรรมให้คงอยู่ 4. ผู้เรียนมีการสร้างอาชีพในท้องถิ่น 5. มีความสามารถพึ่งตัวเองได้ 6. มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น <p>3. ทักษะพิสัย (Psychomotor Domian)</p> <p>มีสุข (P) ปฏิเวธ : สมรรถนะ (5 ข้อ) มีสุข คือ มีสมรรถนะที่สำคัญ 5 สมรรถนะ ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มีความสามารถในการสื่อสาร 2. มีความสามารถในการคิด 3. มีความสามารถในการแก้ปัญหา 4. มีความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต 5. มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ

การดำเนินงานวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม กรณีศึกษาโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่” ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อ 1) พัฒนาองค์ประกอบการประเมินคุณภาพในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม กรณีศึกษาโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม กรณีศึกษาโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม กรณีศึกษาโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ 4) เพื่อเสนอแนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม กรณีศึกษาโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่

โดยการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดการใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม: การรวมแนวทางเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเข้าด้วยกัน (Mixed methodology : combining qualitative and quantitative approaches) โดยใช้วิธีการเชิงปริมาณเป็นวิธีหลักในการตอบคำถามการวิจัย และเพื่อให้เกิดความชัดเจนของข้อมูล จึงใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นวิธีเสริม สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นวิธีการที่อิงอยู่กับกระบวนการทศนในการวิจัยแบบปฏิฐานนิยม ที่จะมีการใช้รูปแบบทางคณิตศาสตร์เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและหาคำอธิบายความสัมพันธ์ดังกล่าวอย่างมีเหตุผล ถูกนำมาใช้เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนี้ยังใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ การพัฒนาองค์ประกอบการประเมินคุณภาพใหม่ ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ โดยประชากรของการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 171 โรงเรียน โดยเลือกสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษที่อิงอยู่กับกระบวนการทศนในการวิจัยแบบปรากฏการณ์นิยมที่เน้นความสำคัญของการมีมุมมองรอบด้าน (holistic) ในบริบททางสังคมเพื่อสร้างความเข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์แต่ละบุคคล และกลุ่มบุคคลที่อยู่ร่วมกัน โดยไม่แยกศึกษาออกเป็นแต่ละส่วนหรือตัวแปรย่อย ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพนี้

หลังจากได้ผลการวิจัยแบบผสมผสานดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเอกสาร (Documentary research) เพิ่มเติม โดยการค้นคว้าพร้อมทั้งทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากนั้นจึงทำการสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้ เพื่อจัดทำร่างตัวแบบการพัฒนาองค์ประกอบ การประเมินคุณภาพใหม่ ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้จัดสนทนากลุ่ม (focus group) เพื่อนำเสนอร่างตัวชี้วัด เกณฑ์องค์ประกอบ การประเมินคุณภาพการศึกษา ดังกล่าว ต่อผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งประกอบด้วย ผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์ และผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่สูง จำนวน 22 คน กลุ่มตัวอย่าง ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 1 คน ผู้มีประสบการณ์ด้าน การบริหารจัดการ การศึกษาในพื้นที่สูง ผู้บริหารโรงเรียนในพื้นที่สูง จำนวน 9 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านติดตามประเมินผล จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านประเมินและตรวจสอบภายใน จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา ในพื้นที่สูงจำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 22 คน ณ ห้องประชุมวิทยาลัยบริหารศาสตรมหาวิทาลัยแม่โจ้ เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของร่างตัวชี้วัด เกณฑ์องค์ประกอบ การประเมินคุณภาพการศึกษา ตามแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของ สถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ จนนำไปสู่ การแก้ไขปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และพัฒนาเป็นเกณฑ์ องค์ประกอบของการประเมินคุณภาพ การศึกษาใหม่ และกระบวนการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม โรงเรียนใน พื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และนำเสนอข้อเสนอแนะได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม กรณีศึกษา โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปผลการศึกษาวิจัย ตามวัตถุประสงค์ของ การวิจัย ได้ดังนี้

สรุปผลการประเมินคุณภาพภายนอก (รอบที่ 3) จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและ ประเมินคุณภาพการศึกษา แต่ละโรงเรียนที่ผ่านมาของโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่

ผลการศึกษาการประเมินคุณภาพภายนอก (รอบที่ 3) ของแต่ละโรงเรียนที่ผ่านมาโดย โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปผลออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. ด้านกลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐาน พบว่า มาตรฐานตามกฎกระทรวงฯ ในระดับที่แตกต่างกัน โดย เรียงตามลำดับดังนี้ ผลการจัดการศึกษา ตัวบ่งชี้ที่ 1 ผู้เรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ผลการ ประเมินแต่ละโรงเรียนมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 4.23$) ตัวบ่งชี้ที่ 2 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม

และค่านิยมที่พึงประสงค์ดี ผลการประเมินแต่ละโรงเรียนมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 4.25$) ตัวบ่งชี้ที่ 3 ผู้เรียนมีความใฝ่รู้และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ผลการประเมินแต่ละโรงเรียนมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 3.82$) ตัวบ่งชี้ที่ 4 ผู้เรียนคิดเป็นทำเป็น ผลการประเมินแต่ละโรงเรียนมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 3.77$) ตัวบ่งชี้ที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ผลการประเมินแต่ละโรงเรียนมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับควรปรับปรุง ($\bar{x} = 3.82$) กลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐาน มาตรฐานตามกฎกระทรวงฯ ในระดับที่แตกต่างกัน โดยเรียงตามลำดับดังนี้ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตัวบ่งชี้ที่ 6 ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผลการประเมินแต่ละโรงเรียนมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 3.96$) ด้านการบริหารจัดการศึกษา ตัวบ่งชี้ที่ 7 ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการและการพัฒนาสถานศึกษา ผลการประเมินแต่ละโรงเรียนมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 3.85$) ด้านการประกันคุณภาพภายใน ตัวบ่งชี้ที่ 8 พัฒนาการของการประกันคุณภาพภายในโดยสถานศึกษาและต้นสังกัด ผลการประเมินแต่ละโรงเรียนมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 3.70$)

2. ด้านกลุ่มตัวบ่งชี้อัตลักษณ์ พบว่า มาตรฐานตามกฎกระทรวงฯ อยู่ในระดับที่แตกต่างกัน โดยเรียงตามลำดับดังนี้ ด้านผลการจัดการศึกษา ตัวบ่งชี้ที่ 9 ผลการพัฒนาให้บรรลุตามปรัชญาปณิธาน/วิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา ผลการประเมินแต่ละโรงเรียนมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 4.11$) ด้านผลการจัดการศึกษา ตัวบ่งชี้ที่ 10 ผลการพัฒนาตามจุดเน้นและจุดเด่นที่ส่งผลสะท้อนเป็นเอกลักษณ์ของสถานศึกษา ผลการประเมินแต่ละโรงเรียนมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 4.21$)

3. ด้านกลุ่มตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม พบว่า มาตรฐานตามกฎกระทรวงฯ ในระดับที่แตกต่างกัน โดยเรียงตามลำดับดังนี้ ด้านผลการจัดการศึกษา ตัวบ่งชี้ที่ 11 ผลการดำเนินงานโครงการพิเศษเพื่อส่งเสริมบทบาทของสถานศึกษา ผลการประเมินแต่ละโรงเรียนมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 4.09$) ด้านการบริหารจัดการศึกษา ตัวบ่งชี้ที่ 12 ผลการดำเนินงานโครงการพิเศษเพื่อส่งเสริมบทบาทของสถานศึกษา ผลการประเมินแต่ละโรงเรียนมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 3.79$)

1. พัฒนาการประกอบประเมินคุณภาพในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม กรณีศึกษาโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่

ผลการพัฒนาองค์ประกอบประเมินคุณภาพในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม โรงเรียนพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยใช้หลักการแบบผสมผสาน ข้อมูลต่าง ๆ มาเป็นฐานในการกำหนดตัวชี้วัด เกณฑ์องค์ประกอบประเมินคุณภาพใหม่ ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม มีลำดับขั้นตอน และวิธีการตามกระบวนการพัฒนาองค์ประกอบประเมินคุณภาพ จนกระทั่งกำหนดองค์ประกอบประเมินคุณภาพ ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน ได้แก่ 1) มีความสามารถในการสื่อสาร ภาษาถิ่น หรือ ภาษาชาติพันธุ์ ที่สอดคล้องตามบริบทของโรงเรียนในพื้นที่สูง 2) มีความสามารถนำเอาภาษาถิ่น ไปสื่อสารเพื่อพัฒนา การอ่าน การเขียน ภาษาไทย และภาษาอังกฤษได้ 3) มีความสามารถคิด คำนวณได้ตามวุฒิภาวะความพร้อม ช่วงวัย ความเหมาะสมกับผู้เรียน ที่สอดคล้องกับบริบทของ ท้องถิ่น 4) มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมี วิจารณ์ญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความ คิดเห็น และแก้ปัญหาได้ตามความเหมาะสมของศักยภาพของผู้เรียน 5) มีความสามารถในการสร้าง นวัตกรรมที่มีมิติท้องถิ่น เช่น โครงการคุณธรรม เน้น สร้างคนดี โครงการวิชาการ โครงการอาชีพ 6) มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และด้าน Digital communication literacy ความ รอบรู้ด้านการสื่อสารดิจิทัล 7) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา โดยการอิง สมรรถนะของผู้เรียน 8) มีความรู้ ทักษะพื้นฐานทักษะชีวิต และเจตคติที่ดีต่องานงานอาชีพตาม บริบทของท้องถิ่น 9) เด็กสามารถเลือกพัฒนาศักยภาพ ตามความถนัด และความต้องการ ของตนเอง ได้ มีความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อพัฒนาชุมชน และมีทักษะชีวิต มีการดำรงชีวิตเป็น ตัวอย่างในสังคม 10) รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ประกอบด้วย 1) การมีคุณลักษณะและค่านิยม 12 ประการ ตามประเพณีของท้องถิ่นที่ดีที่สถานศึกษากำหนด 2) สถานศึกษาจัดการศึกษาให้สอดคล้อง กับความต้องการของท้องถิ่น/ชาติพันธุ์ 3) ความภูมิใจในท้องถิ่นภูมิวัฒนธรรม และความเป็นไทย ตามบริบทของท้องถิ่น และพัฒนาครู บุคลากรทางการศึกษาให้เข้าใจบริบทความเป็นท้องถิ่น/ชาติ พันธุ์เพื่อตอบสนองความเป็นชาติพันธุ์ได้ 4) การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและ หลากหลายยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง มีภูมิคุ้มกันต่อความเปลี่ยนแปลงในสังคม/ชุมชน 5) การมี สุขภาวะทางร่างกาย และจิตสังคม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มลพิษ ภัยพิบัติ 6) รู้เข้าใจ เห็นคุณค่า และปฏิบัติตนตาม จารีต ประเพณี วัฒนธรรม อันดีงามของท้องถิ่น การเห็นคุณค่าและภูมิใจในภูมิ วัฒนธรรมของตนเอง และมีจิตสำนึกบ้านเกิดและความเป็นล้านนา 7) สามารถพัฒนา ประยุกต์ใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำมาพัฒนาการดำเนินชีวิตของตน และปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง

มาตรฐานที่ 2 การบริหารและการจัดการ ได้แก่ 1) สถานศึกษามีเป้าหมายวิสัยทัศน์และ พันธกิจ ที่ชัดเจนตามภูมิวัฒนธรรม 2) สถานศึกษามีระบบบริหารจัดการคุณภาพ ที่สอดคล้องกับ ภูมิวัฒนธรรมของท้องถิ่น 3) สถานศึกษาต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น/ ชาติพันธุ์ 4) การดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้าน ตามหลักสูตรสถานศึกษา และทุกกลุ่มเป้าหมาย ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมของโรงเรียน (หลักสูตรท้องถิ่นต้องเต็มเต็ม)

5) พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมในพื้นที่สูง
 6) พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เข้าใจบริบทความเป็นท้องถิ่น/ชาติพันธุ์เพื่อตอบสนอง
 ความเป็นชาติพันธุ์ได้เป็นอย่างดี 7) จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการ
 เรียนรู้อย่างมีคุณภาพ 8) จัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศระดับมัธยมศึกษา โดยเรียนรู้ผ่าน Online เพื่อ
 สนับสนุนการบริหารจัดการ และการจัดการเรียนรู้ 9) มีการระดมทรัพยากรทั้งด้านวัสดุ และ
 ภูมิปัญญา เพื่อการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ระดมทรัพยากรโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม
 เพื่อสนับสนุนการบริหารและการจัดการศึกษา และสถานศึกษาให้ความสำคัญกับชุมชนมีส่วนร่วม ใน
 กระบวนการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม

มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้แก่ 1) มีการ
 จัดกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้เด็กค้นพบตนเอง ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมของพื้นที่สูง 2) มีการ
 จัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิด การปฏิบัติจริง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ตามภูมิ
 วัฒนธรรมของพื้นที่ได้ 3) ใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทวีภาษา/
 สื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริม การเรียนรู้ภาษาตามบริบทของท้องถิ่นที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม 4) มีการ
 บริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก 5) ตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และนำผลมาพัฒนา
 ผู้เรียน 6) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนา และปรับปรุงการจัดการเรียนรู้
 อย่างต่อเนื่องที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม 7) มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามา
 ใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2. ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบท สังคม) ของโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่

หลังจากได้กำหนดองค์ประกอบการประเมินคุณภาพการศึกษาใหม่ที่สอดคล้องกับ
 ภูมิวัฒนธรรม จากการสะท้อนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาในพื้นที่สูงเรียบร้อยแล้ว
 โดยกระบวนการพัฒนาองค์ประกอบการประเมินคุณภาพการศึกษาใหม่ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1
 ผู้วิจัยได้แปลงตัวชี้วัด เกณฑ์องค์ประกอบการประเมินคุณภาพศึกษามาเป็นเครื่องมือ
 แบบสอบถาม เชิงปริมาณแล้วได้นำเครื่องมือไปสำรวจ ระดับประสิทธิภาพการจัดการศึกษาที่
 สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมโรงเรียนในพื้นที่สูง มีผลดังนี้

1) เกณฑ์องค์ประกอบการประเมินคุณภาพใหม่ ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม)
 โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน ตัวบ่งชี้ 1.1 ผลสัมฤทธิ์ทาง
 วิชาการของผู้เรียน โดยโรงเรียนในพื้นที่สูงตามเกณฑ์องค์ประกอบการประเมินคุณภาพใหม่ ในระดับ
 ที่แตกต่างกัน โดยเรียงจากระดับมากไปน้อย ดังนี้ มีความรู้ ทักษะพื้นฐาน ทักษะชีวิต และเจตคติที่ดี

ต่องานงานอาชีพ ตามบริบทของท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีทักษะชีวิต มีการดำรงชีวิต เป็นตัวอย่างในสังคม อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และสามารถปรับตัวให้ เข้ากับการเปลี่ยนแปลง อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อ พัฒนาชุมชน อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม ที่มีมิติท้องถิ่น เช่น โครงการงานคุณธรรม เน้นสร้างคนดี โครงการวิชาการ โครงการอาชีพ อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา โดยการอิงสมรรถนะของผู้เรียน อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีความสามารถคิดคำนวณได้ตามวุฒิภาวะความพร้อมช่วงวัย ความเหมาะสมกับผู้เรียน ที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ มีความสามารถนำเอาภาษาถิ่น ไปสื่อสารเพื่อพัฒนาการอ่าน การเขียน ภาษาไทย และภาษาอังกฤษได้ อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและด้าน Digital communication literacy ความรอบรู้ด้านการสื่อสารดิจิทัล อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ มีความสามารถในการ คิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหาได้ตามความ เหมาะสมของศักยภาพของผู้เรียน อยู่ในระดับปานกลาง

2) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ผลการศึกษาพบว่า ผลการศึกษาประสิทธิภาพการจัด การศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ตามเกณฑ์ องค์ประกอบการประเมินคุณภาพใหม่

3) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนโดยโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ตามเกณฑ์ องค์ประกอบการประเมินคุณภาพใหม่ ในระดับที่แตกต่างกัน โดยเรียงจากระดับมากไปน้อย ดังนี้ ผู้เรียนแสดงออกถึงการมีอัตลักษณ์/เอกลักษณ์ความเป็นท้องถิ่น/ชาติพันธุ์ เพื่อตอบสนองความเป็น ชาติพันธุ์ได้เช่น การแต่งกายการปฏิบัติตนตามความเชื่อ ฯลฯ เป็นต้น อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ การมีสุขภาพทางร่างกาย และจิตสังคม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มลพิษ ภัยพิบัติ อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ การเห็นคุณค่าและภูมิใจในภูมิวัฒนธรรมของตนเอง อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง มีภูมิคุ้มกันต่อความเปลี่ยนแปลงในสังคม/ชุมชนอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ รู้เข้าใจ เห็นคุณค่า และปฏิบัติตนตาม จารีต ประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก รองลงมา มีความ ภูมิใจในท้องถิ่นภูมิวัฒนธรรม และความเป็นไทย ตามบริบทของท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีจิตสำนึกบ้านเกิดและความเป็นล้านนาอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ปฏิบัติตนตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ การมีคุณลักษณะและค่านิยม 12 ประการ ตาม ประเพณีของท้องถิ่นที่ดีที่สถานศึกษากำหนด สถานศึกษาจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการ ของท้องถิ่น/ชาติพันธุ์ อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ สามารถพัฒนาประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำมาพัฒนาการดำเนินชีวิตของตน อยู่ในระดับมาก

4) เกณฑ์องค์ประกอบการประเมินคุณภาพใหม่ ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ มาตรฐานที่ 2 การบริหารและการจัดการ ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัด โดยโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ตามเกณฑ์องค์ประกอบการประเมินคุณภาพใหม่ ในระดับที่แตกต่างกัน โดยเรียงจากระดับมากไปน้อย ดังนี้ สถานศึกษาต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น/ชาติพันธุ์ อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ สถานศึกษามีเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจ ชัดเจนตามภูมิวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เข้าใจบริบทความเป็นท้องถิ่น/ชาติพันธุ์ เพื่อตอบสนองความเป็นชาติพันธุ์ได้เป็นอย่างดี อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้าน ตามหลักสูตรสถานศึกษาและทุกกลุ่มเป้าหมาย ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมของโรงเรียน (หลักสูตรท้องถิ่นต้องเต็มเต็ม) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ระดมทรัพยากรโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อสนับสนุนการบริหารและการจัดการศึกษา อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมในพื้นที่สูง อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมของท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ สถานศึกษาให้ความสำคัญกับชุมชนมีส่วนร่วม ในกระบวนการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีการระดมทรัพยากรทั้งด้านวัสดุ และภูมิปัญญา เพื่อการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ จัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ระดมทรัพยากรโดยเรียนรู้ผ่าน Online เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก

5) เกณฑ์องค์ประกอบการประเมินคุณภาพใหม่ ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ โดยโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ เกณฑ์องค์ประกอบการประเมินคุณภาพใหม่ ในระดับที่แตกต่างกัน โดยเรียงจากระดับมากไปน้อย ดังนี้ มีการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบและนำผลมาพัฒนาผู้เรียน อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิด การปฏิบัติจริง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต ตามภูมิวัฒนธรรมของพื้นที่ได้ อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้เด็กค้นพบตนเองที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมของพื้นที่สูง อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่องอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ทวิภาษา/สื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริม การเรียนรู้ภาษาตามบริบทของท้องถิ่น ที่สอดคล้องกับ

ภูมิวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก การศึกษาพบว่า ระดับประสิทธิผลการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับ ภูมิวัฒนธรรมโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ จากการวิจัยเชิงสำรวจ โดยเรียงจากระดับมากไปน้อย ตามคะแนนเฉลี่ย คือ นักเรียนมีจิตสำนึกรักถิ่นฐาน ไม่มีความคิดทิ้งถิ่นฐานบ้านเกิด อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ นักเรียนมีบทบาทในการสืบสานและดำรงวัฒนธรรมให้คงอยู่ อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ นักเรียนมีความสามารถพึ่งตัวเองได้ อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ นักเรียนมีการสร้างอาชีพใน ท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ นักเรียนมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ นักเรียนมีทักษะเพียงพอในการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม อยู่ในระดับ มาก รองลงมาคือ นักเรียนมีความรู้ทางวิชาการ ได้แก่ มีผลคะแนนเฉลี่ยย้อนหลัง O - Net พัฒนา สูงขึ้น อยู่ในระดับมาก

3. ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมของ โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมของ โรงเรียนในพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการ ดำเนินงานการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) ของโรงเรียน ในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ เรียงลำดับจากค่าอิทธิพลเชิงสาเหตุมากไปหาน้อย คือ การบริหารและการ จัดการ ภาวะเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน บุคลากรทางการศึกษา ความเหมาะสมของหลักสูตรและ การจัดการศึกษาและความสัมพันธ์กับชุมชน โดยมีอิทธิพลเชิงสาเหตุเท่ากับ 0.289, 0.271, 0.237, 0.135 และ 0.130 ตามลำดับ 1.1) ปัจจัย ด้านภาวะเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน ผลการศึกษา พบว่า ด้านภาวะเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน ในระดับที่แตกต่างกัน โดยเรียงจากระดับมากไปน้อย ดังนี้ ชุมชนมีความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ชุมชนเป็นสังคมที่สงบสุขปลอดภัยจากผลกระทบด้านลบต่อเยาวชน อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมา คือ ชุมชนมีการสื่อสารและการคมนาคมสะดวก อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ ชุมชนมี เศรษฐกิจดี อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีเศรษฐกิจที่ดี อยู่ในระดับปาน กลาง 1.2) ปัจจัย ด้านคุณภาพของการบริหารและการจัดการ “นำสู่การปฏิบัติจริง” ผลการศึกษา พบว่า ด้านคุณภาพของการบริหารและการจัดการ “นำสู่การปฏิบัติจริง” ในระดับที่แตกต่างกัน โดยเรียงจากระดับมากไปน้อย ดังนี้ โรงเรียนมีโครงการที่ชัดเจนตรงตามการแก้ไขปัญหาและความ ต้องการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทตนเอง อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ โรงเรียนมีแผนงานที่ ชัดเจนด้านการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ในเชิงพื้นที่ อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ โรงเรียนมีนโยบายที่ชัดเจนด้านการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมในเชิงพื้นที่ อยู่ในระดับ มาก รองลงมาคือ โรงเรียนมี การติดตามประเมินผลชัดเจน และต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก รองลงมา

คือ โรงเรียนต้องการอิสระ เป็นนิติบุคคล การกระจายอำนาจ เพื่อการจัดการศึกษาที่สอดคล้องภูมิ วัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก 1.3) ปัจจัย ด้านคุณภาพครู/อาจารย์ “ตามสภาพความเป็นจริง” ผล การศึกษาพบว่า ด้านคุณภาพครู/อาจารย์ “ตามสภาพความเป็นจริง” ในระดับที่แตกต่างกัน โดยเรียง จากระดับมากไปน้อย ดังนี้ ครูมีเจตคติที่ดีในต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่สูง อยู่ในระดับ มาก รองลงมาคือ ครูมีคุณวุฒิตรงสาขา อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ครูมีความเต็มใจในการประจำ อยู่ในพื้นที่อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ครูมีทักษะในวิชาชีพ อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ครูมี จำนวนเพียงพอ อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ครูเป็นคนในพื้นที่และเข้าใจในภูมิวัฒนธรรม อยู่ใน ระดับมาก รองลงมาคือ ครูมีทักษะการสื่อสารภาษาถิ่นได้ อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ ครูมี ค่าตอบแทนพิเศษในการทำงานในพื้นที่สูงได้ อยู่ในระดับปานกลาง ด้านบุคลากรฝ่ายสนับสนุน ใน ระดับที่แตกต่างกัน โดยเรียงจากระดับมากไปน้อย ดังนี้ การพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนมีอย่าง ต่อเนื่อง อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ บุคลากรฝ่ายสนับสนุนมีเพียงพอ อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ บุคลากรมีความสามารถในการสื่อสารภาษาถิ่นได้ อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ บุคลากรสายสนับสนุนมีความมั่นคงในอาชีพ อยู่ในระดับปานกลาง 1.4) ปัจจัย ด้านความเหมาะสม ของหลักสูตรและการจัดการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ด้านความเหมาะสมของหลักสูตรและการจัด การศึกษา ในระดับที่แตกต่างกัน โดยเรียงจากระดับมากไปน้อย กล่าวคือ โรงเรียนมีการจัดทำ หลักสูตรที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน ด้านวิชาการทั่วไป และด้านวิชาชีพ อย่างเหมาะสมไม่มากไม่ น้อยเกินไปสามารถประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตได้ดี อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ โรงเรียนมีการ สอนทักษะวิชาชีพเพียงพอ เพื่อการสร้างอาชีพในท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ โรงเรียนมี หลักสูตรหรือเนื้อหาที่สอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ โรงเรียนมีหลักสูตรท้องถิ่นที่สอนเกี่ยวกับการสืบสานภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ โรงเรียนมีสื่อสารสนเทศที่เพียงพอเหมาะสม อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ โรงเรียนมีสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ที่จำเป็นและเพียงพอใน การสนับสนุน การจัดการเรียนการสอน วิชาชีพ อยู่ในระดับมาก 1.5) ปัจจัย ด้านสัมพันธ์กับชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ด้านสัมพันธ์กับชุมชน ในระดับที่แตกต่างกัน โดยเรียงจากระดับมากไปน้อย ดังนี้ โรงเรียนมีการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน ท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ โรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัด การศึกษา อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ โรงเรียนมีการนำข้อเสนอแนะจากชุมชนสู่การปฏิบัติ อยู่ใน ระดับมาก รองลงมาคือ ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ การสนับสนุน การจัดการศึกษาของ โรงเรียน อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ โรงเรียนมีการจัดทำหลักสูตรร่วมกับชุมชนท้องถิ่น อยู่ในระดับ มาก

4. แนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่

การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาหรือโรงเรียน บนพื้นที่สูงโดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีเชิงระบบเข้ามาเป็นฐานในการหาข้อเสนอที่เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อความเหมาะสมตามบริบทหรือกลุ่มวัฒนธรรมที่มีส่วนประกอบของปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ปัจจัยนำออกหรือผลผลิต (Output) และข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ที่เป็นลักษณะของการประเมินผลซึ่งสามารถสรุปผลข้อเสนอที่เป็นแนวทางที่เหมาะสมได้ดังนี้

ปัจจัยนำเข้า (Input) ที่นำมาสู่การได้ข้อเสนอที่เป็นแนวทางประกอบด้วย กรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน หลักสูตร งบประมาณ และสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอน ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการได้มาซึ่งข้อเสนอที่เป็นแนวทางการจัดการศึกษาทั้งนี้เพราะว่า คณะกรรมการสถานศึกษาหรือโรงเรียนเกิดมาได้เพราะระเบียบกฎหมาย โดยมีการกำหนดสัดส่วนของบุคคลที่เป็นผู้แทนภาคส่วนต่าง ๆ เช่น ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ผู้นำท้องถิ่นท้องที่ ผู้ทรงคุณวุฒิ และพระสงฆ์ ทั้งนี้คณะกรรมการสถานศึกษามีบทบาทหน้าที่สำคัญในส่วนของการร่วมกำหนดนโยบายจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนสถานศึกษาหรือโรงเรียน และลงมติเห็นชอบในเรื่องราวที่เกี่ยวกับสถานศึกษาเช่น การบริหารจัดการ การพัฒนาจัดการเรียนการสอน รวมถึงการให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบสาธารณูปโภคในโรงเรียน ดังนั้นคณะกรรมการสถานศึกษาจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาบนพื้นที่สูงที่มีความสอดคล้องกับบริบทและภูมิวัฒนธรรมบนพื้นที่สูง เช่นเดียวกับผู้บริหารของสถานศึกษาที่มีความสำคัญทั้งการกำหนดนโยบาย การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา และนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติตั้งนั้นการที่สถานศึกษาบนพื้นที่สูงได้ผู้บริหารที่มีความรู้ความเข้าใจในบริบทต่าง ๆ ของการเป็นสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูง รวมถึงบริบทเชิงพื้นที่วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อ ทัศนคติ ค่านิยม อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงมีความรู้ความสามารถ และมีเทคนิควิธีการในเชิงบริหารจัดการ ตลอดจนมีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาหรือเป็นครูผู้สอนของโรงเรียนบนพื้นที่สูงมาก่อน ประการสำคัญถ้าผู้บริหารเป็นกลุ่มชนชาติพันธุ์มีเลือดเนื้อเชื้อไขของชนชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงย่อมส่งผลต่อการบริหารจัดการ และการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับบริบทและภูมิวัฒนธรรม ได้เป็นอย่างดีและเหมาะสมเช่นเดียวกับการมีครูผู้สอนที่เป็นครูโดยอาชีพมีอุดมการณ์ รักนักเรียน รักชุมชน และรักและภูมิใจในอาชีพความเป็นครูบนพื้นที่สูงมุ่งมั่นตั้งใจเป็นคนสอนคนสร้างคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความรู้ประสบการณ์ มีทักษะในการสอนทางด้านวิชาการ และการปฏิบัติผ่านกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ประการสำคัญเป็นครูผู้สอนที่เป็นชนชาติพันธุ์ย่อมเป็น

ผลดีต่อการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะส่งผลต่อการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและสามารถทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เกิดกับผู้เรียนทางด้านต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

ส่วนปัจจัย นำเข้าที่เกี่ยวกับผู้เรียนก็เป็นเงื่อนไขปัจจัยที่สำคัญต่อกระบวนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับบริบทและภูมิวัฒนธรรมเพราะผู้เรียนอาจเป็นทั้งปัจจัยนำเข้าแต่ในขณะเดียวกันก็เป็นผลผลิตได้ด้วยเช่นกันเพราะต้องเป็นผู้ที่ได้รับผลจากการจัดการเรียนการสอนหรือที่เรียกว่าผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับพุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ หลายอย่างดังนั้นผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้จะดีหรือมีประสิทธิภาพประสิทธิผลขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการหลักสูตรที่ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสมประการสำคัญคือคุณภาพของผู้เรียนศักยภาพของผู้เรียน และความพร้อมทางด้านร่างกาย จิตใจ ระดับสติปัญญาของผู้เรียนในขณะที่หลักสูตรการเรียนการสอน ที่ดีมีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงย่อมส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายของการบริหารจัดการสถานศึกษาภายใต้การมีงบประมาณที่มากเพียงพอต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนการมีงบประมาณในการจัดซื้อจัดจ้างจัดหาสิ่งสนับสนุนการสอนและการมีงบประมาณในการจ้างครูผู้สอนรวมถึงการพัฒนาศักยภาพให้กับผู้เรียนที่พอเพียงต่อการสอนและดูแลผู้เรียนก็เป็นปัจจัยนำเข้าที่มีความสำคัญต่อการจัดการการศึกษาของโรงเรียนบนพื้นที่สูง เช่นเดียวกับสถานศึกษาหรือโรงเรียนจำเป็นต้องมีสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอนที่เป็นทั้งวัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยี ทันสมัย อาคารสถานที่ ห้องค้นคว้า ห้องสมุด รวมถึงห้องเรียนชุมชน ตลอดจนแปลงสาธิตเพื่อใช้ในเชิงปฏิบัติการเพราะถ้าสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงมีสิ่งสนับสนุนที่เหมาะสมย่อมส่งผลต่อการจัดการศึกษาที่ได้ผลสัมฤทธิ์ตรงตามมาตรฐาน และสอดคล้องกับชุมชนวิถี บริบทชุมชน และสอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม

กระบวนการ (Process) กระบวนการที่ นำไปสู่การจัดการศึกษาในสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงมีประสิทธิภาพประสิทธิผลรวมถึงการมีคุณภาพตามมาตรฐานและสอดคล้องกับบริบทและภูมิวัฒนธรรมและสร้างผลสัมฤทธิ์ด้านต่าง ๆ ให้กับผู้เรียนที่เป็นเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ประกอบด้วยกระบวนการที่มีความสำคัญและสัมพันธ์กับปัจจัยนำเข้าอยู่หลายประการคือ การบริหารจัดการ การพัฒนาหลักสูตร การดำเนินการสอน การตรวจสอบและการเสริมสร้างพื้นฐาน การเสริมความพร้อมในการเรียน และการมีเทคนิคการสอน ซึ่งขบวนการต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างกันเพราะเมื่อไหร่ก็ตามสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงมีระบบการบริหารจัดการทรัพยากรภายในองค์กรดี ทั้งการบริหารจัดการด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยี และสามารถบริหารจัดการเชิงบูรณาการได้ดี และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาย่อมทำให้การ จัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพจัดการศึกษามีมาตรฐานและสอดคล้องกับบริบทชุมชนภายใต้การพัฒนาหลักสูตรที่มีความเหมาะสมเนื้อหาสาระในรายวิชาสามารถตอบ

โจทย์ด้านวิชาการตามมาตรฐานของส่วนกลางและตอบโจทย์ในการนำไปใช้ในการดำรงวิถีชีวิตของผู้เรียนและชุมชนโดยผ่านกระบวนการตรวจสอบและการเสริมสร้างพื้นฐานให้เป็นทั้งครูผู้สอนและการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนที่ประกอบด้วยความพร้อมทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาของผู้เรียนรวมถึงเตรียมความพร้อมด้านอาคารสถานที่อุปกรณ์สนับสนุนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับเทคนิควิธีการสอน โดยครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถและมีศักยภาพ โดยการจัดการเรียนการสอนมุ่งเน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้โดยนำบริบทของชุมชนและการนำเอาวิถีความเป็นเศรษฐกิจ สังคม ภูมิวัฒนธรรม และทรัพยากรสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เข้ามาประยุกต์ใช้ประกอบเป็นเทคนิควิธีการสอนที่นำไปสู่การเกิดผลสัมฤทธิ์ ในการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้ดีซึ่งเป็นเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพของสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงได้สอดคล้องกับบริบทและภูมิวัฒนธรรมอย่างแท้จริง

ผลผลิต (Output) ผลผลิตหรือตัวผู้เรียนที่ผ่านการบริหารจัดการการศึกษาด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ถูกพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทและภูมิวัฒนธรรมผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องได้มากทางด้านพื้นฐานวิชาการ คุณลักษณะ ค่านิยมที่เหมาะสม ผลสัมฤทธิ์ด้านพุทธิพิสัยใช้ที่สอดคล้องกับนักเรียนในทุกระดับชั้นปี ผลการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยที่เป็นผลการเรียนรู้ ด้านเจตคติความรู้สึกรักคิด ความภาคภูมิใจ ความซาบซึ้งต่อสถานศึกษาต่อครูผู้สอน ต่อเพื่อนนักเรียน ต่อสังคมชุมชนต่อความเป็นชนชาติพันธุ์ของตนเอง และบรรพบุรุษ ผลการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัยที่เป็นความสามารถในการสื่อสารทั้งภาษาถิ่น ภาษาไทย และภาษาอังกฤษตามมาตรฐาน รวมถึงมีทักษะด้านการคิดเชิงบวก คิดเชิงระบบ คิดแบบองค์รวม และการคิดแบบสร้างสรรค์ ตลอดจนมีทักษะในการใช้ชีวิตอย่างเหมาะสม มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาให้กับตนเองและสังคมชุมชน มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมและเท่าทัน ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนสามารถสร้างให้ผู้เรียนกลายเป็นบุคคลที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และประเทศชาติในอนาคต โดยที่ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ผ่านหลักสูตรที่ได้รับการพัฒนามาแล้วอย่างเหมาะสมและสอดคล้องภายใต้ครูผู้สอนที่มีความรู้มีทักษะประสบการณ์ในการ จัดกระบวนการเรียนการสอนต้องได้รับการประเมินผลการเรียนการสอนเชิงการพัฒนาผู้เรียน ครูผู้สอน หลักสูตรสถานศึกษา และชุมชน ไม่มุ่งเน้นการประเมินทางด้านวิชาการเพียงอย่างเดียว แต่ยังมุ่งเน้นการประเมินเชิงปฏิบัติการร่วมด้วย โดยมีตัวชี้วัดตามบริบทชีวิต บริบทชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้อง และเป็น การประเมินผลภายใต้ฐานคิดความเป็นจริงเชิงรูปธรรมความสำเร็จโดยให้ ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน กับสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการออกแบบกระบวนการประเมินเพื่อความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทและภูมิวัฒนธรรมบนพื้นที่สูง

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมของโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ นำมาสู่การได้ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์คือ การพัฒนาองค์ประกอบการประเมินคุณภาพในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม การศึกษาหาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูง และการศึกษาประสิทธิผลการดำเนินงานของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูง รวมถึงการได้มาซึ่งข้อเสนอที่เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมซึ่งผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลเป็นรายประเด็นได้ดังนี้

ผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาองค์ประกอบการประเมินคุณภาพในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูง ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมที่มีองค์ประกอบทางด้านมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของผู้เรียนที่มีองค์ประกอบย่อยที่ เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน สถานศึกษาต้องมีระบบบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาต้องจัดการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น สถานศึกษาต้องมีการดำเนินการพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนอย่างรอบด้าน การพัฒนาครูและบุคลากร ให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เข้าใจในบริบทของท้องถิ่น สถานศึกษาต้องมีการจัดสภาพแวดล้อม ทางกายภาพและสังคมให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน มีการจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเหมาะสม สถานศึกษาบนพื้นที่สูงต้องมีการระดมทรัพยากรที่เป็นทางวัตถุ ทรัพยากรธรรมชาติ และภูมิปัญญาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพมาตรฐาน ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยมีองค์ประกอบย่อยเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนที่ทำให้ผู้เรียนค้นพบตัวเองการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและการปฏิบัติจริง การใช้สื่อที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อ การเรียนรู้ของผู้เรียนตามความเหมาะสม มีการบริหารจัดการห้องเรียนในเชิงบวก มีกระบวนการตรวจสอบและประเมินผลผู้เรียนอย่างเป็นระบบ มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้ได้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อนำมาสู่การปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาประยุกต์ใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ

จากผลการศึกษาวิจัยแล้วนำไปสู่การพัฒนาองค์ประกอบการประเมินคุณภาพในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงเพื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมและบริบททางด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน เช่น การดำรงวิถีชีวิตตามวิถีของความเป็นชนชาติพันธุ์ที่ชีวิตต้องอยู่ภายใต้วิถีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ อัตลักษณ์ ภูมิปัญญาชุมชนที่

แตกต่างจากผู้เรียนหรือนักเรียนในพื้นที่ราบ รวมถึงการมีทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกที่แตกต่างกัน ตลอดจนมีระบบเศรษฐกิจการหากินหาอยู่ การประกอบอาชีพของครอบครัวและระบบสังคมที่ไม่เหมือนกัน ย่อมส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันในบางประการดังนั้นองค์ประกอบบางอย่างที่เป็นมาตรฐานที่จะส่งผลต่อการเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนหรือผู้เรียนที่มีสัญชาติไทยจะอยู่ที่ใดพื้นที่ใดบริบทใดศาสนาวัฒนธรรมใดก็ตามเมื่อมาอยู่ในระบบการศึกษาของไทยองค์ประกอบหลักต้องคงไว้ เช่น การมีมาตรฐานคุณภาพของผู้เรียนที่ต้องมีทักษะความสามารถในการสื่อสารในลักษณะพูดกับผู้อื่นรู้เรื่อง มีทักษะความสามารถด้านภาษาไทยภาษาอังกฤษ มีทักษะความสามารถด้านการคิดคำนวณได้ตามช่วงวัย องค์ประกอบเกี่ยวกับการวัดทักษะความสามารถเกี่ยวกับการคิดวิเคราะห์มีวิจารณ์ญาณ มีทักษะความสามารถในการสร้างนวัตกรรมท้องถิ่น มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีความรู้ทักษะการใช้ชีวิต ประการสำคัญการคงไว้ซึ่งการประเมินผลสัมฤทธิ์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนที่เกี่ยวกับค่านิยม 12 ประการตามประเพณีท้องถิ่น (ชีวิตวัฒนธรรม Way of life) ที่ทุกสถานศึกษาต้องกำหนดเพราะถือว่าเป็นค่านิยมที่เป็นเกณฑ์มาตรฐาน รวมถึงองค์ประกอบการประเมินผลที่ต้องการให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เป็นค่านิยมแปดประการคือ การรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีระเบียบวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ ซึ่งองค์ประกอบย่อยเหล่านี้จำเป็นต้องคงไว้ให้เป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญของการประเมินผลสัมฤทธิ์เยาวชนไทยทั้งนี้เพราะเป็นมาตรฐานและคุณลักษณะ รวมถึงค่านิยมพื้นฐานที่นำไปสู่การพัฒนาทั้งตัวผู้เรียนสังคม ชุมชน และประเทศชาติ ซึ่งสอดคล้องกับคุณภาพของผู้เรียนที่สังคมต้องการโดยระบุไว้อย่างชัดเจนในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติในปี พ.ศ. 2542 และมีการแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตราที่ 6 โดยมีเนื้อหาสาระที่ว่าการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา (กรมวิชาการ, 2542)

สำหรับการพัฒนาองค์ประกอบในการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมและบริบทของสังคมในสิ่งที่ควรจะมีการเพิ่มเติมคือ องค์ประกอบที่เป็นตัวชี้วัดทางด้านทักษะความสามารถในการใช้ภาษาถิ่นหรือภาษาชาติพันธุ์ ควบคู่กับภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และสามารถนำเอาทักษะความสามารถด้านภาษามาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ด้านการพัฒนาให้ตนเอง สังคม ชุมชน และประเทศชาติ ได้องค์ประกอบที่เกี่ยวกับการมีจิตสำนึกรักถิ่นฐานบ้านเกิดเมืองนอนความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ จิตสำนึกต่อกฎเกณฑ์ กติกา ค่านิยม อุดมการณ์ รักเหง้า ภูมิปัญญาความเป็นชนเผ่า รักธรรมชาติที่เรียงรายล้อม การดำรงวิถีชีวิต ดิน น้ำ ป่า อากาศ และคนบนพื้นที่สูง ประการสำคัญขององค์ประกอบที่เกี่ยวกับทักษะความสามารถในการนำเอาผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมและบริบทต่าง ๆ มาดัดแปลงปรุงแต่งพัฒนาให้เกิด

คุณค่า มูลค่า และสร้างประโยชน์ให้กับชีวิตของตนเอง สังคม ชุมชนบนพื้นที่สูง และประเทศชาติในภาพรวม ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวสามารถนำไปเพิ่มเติมเป็นองค์ประกอบไม่ได้ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ ดร.อนงค์ ศรีบุญเรือง ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ที่ได้สัมภาษณ์โดยกล่าวว่าสำหรับแนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงให้มีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมควรเป็นการจัดการศึกษาทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้บนพื้นฐานของสภาพเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมที่เป็นรากเหง้าของตนเอง เกิดความรัก ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ พงชวาท ประธานบริหารภาคีเครือข่ายเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษาที่ได้ให้สัมภาษณ์โดยกล่าวไว้ว่าแนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมต้องอิงและตั้งอยู่บนฐานและสอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และบริบทแวดล้อมของผู้เรียนและชุมชน ในขณะเดียวกันก็ต้องเป็นการจัดการศึกษาที่รู้เท่าทันสถานการณ์เปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของโลกในยุคปัจจุบัน ซึ่งแนวความคิดดังกล่าวของผู้ให้ข้อมูลทั้งสองท่านได้สอดคล้องและสัมพันธ์กับแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนเป็นฐานที่มีฐานคิดสำคัญที่ว่าการบริหารจัดการและการจัดการศึกษาที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานมีหลักการและกรอบคิดที่เกี่ยวกับการกระจายอำนาจเป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษาให้สามารถตัดสินใจดำเนินการให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพสูงสุด โดยมีหลักการให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางเป็นหน่วยงานบริหารจัดการไม่ใช่องค์กรที่ถูกบริหารภายใต้การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน เน้นหลักการบริหารจัดการและพึ่งพาตนเองโดยมีหลักการประสานงานกับภาคีเครือข่ายในหลายภาคส่วน มีการบริหารจัดการอย่างมีกระบวนการ มีระบบและมีความต่อเนื่องยึดหลักการพัฒนาตนเองรวมถึงการมีหลักการตรวจสอบและถ่วงดุลแบบมีธรรมาภิบาล (ปัญญา แก้วกียูร, 2550: 41) ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของนักวิชาการที่ชื่อว่าอุทัย บุญประเสริฐ (2549: 43) ที่ได้กล่าวว่าการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นกลยุทธ์ในการปรับปรุงการศึกษาโดยเปลี่ยนอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจจากระดับรัฐหรือระดับเขตการศึกษาไปยังโรงเรียนโดยให้ผู้บริหารในโรงเรียนครู นักเรียน ผู้ปกครองมีอำนาจในการควบคุมกระบวนการจัดการศึกษามากขึ้น

สำหรับการบริหารจัดการสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงซึ่งเป็นมาตรฐานที่สองของการบริหารจัดการสถานศึกษาทั่วไป แต่ในส่วนของการจัดการสถานศึกษาบนพื้นที่สูงผู้วิจัยเห็นว่านอกจากผู้บริหารจำเป็นต้องใช้หลักการบริหารจัดการให้เป็นไปตามมาตรฐานของส่วนกลางที่มีความสำคัญและจำเป็นแต่ผู้บริหารจำเป็นต้องนำเอาเทคนิคเครื่องมือทางการบริหารจัดการแนวใหม่บางประการที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ของแต่ละสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน โดยที่ผู้บริหารจำเป็นต้องนำเทคนิคเครื่องมือการบริหารจัดการ เช่น การบริหารจัดการ

เชิงสถานการณ การบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง การทำงานเป็นทีม การบริหารจัดการพัฒนา
 องค์กรการศึกษาแห่งการเรียนรู้ การบริหารจัดการความขัดแย้ง รวมถึงการบริหารจัดการเชิงบูรณา
 การภายใต้การมีแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเชิงบูรณาการของสถานศึกษาภายใต้วิสัยทัศน์ พันธกิจ
 ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ เป้าหมาย และการประเมินผลที่มีองค์ประกอบที่เหมาะสม มีความสอดคล้องกับ
 บริบทของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงสอดคล้องกับผู้เรียนและนักเรียน และชุมชนบนพื้นที่สูง สอดคล้อง
 กับภูมิวัฒนธรรมของชุมชนบนพื้นที่สูงภายใต้ระบบบริหารจัดการการศึกษาให้สอดคล้องกับความ
 ต้องการของท้องถิ่นและกลุ่มประชาชนที่เป็นชาติพันธุ์โดยมุ่งเน้นการจัดการศึกษาให้ได้คุณภาพ
 ทางการศึกษาที่มุ่งผลสำเร็จทั้งการทางด้านทักษะวิชาการ ทักษะการคิด และทักษะ ในการนำไป
 ประยุกต์ใช้ในการดำรงวิถีชีวิตที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว สังคม ชุมชน และประเทศชาติ
 การบริหารจัดการสถานศึกษาบนพื้นที่สูงควรหมายรวมถึงการบริหารจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์หรือ
 บุคลากรโดยเฉพาะการบริหารจัดการตนเองของฝ่ายบริหารโดยมีการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพ
 เชิงการบริหารจัดการระบบวิธีคิด ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องและจำเป็น ต่อการบริหารจัดการและ
 การพัฒนาสถานศึกษาภายใต้ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์เชิงการบริหารพัฒนา มีความรู้ มีประสบการณ์
 ทำงานบนพื้นที่สูง เข้าใจเป้าหมายของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูง และมีความเป็น
 บุคคลธรรมดาภิบาล

นอกจากผู้บริหารจะมีการบริหารจัดการตนเองให้เป็นผู้ที่มีความพร้อมในการบริหารจัดการ
 และพัฒนาสถานศึกษาให้มีความเจริญก้าวหน้าและมีคุณภาพ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการบริหาร
 จัดการให้ครูผู้สอนและบุคลากรฝ่ายสนับสนุนมีศักยภาพและมีความพร้อมในการทำงาน โดยต้องม
 การบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพศักยภาพของครูผู้สอน ไม่มีองค์ประกอบของการทำให้
 กระบวนการบริหารจัดการและคุณภาพการศึกษามีประสิทธิภาพประสิทธิผล โดยครูผู้สอนต้องมี
 คุณวุฒิตามที่สถานศึกษาต้องการและมีจำนวนครูผู้สอนที่มากเพียงพอ ครูต้องมีทักษะความสามารถ
 ด้านภาษาถิ่นเพื่อใช้ในการสื่อสารประกอบการเรียนการสอนถ้าเป็นไปได้ ครูผู้สอนของสถานศึกษาบน
 พื้นที่สูงควรเป็นบุคคลในพื้นที่เป็นครูที่เป็นชนชาติ พันธุ์บนพื้นที่สูงเพราะจะมีความเข้าใจในบริบท
 ด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนได้ดี ประการสำคัญครูผู้สอนจะต้องเป็นบุคคลที่มีทักษะทางวิชาชีพครูเป็นผู้ที่มี
 เจตคติที่ดีต่อการสอนในสถานศึกษาบนพื้นที่สูง และมีความเต็มใจในการประจำอยู่ในพื้นที่ส่วนการ
 บริหารจัดการบุคคลชุดฝ่ายสนับสนุนต้องจัดให้มีมากเพียงพอและเหมาะสม มีทักษะความสามารถ
 สื่อสารภาษาท้องถิ่นได้ มีการบริหารจัดการให้มีโครงการพัฒนาศักยภาพบุคลากรฝ่ายสนับสนุนอย่าง
 ต่อเนื่องและในขณะเดียวกันต้องสร้างความมั่นคงในการทำงานให้เกิดขึ้นกับบุคลากรฝ่ายสนับสนุน
 เพื่อการเสริมแรงในการทำงานซึ่งการอภิปรายผลในมิติของการบริหารจัดการสถานศึกษาบนพื้นที่สูง
 สอดคล้องกับการศึกษาของ รุ่งลาวัลย์ จันทร์รัตน์ (2556) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์
 เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก บนพื้นที่สูงในเขตภาคเหนือตอนบนที่ผล

การศึกษาพบว่าจะต้องมีการจัดทำวิสัยทัศน์ ค่านิยม และเป้าประสงค์ ทั้งระยะสั้นระยะยาวการมอบอำนาจในการตัดสินใจให้แก่บุคลากรส่งเสริมให้มีกระบวนการและกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่บุคลากรมีแผนการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ดร.รังสรรค์ มณีเล็ก รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้ให้ข้อมูลเมื่อวันที่ 21 มกราคม 2558 โดยกล่าวว่าผู้บริหารโรงเรียนเป็นฟันเฟืองที่สำคัญที่สุดในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในเขตพื้นที่สูงและคุณลักษณะแนวทางการพัฒนาของผู้บริหาร ผู้บริหารโรงเรียนทุกคนเป็นบุคคลสำคัญที่จะอำนวยความสะดวกให้แก่เด็กทุกคนทั้งในและนอกโรงเรียนในพื้นที่ได้รับสิทธิและโอกาสในการเรียนรู้ในการเพิ่มทักษะวิชาการ ทักษะการคิด และทักษะการใช้ชีวิตภายใต้กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผล

การจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สุดพร้อมกับกลุ่มวัฒนธรรมและบริบทต่าง ๆ ของโรงเรียนของผู้เรียน และชุมชนที่จะต้องมีความคุณภาพตามมาตรฐานตามเกณฑ์ของส่วนกลางภายใต้การบริหารจัดการที่เป็นระบบ โดยผู้บริหารมาตรฐานด้านการจัดการเรียนการสอนก็ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะเป็นมาตรฐานหนึ่งที่สถานศึกษาต้องมีคือ การมีกระบวนการจัดการเรียนการสอน ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงควรมีลักษณะเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการ ออกแบบการเรียนการสอนโดยผู้เรียนร่วมกับครูผู้สอนตามความเหมาะสมโดยต้องมีกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นพบตนเอง โดยมีการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนตามศักยภาพ ตามความชอบความถนัด มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผ่านการปฏิบัติจริง ในลักษณะลงมือทำโดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จริงตามความเหมาะสมของเพศวัย โดยมีสิ่งประกอบการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ทั้งที่เป็นสิ่งสมัยใหม่ที่เป็นเทคโนโลยีสารสนเทศสื่อที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ มาประกอบในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพตามความเหมาะสม เห็นด้วยกับการสอนแบบนำสิ่งที่มีอยู่ใกล้ตัวรอบตัวไปสู่สิ่งที่อยู่ไกลตัว ในลักษณะของการมีกิจกรรมในการฝึกการคิดเชิงบวก เชิงระบบ เชิงสร้างสรรค์ และคิดเชิงบูรณาการให้กับผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกการสนทนาอย่างมีระบบมีทิศทางทั้งการเป็นผู้พูด ผู้ฟัง และการตั้งประเด็นคำถามการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุมีผล ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามประการสำคัญต้องมีการนำเอา รากเหง้า ความดีงาม ขนบธรรมเนียมประเพณี คุณค่าของความเป็นธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า อากาศ และคน อัตลักษณ์ ค่านิยม ความเชื่อของกลุ่มชนชาติพันธุ์เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมและบริบทของชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งการจัดการเรียนการสอนในลักษณะดังกล่าวจะเป็นกระบวนการหนึ่งของการได้มาซึ่งผลผลิตคือ นักเรียนที่มีคุณภาพทางด้านวิชาการ การคิด และการดำรงวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนบนพื้นที่สูงซึ่งเป็นไปตามการให้ข้อมูลของ ดร.วิทยา พัฒนเมธาดา ผู้บริหาร

สถานศึกษาชำนาญการพิเศษผู้อำนวยการโรงเรียนดอยเต่าวิทยาคมจังหวัดเชียงใหม่ได้กล่าวว่าครูต้องเปลี่ยนบทบาทจากการบอกสอนมาเป็นพูดสร้างแรงบันดาลใจมีกระบวนการสอนลักษณะของการตั้งคำถามทำไม่อย่างไรเพื่อให้นักเรียนเกิด แรงจูงใจการเรียนรู้ตลอดชีวิต กระบวนการจัดการเรียนการสอนต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยจัดให้มีการสอนเป็น แบบบูรณาการซึ่งสอดคล้องกับการให้ข้อมูลของนายอินสม สารินจา ผู้บริหารศาลศึกษาชำนาญการพิเศษผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านบ่อแก้วจังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้ให้สัมภาษณ์ว่า แนวการจัดการศึกษาและการประเมินที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมของกลุ่มชนชาติพันธุ์ของโรงเรียนบนพื้นที่สูงต้องมีแนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยมีการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อนำมาวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องโดยมีการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล

ประสิทธิผลของการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมของโรงเรียนบนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงใหม่ที่ประกอบด้วย ประสิทธิภาพทางการมีความรู้ทางด้านวิชาการ การมีทักษะพอเพียงในการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม การมีจิตสำนึกรักถิ่นฐานบ้านเกิด การมีบทบาทในการสืบสานและดำรงวัฒนธรรมให้คงอยู่กัน การมีการสร้างอาชีพในท้องถิ่นมีความสามารถพึ่งพาตนเอง และการมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น สำหรับประสิทธิผลของการจัดการศึกษาเมื่อพิจารณาจากผลการศึกษาวิจัยก็พบว่าในแต่ละด้านส่วนใหญ่ก็อยู่ในระดับดี และปานกลางนั้นย่อมเป็นตัวบ่งชี้ที่ว่าที่ผ่านมาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงส่วนใหญ่มักค่อนข้างมีประสิทธิผล เพียงแต่ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาบางองค์ประกอบหรือเพิ่มปัจจัยบางประการที่เหมาะสมเข้าไปในกระบวนการจัดการศึกษาเท่านั้นก็จะสามารถทำให้สถานศึกษาบนพื้นที่สูงมีความเป็นเลิศทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมและบริบทของโรงเรียนและความต้องการของชุมชน

แต่อย่างไรก็ตามความเป็นสถาบันการศึกษาไม่ว่าจะอยู่ในพื้นที่ไหนอย่างไรจะมีสภาพบริบททางด้านพื้นที่เศรษฐกิจ สังคม ศาสนาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อใด ผลสัมฤทธิ์หรือผลการเรียนรู้ก็ถือว่าเป็นมาตรฐานคือความรู้ทางด้านวิชาการตามเกณฑ์มาตรฐานที่ส่วนกลางกำหนดให้โดยเคร่งครัด ด้วยเหตุผลที่ว่าความรู้ด้านวิชาการที่ผ่านการเรียนรู้ในวิชาต่าง ๆ ย่อมจะเป็นองค์ความรู้พื้นฐานที่ผู้เรียนจะนำไปต่อยอดในการศึกษาในระดับสูงต่อไป และผู้วิจัยเห็นด้วยอย่างยิ่งและมีแนวคิดมุมมองของผู้เชี่ยวชาญหลายท่านที่ได้กล่าวว่า เด็กบนดอย ผู้เรียนหรือนักเรียนบนดอยมีจำนวนไม่มากหรือผู้ที่จบระดับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาในชั้นสูงสุดของสถาบันการศึกษาแล้วจะมีโอกาสได้เข้าไปเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัยมีเพียงส่วนน้อยที่ผู้ปกครองเป็นผู้นำท้องถิ่นท้องถิ่นหรือเป็นพ่อค้าแม่ค้าที่อยู่ในชุมชนที่สามารถส่งบุตรหลานไปเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัยปรากฏการณ์ที่เป็นจริงคือ ยังมีผู้เรียนอีกจำนวนมากที่จบแล้วที่ครอบครัวไม่สามารถส่งเสียได้หลายคนต้องทำงานประกอบอาชีพทางการเกษตรหรืออาชีพต่าง ๆ ตามรอยบรรพบุรุษ

พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย หลายคนต้องหาโอกาสออกมาทำงานรับจ้างพื้นที่ดั้นร่นหาเลี้ยงปากท้องเลี้ยงครอบครัว บางคนทำงาน เก็บเงินสะสมไว้เพื่อหาโอกาสเรียนต่อในลักษณะทำงานด้วยและเรียนไปด้วย จากเหตุผลดังกล่าวสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการการศึกษาให้กับผู้เรียนโดยมีการพัฒนาหลักสูตรและจัดกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความเป็นจริงในด้านต่าง ๆ เช่น สอดคล้องกับการที่ผู้เรียนจะสามารถนำไปใช้เชื่อมโยงกับการดำรงชีวิตอยู่รอด อยู่ได้ และอยู่ดี สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจฐานรากของครอบครัวของชุมชน สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศ (ดิน น้ำ ป่า อากาศ) สอดคล้องกับภูมิทางสังคมและวัฒนธรรม โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เพื่อตอบโจทย์ทั้งทางด้านวิชาการและวิชาชีพให้กับผู้เรียนในลักษณะออกแบบการเรียนการสอนในเชิงปฏิบัติการและปฏิบัติจริงทางด้านทักษะอาชีพต่าง ๆ ตามความเหมาะสมให้กับผู้เรียน

นอกจากการจัดการศึกษาของสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงจะมุ่งเน้นผลสำเร็จทางด้านวิชาการและทักษะอาชีพให้กับผู้เรียนตามความเหมาะสมแล้วสิ่งที่จะต้องเสริมเติมให้กับผู้เรียนเป็นอย่างมากคือ จิตสำนึกของผู้เรียนในการเป็นบุคคลที่รักถิ่นฐานบ้านเกิดเมืองนอน รักตนเอง รักโรงเรียน รักประชาชน รักอัตลักษณ์ความเป็นชนเผ่าชาติพันธุ์ รักทรัพยากรสิ่งแวดล้อม (ดิน น้ำ ป่า อากาศ) และขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ภูมิปัญญา และรักรากเหง้าเผ่าพันธุ์ของตนเอง เพราะเมื่อไรก็ตามถ้าบุคคลที่ได้ผ่านการหล่อหลอมด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่มีระบบที่ถูกต้องเหมาะสมภายใต้การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน โรงเรียน และชุมชน ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ทั้งในเชิงวิชาการ วิชาชีพ และวิชาชีพย่อมบังเกิดกับผู้เรียนอย่างแน่แท้ โดยเกิดร่วมกับมโนสำนึก ของการรักถิ่นฐานบ้านเกิดอยู่ในลักษณะติดตัวติดใจซึ่งจะนำไปสู่การนำเอาทั้งทักษะวิชาการทักษะการประกอบอาชีพและทักษะทางการคิดมาปรับหรือประยุกต์ใช้ในการดำรงวิถีชีวิตที่ทำให้อยู่รอด อยู่ได้ สามารถบริหารจัดการ และพึ่งพาตนเองได้ ในขณะที่เดียวกันก็สามารถเป็นที่พึ่งของสังคมชุมชนได้ เพราะผู้เรียนหรือนักเรียนในวันนี้ก็จะก้าวไปเป็นผู้ใหญ่ในสังคมชุมชนบนพื้นที่สูงในอนาคต หลายคนที่ผ่านมากระบวนการจัดการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมสอดคล้องกับบริบทที่เกี่ยวกับการดำรงวิถีชีวิตย่อมกลายเป็นผลผลิตที่ดี มีคุณภาพ มีคุณค่า และเป็นประโยชน์ต่อสังคมชุมชนโดยรวมและประเทศสืบต่อไป ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยมีทัศนะแนวความคิดที่สอดคล้องว่า การจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงจำเป็นต้องเพิ่มกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ตามความจริงโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์หรือผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ประกอบด้วยความเป็นวิชาการ วิชาชีพ วิชาการการคิด และวิชาชีพ จึงจะถือว่าเป็นการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผลซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการที่เชี่ยวชาญด้านประสิทธิผลคือ มนตรี บุญธรรม (2544: 33) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ประสิทธิผลของการศึกษาคือการความสามารถของสถานศึกษาในการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนอย่างมีคุณภาพด้านการศึกษาและ

มีผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายของสถานศึกษาและตรงกับความต้องการของสังคมซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุรชัย ช่วยเกิด (2547: 17) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ประสิทธิภาพด้านการศึกษาคือการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย ของสถานศึกษาที่ตั้งไว้จึงก็คือผลลัพธ์ (Outcome) ของการปฏิบัติงานในสถานศึกษาในขณะที่นักวิชาการด้านการศึกษาวางต่างชาติชื่อเป็น Bennis (1971 cited in Dessler, 1986: 68-69) ได้ให้แนวคิดไว้ว่า ประสิทธิภาพของการศึกษาหรือของสถานศึกษาเป็นความสามารถในการพัฒนาการสถานศึกษาให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอและ ความสามารถในการประสานงานเพื่อความสัมพันธ์ของสมาชิกในองค์กรซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ Seashore and Yuchtman (1967: 393) ที่ได้อธิบายว่า ประสิทธิภาพด้านการศึกษาคือ ความสามารถขององค์กรในการแสวงหาผลประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ได้ทรัพยากรที่หายาก และมีคุณค่าเพื่อนำไปใช้ในการสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กร ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประสิทธิภาพของการศึกษาวิจัยเกิดขึ้นได้ย่อมขึ้นกับความสามารถของผู้บริหาร ครูผู้สอน ฝ่ายสนับสนุน นักเรียน และชุมชนภายใต้การจัดการศึกษาเชิงบูรณาการ

ผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับกลุ่มวัฒนธรรมที่ประกอบด้วย ประสบการณ์ของผู้บริหาร คุณภาพการบริหาร และการจัดการ คุณภาพผู้บริหารสถานศึกษา คุณภาพครู/อาจารย์ บุคลากรฝ่ายสนับสนุน การได้รับการสนับสนุนจากภายนอก ความสัมพันธ์กับชุมชน ความเหมาะสมของหลักสูตร และการจัดการศึกษา ระยะทางการคมนาคม ภาวะเศรษฐกิจสังคมของชุมชน การมีงบประมาณที่เพียงพอ และจิตวิทยาสังคม จากผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมและบริบทสังคมสามารถนำมาอภิปรายได้ว่า ความมีประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาหรือโรงเรียนในรูปแบบใดก็ตามกระบวนการหรือวงจรที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการมีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะ การบริหารจัดการเป็นส่วนประสมของการสร้างหรือกำหนดนโยบายยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ วัตถุประสงค์ การกำหนดเป้าหมายผ่านกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ที่ต้องนำไปสู่การปฏิบัติ โดยมีเครื่องมือสำคัญของการบริหารจัดการคือ การจัดทำเป็นแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา ดังนั้นในวงการศึกษาดังกล่าว การจัดการศึกษาของสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงให้สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมและสอดคล้องกับบริบทของชุมชนและสามารถบรรลุประสิทธิผลในการดำเนินงานในการจัดการศึกษาได้อย่างดีและเหมาะสม ในกระบวนการบริหารจัดการที่มีทั้งทักษะทางด้านวิชาการและทักษะปฏิบัติการดังนั้น ประสบการณ์ของผู้บริหารนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะถ้าสถานศึกษาใดมีผู้บริหารมีความรู้ ความสามารถ และมีทักษะประสบการณ์เกี่ยวกับสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงมาก่อนย่อมส่งผลทางด้านบวก ต่อการจัดการศึกษาอย่างแน่นอนและถ้าผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีเลือดเนื้อเชื้อไขของกลุ่มชนชาติพันธุ์ยิ่งเป็นการสร้างเสริมแรงบวกด้านการจัดการศึกษาและพัฒนาสถานศึกษา

บนพื้นที่สูงเป็นอย่างดี ด้วยเหตุผลที่ว่าผู้บริหารจัดการที่ดีจะนำไปสู่การจัดสรรทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่มีอยู่ในองค์กรหรือในสถานศึกษาที่มีอยู่ เช่น บุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ เทคโนโลยี วัสดุอุปกรณ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนเข้ามาเป็นพื้นเพื่อขับเคลื่อนการบริหารจัดการและการพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผลนั่นก็คือการนำสู่คุณภาพของการบริหารจัดการและคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาบนพื้นที่สูง

คุณภาพของครูบาอาจารย์ของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในส่วนกลุ่มบุคคลที่จะทำให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงมีประสิทธิภาพประสิทธิผลในการดำเนินงานที่สอดคล้องกับวงวัฒนธรรมและบริบทของโรงเรียนผู้สอนและชุมชนทั้งนี้ก็เป็นเพราะว่าครูหรืออาจารย์ผู้สอนเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการทำงาน (ทีมงาน) ประการสำคัญเป็นผู้ที่ต้องการนำนโยบายต่าง ๆ สู่การปฏิบัติ ผ่านกิจกรรมโครงการและการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนเป็นกลุ่มที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้เรียนเป็นผู้ซึ่งมีอิทธิพลของการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้เป็นอย่างยิ่ง นั่นก็คือองค์ประกอบหนึ่งในการวัดประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสถานศึกษาและอีกองค์ประกอบหนึ่ง ดังนั้นสถานศึกษาจำเป็นต้องมีการ บริหารจัดการให้มีครูบาอาจารย์ที่มีเจตคติที่ดีต่อสถานศึกษา ต่อผู้บริหาร ต่อเพื่อนร่วมงาน ต่อผู้เรียนหรือนักเรียน ต่อชุมชน และต่อวิชาชีพ ความเป็นครูบนพื้นที่สูง และมีความพึงพอใจ มีแรงจูงใจในการทำงานประจำอยู่ในพื้นที่ ประการสำคัญครูควรมีวุฒิการศึกษาที่ตรงสาขาที่สถานศึกษาต้องการและมีทักษะอาชีพความเป็นครูที่สูง รวมถึงผู้บริหารจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการให้มีจำนวนครูที่มากเพียงพอกับความต้องการของสถานศึกษาและโรงเรียน เช่นเดียวกับผู้บริหารคือ ครูควรเป็นผู้มีเลือดเนื้อเชื้อไขของชนชาติพันธุ์และมีถิ่นที่อยู่บนพื้นที่สูง (ในกรณี queเลือกได้) หรือในกรณีที่ไม่ใช่ครูที่เป็นชนชาติพันธุ์ก็จำเป็นต้องเป็นบุคคลที่มีทักษะภาษาถิ่นภาษาชนเผ่า และมีความรู้ความเข้าใจในรากเหง้ามุมมองวิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณี อัตลักษณ์ ภูมิวัฒนธรรม และบริบทด้านต่าง ๆ ของชนชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง

บุคคลฝ่ายสนับสนุนภายในสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงนอกจากจะมีผู้บริหารครูผู้สอน ยังมีบุคคลฝ่ายสนับสนุนที่มีความสำคัญต่อการทำให้สถานศึกษาบรรลุประสิทธิผล และบุคลากรฝ่ายสนับสนุนเหล่านี้จำเป็นที่จะได้รับการพัฒนาศักยภาพตามความเหมาะสมในลักษณะของการพัฒนา ศักยภาพตามสายงานและการพัฒนาศักยภาพด้านระบบการคิดเชิงจิตปัญญาการทำงานเป็นทีมและการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ประการสำคัญบุคลากรฝ่ายสนับสนุนนอกจากจะต้องเป็นผู้ได้รับการพัฒนาศักยภาพแล้วยังต้องทำให้บุคคลกลุ่มนี้มีความมั่นคงทางอาชีพการงานเพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงานในลักษณะการสร้างขวัญกำลังใจในรูปแบบการเสริมแรงทั้งในทางบวก และทางลบบุคลากรฝ่ายสนับสนุนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเป็นคนในพื้นที่หรือชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่และถ้าเป็นศิษย์เก่าของสถานศึกษาได้ด้วยยิ่งจะเป็นผลดีต่อสถานศึกษาด้านการทุ่มเททำงานด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจเพราะอยู่ในสองสถานะคือบุคลากร

และศิษย์เก่าในขณะเดียวกันจำนวน บุคลากรต้องมีมากเพียงพอต่อการทำงานด้านการสนับสนุนการทำงานของผู้บริหารและครูผู้สอนรวมถึงผู้เรียนผลของปัจจัยที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษาที่นำมาอภิปรายในหลายประเด็นมีความสอดคล้องกับแนวความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งการให้สัมภาษณ์และการจัดเวทีสัมภาษณ์ดังนี้ ดร.รตณภูมิ โนสุ ผู้บริหารการศึกษาเชี่ยวชาญผู้อำนวยการ สพป.ชม. เขต 1 ได้ให้สัมภาษณ์โดยกล่าวว่ากระบวนการบริหารและการจัดการสถานศึกษาบนพื้นที่สูง โดยผู้บริหารควรมีการบริหารจัดการโดยให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมาร่วมกำหนดนโยบายทั้งครูผู้สอน ฝ่ายสนับสนุน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการกระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสถานศึกษาเชิงบูรณาการเพื่อนำไปสู่การ การบรรลุเป้าหมายควรมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารจัดการและพัฒนาสถานศึกษา รวมถึงการนำมาสู่การจัดการศึกษาที่มีความหลากหลายมีความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาร่วมกัน ในขณะเดียวกันผู้บริหารต้องมีการกระจายอำนาจจากการบริหารจัดการไปสู่ทุกภาคส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีทางการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีฐานคิดสำคัญคือ การบริหารจัดการสถานศึกษาหรือโรงเรียนเป็นงานประจำที่ ผู้บริหารจะต้องดำเนินการควบคุมบริหารจัดการเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาหรือโรงเรียนที่เกี่ยวกับบุคลากรงบประมาณอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยี และการบริหารจัดการด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ว่าประสิทธิผลของการบริหารจัดการสถานศึกษา ให้บรรลุประสิทธิผลย่อมเกิดจากการพัฒนาและกระบวนการดำเนินงานบริหารจัดการของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ดำเนินการทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวกตรวจสอบประเมินผลประกันคุณภาพการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยอาศัยทักษะความรู้ความสามารถความสัมพันธ์ของบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ งบประมาณ และการมีส่วนร่วมของชุมชน (ธีระ รุญเจริญ และประพันธ์ สุริหาร, 2547: 7) ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานการบริหารการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540: 4) ที่มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อให้งานต่าง ๆ ของโรงเรียนดำเนินการไปด้วยความเรียบร้อยหรือให้บุคลากรในโรงเรียนสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานต่าง ๆ ของโรงเรียน เพื่อให้งานต่าง ๆ ของโรงเรียนบรรลุเป้าหมาย เพื่อเป็นการสนองนโยบายของหน่วยงานผู้รับผิดชอบระดับสูง และเพื่อเป็นการเตรียมรับความเปลี่ยนแปลงของแนวความคิดใหม่ในการศึกษา

ส่วนปัจจัยทางการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกความสัมพันธ์กับชุมชนและความเหมาะสมของหลักสูตรและการจัดการศึกษานั้นล้วนเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับปัจจัยที่เกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการ และล้วนเป็นปัจจัยประกอบการที่สนับสนุนให้ดำเนินงานของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีผลสัมฤทธิ์ทางการบริหารจัดการและการจัด

การศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมและบริบทด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาผู้เรียน และชุมชน ทั้งนี้ ด้วยเหตุผลที่ว่าสถานศึกษาโดยผู้บริหารนอกจากจะมีการบริหารจัดการทรัพยากรภายในสถานศึกษา และจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการภายนอกสถานศึกษาเพื่อการได้มาซึ่งงบประมาณความร่วมมือและการสร้างภาพลักษณ์องค์กรที่เป็นสถานศึกษาหรือโรงเรียนในลักษณะของการบริหารจัดการเชิงบูรณาการในรูปแบบการสร้างเครือข่ายภาคีความร่วมมือในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาหรือโรงเรียนโดยผู้บริหาร ครูผู้สอน บุคลากรฝ่ายสนับสนุน รวมถึงการนำนักเรียนเข้าไปสานสัมพันธ์กับสังคมชุมชนหน่วยงานองค์กรภายนอกในลักษณะของการร่วมกิจกรรมโครงการของสังคม หรือ การศึกษาศาสนาวัฒนธรรม หรือการดำรงวิถีชีวิตของประชาชนบนพื้นที่สูง รวมถึงองค์กรภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อสร้างประโยชน์ทางการเรียนรู้ของทั้งผู้บริหาร ครูผู้สอน บุคลากรฝ่ายสนับสนุน นักเรียน และการเชื่อมความสัมพันธ์กับสังคมชุมชนภายนอกเพื่อให้ได้มาซึ่งความร่วมมือในการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมที่มีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาผู้เรียนและชุมชนบนพื้นที่สูงอย่างแท้จริงโดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติในบางมิติ โดยให้หลักสูตรที่ใช้ในการเรียนการสอนมีคุณภาพมาตรฐานที่สอดคล้องทั้งมาตรฐานส่วนกลางและมีมาตรฐานต่อการสร้างคุณค่าประโยชน์ให้กับผู้เรียนและสังคมชุมชนอย่างแท้จริง เป็นหลักสูตรที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการศึกษาที่ตอบโจทย์ชีวิตของผู้เรียนในลักษณะเป็นหลักสูตรท้องถิ่นที่มีคุณภาพของความเป็นวิชาการ วิชาชีวิต และ วิชาการปฏิบัติการชุมชนในลักษณะของการนำเอาฐานคิดเรื่องการพัฒนาในยุคอดีตมาประยุกต์ใช้ในแนวทาง บวร มาใช้ คือ บ้าน วัด โรงเรียน และปัจจุบันมีส่วนงานราชการเข้ามาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการพัฒนาชีวิตของประชาชนคนไทยแนวทางการอภิปรายผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกความสัมพันธ์กับชุมชนและความเหมาะสมของหลักสูตร และการจัดการศึกษาที่มีความสอดคล้องตามแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมของ ศราวุฒิ กลางหล้า (2548: 14) ที่ได้ให้ทัศนะว่าการให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการบริหาร เสร็จงานหรือร่วมทำงานจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อการกำหนดเป้าหมายและการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน และเพื่อยกระดับการตัดสินใจให้มีความรอบคอบรัดกุมมากขึ้นและผลของการมีส่วนร่วมจะนำมาสู่การมีความมุ่งมั่นมานะพยายามมุ่งหวังให้ องค์กรประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายซึ่งมีความสอดคล้องสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประกอบด้วย การศึกษาข้อมูลพื้นฐานก่อนดำเนินการ สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน สร้างเครือข่ายของกลุ่มผู้มีส่วนร่วม การสร้างกิจกรรมการต่อรองเพื่อดำเนินกิจกรรม การร่วมกันดำเนินการ การร่วมกันประเมินผลดำเนินงาน และยอมรับผลการดำเนินการ (กองนโยบายและแผน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2553: 91-95)

สำหรับผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านระยะทางการคมนาคม สภาพเศรษฐกิจ และสังคมของชุมชน การมีงบประมาณที่เพียงพอ และจิตวิทยาสังคมสามารถนำผลการวิจัยมาอภิปรายผลโดยรวมได้ว่า เนื่องจากสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงส่วนใหญ่จะมีบริบทในเชิงพื้นที่ที่เป็นลักษณะของภูมิศาสตร์เป็นป่าเขาลำเนาไพรอยู่ห่างไกลจากตัวเมืองความเจริญก้าวหน้าทางคมนาคมเกี่ยวกับถนนหนทางไฟฟ้าน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค ในบางพื้นที่ยังไม่มีความสะดวกคร้วมก่อให้เกิดเป็นปัญหาบางประการที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการการศึกษาและการพัฒนาสถานศึกษาบนพื้นที่สูงโดยเฉพาะปัญหาทางการจัดการเรียนการสอนที่จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การประสานงานกับสถานศึกษาโดยคณะผู้บริหาร ครูผู้สอน และบุคลากรกับหน่วยงานต้นสังกัดเช่น การเข้าร่วมประชุม การอบรมสัมมนา รวมถึงการเดินทางที่เกี่ยวกับงานราชการที่หน่วยงานต้นสังกัดมีหนังสือสั่งการประการสำคัญคือ ปัญหาที่เกิดกับการเดินทางของตัวผู้เรียน ซึ่งในหลายพื้นที่ที่ใช้เวลายาวนานและมีความทุกข์ยากลำบากในการเดินทางซึ่งนำมาสู่การเป็นผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ในการเรียน ด้วยปัญหา เกี่ยวกับการเดินทางผู้วิจัยเห็นว่าแนวทางการบริหารจัดการและการพัฒนาสถานศึกษาบนพื้นที่สูงโดยผู้บริหารจำเป็นต้องนำเอาเทคนิคเครื่องมือทางการบริหารจัดการที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้คือการบริหารเชิงสถานการณ์และการบริหารแบบเข้าถึงเข้าใจปฏิบัติโดยแนวทางการบริหารจัดการและการพัฒนาสถานศึกษาจำเป็นต้องเป็นไปตามสถานการณ์หรือบริบทที่เป็นจริงบนฐานของการรับรู้และ เข้าใจในสถานการณ์ต่าง ๆ บนฐานความเป็นจริงโดยนำเอาเหตุการณ์เรื่องราวสถานการณ์มาเป็นฐานการพัฒนาโดยแปลงเอาปัญหาที่เกิดขึ้นและมีอยู่ให้กลายเป็นยุทธศาสตร์กลยุทธ์เพื่อนำสู่การเป็นแนวทางที่เป็นกิจกรรมโครงการสู่การปฏิบัติ โดยเชื่อมประสานหรือ ทำร่วมกับหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องในรูปแบบบูรณาการการทำงาน

ส่วนปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจนั้น สถานศึกษาควรมีบทบาทมากกว่าการจัดการเรียนการสอนในระบบเท่านั้นร้านศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูง ในยุคปัจจุบันต้องมีการจัดการศึกษานอกระบบหรือนอกพื้นที่โดยมีบทบาทต่อการขับเคลื่อนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนร่วมด้วยในลักษณะของการใช้สถานศึกษาเป็นศูนย์ฝึกทักษะอาชีพด้านต่าง ๆ ให้ผู้ปกครอง ประชาชนบนพื้นที่สูงโดยทั่วไป รวมถึงนักเรียนทุกชั้นปีของสถานศึกษาตามความเหมาะสมโดยให้สถานศึกษาเป็นผู้ประสานงานกับเครือข่ายต่าง ๆ ที่เป็นทั้งบุคคล กลุ่มบุคคล หน่วยงานองค์กร สถาบันทางการศึกษา การมีบุคลากรหรือทีมงานที่มีความรู้ความสามารถมีทักษะประสบการณ์เป็นบุคคลต้นแบบ กลุ่มองค์กรชุมชนต้นแบบ ชุมชนต้นแบบ และหน่วยงานองค์กรต้นแบบเข้ามาเป็นวิทยากรเชิงปฏิบัติการการเข้ามาฝึกอบรมทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เข้าร่วมฝึกอบรมแล้วนำไปประกอบอาชีพหรือเสริมอาชีพได้อย่างแท้จริง เพราะเมื่อใดก็ตามถ้าระบบเศรษฐกิจทั้งในระดับครัวเรือนของผู้ปกครอง และประชาชนโดยทั่วไปมีความมั่นคงบนพื้นฐานของความพออยู่ พอดี และ

พอเพียง ก็จะส่งผลต่อการทำให้เศรษฐกิจในระบบชุมชนมีความมั่นคง ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ประชาชนในการบริหารจัดการและพัฒนาสถานศึกษาในภาพรวมได้อย่างมีคุณภาพ ในขณะที่การจัดการเรียนการสอนที่มีกิจกรรมโครงการในเชิงการอบรมฝึกอาชีพให้กับผู้เรียนตามความต้องการและเหมาะสม ก็สามารถนำไปปฏิบัติในเชิงการประกอบอาชีพเสริมให้กับครอบครัวก็เป็นผลดีต่อเศรษฐกิจของครอบครัว ในขณะที่เดียวกันนอกจากสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูง โดยคณะผู้บริหารที่จะต้องมึบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม ผ่านไปยังผู้ปกครอง ประชาชน ชุมชน และนักเรียนสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญต่อการมีความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจให้กับบุคลากรของสถานศึกษาร่วมด้วย เพราะครูผู้สอนและบุคลากรฝ่ายสนับสนุนก็เป็นกลุ่มคนที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาและพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพด้วยเช่นกันด้วยเหตุผลที่ว่าเมื่อใดบุคลากรของสถานศึกษามีสภาพเศรษฐกิจที่มั่นคงไม่เดือดร้อนพออยู่พอกินพอใช้บนฐานของความพอเพียงการทำงานตามบทบาทหน้าที่ก็จะมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและพัฒนาสถานศึกษาจะดีมากยิ่งขึ้น ดังนั้นสถานศึกษาโดยคณะผู้บริหารควรนำระบบสหกรณ์ ระบบครัวกลางระบบซูเปอร์มาร์เก็ตในสถานศึกษามาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ให้กับบุคลากรของสถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูง

สำหรับปัจจัยทางด้านสังคมที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของสถานศึกษาบนพื้นที่สูง ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าเป็นปัจจัยในเชิงบวกที่จะสนับสนุนการบริหารจัดการการดำเนินงานและการปฏิบัติในส่วนของการจัดทำกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ของสถานศึกษา ด้วยเหตุผลที่ว่าสภาพสังคมของกลุ่มคนบนพื้นที่สูงไม่มีความซับซ้อนมากมายเท่ากับคุณในชุมชนที่อยู่ในเขตเมืองความเป็นพี่น้องวงศ์วาน วานเครือเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ยังมีความสำคัญต่อการมีบรรทัดฐานของการอยู่ร่วมกันสังคมของคนบนพื้นที่สูงถูกล้อมรวมด้วยขนบธรรมเนียมประเพณีทัศนคติ ค่านิยม อัตลักษณ์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ความขัดแย้งค่อนข้างมีน้อยการรวมตัวรวมกลุ่มทำได้ง่ายกว่าสังคมของคนพื้นราบ โดยรากเหง้าของการเป็นคนบนพื้นที่สูง รักถิ่นฐานบ้านเกิดเมืองนอน รักธรรมชาติ และรักความเป็นชนชาติพันธุ์ด้วยกันดังนั้นต้องนำจุดแข็งต่าง ๆ เหล่านี้มาประกอบสร้างให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้สังคมแห่งการมีส่วนร่วมโดยที่สถานศึกษาหรือ โรงเรียนบนพื้นที่สูงก็คือองค์ประกอบหรือสมาชิกของสังคมแห่งการเรียนรู้ร่วมกันสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกันสร้างสังคมของคนบนพื้นที่สูงให้เป็นสังคมหน้าหมู่ เชื่อแน่ว่าคนในสังคมจะยินดีเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการจัดการศึกษาและการพัฒนา สถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สุดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมและบริบทของชุมชนบนพื้นที่สูง

ปัจจัยด้านงบประมาณที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานเมื่อพิจารณาจากผลการศึกษาสามารถอภิปรายผลตามความสอดคล้องได้ว่า งบประมาณที่ทางสถานศึกษาได้รับที่นำมาใช้การบริหารจัดการ การดำเนินงาน และการจัดกิจกรรมโครงการเกี่ยวกับการเรียนการสอนต่าง ๆ ในรอบหนึ่งถึงจะมีไม่มากมายแต่ก็ไม่ถึงกับน้อยจนเกินไปจนไม่สามารถนำมาใช้ ดำเนินการจัดการศึกษาได้ เพราะตามผลของการศึกษาวิจัยที่พบว่าสถานศึกษาได้งบประมาณตามหัวหรือจำนวนนักเรียนในระดับมาก และสถานศึกษายังได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภายนอกอยู่ในระดับปานกลาง รวมถึงการได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากชุมชนในระดับปานกลาง ดังนั้นกล่าวที่ว่า งบประมาณเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของสถานศึกษาแต่ก็อาจกล่าวได้ว่าไม่ใช่ปัจจัยที่สำคัญที่สุด จากเหตุผลดังกล่าวสถานศึกษาบนพื้นที่สูงควรมีแนวทางการบริหารจัดการใช้จ่ายงบประมาณให้เป็นไปอย่างประหยัด เป็นไปตามระเบียบกฎหมายเกี่ยวกับการใช้จ่ายงบประมาณอย่างเคร่งครัดใช้จ่ายงบประมาณโดยยึดหลักความคุ้มค่าและความเหมาะสมมีประสิทธิภาพบริหารจัดการไม่ให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน กินกับพริกประมาณในขณะเดียวกันสถานศึกษาโดยคณะผู้บริหารครูผู้สอนผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษาควรมีการดำเนินตามโครงการได้ลงทุนเพิ่มวิธีการต่าง ๆ เช่นการจัดตั้งชมรมศิษย์เก่าเพื่อจัดกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงหาทุนให้กับสถานศึกษาหรือจัดกิจกรรมการกุศลเดินวิ่งเพื่อน้อง รวมถึงการประสานสัมพันธ์สร้างเครือข่ายด้านการศึกษาร่วมกับหน่วยงานก่อนภาครัฐเอกชน เพื่อจัดทำโครงการของงบประมาณ ตลอดจนให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดหาทุนตามความเหมาะสมในลักษณะของการสร้างการมีส่วนร่วมแต่ไม่ใช่รูปแบบการรีดไถ ก็เชื่อมั่นว่าทางสถานศึกษาบนพื้นที่สูงจะมีงบประมาณที่เพียงพอ ต่อการบริหารจัดการการดำเนินงานและการจัดการศึกษาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพมุ่งสู่การเป็นสถานศึกษาต้นแบบทางด้านต่าง ๆ โดยไม่จำเป็นต้องเอาเงินหรืองบประมาณเป็นหลักสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการวิจัยของ สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2551) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยทางการบริหารจัดการที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน โดยพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลที่ประกอบด้วย ภาวะผู้นำทางวิชาการแนวทางการบริหารจัดการ ปัจจัยทางด้านสมรรถนะขององค์กร กระบวนการเรียนรู้ และบรรยากาศของโรงเรียน ซึ่งจะเห็นได้ว่างบประมาณเป็นเพียงปัจจัยหนึ่งเท่านั้นที่มีความสำคัญแต่ไม่สำคัญที่สุดซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการบริหารจัดการงบประมาณของกระทรวงศึกษาธิการ (2546: 39) ที่มุ่งเน้นงานบริหารงบประมาณของสถานศึกษาให้มีความเป็นอิสระมีความคล่องตัวโปร่งใสตรวจสอบได้เพราะการบริหารงบประมาณในระบบศูนย์อำนาจในระบบเดิมนั้นก่อให้เกิดความล่าช้าเพราะถูกผูกมัดด้วยระเบียบที่ทำให้ขาดความคล่องตัวในการบริหารงบประมาณอีกทั้งยังนำไปสู่การทุจริตตลอดจนการจัดสรรทรัพยากรไม่ตรงกับความต้องการของสถานศึกษาดังนั้นการจัดสรรงบประมาณต้องยึดหลักการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์และบริหาร

แบบมุ่งเน้นผลงานให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาส่งผลต่อการเกิดคุณภาพที่ดีให้กับผู้เรียนโดยมีขอบเขตและภารกิจการบริหารและการจัดการที่ถูกต้องตามระเบียบกฎหมาย

ส่วนปัจจัยทางด้านจิตวิทยาสังคมมีผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงจะมีผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมทางด้านการบริหารจัดการ การดำเนินงานการจัดกิจกรรมโครงการที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาและพัฒนาสถานศึกษาทั้งของผู้ปกครอง ประชาชน ชุมชน และหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ แล้วจะนำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาหรือโรงเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน และมีความสอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมและบริบทของชุมชนโดยที่สถานศึกษา โดยผู้บริหาร ครูผู้สอน รวมถึงบุคลากรฝ่ายสนับสนุนจะต้องมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างจิตวิทยาสังคมให้เกิดขึ้นกับทั้งผู้ปกครอง ประชาชน และผู้เรียน โดยเฉพาะการสร้างการรับรู้เข้าใจและความพึงพอใจในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับผู้ปกครอง และประชาชนทั่วไปให้ได้มากที่สุดก็จะกลายเป็นปัจจัยหนุนเสริมให้การดำเนินงานการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งประสิทธิผลก็จะนำไปสู่การเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน ครูผู้สอน ผู้บริหาร สถานศึกษา และชุมชนต่อไป

ข้อเสนอที่เป็นแนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สุดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมนั้นสามารถนำมาอธิบายผลได้ว่าเป็นแนวทางที่เหมาะสมในหลายประการเพราะได้นำแนวคิดทฤษฎีเชิงระบบ (System Theory) (มาประยุกต์ใช้ในการหาแนวทาง อาจกล่าวได้ว่าเป็นความเหมาะสมทางด้านวิชาการ โดยการนำเอา วิธีระบบ (Systematic approach) มาเป็นกรอบแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ปัจจัยนำเข้า (Input) ที่ประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนในสถานศึกษา ผู้เรียนทุกระดับชั้นของสถานศึกษา หลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน งบประมาณที่นำมาบริหารจัดการ การศึกษาและพัฒนาสถานศึกษา รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกประกอบการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนสื่อกิจกรรมและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน เมื่อพิจารณาเห็นว่าเป็นปัจจัยนำเข้าที่สมเหตุสมผลและเป็นปัจจัยนำเข้าที่มีความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่มีความสอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมและบริบทด้านต่าง ๆ ของชุมชน เพื่อนำมาสู่การมีคุณภาพการเชื่อมโยงตามมาตรฐานการศึกษาของส่วนกลางและจะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ที่ดีต่อผู้เรียน โรงเรียน และชุมชนเพราะมีปัจจัยนำเข้าที่ดีมีความเหมาะสมดังที่กล่าวมา

ส่วนการพิจารณาในขั้นตอนของกระบวนการ (Process) ที่ประกอบด้วย การบริหารจัดการ พัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การตรวจสอบ และเสริมสร้างพื้นฐานการเสริมสร้างความพร้อมในการเรียน และการใช้เทคนิคการสอนต่าง ๆ ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงกระบวนการที่เป็นองค์ประกอบแล้วถือว่าเป็นกระบวนการที่มีความครอบคลุมเกือบทุกด้านและเป็นกระบวนการที่สำคัญที่จะทำให้สถานศึกษาบนพื้นที่สูงบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดการศึกษา และ

สามารถใช้เป็นแนวทางที่ตีความเหมาะสมในทุกกระบวนการ ที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพได้อย่างแท้จริงและพิจารณาในภาพรวมในเชิงระบบ ทั้งปัจจัยนำเข้าสู่กระบวนการต่าง ๆ ของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมและทุกบริบทของชุมชน ซึ่งจะส่งผลต่อการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่เป็นประสิทธิผลโดยการวัด จากผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียนที่เป็นทั้งผลการเรียนรู้ด้านวิชาการตามมาตรฐานการศึกษาของส่วนกลางและผลการเรียนรู้ที่เป็นคุณลักษณะและค่านิยมที่พึงประสงค์อันพึงเกิดขึ้นกับผู้เรียนตามมาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการและของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในกำหนดไว้ รวมถึงผลการเรียนรู้ทั้งทางด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย โดยเป็นผลการเรียนรู้ที่มุ่งตอบโจทย์ทั้งความเป็นวิชาการ วิชาชีพ และวิชาชีพชีวิต ให้กับผู้เรียนซึ่งเป็นลูกหลานของประชาชนบนพื้นที่สูงที่สามารถนำองค์ความรู้ทักษะวิชาการทักษะในเชิงปฏิบัติการ และทักษะความคิดไปสร้างประโยชน์และคุณค่าทางด้านที่ติงามให้กับสังคมชุมชนทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

อย่างไรก็ตาม นอกจากปัจจัยนำเข้าและกระบวนการต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพผู้วิจัยยังคิดว่ายังมีปัจจัยนำเข้าอีกหลายปัจจัยและมีอีกหลายกระบวนการที่สามารถนำมาส่งเสริมสนับสนุนให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่สูงมีคุณภาพตามมาตรฐาน เช่น ปัจจัยนำเข้าทางด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง การมีส่วนร่วมของประชาชน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และปัจจัยที่เกี่ยวกับระเบียบกฎหมายที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาบนพื้นที่สูง ปัจจัยนำเข้าที่เป็นนโยบายที่เปิดโอกาสให้รัฐบาลให้การจัดการเรียนรู้แบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน ส่วนกระบวนการ เช่น การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ สถานศึกษาเชิงบูรณาการกระบวนการพัฒนาหลักสูตรในรูปแบบหลักสูตรเสริมซึ่งเป็นหลักสูตรท้องถิ่น รวมถึงกระบวนการทำงานในลักษณะของทีมการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูง เมื่ออภิปรายผลโดยสรุปแล้ว จะเห็นได้ว่าแนวทางการจัดการศึกษาบนพื้นที่สูงให้สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมและบริบทเชิงพื้นที่ของชุมชนและมีประสิทธิผลจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบและความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างแท้จริง เช่น รัฐบาลภายใต้หน่วยงานองค์กรดูแลรับผิดชอบด้านการศึกษาที่เกี่ยวกับนโยบายยุทธศาสตร์ ระเบียบกฎหมาย การประเมินผลสถานศึกษาภายใต้ผู้บริหาร ครูผู้สอน บุคลากรฝ่ายสนับสนุน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง นักเรียน และชมรมศิษย์เก่า รวมถึงเครือข่ายต่าง ๆ ในชุมชนที่สถานศึกษาควรพื้นที่สูงตั้งอยู่ เชื่อแน่ว่าถ้าสถานศึกษาบนพื้นที่สูงใดสามารถจัดองค์ประกอบด้านการประสานความร่วมมือต่าง ๆ เหล่านี้ได้การจัดการศึกษาบนพื้นที่สูงในลักษณะสอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมและบริบทชุมชนในทุกมิติจะมีคุณภาพและมีประสิทธิผลทั้งทางด้านการบริหารจัดการ การจัดการศึกษา และการพัฒนาสถานศึกษาให้มีความเป็นเลิศได้ และสามารถตอบโจทย์ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนได้ เพราะปรัชญาทางการศึกษาที่แท้จริงแล้ว ผู้ที่ได้รับการศึกษาที่ดีและเหมาะสมจะสามารถที่จะเป็นนักประกอบการหรือผู้ปฏิบัติด้านชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และเป็นผู้ที่มีความสามารถที่

จะดำรงวิถีชีวิตในลักษณะของการมีความสัมพันธ์ของมนุษย์กับโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการสนทนา Paulo Freire ที่ได้กล่าวไว้ว่าหัวใจของการศึกษาในฐานะแห่งการปฏิบัติแห่งอิสรภาพในการศึกษาในมุมมองของการสร้างคุณค่าคือการเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (ภาคิน นินมานรวงศ์ และคณะ, 2559: 37)

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การพัฒนางานองค์ประกอบการประเมินคุณภาพการศึกษา ประสิทธิภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของการจัดการศึกษา และการได้มาซึ่งข้อเสนอที่เป็นแนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมและบริบทของชุมชนที่นำมาอภิปรายผลเป็นรายประเด็นตามความสอดคล้องกับทัศนะของผู้ศึกษาวิจัย และตามความสอดคล้องกับรายงานการวิจัยและแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถนำมาทบทวนวิเคราะห์เป็นข้อเสนอแนะทางการศึกษาวิจัยที่ประกอบด้วย ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงบริหารจัดการ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ และข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยได้ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการควรมีการทบทวนนโยบายด้านการจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน โดยจัดให้มีการทบทวนทั้งในการจัดทำยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ แนวทางเชิงการปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมภายใต้โครงการต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายต่อการบริหารจัดการการศึกษาและการพัฒนาสถานศึกษาหรือโรงเรียนที่มีความเป็นอิสระในลักษณะของการกระจายอำนาจด้านต่าง ๆ ให้สถานศึกษาดำเนินการได้อย่างแท้จริงทั้งนี้ให้เกิดความคล่องตัวในการทำงาน ด้านการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน และสอดคล้องกับบริบทด้านต่าง ๆ ของชุมชน เช่น เศรษฐกิจ สังคม ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่ ศาสนาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ ภูมิปัญญาชุมชน และอัตลักษณ์ รวมถึงความเป็นรากเหง้าของเชื้อชาติโดยรัฐบาล โดยกระทรวงศึกษาธิการภายใต้หน่วยงานดูแลรับผิดชอบ โดยตรงต้องทบทวนให้มีแผนแม่บทด้านการจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐานเพื่อนำสู่การให้สถานศึกษามีแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเชิงบูรณาการโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐานเป็นแนวทางการขับเคลื่อนอย่างจริงจัง

2. รัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานภายใต้การกำกับดูแลควรมีการทบทวนนโยบายทางด้านจัดการศึกษาที่มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ที่ไม่ใช่การให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ เฉพาะการเรียนในภาควิชาการเท่านั้นแต่ควรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ในเชิงปฏิบัติการร่วมด้วย โดยมุ่งเน้นไปที่การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมโครงการที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงให้มากขึ้นในลักษณะของการนำเอาวิธีการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ วิถีทางสังคมวัฒนธรรม อัตลักษณ์ ค่านิยมต่าง ๆ ที่ดีงาม และสภาพพื้นที่ที่เข้ามาประกอบการเรียนรู้ในรูปแบบของการใช้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่สอดคล้องประสานกับการใช้บริบทด้านต่าง ๆ ของชุมชนเป็นฐานจึงจะนำไปสู่การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐานโดยที่ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้จะส่งผลต่อผู้เรียน โรงเรียน และชุมชนอย่างแท้จริง ในลักษณะเหมาะสมถูกต้องถูกใจตรงจุด(เกาถูกที่คัน) โดยที่ผ่านมาการจัดการศึกษามักจะให้ความสำคัญต่อคำว่าผู้เรียนเป็นฐานผู้เรียนเป็นศูนย์กลางฉะนั้นเฉพาะในภาคส่วนของการเป็นวิชาการเท่านั้นไม่เน้นหนักด้านการปฏิบัติการหรือฐานตามที่ควรจะเป็น

3. รัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการภายใต้หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลควรจัดให้มีการทบทวนในรูปแบบการเชิญผู้แทนในทุกภาคส่วนของการจัดการศึกษาเข้าร่วมสานเสวนาในรูปแบบการถกถอดบทเรียนถึงแนวทางการจัดการศึกษาที่ผ่านมาบนฐานของความเป็นจริง โดยใช้ฐานความแตกต่างของสถานศึกษาเป็นตัวตั้งต้นเพื่อรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลสรุปผลทั้งยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาแนวทางปฏิบัติ และการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดการศึกษา รวมถึงการประเมินผลของสถานศึกษาที่ถูกต้องเหมาะสมตามความเป็นจริงของสถานศึกษาในแต่ละรูปแบบในแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันไปหลายบริบท เมื่อมองในแง่ของความเป็นจริงนอกจากการจัดการศึกษาจำเป็นจะต้องเป็นไปตามระเบียบแบบแผนกฎหมายของส่วนกลาง ด้วยเหตุผลของความเป็นหนึ่งเดียวและความมีมาตรฐานสากล อีกส่วนหนึ่งรูปแบบการจัดการศึกษาจำเป็นจะต้องมีการทบทวน แก้ไขปรับปรุงให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของความเป็นจริงบนฐานของความแตกต่างของแต่ละสถานศึกษาหรือโรงเรียนเพื่อนำไปสู่การสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำให้แก่สถานศึกษาและจะทำให้เกิดความคล่องตัวในเชิงการบริหารจัดการ การจัดการศึกษา และการพัฒนาสถานศึกษาที่สอดคล้องกับความเป็นจริงในเชิงพื้นที่บนฐานของความแตกต่าง ดังนั้นรัฐบาลจำเป็นต้องมีการทบทวนแก้ไขปรับปรุงระบบการจัดการศึกษาของประเทศในลักษณะสิ่งไหนดี ทำต่อพัฒนาอย่างต่อเนื่องสิ่งไหนพร่องให้แก้ไขปรับปรุงให้สอดคล้องกับสถานการณ์เชิงพื้นที่และสภาพกาลของการเปลี่ยนแปลง

4. รัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงที่เกี่ยวข้อง รวมถึงหน่วยงานองค์กรภายใต้การกำกับดูแลควรมีการแก้ไขปรับปรุงระเบียบกฎหมายบางประการที่ไม่เอื้อต่อกระบวนการจัดการศึกษาไทยให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานโดยเฉพาะการแก้ไขระเบียบเกี่ยวกับการวัดผลและประเมิน

คุณภาพของสถานศึกษาที่ใช้มาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศซึ่งอาจไม่เหมาะสมและไม่เป็นธรรมกับสถานศึกษา(ลักษณะพิเศษ) ในบางรูปแบบและบางพื้นที่ และอาจเป็นปัจจัยในเชิงลบที่เป็นปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการ การจัดการศึกษา และการพัฒนา สถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและมีคุณภาพตามความสอดคล้องกับสภาพในเชิงพื้นที่ได้อย่างแท้จริง ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องจัดให้มีการทบทวน ปรับปรุง ระเบียบกฎหมาย และองค์ประกอบของการประเมินคุณภาพการศึกษาเพื่อให้มีความเหมาะสมและเป็นธรรมต่อสถานศึกษาบนพื้นฐานที่มีความแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะเชิงการบริหารจัดการ

1. สถานศึกษาหรือโรงเรียนบนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงใหม่โดยผู้บริหารควรมีการจัดเวทีสัมมนาเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน รวบรวมข้อมูลและหาข้อสรุปที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ การจัดการศึกษา และการพัฒนาสถานศึกษา และข้อมูลที่เป็นปัญหาอุปสรรค รวมถึงแนวทางการแก้ไขต่าง ๆ ของสถานศึกษาบนพื้นที่สูง ตลอดจนแนวทางที่เหมาะสมของการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมและบริบทด้านต่าง ๆ ของชุมชนที่จะนำมาสู่ประสิทธิภาพประสิทธิผลของการจัดการศึกษาโดยมีเป้าหมายคือ ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ให้กับผู้เรียน โรงเรียน และชุมชน แล้วจัดตั้งเป็นคณะกรรมการนำเสนอข้อมูลที่เป็นผลสรุปที่ผ่านวิธีการสัมมนาหลายหลายวิธีให้กับหน่วยงาน องค์กรที่กำกับดูแล เพื่อนำสู่ส่วนกลางที่จะนำสู่การเปลี่ยนแปลงแนวทางที่ดีต่อไป

2. สถานศึกษาบนพื้นที่สูงจำเป็นต้องมีการรวมตัวกันแบบเป็นทางการในรูปแบบภาคีเครือข่ายโดยมีสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในจังหวัดเชียงใหม่ทุกแห่งเป็นสมาชิก โดยมีผู้บริหารเป็นผู้แทนในลักษณะชมรมหรือสมาคมหรือเครือข่ายสถานศึกษาบนพื้นที่สูง เพื่อการเสริมพลังความร่วมมือในการขับเคลื่อนและพัฒนาสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่สุดคล้องกับกลุ่มวัฒนธรรมและบริบทของชุมชนบนพื้นที่สูงอย่างมียุทธศาสตร์

3. สถานศึกษาบนพื้นที่สูงควรมีการทบทวนปรับปรุงการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสถานศึกษาในรูปแบบเชิงบูรณาการที่นำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดรูปธรรมความสำเร็จได้อย่างแท้จริงโดยในแผนการพัฒนาจำเป็นต้องเพิ่มเติมยุทธศาสตร์ทางด้านการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมและบริบทของชุมชน โดยมีการกำหนดยุทธศาสตร์ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่เป็นผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ทั้งทางด้านวิชาการ วิชาชีพปฏิบัติการ และทักษะวิชาชีพชีวิตของผู้เรียน โดยให้ทุกองค์พายพที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ครอบคลุมมิติของการบริหารจัดการ การจัดการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน ภาคส่วนต่าง ๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมประกอบด้วย ผู้บริหาร คณะครูผู้สอน เจ้าหน้าที่

ฝ่ายสนับสนุน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชมรมศิษย์เก่าของสถานศึกษาในลักษณะของการจัดทำประชาคม

4. สถานศึกษาบนพื้นที่สูงควรมีการพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ในลักษณะบูรณาการทั้งปรัชญาวัตถุประสงค์ และเป้าหมายในการเรียนรู้ รวมถึงรายวิชาต่าง ๆ ที่มีส่วนผสมของรายวิชาภาคบังคับจากส่วนกลางที่เป็นมาตรฐานร่วมกับการจัดการวิชาเสริมที่เป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับบริบทของชุมชนด้านต่าง ๆ เช่น วิชาทักษะอาชีพทางการเกษตร วิชาทักษะทางพาณิชย์ และวิชาชีพอย่างอื่นที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของผู้ปกครอง ประชาชนบนพื้นที่สูง วิชาที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ ป่า ภูเขา อากาศ วิชาที่เกี่ยวข้องกับการดำรงวิถีชีวิตที่เป็นขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ อัตลักษณ์ที่เป็นรากเหง้าของกลุ่มชนชาติพันธุ์เพื่อการบรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมและบริบทของชุมชน โดยมีผลสัมฤทธิ์ที่เป็นผลการเรียนรู้ที่ครอบคลุมด้านวิชาการทักษะพิสัย ผลการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย พุทธิพิสัย และคุณลักษณะค่านิยมของผู้เรียนที่พึงประสงค์

5. สถานศึกษาบนพื้นที่สูงโดยผู้บริหารและคณะกรรมการสถานศึกษาควรมีบทบาทในการบริหารจัดการด้านบุคลากร ในลักษณะการคัดเลือกครูผู้สอนและบุคลากรของสถานศึกษาได้อย่างเต็มที่ด้วยเหตุผลที่ว่าจะได้บุคลากรที่เหมาะสมกับความต้องการของสถานศึกษาอย่างแท้จริง รวมถึงควรเป็นกลุ่มบุคคลที่สามารถออกแบบและคัดเลือกองค์ประกอบของการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของการประเมินคุณภาพการศึกษาบนพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมและบริบทของโรงเรียน ผู้เรียน ชุมชนบนพื้นที่สูง เพราะที่ผ่านมาองค์ประกอบของการประเมินคุณภาพของสถานศึกษาใช้ร่วมกับสถานศึกษาปกติทั่วไปตามมาตรฐานของส่วนกลางเท่านั้น ซึ่งไม่เหมาะสมและไม่ควรเป็นไปในแนวทางเติมเต็มที่สถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาไม่เคยมีบทบาทในการผลิตสร้างองค์ประกอบของการประเมินเลย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สถานศึกษาบนพื้นที่สูงโดยผู้บริหาร ครูผู้สอน บุคลากรฝ่ายสนับสนุน สนองตอบนโยบายของรัฐผ่านหน่วยงานองค์กรที่กำกับดูแลโดยนำนโยบายสู่การปฏิบัติ เพื่อการบรรลุเป้าหมายที่เป็นผลของการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิผลจึงนำไปสู่การพัฒนาคนพัฒนาสังคมชุมชนและพัฒนาประเทศ ทั้งนี้นโยบายด้านการจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐานและการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหรือเป็นฐานในการเรียนรู้ในลักษณะให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนการสอนและนำหลักสูตรที่ผ่านการปรับปรุงและพัฒนาให้สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมและบริบทของสังคมมาจัดการเรียนการสอนทั้งในส่วนภาควิชาการ ภาควิชาชีพปฏิบัติการ และภาควิชาชีพชีวิต ภายใต้ระบบคิดเชิงบวก เชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียน

2. ผู้บริหาร ครูผู้สอน บุคคลฝ่ายสนับสนุน คณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนสถานศึกษาเชิงบูรณาการโดยการเชื่อมโยงกับแผนแม่แบบของส่วนกลาง และสอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมและบริบทด้านต่าง ๆ ของชุมชนในรูปแบบของการมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผนยุทธศาสตร์ ร่วมกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และร่วมกำหนดกิจกรรมโครงการ รวมถึงการร่วมออกแบบการจัดการเรียนการสอนตลอดจนมีส่วนร่วมในการพัฒนสถานศึกษาเพื่อให้เกิดแผนยุทธศาสตร์ที่นำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริงและได้ผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม

3. สถานศึกษาบนพื้นที่สูงโดยผู้บริหาร ครูผู้สอน บุคคลฝ่ายสนับสนุน คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองออกแบบโรงเรียนให้เป็นมากกว่าโรงเรียนในการจัดการศึกษาที่ผ่านมา โดยใช้แนวคิดฐานคิดโรงเรียนเหมือนบ้านเหมือนชุมชน โดยออกแบบโรงเรียนให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนเป็นศูนย์ฝึกทักษะอาชีพให้กับนักเรียนและประชาชน เป็นตลาดนัดของชุมชน เป็นแหล่งบันเทิงของชุมชน ประการสำคัญจะให้โรงเรียนเป็นศูนย์ถ่ายทอดเรียนรู้ทางภูมิวัฒนธรรม ภูมิสังคม ภูมิด้านเศรษฐกิจของชุมชน ถ้าสถานศึกษาบนพื้นที่สูง สามารถดำเนินการและปฏิบัติการได้ สถานศึกษาบนพื้นที่สูงก็จะเป็นศูนย์ร่วมใจ ร่วมความคิด ร่วมปฏิบัติการที่สร้างการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ได้อย่างมากมาย การบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาก็จะสัมฤทธิ์ผลทั้งตัวผู้เรียน โรงเรียน และชุมชน

4. การจัดการเรียนการสอนควรมีศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนที่อยู่ห่างไกลจากสถานศึกษา ในกรณีที่ผู้เรียนมีจำนวนมากและมีปัญหาเรื่องการเดินทางมาเรียนโดยจัดครูผู้สอนไปประจำหรือสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปทำการสอน แนวทางการเรียนการสอนก็ปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ การเปิดภาคเรียนก็ควรมีการปรับเปลี่ยนไปตามสภาพพื้นที่ฤดูกาล และการดำเนินวิถีชีวิตของผู้เรียนและผู้ปกครอง เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กบนพื้นที่สูงเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาพื้นที่ใดโรงเรียนใดมีปัญหาด้านไฟฟ้าแสงสว่าง ที่เป็นปัญหาอุปสรรคในการใช้เทคโนโลยีประกอบการสอนสถานศึกษาโดยผู้บริหารร่วมกับประชาชนหน่วยงานในพื้นที่ควรมีแนวทางในการประสานขอความช่วยเหลือร่วมมือกับส่วนราชการเอกชน สมาคม มูลนิธิ และบุคคลที่มีชื่อเสียง เช่น นักการเมือง นักกีฬา ดารา นักร้อง ให้การสนับสนุนทางด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำระบบแสงสว่างโซลาร์เซลล์เข้ามาใช้ในพื้นที่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผลและคุณภาพของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูง

5. การจัดการศึกษาและการจัดกระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงด้วยผลสัมฤทธิ์ที่เป็นผลการเรียนรู้ ผู้บริหาร ครูผู้สอนจำเป็นต้องเน้นการปลูกฝังคุณค่า ปลูกจิตสำนึก ด้านการรักถิ่นฐานบ้านเกิดเมืองนอน รักเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ รักเหง้าความเป็นชนชาติพันธุ์ ให้กับนักเรียนด้วยเหตุผลที่ว่าผู้เรียนในวันนี้จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่เป็นผู้นำในอนาคตด้วยจิตสำนึกของการ

เป็นศิษย์เก่า และการรักถิ่นฐานบ้านเกิด ผู้เรียนเหล่านี้ก็จะกลับมาเป็นผู้ร่วมพัฒนาโรงเรียน พัฒนาสังคม ชุมชน ซึ่งก็เป็นการวางแผนกำลังคนไว้ในอนาคต จึงเป็นสิ่งที่สถานศึกษาจำเป็นต้องมีการวางแผนดำเนินการและปฏิบัติการอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางหรือรูปแบบการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่ครอบคลุมทั่วประเทศในลักษณะของการถอดบทเรียน สะท้อนข้อคิดเห็น จากสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่ประสบผลสำเร็จในการจัดการศึกษาและสามารถเป็นต้นแบบได้เพื่อนำผลการศึกษามาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพได้มาตรฐานของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงโดยทั่วไป
2. ควรมีการจัดการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการหาค่าประกอบที่ใช้ในการประเมินคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงว่าควรมีองค์ประกอบใดบ้างที่มีความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนบนพื้นที่สูง และมีความเป็นธรรมทางด้านการประเมินให้กับสถานศึกษาที่อยู่บนพื้นที่สูงโดยให้สถานศึกษาบนพื้นที่สูงเข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบ
3. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางหรือรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาบนพื้นที่สูงโดยใช้โรงเรียนผู้เรียนและชุมชนเป็นฐานเพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางการบริหารจัดการ การจัดการศึกษา และการพัฒนาสถานศึกษาบนพื้นที่สูงสู่ความเป็นเลิศตรงตามมาตรฐานการศึกษาของส่วนกลางที่ได้กำหนดไว้
4. ควรมีการศึกษาที่เกี่ยวกับผู้นำและภาวะผู้นำ รวมทั้งครูผู้สอนที่พึงประสงค์ของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงเพื่อให้ได้คำตอบที่เป็นผลการศึกษาเกี่ยวกับผู้นำและภาวะผู้นำ รวมถึงคุณลักษณะของครูผู้สอนที่เหมาะสมกับสถานศึกษาบนพื้นที่สูงที่ครอบคลุมทั้งระบบวิถีชีวิตบุคลิกภาพ พฤติกรรมการแสดงออก แนวทางการบริหารจัดการ และการจัดการเรียนการสอน รวมถึงอุดมการณ์ของการเป็นผู้บริหารและความเป็นครูผู้สอนของสถานศึกษาบนพื้นที่สูง
5. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาบนพื้นที่สูงให้มีประสิทธิภาพ ที่ได้ผลการวิจัยที่ครอบคลุมทั้งด้านการบริหารจัดการด้านบุคลากรการบริหารจัดการด้านงบประมาณ เทคโนโลยีอาคารสถานที่การจัดการศึกษาที่มีประสิทธิผล และการพัฒนาสถานศึกษาบนพื้นที่สูง โดยรวมรวมถึงผลการวิจัยที่เกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาสถานศึกษาบนพื้นที่สูงว่าประกอบด้วยปัจจัยใดบ้าง

บรรณานุกรม

- กมลศิลป์ แก้วยาศรี. 2548. การรับรู้และการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2555. การศึกษาตามอัธยาศัย แนวคิดและประสบการณ์ ศูนย์ส่งเสริม
การศึกษาตามอัธยาศัย. กรุงเทพฯ: แปลนพิบลิชซิ่ง.
- กรมวิชาการ. 2542. แนวทางการบริหารโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
_____. 2547. ปฏิรูปการศึกษายุคใหม่. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. 2544. การบูรณาการ. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
_____. 2545. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)
พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: คุรุสภา ลาดพร้าว.
_____. 2546. รายงานการสังเคราะห์แนวคิดและวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริม
ทักษะการคิดวิเคราะห์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กฤษณา สวัสดิ์ชัย. 2550. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหาร
ส่วนตำบลต้นธง จังหวัดลำพูน. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กองนโยบายและแผน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2553. คู่มือการติดตาม
ประเมินผลโครงการ. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.
- เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง. 2555. การบริหารทรัพยากรมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ 3. ขอนแก่น:
คลังนานาวิทยา.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2543. การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูป
การศึกษา. กรุงเทพฯ: ชัคเชสมิเดีย.
_____. 2545. การคิดเชิงวิเคราะห์. กรุงเทพฯ: ชัคเชสมิเดีย.
- คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา. 2547. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง.
เอกสารชุดแนวทางปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา. กรุงเทพฯ:
การศาสนา.
- จินดาลักษณ์ วัฒนประสิทธิ์. 2553. การประเมินนโยบายสาธารณะ. เอกสารการสอนชุดวิชา
นโยบายสาธารณะและการวางแผน หน่วยที่ 6 สาขาวิชาวิทยาการจัดการ. พิมพ์ครั้งที่ 10.
นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จินดาลักษณ์ วัฒนสินธุ์. 2550. การบริหารและการพัฒนาองค์การ ใน เอกสารประกอบ การสอน
ชุดวิชาการบริหารและพัฒนาองค์การ (หน่วยที่ 2). นนทบุรี:

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

- จิราภรณ์ ศรีคำ. 2548. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน
สิริวิทย์ ระดับประถมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโท.
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชลธิชัย ยอดมูลดี. 2550. **ศึกษาความคาดหวังและสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับคุณภาพการจัด
 การศึกษาขั้นพื้นฐานตามทัศนะของผู้ปกครองนักเรียน ในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต
 1. การศึกษาอิสระปริญญาโท.** มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ชาญชัย แสงศักดิ์. 2547. **กฎหมายปกครองเกี่ยวกับการศึกษา.** กรุงเทพฯ: วิทยุชุมชน.
- ชูลี รุ่งพานิช. 2552. **การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของ
 สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ
 เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท.** มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ชูเดช เฟื่องฟู. 2548. **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านแม่แฮเหนือ
 อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่.** การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ณรงค์ อภัยใจ. 2548. **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านเมืองกีด
 อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่.** การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ณัฐวุฒิ กิจรุ่งเรือง. 2545. **ผู้เรียนเป็นสำคัญและการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ของครูมีอาชีพ.
 กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.**
- ณัฐวุฒิ หลวงธิดา. 2549. **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านโป่งแดง
 อำเภอทุ่งหัวช้างจังหวัดลำพูน.** การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ดิเรก วรรณเสียร. 2551. **การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน : รวมบทความทางวิชาการ.
 กรุงเทพฯ: กองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา.**
- เดโช สวานานนท์. 2552. **ปทานุกรมจิตวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 9.** กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ทวีศักดิ์ ไชยเชียว. 2541. **แนวคิด รูปแบบ และวิธีการจัดการศึกษาในโรงเรียนพื้นที่สูงที่มีเรียน
 หลายเผ่าเรียนรวมกัน.** การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทิภาวรรณ เลขาวัฒน์. 2550. **การพัฒนาแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 ด้วยวิธีการเทียบเคียงสมรรถนะ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท.** มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ธงชัย สันติวงษ์. 2553. **องค์การและการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 11.** กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ธนาทิพ ฉัตรภูติ. 2544. **การเรียนรู้แบบ “ผู้เรียนสำคัญที่สุด” (Child – Centered).** สารปฏิรูประ, 39,
 23 – 26.
- ธีระ รุญเจริญ และ ประพันธ์ สุริหาร. 2547. **ผลกระทบของระบบบริหารการประถมศึกษาใหม่ที่มี
 ต่อการจัดการประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.** ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- นฤทธิ์ แสงสุขสว่าง. 2552. **วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลองค์การของโรงเรียน สังกัด กรุงเทพฯ.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทิยา ศรีหิ่ง. 2553. **การมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเขาสวนกวาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยอีสาน.
- บุญมี เณรยอด. 2546. **รายงานผลการดำเนินงานโครงการนำร่องระดับชาติ เรื่องการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน : วิถีและวิถีไทย.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- บุญมี แทนแก้ว. 2544. **จริยศาสตร์.** พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- บุญมี แทนแก้ว และ อุดมลักษณ์ แทนแก้ว. 2546. **พระธรรม.** กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ประชาสรรค์ แสนภักดี. 2549. **การจัดการความรู้ของเครือข่ายทางสังคมเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค ด้านสุขภาพ.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปัญญา แก้วกียูร. 2550. **ชุดฝึกอบรมผู้บริหาร : ประมวลสาระเรื่องการบริหารจัดการศึกษาในรูปแบบการใช้โรงเรียน หรือเขตพื้นที่การศึกษาเป็นฐาน.** กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.
- ปาน กิมปี. 2540. **การพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียน เพื่อการพึ่งตนเองของชุมชน.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร, พระมหาสุทิตย์ อบูรณ์, สหทัยา วิเศษ, จันทนา เบญจทรัพย์, ชลกาญจน์ ฮาชันนารี, โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.), สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). 2552. **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).
- ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. 2549. **การประเมินผลการปฏิบัติงาน : แนวคิดและเทคนิค.** กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พระเทพโสภณ (ประยูร ธมมจิตโต). 2546. **ทิศทางการศึกษาไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎกป.อ. ปยุตโต. 2544. **พุทธธรรม (ฉบับเดิม).** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.
- _____. 2555. **การสร้างสรรค์ปัญญาเพื่ออนาคตของมนุษยชาติ.** พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). 2540. **การพัฒนาที่ยั่งยืน.** พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

- พระพุทธรักษาจารย์. 2554. **คนรักป่า ป่ารักคน**. นครปฐม: มูลนิธิปัญญาประทีป.
- พระมหาสรพงษ์ การุญ. 2551. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี กรณีศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี วัดตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- พระมหาสุทิตย์ อากาศโร (อบอู่). 2547. **เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ**. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.
- พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์. 2546. บทปริทัศน์บทความเรื่อง การพัฒนามาตรฐานคุณภาพครูและผู้บริหารสถานศึกษา และการวางระบบประเมินภายใน. **วารสารวิธีวิทยาการวิจัย**, 16(4), 643-649.
- พัชรินทร์ จุwan. 2549. **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านบ่อหลวง อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่**. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พิมพ์พรรณ สุริโย. 2552. **ปัจจัยด้านผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเทศบาล กลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ 9 กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- เพลินตา กะลัมพากร. 2544. **การมีส่วนร่วมในการวางแผนป้องกันสารเสพติดของคณะกรรมการสถานศึกษาพื้นฐานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาลำปางงานประถมศึกษา จังหวัดสระบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยวิโรฒประสานมิตร.
- ภรณ์ (กิริติบุตร) มหานนท์. 2529. **การประเมินประสิทธิผลขององค์การ**. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ภาคิน นินมานรวงศ์, นลัท ตั้งพรพิพัฒน์ และ วิจักขณ์ พานิช. 2559. **การศึกษาของผู้ถูกกดขี่ เปาโล เฟรเร**. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- ภารดี อนันต์นาวี. 2551. **หลักการแนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา**. ชลบุรี: มนตรี.
- มนตรี บุญธรรม. 2544. **ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ**. ปริญญาโท. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- มนทิพย์ ทรงกิตติพิศาล. 2552. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา ในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มานพ วรรณภิละ. 2549. **รายงานการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในเขตพื้นที่ภูเขาสูงและถิ่นทุรกันดารของโรงเรียนบ้านแม่อุคหลวง อ.ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน**. แม่ฮ่องสอน: โรงเรียนบ้านแม่อุคหลวง อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน.

- มูลนิธิยูนิเซฟแห่งประเทศไทย. 2559. ผู้บริหารโรงเรียน : ความคาดหวังของเด็กด้อยโอกาสในเขตพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดาร. กรุงเทพฯ: มูลนิธิยูนิเซฟแห่งประเทศไทย.
- ไมตรี บุญทศ. 2554. การพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อการประกันคุณภาพภายในที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาเอก. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ระวี ภาวิไล. 2544. วิทยาศาสตร์กับพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2540. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2540. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- รุ่ง แก้วแดง. 2543. ปฏิวัติการศึกษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: มติชน.
- รุ่งลาวัลย์ จันทรัตน์. 2556. การบริหารจัดการกลยุทธ์เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กบนพื้นที่สูงในเขตภาคเหนือตอนบน. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาเอก. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ละมุล รอดขวัญ. 2555. การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาคาดใต้ตอนบน. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาเอก. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วชิราพร สุวรรณศรวล. 2556. รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาเอก. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วัชรศักดิ์ สงค์ปาน. 2558. การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อบรรลุผลการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาภาคใต้ฝั่งอันดามัน. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาเอก. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- วิจลน์ โกษาแสง. 2548. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วิทยา ต่านธำรงกุล. 2546. การบริหาร. กรุงเทพฯ: เวิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น.
- ศราวุธ กลางหล้า. 2548. การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและบุคลากรในโรงเรียนที่ไม่ใช่คณะกรรมการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- ศรีศักดิ์ วัลลิโถม. 2551. นครแพร่ จากอดีตมาปัจจุบัน : ภูมินิเวศวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

- ศูนย์การศึกษาทางไกลไทยคม. 2556. **กระบวนการเรียนรู้ตามอรรถศาสตร์ เพื่อความเข้มแข็งของชุมชน.** กรุงเทพฯ: กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สมจิต สวธนไพบุลย์ และคณะ. 2550. **การสังเคราะห์ศักยภาพผู้ทรงภูมิปัญญาไทยทางวิทยาศาสตร์โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน.** กรุงเทพฯ: ศูนย์วิทยาศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมชัย จรรย์ไพบุลย์. 2555. **รูปแบบการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29.** ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาเอก. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สมเดช สีแสง. 2547. **การพัฒนาระบบส่งเสริมการประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา.** พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สมนึก นมธินันท์. 2548. **หลักการบริหารการศึกษา.** กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- สหัทยา สิทธิวิเศษ, ชิมมี อุปรา, สมยศ จันท์บุญ, อัลดินกา ต๊ะบุญเรือง และ สุริยา เกษตรสุขถาวร. 2560. การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมของชาวจีนกับประชาชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน จังหวัดเชียงราย : ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหายั่งยืน. **สำนักวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 10(ฉบับพิเศษ), 133-144.**
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. 2551. **ปัจจัยทางการบริหารที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนการพัฒนาและการตรวจสอบความตรงของตัวแบบ.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2540. **การคิดและการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิด : ต้นแบบการเรียนรู้ทางด้านหลักทฤษฎีและแนวปฏิบัติ.** กรุงเทพฯ: โครงการพัฒนาการเรียนการสอน.
- _____. 2542. **แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา.** กรุงเทพฯ: cursaalatpaw.
- _____. 2550. **การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. 2552. **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.** กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543. **มาตรฐานการบริหาร.** กรุงเทพฯ: cursaalatpaw.
- _____. 2553. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2553 (ฉบับที่ 3).** กรุงเทพฯ: สยามสปอร์ต ซินดิเคท.
- สำนักงานโครงการพิเศษเพื่อการปฏิรูปการฝึกหัดครู. 2540. **นโยบายการผลิตและพัฒนาครู.**

- กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2551. การศึกษาเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข: แผนยุทธศาสตร์การ
พัฒนาการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประจำปี 2551 –
2554 ของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2550. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
2550. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. 2553. คู่มือการปฏิบัติงาน ครู
ศรช. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน. 2553. กฎกระทรวง เรื่องกำหนดมาตรฐานในการบริหาร
และการจัดการด้านความปลอดภัยอาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน ฉบับที่ 2.
กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์.
- สำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการ. 2554. เอกสารประกอบการประชุมโครงการพัฒนาศักยภาพ
องค์กร สำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษาที่ 1 – 13. กรุงเทพฯ: สำนัก
บริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการ.
- สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน. 2547. เอกสารแนวคิด แนวทางและ
กรณีตัวอย่างการดำเนินงานศูนย์ประสานงานเครือข่ายองค์กรชุมชน. กรุงเทพฯ: กรมการ
พัฒนาชุมชน.
- สุชิน โภชฌงค์. 2547. บทบาทของประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงาน
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญา
โท. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- สุบัน พรเวียง. 2558. รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบนพื้นที่สูงและ
ชายแดน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. วารสาร
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 17(3), 52-59.
- สุพิชญา กลั่นนุรักษ์. 2559. การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนขนาด
กลางในกลุ่มเกาะแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1.
งานนิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุรัชย์ ช่วยเกิด. 2547. คุณลักษณะของผู้บริหาร และวัฒนธรรมโรงเรียน ที่เกี่ยวข้องกับ
ประสิทธิผลโรงเรียนภายใต้การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. ปริญญาโทปริญญาโท.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุวิทย์ จันท์เสถียร. 2554. การพัฒนาการประกันคุณภาพภายใน ด้านคุณภาพผู้เรียน ตาม
มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของกระทรวงศึกษาธิการ: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านห้วยปูน

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท.
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. 2546. **การบริหารแบบมีส่วนร่วม**. นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- อรัญญา นิทะรัมย์. 2553. **ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาค่าใช้จ่ายตามมาตรฐาน
การศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษา ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่ศึกษานครราชสีมา เขต 1-7**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครราชสีมา.
- อรุณ รักรธรรม. 2552. **ทฤษฎีองค์การสมัยใหม่ : การบริหารองค์การ**. กรุงเทพฯ:
ไทยวัฒนาพานิช.
- อัครพล บุญโยปัทม์. 2561. **การศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาการค้าประเวณีที่มีลักษณะ
เป็นการค้ามนุษย์ในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: กรมสอบสวนคดีพิเศษ.
- อัจฉรา สุขารมณ์ และ อรพินทร์ ชูชม. 2550. **การศึกษาเปรียบเทียบนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการ
เรียนต่ำกว่าระดับความสามารถกับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปกติ**. กรุงเทพฯ:
รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- อำนวยการ มีศรี. 2555. **ศึกษาองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลการประกันคุณภาพภายใน
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ**.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- อุทัย บุญประเสริฐ. 2549. **การบริหารจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. 2540. **ภูมิปัญญาชาวบ้านสู่ภูมิภาค : วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของ
ชาวบ้านไทย**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- Allee, V. 2008. Value network analysis and value conversion of tangible and intangible
assets. *Journal of Intellectual Capital*, 9(5), 5-24.
- Boissevain, J. M. J. C. 1973. **Network analysis : studies in human interaction**.
Mouton: The Hague.
- Churchill, E., Girgensohn, A., Nelson, L. & Lee, A. 2003. Weaving Between Online &
Offline Community Participation. p. In **Human-Computer Interaction
INTERACT '03: IFIP TC13 International Conference on Human-Computer
Interaction**. 1st-5th September 2003, Zurich, Switzerland.
- Delaney, J. A. 2014. The Role of State Policy in Promoting College Affordability. **The**

- ANNALS of the American Academy of Political and Social Science**, 655(1), 56-78.
- Dessler, G. 1986. **Organization Theory Integrating Structure and Behavior**. 2nd ed. Englewood Cliffs, N. J.: Prentice – Hall International.
- Etzioni, A. 1964. **Modern Organizations**. Englewood Cliffs: Prentice Hall.
- Gibson, J. L. 1982. **Organizations: behavior, structure, processes**. 4th ed. Texas: Business Publications, Inc.
- Hockersmith, D. C. 2001. **Strategies Used by School District Superintendents, Chief Business Officials and School Board Members to Achieve Acquisition of a general obligation bond**. PhD. Dissertation. University of La Verne.
- Hoy, W. K. & Miskel, C. G. 2013. **Educational administration : theory, research, and practice**. New York: McGraw-Hill.
- Neergaard, H., Shaw, E. & Carter, S. 2005. The impact of gender, social capital and networks on business ownership: a research agenda. **International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research**, 11(5), 338-357.
- Robbins, S. P. 1990. **Organization Theory: Structure, Designs and Applications**. 3rd ed. Prentice Hall: Upper Saddle River.
- Schein, E. H. 1970. **Organizational Psychology**. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Seashore, S. E. & Yuchtman, E. 1967. Factorial analysis of organizational performance. **Administrative Science Quarterly**, 12(3), 377-395.
- Verhoeven, P. 2008. Who's in and who's out? Studying the effects of communication management on social cohesion. **Journal of Communication Management**, 12(2), 124-135.
- Yamane, T. 1973. **Statistics: An Introductory Analysis**. 3rd ed. New York: Harper and Row Publications.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม

แบบสอบถามสำหรับการวิจัย

แบบสอบถาม ความสอดคล้องของการพัฒนาองค์ประกอบการประเมินคุณภาพการศึกษาใหม่
วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม)
ของโรงเรียนกรณีศึกษาโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและ
ครูในการจัดการศึกษา โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลและความคิดเห็นจาก
ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีประสบการณ์ และผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่สูงเพื่อพัฒนาประสิทธิผล
การศึกษาให้สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) ของโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยจึงใคร่ขอ
ความร่วมมือจากท่านในการให้ข้อมูลและความคิดเห็นต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้

ถ้าท่านพิจารณามีความเห็นว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม
สามารถปฏิบัติได้ตามประเด็นพิจารณา ตัวอย่างที่กำหนดให้มีความสอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมของโรงเรียนในพื้นที่
พื้นที่สูงโปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไป และข้อมูลพื้นฐานโรงเรียนของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ผลการประเมินของ สมศ.รอบ 3 ที่ผ่านมาคะแนนรวม และ
ข้อคิดเห็นกรรมการผู้ประเมิน

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อองค์ประกอบการประเมินคุณภาพใหม่ ในการจัด
การศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบท สังคม และวัฒนธรรม) ของโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่
เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษา ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม(บริบท สังคม
วัฒนธรรม) ของโรงเรียนในพื้นที่สูงเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้อง
กับภูมิวัฒนธรรม (บริบท สังคม และวัฒนธรรม) ของโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ เป็นแบบสอบถาม
ปลายเปิด

ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าในการตอบแบบสอบถามฉบับนี้

เทอดพิทักษ์ จันทร์โลหิต

นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาบริหารศาสตร์ วิทยาลัยบริหารศาสตร์, มหาวิทยาลัยแม่โจ้

โทรศัพท์: 080 -6343793; E-mail: Witedargon109@gmail.com

นิยามศัพท์ที่ปรากฏในแบบสอบถามฉบับนี้

การจัดการศึกษาในพื้นที่สูงหมายถึง การจัดการศึกษาสำหรับชนเผ่าต่าง ๆ จะพูดง่าย ๆ และพูดจนติดปากว่า “การศึกษาชาวเขา” ไม่ว่าจะพูดในลักษณะใด งานที่ดำเนินการก็คือ การให้บริการด้านการศึกษาสำหรับประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบนพื้นที่สูงซึ่งประกอบด้วยประชากรหลายเผ่าพันธุ์และหลายเชื้อชาติ วิธีการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ก็ไม่แตกต่างจากการจัดการศึกษาสำหรับชุมชนบนพื้นราบ แต่ถ้าพูดถึงกระบวนการจัดการศึกษาทั้งด้านหลักการ เป้าหมาย และกระบวนการที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ก็ค่อนข้างจะแตกต่างกันบ้าง เพราะชุมชนบนพื้นที่สูงมีความแตกต่างกันหลาย ๆ ด้าน เช่น ความแตกต่างทางด้านภูมิประเทศ ความแตกต่าง ในวิถีชีวิต ความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม ความแตกต่างทางด้านความพร้อม ในการสื่อสาร และการคมนาคม ดังนั้น เป้าหมาย (goal) ของการจัดการศึกษา สำหรับชุมชนบนพื้นที่สูง จึงเป็นไปตามหลักการ และกระบวนการเรียนรู้ที่ถูกระบุขึ้นโดยอาศัยความแตกต่างในด้านต่าง ๆ ที่กล่าวมาโดยมีรายละเอียดทั้งหลักการ เป้าหมาย และกระบวนการเรียนรู้ มีหลักการดังนี้ 1) เป็นการจัดการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม 2) เป็นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน 3) เป็นการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

องค์ประกอบการประเมินหมายถึง เกณฑ์การประเมินภายในคือ เกณฑ์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เกณฑ์ประเมินภายนอก คือ เกณฑ์จากสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา ชื่อย่อ เรียกว่า สมศ. (องค์กรมหาชน)

การพัฒนาองค์ประกอบการประเมิน หมายถึง เกณฑ์การประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งถูกพัฒนาขึ้นมา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์ มีความเชี่ยวชาญ ด้านการศึกษาในพื้นที่สูง ซึ่งวิเคราะห์เลือกจากเกณฑ์การประเมินของ สมศ. ที่เหมาะสมกับพื้นที่สูง นำมาผสมผสานสังเคราะห์กับเกณฑ์องค์ประกอบที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ที่สอดคล้องกับบริบท สังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่สูง

คุณภาพการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมหมายถึง ผลสัมฤทธิ์ทักษะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนจบการศึกษาภาคบังคับ จากโรงเรียนพื้นที่สูง

วิชาการ หมายถึง วิชาความรู้สาขาใดสาขาหนึ่งหรือหลายสาขา เช่น หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) 8 วิชาสาระการเรียนรู้ หรือบทความวิชาการสัมมนาวิชาการ การประชุมวิชาการ.

วิชาชีพ หมายถึง วิชาที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ เช่นวิชาแพทย์ วิชาช่างไม้วิชาช่างยนต์. การเรียนรู้ที่ใช้ทักษะความชำนาญวิชาชีพเรียนไปเพื่อประกอบอาชีพ เลี้ยงตนเองและครอบครัว คนทุกคนต่างก็มีวิชาชีพแตกต่างกันขึ้นอยู่กับการศึกษาเรียนรู้ ดังนั้นในแต่ละประเทศจึงมีโรงเรียน มีมหาวิทยาลัยเพื่อสอนวิชาชีพ คนส่วนมากจึงพยายามแข่งขันเข้าเรียนในที่ต่างๆเพื่อให้มีวิชาชีพติดตัว เราจึงเห็นมนุษย์ประกอบอาชีพหลากหลาย เพราะว่าเรียนมาต่างกันนั่นเอง

วิชาชีพิต 1 หมายถึง วิชาชีพิตเป็นวิชาที่ไม่มีโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยสอน แต่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ พื้นฐานทางสังคม หรือการอบรมของพ่อแม่ซึ่งจะสอนให้รู้จักการดำเนินชีวิตตามทำนองครองธรรม หรืออีกแห่งหนึ่ง วิชาชีพิตมีอยู่ในศาสนา เพราะศาสนาสอนวิชาชีพิต ผู้ที่ศึกษาทั้งวิชาชีพและวิชาชีพิตไปพร้อมๆกันมักจะประสบความสำเร็จและมีความสุขกับการใช้ชีวิต แม้จะมีอาชีพที่ไม่ค่อยมีเกียรติในสังคมก็ไม่ได้เป็นปัญหา เพราะเขาเข้าใจชีวิต การทำงานคือการใช้ชีวิต และการใช้ชีวิตที่สมควรตามทำนองครองธรรม คือปฏิบัติตามธรรมะ หรือธรรมดาที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วเสื่อมสลายไปตามธรรมชาติของสรรพสิ่ง

วิชาชีวิต 2 หมายถึง การเรียนรู้ที่นำพุทธปัญญาเป็นหลัก ให้ผู้เรียนสามารถเป็นที่พึ่งตนเอง เน้นย้ำลักษณะธรรมชาติของการพัฒนาคน ที่ต้องเป็นระบบองค์รวม เน้นการพัฒนาชีวิตทั้งชีวิตให้เดินไปในทิศทางที่ถูกต้องอย่างสมบูรณ์ “แตกต่างจากการศึกษาในปัจจุบันทั่วไปที่เป็นแบบแยกส่วน เน้นความก้าวหน้าทางวิชาการ เป็นเป้าใหญ่ ใช้การแข่งขันเพื่อชนะกันเป็นสำคัญ”

บริบท (context) หมายถึง สภาพแวดล้อม และเงื่อนไขต่างๆ ที่รายล้อมเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง เรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือ ประเด็นใดประเด็นหนึ่ง สภาพแวดล้อมโดยทั่วไป ของสิ่งๆหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เรากำลังให้เป็นศูนย์กลาง เป็นอาทิ บริบทของชุมชน -->สภาพแวดล้อม ประเพณี วิถีวัฒนธรรม ข้อมูลอาจเป็นคน ที่ดิน น้ำ ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ภายในชุมชน อาทิเช่น บริบทของโรงงาน จะมีองค์ประกอบ ==>ผู้คน แรงงาน สภาพ-ขนาด โรงงาน อาคาร สถานที่ต่างๆ และบริบทนั้นๆ มีผลต่อการปรากฏการณ์หรือการเปลี่ยนแปลงต่อเรื่องราว(ประเด็น) นั้นอย่างใด ==>สิ่งใด-อะไรที่เป็นศูนย์กลาง

ภูมิสังคม (geosocial) หมายถึง ความแตกต่างของแต่ละพื้นที่ ทั้งทางด้านภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อม ชีวภาพ วิถีชีวิต ประเพณี ขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรมการศึกษา

อธิบาย ภูมิสังคม การพัฒนาตามแนวพระราชดำรินั้น จะต้องให้สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นในภูมิภาค นั้น ๆ เนื่องจากแต่ละแห่ง คนไม่เหมือนกัน ขนบธรรมเนียมประเพณีก็ไม่เหมือนกัน ทรงใช้คำว่า “ภูมิสังคม” คือ ทรงดูลักษณะภูมิศาสตร์และลักษณะของสังคม ไม่ใช่เอาอะไรที่ทันสมัยมาก ๆ เข้าไปให้ชาวบ้าน ทั้งที่เขาไม่สามารถใช้ได้ หรือพยายามที่จะทำการเพาะปลูกบนเขา หรือพื้นที่แห้งแล้งให้ได้ อย่างนี้ถือว่าเป็นการดำเนินการที่ผิด พระองค์ทรงชี้แนะพวกเราอยู่ตลอดเวลาว่าการดำเนินการต่าง ๆ นั้น ต้องให้สอดคล้องกับลักษณะภูมิสังคม ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งความว่า “... การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์ และภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์ในสังคมวิทยา ภูมิประเทศตามสังคมวิทยา คือ นิสัยใจของคนเรา จะไปบังคับให้คนคิดอย่างอื่นไม่ได้ เราต้องแนะนำ เราเข้าไป ไปช่วย โดยที่จะคิดให้เขาเข้ากับเราไม่ได้ แต่ถ้าเราเข้าไปแล้ว เราเข้าไปดูว่าเขาต้องการอะไรจริง ๆ แล้วก็อธิบายให้เขาเข้าใจหลักการของการพัฒนานี้ ก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง”

ภูมิวัฒนธรรม (Cultural Landscape) หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม ซึ่งในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมหมายถึงลักษณะภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์ (Geographical Landscape) ในอาณาบริเวณใดบริเวณหนึ่ง เช่น บริเวณป่าเขาลำเนาไพร ท้องทุ่ง หนองบึง แม่น้ำลำคลอง หรือปากอ่าวชายทะเล อันสัมพันธ์กับการตั้งถิ่นฐานบ้านเมืองของผู้คนในท้องถิ่น จนเป็นที่รู้จักร่วมกันและมีการกำหนดนามชื่อเป็นสถานที่ต่าง ๆ ให้เป็นที่รู้จักร่วมกัน ในลักษณะที่เป็นแผนภูมิหรือแผนที่เพื่อสื่อสารถึงกัน และอาจสร้างเป็นตำนาน (Myth) ขึ้นมาอธิบายถึงความเป็นมาและความหมายความสำคัญทางประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของสถานที่และท้องถิ่นนั้น ๆ

ดังนั้น ในภูมิวัฒนธรรมจึงประกอบด้วยองค์ประกอบในการศึกษาที่สำคัญ คือ องค์ประกอบการศึกษาของภูมิวัฒนธรรม การศึกษา “ภูมิวัฒนธรรม” (Cultural Landscape) เป็นกระบวนการขั้นพื้นฐานสำคัญอันนำไปสู่ความเข้าใจในนิเวศวัฒนธรรม (Cultural Ecology) ของผู้คนในท้องถิ่นซึ่งมีชีวิตวัฒนธรรม (Way of Life) ร่วมกันในชุมชนของชาติพันธุ์ (Ethnic Village)

ภูมิศาสตร์ที่สัมพันธ์กับการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ (Cultural Landscape) ลักษณะของภูมิประเทศที่สำคัญในการตั้งถิ่นฐานบ้านเมืองของมนุษย์ เช่น หุบ แอ่งที่ราบ ลุ่มน้ำ ภูเขา บึง ทาม ฯลฯ ซึ่งจะปรากฏเป็นชื่อสถานที่หรือชื่อบ้านนามเมือง เช่น สันทราย สันป่าตอง ซับจำปา ซอนสารเดช มาบตาพุด ภูกระดึง พุเตย ฯลฯ เป็น

6. ท่านดำรงตำแหน่งผู้บริหารรวมระยะเวลา จำนวนปี.....เดือน
7. ท่านปฏิบัติงานในสถานศึกษาแห่งนี้มา จำนวน ปีเดือน
8. โรงเรียนของท่านตั้งอยู่อำเภออะไร?.....สังกัดในหน่วยงานเขตพื้นที่การศึกษาอะไร?
- []สพป.ชม. เขต 1 []สพป.ชม. เขต 2
- []สพป.ชม. เขต 3 []สพป.ชม. เขต 4 []สพป.ชม. เขต 5
- []สพป.ชม. เขต 6 []สพม.เขต 34 []อื่นๆ ระบุ
9. การคมนาคม ระยะทางห่างจากตัวจังหวัดเชียงใหม่จำนวน..... กิโลเมตร
10. ระดับการศึกษาที่จัดการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่สูง
- [] การศึกษาก่อนประถมวัย [] การประถมศึกษา
- [] การศึกษาภาคบังคับ [] การศึกษาขั้นพื้นฐาน
11. ระดับความยุ่งยากของโรงเรียนในพื้นที่สูง
- [] ยุ่งยาก [] ยุ่งยากมาก [] ยุ่งยากที่สุด
12. ขนาดของโรงเรียน [] เล็ก [] กลาง [] ใหญ่
13. มีจำนวนนักเรียนประมาณ คน
14. จำนวนนักเรียนแยกตามกลุ่มชาติพันธุ์ สามารถระบุเพิ่มเติมได้เท่า
จำนวนชาติพันธุ์ที่พบ
- [] ชนพื้นเมือง จำนวน ... คน [] กระเหรี่ยง จำนวน.....คน
- [] ม้ง จำนวน คน [] มูเซอ จำนวน คน
- [] ลีซอ จำนวน คน [] ลีซอ จำนวน คน
- [] อาข่า จำนวน คน [] เย้า จำนวน คน
- [] ลาหู่ จำนวน คน [] ไตใหญ่ จำนวน คน
- [] จีน จำนวน คน [] อื่นๆ ระบุ
15. ในโรงเรียนของท่านมีครู กลุ่มชาติพันธุ์สอนหรือไม่?
- [] ไม่มี [] มี โปรดระบุกลุ่มชาติพันธุ์
16. ในโรงเรียนของท่านมีข้าราชการครู จำนวน คน
- [] ลูกจ้าง จำนวน คน [] ครูกลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน คน
- [] อื่นๆ ระบุถ้ามี
17. จำนวนงบประมาณ จำแนกตามแหล่งที่ได้รับ

แหล่งที่ได้รับ	จำนวน (บาท)
เงินงบประมาณ	
เงินนอกงบประมาณ	
รวมงบประมาณทั้งหมดของโรงเรียน	

กลุ่มตัวบ่งชี้	มาตรฐานตามกฎ กระทรวงฯ	ตัวบ่งชี้	ผลการประเมิน
กลุ่มตัวบ่งชี้ พื้นฐาน	ผลการจัดการศึกษา	1. ผู้เรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี	
		2. ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์	
		3. ผู้เรียนมีความใฝ่รู้และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	
		4. ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น	
		5. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน	
กลุ่มตัวบ่งชี้ อัตลักษณ์	การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	6. ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	
	การบริหารจัดการการศึกษา	7. ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการและการพัฒนาสถานศึกษา	
	การประกันคุณภาพภายใน	8. พัฒนาการของการประกันคุณภาพภายในโดยสถานศึกษาและต้นสังกัด	
กลุ่มตัวบ่งชี้ มาตรการส่งเสริม	ผลการจัดการศึกษา	9. ผลการพัฒนาให้บรรลุตามปรัชญา ปณิธาน/วิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา	
	การบริหารจัดการการศึกษา	10. ผลการพัฒนาตามจุดเน้นและจุดเด่นที่ส่งผลสะท้อนเป็นเอกลักษณ์ของสถานศึกษา	
กลุ่มตัวบ่งชี้ มาตรการส่งเสริม	ผลการจัดการศึกษา	11. ผลการดำเนินงานโครงการพิเศษเพื่อส่งเสริมบทบาทของสถานศึกษา	
	การบริหารจัดการการศึกษา	12. ผลการส่งเสริมพัฒนาสถานศึกษาเพื่อยกระดับมาตรฐาน รักษามาตรฐาน และพัฒนาสู่ความเป็นเลิศที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษา	

ตอนที่2 แบบสอบถามผลการประเมินคุณภาพภายนอก (รอบที่ 3) ของโรงเรียนที่ผ่านมา

ข้อคิดเห็นกรรมการผู้ประเมินจาก สมศ.

2.1 ข้อค้นพบของคณะกรรมการผู้ประเมิน จุดเด่น ของโรงเรียนคืออะไร ?

.....

.....

.....

.....

.....

2.2 ข้อค้นพบของคณะกรรมการผู้ประเมิน จุดที่ควรพัฒนา ของโรงเรียนเป็นอย่างไร?

.....

.....

.....

.....

.....

2.3 ข้อเสนอแนะจากการประเมินคุณภาพภายนอก (รอบ3) ของโรงเรียนคืออะไร ?

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 **ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อองค์ประกอบการประเมินคุณภาพใหม่** ในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ **คำชี้แจง** ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน โดยพิจารณาใน 3 ประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 **ความเป็นไปได้การนำองค์ประกอบไปใช้** หมายถึง ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) ของโรงเรียนในพื้นที่สูงว่าสามารถนำองค์ประกอบการประเมินคุณภาพใหม่ในการจัดการศึกษาในพื้นที่สูงได้มากน้อยเพียงใด

ประเด็นที่ 2 **ความมีประโยชน์การนำองค์ประกอบไปใช้** หมายถึง ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) ในพื้นที่สูงว่าสามารถมีประโยชน์ให้ผู้เรียนได้มีคุณภาพ ตามศักยภาพที่อิงสมรรถนะ คุณภาพของนักเรียนและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาบนพื้นที่สูงได้มากน้อยเพียงใด

ประเด็นที่ 3 **ความเหมาะสมสอดคล้องของการนำองค์ประกอบไปใช้** หมายถึง ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) ในโรงเรียนพื้นที่สูงว่าสามารถนำองค์ประกอบเกณฑ์การประเมินคุณภาพใหม่ ไปใช้บริหารจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ในโรงเรียนพื้นที่สูงได้มากน้อยเพียงใด

5 หมายถึง แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมในพื้นที่สูง ความเป็นไปได้/มีประโยชน์/และมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ **อยู่ในระดับมากที่สุด**

4 หมายถึง แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ในเขตพื้นที่สูง ความเป็นไปได้/มีประโยชน์/และมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ **อยู่ในระดับมาก**

3 หมายถึง แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมในพื้นที่สูง มี ความเป็นไปได้/มีประโยชน์/และมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ **อยู่ในระดับปานกลาง**

2 หมายถึง แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมในพื้นที่สูง มี ความเป็นไปได้/มีประโยชน์/และมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ **อยู่ในระดับน้อย**

1 หมายถึง แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมในพื้นที่สูง มี ความเป็นไปได้/มีประโยชน์/และมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ **อยู่ในระดับน้อยที่สุด**

ตอนที่ 4 องค์ประกอบเกณฑ์การประเมินคุณภาพใหม่ ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบท สังคมและวัฒนธรรม) ของโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ มีความสอดคล้องมากน้อย เพียงใด

ประเด็น	รายการ	ระดับการประเมิน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของ ผู้เรียน 1.1) ผลสัมฤทธิ์ ทางวิชาการของ ผู้เรียน	1) มีความสามารถ ในการสื่อสาร ภาษาถิ่น หรือภาษาชาติพันธุ์ ที่สอดคล้องตามบริบท ของโรงเรียนในพื้นที่สูง					
	1.1) มีความสามารถนำเอาภาษาถิ่น ไป สื่อสารเพื่อพัฒนา การอ่าน การเขียน ภาษาไทย และภาษาอังกฤษได้					
	1.2) มีความสามารถคิดคำนวณได้ตามวุฒิ ภาวะความพร้อม ช่วงวัย ความเหมาะสมกับ ผู้เรียน ที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น					
	2) มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมี วิจารณ์ญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหาได้ตามความเหมาะสมของ ศักยภาพของผู้เรียน					
	3) มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม ที่มี มิติท้องถิ่น เช่น โครงงานคุณธรรม เน้น สร้าง คนดี , โครงงานวิชาการ , โครงงานอาชีพ					
	4) มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศ และด้าน Digital communiton literacy ความรอบรู้ด้านการสื่อสารดิจิทัล					
	5) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตร สถานศึกษา โดยการอิงสมรรถนะของผู้เรียน					
6) มีความรู้ ทักษะพื้นฐานทักษะชีวิต และเจตคติที่ดีต่องานงานอาชีพตามบริบทของท้องถิ่น						

ประเด็น	รายการ	ระดับการประเมิน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	7.1) มีความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ เพื่อพัฒนาชุมชน					
	7.2) มีทักษะชีวิต มีการดำรงชีวิตเป็นตัวอย่าง ในสังคม					
	8) รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง					
มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของ ผู้เรียน 1.2) คุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของ ผู้เรียน	1) การมีคุณลักษณะและค่านิยม 12 ประการ ตาม ประเพณีของท้องถิ่นที่ดีตามที่สถานศึกษาตาม สถานศึกษากำหนด					
	1.1) สถานศึกษาจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับ ความต้องการของท้องถิ่น/ชาติพันธุ์					
	2) ความภูมิใจในท้องถิ่นภูมิวัฒนธรรม และ ความเป็นไทย ตามบริบทของท้องถิ่น					
	2.1) พัฒนาคูและบุคลากรทางการศึกษาให้ เข้าใจบริบทความเป็นท้องถิ่น/ชาติพันธุ์ เพื่อ ตอบสนองความเป็นชาติพันธุ์ได้					
	3) การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความ แตกต่างและหลากหลายยอมรับความคิดเห็นที่ แตกต่าง มีภูมิคุ้มกันต่อความเปลี่ยนแปลงใน สังคม/ชุมชน					
	4) การมีสุขภาวะทางร่างกาย และจิตสังคม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มลพิษ ภัยพิบัติ					
	5) รู้เข้าใจ เห็นคุณค่า และปฏิบัติตนตาม จารีต ประเพณี วัฒนธรรม อันดีงามของ ท้องถิ่น					
	5.1) การเห็นคุณค่าและภูมิใจในภูมิวัฒนธรรม ของตนเอง					
	5.2) มีจิตสำนึกบ้านเกิดและความเป็นล้านนา					
	6) สามารถพัฒนา ประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา ท้องถิ่น และนำมาพัฒนาการดำเนินชีวิตของ ตน					
	6.1) ปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง					

ประเด็น	รายการ	ระดับการประเมิน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
มาตรฐานที่ 2 การบริหารและ การจัดการ	1) มีเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจ ของ สถานศึกษามีความชัดเจนตามภูมิวัฒนธรรม					
	2) มีระบบบริหารจัดการคุณภาพของ สถานศึกษา ที่สอดคล้องกับภูมิ วัฒนธรรมของท้องถิ่น					
	3) สถานศึกษาต้องจัดการศึกษาให้ สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น/ ชาติพันธุ์					
	4) ดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียน รอบด้าน ตามหลักสูตรสถานศึกษา และทุก กลุ่มเป้าหมาย ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม โรงเรียน (หลักสูตรท้องถิ่นต้องเติมเต็ม)					
	5) พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทาง วิชาชีพที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมในพื้นที่สูง					
	6) พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เข้าใจ บริบทความเป็นท้องถิ่น/ชาติพันธุ์เพื่อตอบสนอง ความเป็นชาติพันธุ์ได้เป็นอย่างดี					
	7) จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อ ต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ					
	8) จัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศระดับทรัพยากร โดยเรียนรู้ผ่าน Online เพื่อสนับสนุนการบริหาร จัดการและการจัดการเรียนรู้					
	9) มีการระดมทรัพยากรทั้งด้านวัสดุ และภูมิ ปัญญา เพื่อการบริหารจัดการศึกษาอย่างมี คุณภาพ					
	9.1) ระดมทรัพยากรโดยใช้กระบวนการมี ส่วนร่วม เพื่อสนับสนุนการบริหารและการ จัดการศึกษา					
9.2) สถานศึกษาให้ความสำคัญกับชุมชนมีส่วน ร่วม ในกระบวนการจัดการศึกษาที่สอดคล้อง กับภูมิวัฒนธรรม						

ประเด็น	รายการ	ระดับการประเมิน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	1) มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้เด็กค้นพบตนเอง ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมของพื้นที่สูง					
	2) มีการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดปฏิบัติจริงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ตามภูมิวัฒนธรรมของพื้นที่ได้					
	3) ใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทวิภาษา / สื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริม การเรียนรู้ภาษาตามบริบทของท้องถิ่นที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม					
	4) มีการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก					
	5) ตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และนำผลมาพัฒนาผู้เรียน					
	6) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนา และปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม					
	7) มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง					

สถานศึกษานั้นมีการปรับหลักสูตรแกนกลาง เพื่อให้สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมอย่างไร ?

.....

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม หรือความเห็นอื่น ๆ (ถ้ามีโปรดระบุ)

.....

ตอนที่ 5 ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมของโรงเรียนในพื้นที่สูง

5.1 ระดับของปัจจัย ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษา มากน้อยเพียงใด

ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานจัดการศึกษา ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบท สังคมและวัฒนธรรม) ของโรงเรียนในพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่	ระดับของปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพ				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1. คุณภาพของการบริหารและการจัดการ					
1.1 โรงเรียนมีนโยบายที่ชัดเจนด้านการจัดการศึกษาที่ สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ในเชิงพื้นที่					
1.2 โรงเรียนมีแผนงานที่ชัดเจนด้านการจัดการศึกษาที่ สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ในเชิงพื้นที่					
1.3 โรงเรียนมีโครงการที่ชัดเจนตรงตามการแก้ไขปัญหาและ ความต้องการพัฒนาที่สอดคล้องกับ บริบทตนเอง					
1.4 โรงเรียนมีการติดตามประเมินผลชัดเจน และต่อเนื่อง					
1.5 โรงเรียนมีความต้องการอิสระ เป็นนิติบุคคล การกระจาย อำนาจ เพื่อการจัดการศึกษาที่สอดคล้องภูมิวัฒนธรรม					
2. คุณภาพผู้บริหารสถานศึกษา					
2.1 ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนา					
2.2 ผู้บริหารมีประสบการณ์การทำงานพื้นที่สูง					
2.3 ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายของการจัด การศึกษาโรงเรียนในพื้นที่สูง					
2.4 ผู้บริหารมีความรับผิดชอบและเอาใจใส่ในการบริหารและ จัดการโรงเรียนที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม					
2.5 ผู้บริหารมีธรรมาภิบาล					
3. คุณภาพครู/อาจารย์					
3.1 ครูมีคุณสมบัติตรงสาขา ตามที่สถาน					
3.2 ครูมีจำนวนที่เพียงพอ					
3.3 ครูมีทักษะการสื่อสารภาษาถิ่นได้					
3.4 ครูมีทักษะในวิชาชีพ					
3.5 ครูเป็นคนในพื้นที่และเข้าใจในภูมิวัฒนธรรม(บริบทสังคม)					
3.6 ครูมีความเต็มใจในการประจำอยู่ในพื้นที่					
3.7 ครูมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่สูง					
3.8 ครูมีค่าตอบแทนพิเศษในการทำงานในพื้นที่สูง					

ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานจัดการศึกษา ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบท สังคมและวัฒนธรรม) ของโรงเรียนในพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่	ระดับของปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพ				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
4. บุคลากรฝ่ายสนับสนุน					
4.1 บุคลากรฝ่ายสนับสนุน มีเพียงพอ					
4.2 บุคลากรสายสนับสนุนมีความมั่นคงในอาชีพ					
4.3 บุคลากรมีความสามารถในการสื่อสารภาษาถิ่นได้					
4.4 การพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุน มีอย่างต่อเนื่อง					
5. การได้รับการสนับสนุนจากภายนอก					
5.1 โรงเรียนได้รับการความช่วยเหลือจากสำนักงานเขตพื้นที่ใน พื้นที่อย่างเพียงพอ					
5.2 มีภาครัฐให้การสนับสนุนโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง					
5.3 มีภาคเอกชนให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง					
6. สัมพันธ์กับชุมชน					
6.1 ผู้นำชุมชน มีส่วนร่วม ในความช่วยเหลือเอาใจใส่สนับสนุน การจัดการศึกษาของโรงเรียน					
6.2 โรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารและการ จัดการศึกษา					
6.3 โรงเรียนมีการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนท้องถิ่น					
6.4 โรงเรียนมีการจัดทำหลักสูตรร่วมกับชุมชนท้องถิ่น					
6.5 โรงเรียนมีการนำข้อเสนอแนะจากชุมชนสู่การปฏิบัติ					
7. ความเหมาะสมของหลักสูตรและการจัดการศึกษา					
7.1 โรงเรียนมีการจัดทำหลักสูตรที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน ด้านวิชาการทั่วไป และด้านวิชาชีพ อย่างเหมาะสมไม่มากไม่ น้อยเกินไปสามารถประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตได้ดี					
7.2 โรงเรียนมีการสอนทักษะวิชาชีพเพียงพอ เพื่อการสร้าง อาชีพในท้องถิ่น					
7.3 โรงเรียนมีสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ที่จำเป็นและเพียงพอในการ สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ					
7.4 โรงเรียนมีหลักสูตรท้องถิ่นที่สอนเกี่ยวกับการสืบสานภูมิ ปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น					
7.5 โรงเรียนมีหลักสูตรหรือเนื้อหาที่สอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม					
7.6 โรงเรียนมีสื่อสารสนเทศที่เพียงพอเหมาะสม					

ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานจัดการศึกษา ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบท สังคมและวัฒนธรรม) ของโรงเรียนในพื้นที่สูง จังหวัดเชียงใหม่	ระดับของปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพ				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
8. ภาวะเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน					
8.1 ชุมชนมีเศรษฐกิจดี					
8.2 ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีเศรษฐกิจที่ดี					
8.3 ชุมชนมีความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม					
8.4 ชุมชนมีการสื่อสารและการคมนาคมสะดวก					
8.5 ชุมชนเป็นสังคมที่สงบสุขปลอดภัยจากผลกระทบด้านลบต่อ เยาวชน					
9. งบประมาณเพียงพอ					
9.1 งบประมาณของโรงเรียนได้รับตามจำนวนนักเรียน					
9.2 งบประมาณของโรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากชุมชนเพิ่ม					
9.3 งบประมาณของโรงเรียนได้รับสนับสนุนจากองค์กรภายนอก					
จิตวิทยาสังคม					
1. การจัดการศึกษามีความสอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม					
2. การจัดการเรียนรู้มีผลต่อจิตวิทยาสังคมผู้ปกครองและชุมชน					
3. ผู้ปกครองและชุมชนมีความเห็นด้วยกับแนวทางการจัด การศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม					

4.2 ระดับของประสิทธิผลของการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) ของโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่อย่างน้อยเพียงใด

ประสิทธิผลของการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) ของโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่	ระดับของปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพ				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1. นักเรียนมีความรู้ทางวิชาการ ได้แก่ มีผลคะแนนเฉลี่ยย้อนหลัง O - Net พัฒนาสูงขึ้น					
2. นักเรียนมีทักษะเพียงพอในการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม					
3. นักเรียนมีจิตสำนึกรักถิ่นฐาน ไม่มีความคิดทิ้งถิ่นฐานบ้านเกิด					
4. นักเรียนมีบทบาทในการสืบสานและดำรงวัฒนธรรมให้คงอยู่					
5. นักเรียนมีการสร้างอาชีพในท้องถิ่น					
6. นักเรียนมีความสามารถพึ่งตัวเองได้					
7. นักเรียนมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม หรือความเห็นอื่นๆ (ถ้ามีโปรดระบุ)

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์สำหรับงานวิจัย

เรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม
กรณีศึกษา โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง การสัมภาษณ์ โครงการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของ
สถานศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม กรณีศึกษา : โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่

มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลและความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีประสบการณ์ และ
ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่สูงเพื่อนำมาพัฒนาประสิทธิภาพการศึกษาให้
สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมในโรงเรียนพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่าน
ในการให้ข้อมูลและความคิดเห็นต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณ
ท่านเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้ด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

- 1) เพศ () ชาย () หญิง
- 2) ชื่อ..... สกุล
- 3) หน่วยงานที่ท่านปฏิบัติงาน.....
- 4) ตำแหน่งปัจจุบัน.....
- 5) ระดับการศึกษา
- 6) วิทยฐานะปัจจุบัน

ตอนที่ 2 มุมมองทัศนคติ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ แนวทาง และเกณฑ์การประเมินของ
ประกอบใหม่ ควรจะเป็นอย่างไร?

- 1) คุณภาพผู้เรียน ด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน
- 2) คุณภาพ ด้านกระบวนการบริหารและจัดการ
- 3) คุณภาพด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ร่างเกณฑ์ องค์ประกอบการประเมินใหม่ ที่สอดคล้องภูมิวัฒนธรรม(บริบทสังคมวัฒนธรรม)
และประกาศกฎกระทรวงวันที่ 6 สิงหาคม พศ. 2561เรื่องมาตรฐานการศึกษาระดับ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน

<p>องค์ประกอบเดิม ประกาศกฎกระทรวง 6สค. 61</p>	<p>ความเห็นเพิ่มเติมของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการจัดการศึกษาใน พื้นที่สูง เขียนเพิ่มเติมเป็นองค์ประกอบการ ประเมินใหม่ ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม) พื้นที่สูง</p>	<p>หมายเหตุ</p>
<p>มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน</p> <p>1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการผู้เรียน</p> <p>1) มีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณ</p> <p>2) มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมี วิจารณ์ญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหา</p> <p>3) มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม</p> <p>4) มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร</p> <p>5) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา</p> <p>6) มีความรู้ ทักษะพื้นฐาน และเจตคติที่ดีต่อ งานงานอาชีพ</p>		

ความเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ร่างเกณฑ์ องค์กรประกอบการประเมินใหม่ ที่สอดคล้องภูมิวัฒนธรรม(บริบทสังคมวัฒนธรรม)
และประกาศกฎกระทรวงวันที่ 6 สิงหาคม พศ. 2561เรื่องมาตรฐานการศึกษาระดับ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตัวชี้วัด เกณฑ์การประเมินคุณภาพเดิม ประกาศ กฎกระทรวง 06 สิงหาคม 61	ความเห็นเพิ่มเติมของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการจัดการศึกษาใน พื้นที่สูง เขียนเพิ่มเติมเป็นองค์ประกอบ การประเมินใหม่ ที่สอดคล้องกับภูมิ วัฒนธรรม (บริบทสังคม) พื้นที่สูง	หมายเหตุ
<p>มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มีเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจที่สถานศึกษา กำหนดชัดเจน 2. มีระบบบริหารจัดการคุณภาพของ สถานศึกษา 3. ดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียน รอบด้าน ตามหลักสูตรสถานศึกษา และทุกกลุ่มเป้าหมาย 4. พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญ ทางวิชาชีพ 5. จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อ ต่อการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ 6. จัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการ บริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ 		

ความเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ร่างเกณฑ์ องค์ประกอบการประเมินใหม่ ที่สอดคล้องภูมิวัฒนธรรม(บริบทสังคมวัฒนธรรม)
และประกาศกฎกระทรวงวันที่ 6 สิงหาคม พศ. 2561เรื่องมาตรฐานการศึกษาระดับ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน

<p>ตัวชี้วัด เกณฑ์การประเมินคุณภาพเดิม ประกาศ กฎกระทรวง 06 สิงหาคม 61</p>	<p>ความเห็นเพิ่มเติมของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการจัดการศึกษา ในพื้นที่สูง เขียนเพิ่มเติมเป็น องค์ประกอบการประเมินใหม่ ที่ สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบท สังคม และวัฒนธรรม)พื้นที่สูง</p>	<p>หมายเหตุ</p>
<p>มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ</p> <p>3.1 จัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติ จริง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้</p> <p>3.2 ใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ที่ เอื้อต่อการเรียนรู้</p> <p>3.3 มีการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก</p> <p>3.4 ตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และนำผลมาพัฒนาผู้เรียน</p> <p>3.5 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูล สะท้อนกลับ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้</p>		

ความเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลงานวิจัย

ที่ อว ๖๙.๑๔.๕/๒๒๖

วิทยาลัยบริหารศาสตร์
มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ๖๓ หมู่ ๔
ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย
จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๒๙๐

๔ กันยายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ พระเทพอดิพิทักษ์ จันทโรไลพิต รหัสประจำตัว ๕๙๐๕๕๐๑๐๐๒ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารศาสตร์ กำลังจัดทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม : โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก นั้น

ในการนี้ เพื่อให้การจัดทำดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านอนุญาตให้นักศึกษาดังกล่าวดำเนินการเก็บข้อมูลในหน่วยงานของท่าน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้ นักศึกษาจะเป็นผู้ประสานงานกับรายละเอียดกับท่านโดยตรงและสามารถติดต่อกับนักศึกษาได้ที่หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘ ๑๘๘๔ ๖๔๓๖

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.ธรรมพร ตันตรา)
รองคณบดีฝ่ายบริหาร รักษาการแทน
คณบดีวิทยาลัยบริหารศาสตร์

งานบริการการศึกษาและกิจการนักศึกษา

โทรศัพท์ ๐ ๕๓๘๗ ๕๕๔๕

โทรสาร ๐ ๕๓๘๗ ๕๔๔๐

ที่ อบ ๖๙.๑๖.๑.๕/ว๔๕๖

วิทยาลัยบริหารศาสตร์
มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ๖๓ หมู่ ๔
ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย
จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๒๙๐

๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตเข้าสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.ประวิต เอราวรรม ประธานมูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา

ตามที่ พระเทพอดิพิทักษ์ จันทโรไลหิต รหัสประจำตัว ๕๙๐๕๕๐๑๐๐๒ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารศาสตร์ กำลังจัดทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม : โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก นั้น

ในการนี้ เพื่อให้การดำเนินการดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน อนุญาตให้นักศึกษาดังกล่าวเข้าสัมภาษณ์ท่านในหัวข้อการพัฒนาการจัดการศึกษานานพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ทั้งนี้ นักศึกษาจะเป็นผู้ประสานงานกับรายละเอียดกับท่านโดยตรงและสามารถติดต่อนักศึกษาได้ที่หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘ ๑๘๘๔๖๔๓๖

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยจรัส เดชะตันมินสกุล)

คณบดีวิทยาลัยบริหารศาสตร์

งานบริการการศึกษาและกิจการนักศึกษา

โทรศัพท์ ๐ ๕๓๘๗ ๕๕๔๕

โทรสาร ๐ ๕๓๘๗ ๕๕๔๐

ที่ อว ๖๙.๑๖.๑.๕/ว๔๕๖

วิทยาลัยบริหารศาสตร์
มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ๖๓ หมู่ ๔
ตำบลหนองหาร อำเภอสิมหาราย
จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๒๙๐

๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตเข้าสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน อาจารย์วีเชียร ไชยบัง ครูใหญ่โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา

ตามที่ พระเทพคิทธิรักษ์ จันทรโลहित รหัสประจำตัว ๕๙๐๕๕๐๑๐๐๒ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารศาสตร์ กำลังจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม : โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่ โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก นั้น

ในการนี้ เพื่อให้การดำเนินการดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน อนุญาตให้นักศึกษาดังกล่าวเข้าสัมภาษณ์ท่านในหัวข้อการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม ทั้งนี้ นักศึกษาจะเป็นผู้ประสานงานกับรายละเอียดกับท่านโดยตรงและสามารถติดต่อนักศึกษาได้ที่หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘ ๑๔๔๕๖๕๓๖

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยจรัส เตชะตันมินสกุล)

คณบดีวิทยาลัยบริหารศาสตร์

งานบริการการศึกษาและกิจการนักศึกษา

โทรศัพท์ ๐ ๕๓๔๗ ๕๕๔๕

โทรสาร ๐ ๕๓๔๗ ๕๕๔๐

หนังสือขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ที่ ศธ ๐๕๒๓.๑๔/๖๓๔๑

วิทยาลัยบริหารศาสตร์
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย
จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๒๙๐

๒๙ เมษายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

เรียน อาจารย์ชัชวาล ทองดีเลิศ

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการโครงการ จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ กำหนดจัดโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่อง “เกณฑ์การประเมินตัวชี้วัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๖๒ และการสร้างองค์ประกอบเกณฑ์การประเมินตัวชี้วัดใหม่ของการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมของโรงเรียนในพื้นที่สูงของ สมศ.” อันเป็นส่วนหนึ่งของคุขปฏิทินพจนี หลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาบริหารศาสตร์ เรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมของโรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัดเชียงใหม่โดย พระเทพพิทักษ์ จันทโรลิต ในวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๖๒ นั้น

ในการนี้ วิทยาลัยบริหารศาสตร์ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีประสบการณ์และมีความเชี่ยวชาญทางด้านการจัดการศึกษาโดยเฉพาะการจัดการศึกษานบนพื้นที่สูง จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในโครงการดังกล่าว เพื่อร่วมพัฒนาองค์ประกอบการประเมินใหม่ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรมของโรงเรียนบนพื้นที่สูง ในวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๖๒ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๖.๓๐ น. ณ ห้องประชุมมรสิงห์ ชั้น ๒ วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ รายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยจรัส เดชะตันมินสกุล)

คณบดีวิทยาลัยบริหารศาสตร์

งานบริการวิชาการและวิจัย

โทรศัพท์ ๐ ๕๓๔๗/ ๕๕๕๓

โทรสาร ๐ ๕๓๔๗/ ๕๕๕๐

กำหนดการโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

กำหนดการ

โครงการประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตัวชี้วัด เกณฑ์การประเมินคุณภาพตามกฎกระทรวง
พ.ศ. 2561

ของ สมศ. (รอบปี 2559-2563)และกำหนดตัวชี้วัด เกณฑ์องค์ประกอบประเมินใหม่
ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม

โรงเรียนในพื้นที่สูง วันที่ ๘ พฤษภาคม พ.ศ. 2562

วันที่ ๘ พฤษภาคม พ.ศ. 2562

เวลา ๐๘.๓๐ – ๐๘.๐๐ น.	ลงทะเบียน
เวลา ๐๘.๐๐ – ๐๘.๐๐ น.	พิธีเปิด โดย คณบดีวิทยาลัยบริหารศาสตร์ ผศ.ดร.สุริยจรัส เตชะตันมินสกุล
เวลา ๐๘.๑๕ – ๐๘.๔๕ น.	บรรยายเรื่อง การศึกษาเพื่อปลูกจิตสำนึก และการสร้างองค์ประกอบประเมินใหม่ ที่สอดคล้องกับภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคมและวัฒนธรรม) โรงเรียนในพื้นที่สูง โดย รศ.ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี ประธานประจำหลักสูตร
เวลา ๐๘.๔๖ - ๑๐.๐๕	นำเสนอ หลักการและเหตุผล ของโครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในครั้งนี้ และประกาศกฎกระทรวง ว่าด้วยมาตรฐาน การศึกษาขั้นพื้นฐาน วันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ และ องค์ประกอบใหม่ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยพระเทพพิทักษ์ จันทโรลิต
เวลา ๑๐.๐๕ – ๑๐.๒๐ น.	พักรับประทานอาหารว่าง
เวลา ๑๐.๒๐ – ๑๐.๓๐ น.	ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญ การจัดการศึกษาในพื้นที่สูง แลกเปลี่ยน เรียนรู้ การเปรียบเทียบ การสร้างองค์ประกอบประเมินตัวชี้วัด การศึกษา ขั้นพื้นฐาน พ.ศ.๒๕๖๑ และตัวชี้วัดองค์ประกอบ ประเมินใหม่ Moderatur facilitator โดย อ.ดร.สุบัน พรเวียง อาจารย์ภาควิชา พื้นฐานและ การศึกษาพัฒนา คณะศึกษาศาสตร์ ม.เชียงใหม่
เวลา ๑๒.๓๐ – ๑๓.๓๐ น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน

- เวลา ๑๓.๓๐ – ๑๕.๐๐ น. ผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญ การจัดการศึกษาในพื้นที่สูง แลกเปลี่ยน
เรียนรู้ การเปรียบเทียบ การสร้างองค์ประกอบการประเมิน
ตัวชี้วัดการศึกษาขั้นพื้นฐานพ.ศ. ๒๕๖๑ และตัวชี้วัด
องค์ประกอบการประเมินใหม่ที่จะควรจะเป็น
- เวลา ๑๕.๐๐ – ๑๖.๐๐ น. สรุปแนวทางการพัฒนาองค์ประกอบการประเมินใหม่ที่
สอดคล้อง กับภูมิวัฒนธรรมภูมิ โรงเรียนในพื้นที่สูงจังหวัด
เชียงใหม่ โดย อาจารย์ ดร.สมคิด แก้วทิพย์
- เวลา ๑๖.๐๐ น. ปิดการอบรม

หมายเหตุ กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

ภาคผนวก ค

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

1) รศ.ดร.ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี	วิทยาลัยบริหารศาสตร์มหาวิทยาลัยแม่โจ้
2) ดร. สมคิด แก้วทิพย์	วิทยาลัยบริหารศาสตร์มหาวิทยาลัยแม่โจ้
3) ผศ.ดร.สุริยจรัส เตชะตันมินสกุล	วิทยาลัยบริหารศาสตร์มหาวิทยาลัยแม่โจ้
4) ผศ.ดร.ธรรมพร ตันตรา	วิทยาลัยบริหารศาสตร์มหาวิทยาลัยแม่โจ้
5) ดร.สุบัน พรเวียง	คณะศึกษาศาสตร์ ม.เชียงใหม่
6) ดร.รตนภูมิ โนสุผู้	อำนวยการ สพป.ชม.เขต 1
7) ดร.ณรงค์ อภัยใจ	ผู้อำนวยการ ร.ร.บ้านพระนอนจ.เชียงใหม่
8) ดร.กัญญาพัชร พงษ์ดี	รอง ผู้อำนวยการ สพป.มส.เขต 2
9) ดร.ดารณี พัยคฆกุล	ผู้อำนวยการ กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลฯ
10) ดร.วชิราพร สุวรรณศวาล	ศน.ชำนาญการพิเศษ สพป.ชม.เขต 5
11) นางเตือนใจ ณ รังสี	ศน.ชำนาญการพิเศษ สพป.ชม.เขต 6

ภาคผนวก ง

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีประสบการณ์ และผู้เชี่ยวชาญ ด้านการจัดการศึกษา
ในพื้นที่สูง ในการสนทนากลุ่ม (เวทีสนทนา)

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีประสบการณ์ และผู้เชี่ยวชาญ ด้านการจัดการศึกษาในพื้นที่สูง ในการสนทนากลุ่ม (เวทีสนทนา) ในการสัมมนาอ้างอิง “โครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้” เรื่อง มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาภาคบังคับ ร่างตัวชี้วัด เกณฑ์องค์ประกอบการประเมินใหม่ที่ สอดคล้องภูมิวัฒนธรรม (บริบทสังคม และวัฒนธรรม) โรงเรียนในพื้นที่สูง จ.เชียงใหม่

1. รศ.ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี ประธานกรรมการที่ปรึกษาหลักสูตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้
2. ผศ.ดร.ธรรมพร ตรินตรา กรรมการอาจารย์ที่ปรึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้
3. ผศ.ดร.สถาพร แสงสุโพธิ์ รองคณบดีวิทยาลัยบริหารศาสตร์มหาวิทยาลัยแม่โจ้
4. นางนิตยา ไพยารมณณ์ นักวิชาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
5. ดร. จริยา โกเมนต์ นักวิชาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
6. นายสินอาจ ลำพูนพงศ์ ผู้ทรงคุณวุฒิภาคีเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา อดีต ผอ. สพป. เชียงใหม่ เขต 1, 2, 5
7. ดร.สุบัน พรเวียง คณาจารย์ภาควิชาพื้นฐานและการพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะกรรมการภาคีเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา
8. อ.ชัชวาล ทองดีเลิศ เลขาธิการการศึกษาทางเลือกแห่งประเทศไทย ผู้อำนวยการโรงเรียนสืบสานภูมิปัญญา คณะกรรมการภาคีเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา
9. ดร.กัญญาพัชร พงษ์ดี รอง ผอ.สพป. แม่ฮ่องสอน เขต 2 อดีต ผอ.รร. บ้านนากลาง (อ.แม่แจ่ม)
10. ดร.ดารณีย์ พยัคฆ์กุลศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ ผอ.กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลฯ สนง. ศึกษาธิการจังหวัดเชียงใหม่
11. ดร.อนงค์ ศรีบุญเรืองศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ อบ.จ.เชียงใหม่
อบ.จ.เชียงใหม่
12. ดร.ศิริพงษ์ นวลแก้วศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ ผอ.กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลฯ สพป. เชียงใหม่ เขต1
13. นางเตือนใจ ณ รังสีศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สพป. เชียงใหม่ เขต 6
14. ดร.วิทยา พัฒนเมธาดา ผู้อำนวยการโรงเรียนดอยเต่าวิทยาคม จ.เชียงใหม่ สพม. 34
15. นายอเนก อินัง รองผู้อำนวยการโรงเรียนกาวิละวิทยาลัย จ.เชียงใหม่ สพม. 34
16. นส.ลภัสสรดา ปี่ทองธนโชติ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนสันทรายวิทยาคม จ.เชียงใหม่ สพม. 34

17. นายทวีวัฒน์ สันชมพู่ ครูโรงเรียนสันทรายวิทยาคม จ.เชียงใหม่ สพม. 34
18. ดร.ศักดิ์ดา เปลี่ยนเดชา ผู้อำนวยการโรงเรียนเทพเสด็จวิทยา อ.ดอยสะเก็ด สพป.ชม. 2
19. ดร.ณรงค์ อภัยใจ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านพระนอน อ.แม่ริม สพป.ชม. 2 อดีต ผอ.รร. บ้านแม่อุคค (อ.ขุนยวม) ประธานสมาพันธ์ นักจัดการศึกษาโรงเรียนพื้นที่สูงแห่งประเทศไทย กก. ภาคเชียงใหม่ เพื่อการปฏิรูปการศึกษา
20. นายนพรัตน์ เอกจิตร ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแม่แมม อ.แม่แตง สพป.ชม. 2
21. นายอินสม สารินจา ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านบ่อแก้ว อ.สะเมิง สพป.ชม. 2
22. นายสุนทร เกษเกษี ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านขอบดั่งอ.ฝาง สพป.ชม. 3 ภาคีเครือข่าย อ่างางโมเดล กรรมการภาคีเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา ภาคีเครือข่าย โรงเรียนนาร่องพื้นที่ชนวัตกรรม
23. นายพิชญ วงศ์สุน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหลวง อ.ฝาง สพป.ชม. 3 ภาคีเครือข่าย อ่างางโมเดล กรรมการภาคีเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา ภาคีเครือข่าย โรงเรียนนาร่องพื้นที่ชนวัตกรรม
24. ดร.บุญสุข อินกองงาม ผู้จัดการโรงเรียนเมธีวุฒิกิจ จ.ลำพูน (อดีต ผอ.กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลฯ สพป.ลพ.เขต 1) ภาคีเครือข่าย รร.เอกชน
25. นายสมพร มั่งมุล นักวิชาการอิสระ วิทยาลัยสารพัดช่างลำปาง
26. นางสาวสมฤทัย ต้นโท นักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยแม่โจ้

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนา (สัมภาษณ์เพิ่มรายบุคคล)

1. ศ.ดร.อรรถนพ พงษ์วาท ประธานบริหารภาคีเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษาอดีตคณบดี คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. นายสินอาจ ลำพูนพงศ์ ผู้ทรงคุณวุฒิภาคีเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษาอดีต ผอ.สพป. เชียงใหม่ เขต 1, 2, 5
3. นายไพรัช ใหม่ชมภู รองประธานบริหาร และเลขานุการภาคีเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูป การศึกษา อดีต ผอ.กองการศึกษา อบ.จ.เชียงใหม่
4. ดร.สุบัน พรเวียง คณาจารย์ภาควิชาพื้นฐานและการพัฒนาการศึกษา คณะ ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
5. อ.ชัชวาล ทองดีเลิศ เลขาธิการการศึกษาทางเลือกแห่งประเทศไทย
6. ดร.กิตติ์ธเนศ ศรีสวัสดิ์ ศึกษาธิการจังหวัดเชียงใหม่ ศึกษาธิการจังหวัดเชียงใหม่
7. นายเดช ศิรินาม ศึกษาธิการจังหวัดลำพูน อดีต (ผอ.สพป.ชม.เขต 1, 4, 6)
8. นายเสน่ห์ สายเย็นใจ วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่
9. นายเชิดพันธุ์ ไชยเพ็ญ รอง ผอ. สพม.34สพม. 34
10. ดร.รตนภูมิ โนสุ ผู้อำนวยการ สพป. เชียงใหม่ เขต 1
11. ดร.สุทธิชัย เดชสุวรรณนิธิ ผู้อำนวยการ.สพป. เชียงใหม่ เขต 2
12. ดร.กัลยา มาลัย ผู้อำนวยการสพป. เชียงใหม่ เขต 3
13. นายสมพงศ์ พรหมจันทร์ ผู้อำนวยการสพป. เชียงใหม่ เขต 6
14. ดร.กัญญาพัตร พงษ์ดี รอง ผอ.สพป. แม่ฮ่องสอน เขต 2อดีต ผอ.ร.ร.บ้านนากลาง (อ.แม่แจ่ม)
15. ดร.ดารณีย์ พยัคฆ์กุล ศน.ชำนาญการพิเศษ ผอ.กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลฯ สนง.ศึกษาธิการจังหวัดเชียงใหม่
16. ดร.วนิจซ์ดา โชติวิศิษฐ์กุล ศน.ชำนาญการพิเศษ ศธ.จ. เชียงใหม่
17. ดร.อนงค์ ศรีบุญเรือง ศน.ชำนาญการพิเศษ อบ.จ.เชียงใหม่
18. ดร.ศิริพงษ์ นวลแก้ว ศน.ชำนาญการพิเศษ ผอ.กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลฯ สพป.ชม.เขต1
19. ดร.วชิราพร สุวรรณศรวล ศน.ชำนาญการพิเศษ สพป.ชม.เขต 5
20. นส.เกษแก้ว ปวนแดง ศน.ชำนาญการพิเศษ ผอ.กลุ่มนิเทศติดตามและ ประเมินผลฯ สพป.ชม.เขต6
21. นางเตือนใจ ณ รังสี ศน. ชำนาญการพิเศษ สพป.ชม.เขต 6

22. ดร.วิทยา พัฒนเมธาดา ผู้บริหารสถานศึกษาชำนาญการพิเศษ ผอ.ร.ร.ดอยเต่าวิทยาคม
จ.เชียงใหม่ สพม. 34
23. นางยุพิน คำปิ่น ผู้บริหารสถานศึกษาชำนาญการพิเศษ ผอ.ร.ร.โสตศึกษาอนุสาร
สุนทร อดีต ผอ.โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 (แม่แจ่ม) สพ
ม. 34.
24. นส.สมจิต ตาคำแสง ผู้บริหารสถานศึกษาเชี่ยวชาญ ผอ. โรงเรียนมัธยมกัลยาณิวัฒนา
เฉลิมพระเกียรติ อ.กัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ สพม. 34
25. นส.ลักสรดา ปืทองธนโชติ ครูชำนาญการพิเศษ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนสันทรายวิทยาคม
จ.เชียงใหม่ สพม. 34
26. ดร.จำเนียร ไตรมาตร ผู้บริหารสถานศึกษาชำนาญการพิเศษผอ.ร.ร. บ้านเชิงดอย
(ดอยสะเก็ดศึกษา) สพป.ชม. 1 อดีต ผอ.ร.ร.บ้านสามสบ
(อ.แม่แจ่ม)
27. ดร.ศักดิ์ดา เปลี่ยนเดชา ผู้บริหารสถานศึกษาชำนาญการพิเศษ ผอ.ร.ร. เทพเสด็จวิทยา
อ.ดอยสะเก็ด สพป.ชม. 1
28. ดร.ณรงค์ อภัยใจ ผู้บริหารสถานศึกษาชำนาญการพิเศษผอ.ร.ร.บ้านพระนอน
อ.แม่ริม สพป.ชม. 2อดีต ผอ.ร.ร. บ้านแม่อุคอ (อ.ขุนยวม)
29. นายนพรัตน์ เอกจิตร ผู้บริหารสถานศึกษาชำนาญการพิเศษผอ.ร.ร.บ้านแม่แมม
อ.แม่แตง สพป.ชม.2
30. นายอินสม สารินจา ผู้บริหารสถานศึกษาชำนาญการพิเศษผอ.ร.ร.บ้านบ่อแก้ว
อ.สะเมิงสพป. ชม. 2
31. นายสุนทร เกษเกษี ผู้บริหารสถานศึกษาชำนาญการพิเศษผอ.ร.ร.บ้านขอบด้ง
อ.ฝางสพป.ชม. 3
32. นายพิชญ วงศ์สุน ผู้บริหารชำนาญการพิเศษ ผอ.ร.ร.บ้านหลวง อ.ฝาง สพป.ชม. 3
33. รศ.ดร.ประวีต เอรารวรรณ เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
(ก.ค.ศ.)รองเลขาธิการ, (กกอ.) สำนักงานคณะกรรมการการ
อุดมศึกษา (สกอ.) ตามมติกรม., ประธานมูลนิธิสถาบันวิจัยระบบ
การศึกษา(IRES) ในฐานะกรรมการอำนวยการปฏิรูปการศึกษา.
34. นายวิเชียร ไชยบัง ครูใหญ่โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา (ภาคีเครือข่าย โรงเรียน
ต้นแบบการปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21 “โรงเรียนพื้นที่
ห่างไกลชนบทและทุรกันดาร”).

35. ดร.บุญสุข อีนกองงาม ผู้จัดการโรงเรียนเมธีวุฒิกิจ จ.ลำพูน (อดีต ผอ.กลุ่มนิเทศ
ติดตามและประเมินผลฯ สพป.ลพ.เขต 1)
36. นายอเนก อินัง ผู้บริหารชำนาญการพิเศษ รอง ผู้อำนวยการโรงเรียนกาวิละ
วิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่ สพม. 34
37. นายทวีวัฒน์ สันชมพู่ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนสันทรายวิทยาคม
จ.เชียงใหม่ สพม. 34
38. ผศ.ดร.วรรณ เทียมมี ประธานมูลนิธิภาษาศาสตร์ประยุกต์

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	พระเทพอดิพิทักษ์ จันทร์โลหิต
เกิดเมื่อ	14 มิถุนายน 2515
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2540 ศึกษาศาสตรบัณฑิต (สาขาภาษาอังกฤษ) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2544 การศึกษามหาบัณฑิต (สาขาการบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก พ.ศ. 2552 รัฐศาสตรบัณฑิต (สาขารัฐศาสตร์การปกครอง) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2540-2559 ผู้อำนวยการโรงเรียนแม่แจ่มปริยัติศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2540-2559 พระปริยัตินเทศก์ประจำจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2548-2558 ครูสอนสาระการเรียนรู้ วิชาสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนชุมชนบ้านพร้าวหน่อม อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2540-2554 ครูสอนภาษาอังกฤษ โรงเรียนแม่แจ่มปริยัติศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2541-2542 ครูสอนสาระการเรียนรู้ วิชาสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนแม่แจ่มวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2539-2540 ครูสอนภาษาอังกฤษ โรงเรียนอุโมงค์วิทยาคม จังหวัดลำพูน